

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

На правах рукопису

КОЛОМІЄЦЬ ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

УДК 801.82:82-92:81'372=111=112=161.2=162.1(043.5)

СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ
ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ

(на матеріалі англійської, німецької, польської та української мов)

10.02.17 – порівняльно-історичне і типологічне мовознавство

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

Науковий керівник:

Корольова Алла Валер'янівна,

доктор філологічних наук, професор

Київ – 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПОНЯТТЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ У ЙОГО ПРОЕКЦІЇ НА АНАЛІЗ ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	17
1.1 Реконструкція як теоретико-методологічний феномен лінгвістичних досліджень.....	17
1.1.1 Дефініції терміна “реконструкція” у лінгвокомпаративістиці....	17
1.1.2 Еволюція терміна “реконструкція” у когнітивній лінгвокомпаративістиці: від прамовних форм до текстових конструкцій.....	22
1.2 Газетний синоптичний текст як конструкт-макрознак культурної, ментальної і мовної природи.....	26
1.3 План вираження композиційно-семантичних елементів газетних синоптичних текстів.....	35
1.4 План змісту внутрішньосемантичних елементів газетних синоптичних текстів.....	44
1.5 Взаємодія плану вираження і плану змісту синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів.....	50
Висновки до розділу 1.....	53
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА ДЛЯ ВИКОНАННЯ СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ.....	56
2.1 Методологічні установки у вивченні текстів як конструктів різної природи.....	56
2.2 Принципи відбору газетних синоптичних текстів для виконання семантико-синтаксичної реконструкції.....	62

2.3	Комплексна методика виконання реконструкції газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	68
2.4	Кількісно-статистичні обчислення результатів дослідження.	75
	Висновки до розділу 2	80
	РОЗДІЛ 3 РЕКОНСТРУКЦІЯ КОМПОЗИЦІЙНО-СЕМАНТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ, ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.	82
3.1	Реконструкція композиційних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах .	82
3.2	Реконструкція тематичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах .	91
3.2.1	Реконструкція архітектонічних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах .	98
3.2.2	Реконструкція логіко-поняттєвих елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	103
3.3	Реконструкція семантичних елементів у композиційній будові газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	109
3.3.1	Реконструкція знакового іконізму газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	109
3.3.2	Реконструкція симбіозу іконічних і графічних засобів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	112
	Висновки до розділу 3	116

РОЗДІЛ 4 РЕКОНСТРУКЦІЯ ВНУТРІШНЬОСЕМАНТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ, ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.	119
4.1 Реконструкція ономастичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах .	119
4.1.1 Реконструкція топонімів	120
4.1.2 Реконструкція ойконімів.	123
4.2 Реконструкція метеорологічних термінів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах .	125
4.3 Реконструкція образно-стилістичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	131
4.3.1 Реконструкція образно-стилістичних елементів газетних синоптичних текстів на основі взаємодії словникового та контекстуального значень.	132
4.3.2 Реконструкція образно-стилістичних елементів газетних синоптичних текстів на основі взаємодії логічного та емотивного значень.	142
4.3.3 Реконструкція образно-стилістичних елементів, що надають додаткової характеристики об'єкту	145
Висновки до розділу 4.	151
РОЗДІЛ 5 РЕКОНСТРУКЦІЯ СИНТАКСИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ, ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.	154
5.1 Реконструкція синтаксичних фігур як елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	154

5.1.1 Реконструкція синтаксичних фігур на основі редукції вихідної моделі речення в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	158
5.1.2 Реконструкція синтаксичних фігур на основі експансії вихідної моделі речення в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	160
5.1.3 Реконструкція синтаксичних фігур на основі зміни порядку слів у реченні в англійській, німецькій, польській та українській мовах.	174
Висновки до розділу 5	178
ВИСНОВКИ.	179
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	181
СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ	213
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.	217
ДОДАТКИ.	229

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

англ. – англійський

гр. – грецький

ГСТ – газетний синоптичний текст

дангл. – давньоанглійський

двн. – давньоверхньонімецький

днн. – давньонижньонімецький (давньосаксонська)

дпол. – давньопольська

дірл. – давньоірландський

др. – давньоруський (давньосхіднослов'янська)

іє. – індоєвропейський

лат. – латинський

нім. – німецький

ОБ – ономасіологічний базис

ОО – ономасіологічна ознака

ОП – ономасіологічний предикат

піє. – праіндоєвропейський

псл. – праслов'янський

свн. – середньоверхньонімецький

укр. – український

фр. – французький

Adj – прикметник

Adv – прислівник

N – іменник

Num – числівник

Prep – прийменник

Pron – займенник

ВСТУП

Дисертація присвячена виконанню семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів (далі ГСТ) в англійській, німецькій, польській та українській мовах.

Сучасна антропоцентрична лінгвістика повертається до вивчення тих наукових феноменів, витоки яких сягають порівняльно-історичної парадигми. Насамперед, до таких наукових дескрипцій належить поняття реконструкції, яке у класичній лінгвокомпаративістиці (О.Х. Востоков, Ф. Ворр, J. Grimm, R. Rask та ін.) зводилося до процедурного прийому порівняльно-історичного методу, в результаті застосування якого вдалося відновити праїндоевропейський або прамовний етимон (Р.Ф. Адрадос, Р.В. Болдирєв, Л.А. Булаховський, Ж.Ж. Варбот, В.А. Дибо, А.Б. Долгопольський, А.Ф. Журавльов, В'яч.Вс. Іванов, В.В. Мартинов, О.С. Мельничук, С.Л. Ніколаєв, М.І. Толстой, В.М. Топоров, О.М. Трубачов, Ё. Benveniste, A. Meillet, J. Vendryes), а в сучасній когнітивно зорієнтованій парадигмі під реконструкцією (Л.П. Дронова, А.В. Корольова, М.О. Шутова та ін.) стали розуміти послідовне відновлення процесів, механізмів та етапів конструювання (когнітивного, семантичного, структурного тощо) складніших форм, зокрема і структур людської свідомості, об'єктивованих як одиницями лексико-семантичної системи, так і утвореннями вищого рівня – текстового (О.В. Дельва, О.О. Черхава, D. Crystal, A. Falileyev, G. Hudson, K. MacCone, P. Sims-Williams).

Виходячи з такої постановки проблеми, текст почали інтерпретувати як творчий продукт роботи свідомості, що має *культурну* (Д.С. Лихачов, Ю.М. Лотман, М.І. Толстой, В.А. Чабаненко, R. Barthes, D. Morley, C.J. Geertz, C. Morris, A. Wierzbicka), *ментальну* (Н.Д. Арутюнова, І.Р. Гальперін, Г.О. Золотова, Т.І. Левченко, О.О. Селіванова, Н. Bloom, M. Halliday, U.W. Roider) та суто *мовну* природу (І.М. Кочан, О.М. Мороховський, Г.Я. Солганик, І.П. Сусов, І.Г. Чередниченко, Н. Sitta,

G. Zifonun).

Одним із продуктів мас-медійної творчості є *газетний синоптичний текст* (Ю.Є. Кійко, Г.Б. Козловська), елементи якого досліджували в різних аспектах як на матеріалі однієї мови: у *культурно-семіотичному* – в англійській (О.С. Пальчевська, R. Mooney), німецькій (M. Schneider); *семантичному* – в українській (О.А. Могила, В.О. Нагіна), праслов'янській (Й.О. Дзендзелівський), російській (Л.М. Алекіна, В.М. Касьянова, Н.Ю. Перфильєва, М.С. Михеева), білоруській (А.У. Арашонкова), польській (В. Купишевський, В. Янушевська), словацькій (А. Габовштяк), болгарській (В. Косеска), хорватській (В. Михайлович), татарській (Е.А. Галієва), німецькій (G. Diewald, E. Smirnova), англійській (Л.О. Лисенко); *прагматичному* – в англійській (Г.Б. Козловська); *синтаксичному* – в українській (І.Я. Завальнюк), англійській (В. Hale, С. Wright), німецькій (S. Augoux), так і у зіставленні: у *лексико-семантичному* – в англійській та українській мовах (Т.О. Мізин), англійській, німецькій, іспанській, українській та російській мовах (А.Ф. Доля), у слов'янських мовах (А.В. Кабайда, Т.В. Горячева, І.Р. Супрун-Балевич), фіно-угорській мовах (О.В. Востриков, О.К. Матвеев), балто-слов'янських мовах (А.П. Непокупний); *лексико-синтаксичному* – в англійській та українській мовах (О.В. Корсун), англійській та хорватській мовах (Ana Meštrović, Mirko Čubrilo).

Розуміння газетного синоптичного тексту як конструкта-макрознака культурної, ментальної та мовної природи, створеного представниками мас-медійних практик (Г.Я. Солганик) – носіїв різних мов, зумовлює необхідність виконання комплексної реконструкції його культурно-семіотичних компонентів (В.М. Агеєв, R. Barthes), зокрема композиційно-семантичних, внутрішньо семантичних та синтаксичних.

Накопичений досвід у сфері вивчення текстів загалом та газетних синоптичних текстів зокрема, став необхідним науковим підґрунтям для реконструкції композиційно-семантичних, внутрішньосемантичних та

синтаксичних елементів ГСТ, а також культурних, ментальних та мовних характеристик, що за ними криються.

Актуальність теми дисертації зумовлена загальною тенденцією сучасної когнітивної лінгвокомпаративістики до здійснення реконструкції зв'язків структур давньої і сучасної мовної свідомості та реконструкції тексту як продукту свідомості, та її спрямуванням на вивчення тексту як макрозаказу складної природи: культурної, ментальної і мовної загалом та синоптичного тексту, створеного представниками мас-медійних практик – носіїв англійської, німецької, польської та української мов зокрема.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за напрямом “Дослідження проблем гуманітарних наук”. Дисертаційна робота є складовою наукової теми кафедри філософії мови, порівняльного мовознавства та перекладу Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова “Лінгвофілософські параметри дослідження мовних одиниць в контексті міжкультурної комунікації” (тему дисертації затверджено Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова, протокол № 6 від 26 грудня 2012 року, уточнено Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова протокол № 6 від 26 січня 2017 року).

Мета роботи полягає у виконанні семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

– сформулювати теоретичні положення дисертації і представити науково-коректне витлумачення ключових її понять, пов'язаних із питаннями семіотичної природи текстів загалом, механізмів знакоутворення та реконструкції;

– розробити комплексну методику реконструкції і зіставлення газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах;

– реконструювати композиційні (тематичні, архітектонічні, логіко-поняттєві) та зовнішньосемантичні (іконічні та графічні) елементи досліджуваних текстів;

– виконати реконструкцію внутрішньосемантичних (образно-стилістичних) елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах;

– ідентифікувати синтаксичні елементи у структурі газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах та виявити їх відповідність типам мовленнєвих актів;

– простежити спільні й відмінні тенденції в композиційно-семантичній, внутрішньосемантичній та синтаксичній організації газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.

Об'єктом аналізу є газетні синоптичні тексти англійської, німецької, польської та української мов.

Предметом дослідження є композиційно-семантична, внутрішньосемантична та синтаксична реконструкція газетних синоптичних текстів англійської, німецької, польської та української мов.

Фактичний матеріал дослідження становить 2400 газетних синоптичних текстів (600 в англійській мові, 600 – у німецькій, 600 – у польській та 600 – в українській), відібраних із періодичних друкованих видань, зазначених у джерельній базі.

Джерельною базою дисертації є: *періодичні видання – англійською мовою:* The telegraph (за період від 02.03.2009 року по 30.01.2017 року), The Sunday Telegraph (за період від 11.07.2010 року по 12.04.2016 року), The Sunday Times (за період від 2.03.2003 року по 2.04.2006 року), Financial Times (за період від 7.04.2000 року по 2.05.2001 року), Belfast Telegraph (8.12.2012), Coventry Telegraph (17.04.2015), Coventry and Warwickshire weather

(3.08.2016), The Cumberland News (14.01.2015), Daily Telegraph [Електронний ресурс], Daily Mail [Електронний ресурс], The Derby Telegraph (14.04.2016), Grimsby Telegraph (22.11.2016), The Times [Електронний ресурс]; німецькою мовою: Der Tagesspiegel (за період від 16.11.1999 по 13.01.2017), Heute (за період від 07.11.2013 по 2.03.2014), Bild. Wetter [Електронний ресурс], Bild (25.08.2014), Dresdner Morgen Post (5.04.2014), Aargauer zeitung (11.08.2016), Allgäuer Zeitung (14.02.2015), Frankfurter allgemeine zeitung (26.12.2016), Mittelbayerische zeitung (19.12.2014), Ostthüringer zeitung (29.08.2015), Wolfenbütteler zeitung (20.12.2013); польською мовою: Fakt (за період від 22.03.2010 по 16.01.2017), Gazeta IE (3.03.2006), Gazeta Polska [Електронний ресурс], Pomorskie Wiesci [Електронний ресурс]; українською мовою: Подільські вісті (за період від 22.11.2012 року по 18.10.2014 року), Українська правда (за період від 29.09.2008 року по 13.01.2017 року), Сільські вісті (за період від 31.10.2013 року по 24.05.2016 року), Україна молода (за період від 10.10. 2013 року по 5.01.2017 року), Зоря Полтавщини (27.12.2016), Кореспондент (8.09.2015), Місто (14.08.2012), Волинь [Електронний ресурс], Рідна Черкащина (6.08.2014), Збруч [Електронний ресурс], Слово Придністров'я [Електронний ресурс], Сільські вісті [Електронний ресурс], Сьогодні [Електронний ресурс].

Методи дослідження. Серед методів і прийомів дослідження – *порівняльно-історичний метод* з оновленою *методикою реконструкції*, що застосовувалась на різних етапах (композиційно-семантичному, внутрішньосемантичному та синтаксичному) – для репрезентації тексту як реалізації культурної, мовної, мовленнєвої природи, що має логіку побудови та є результатом культурного середовища; виявлення стійких характеристик через кодування історично зумовлених та закріплених у свідомості смислів; *зіставно-типологічний метод* – для обрання *tertium comparationis*, зіставної інтерпретації мовного матеріалу та встановлення спільних і відмінних композиційно-семантичних, внутрішньосемантичних і синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській

та українській мовах; *контекстуально-інтерпретаційний метод* – для встановлення статусу газетно-синоптичного тексту, його значимості в соціокультурному контексті; *описовий метод* – для інвентаризації текстів за ознаками структури, сегментації елементів тексту (титольний елемент, рубрика, заголовок, підзаголовок, внутрішній заголовок, анонс, вріз, текст) та класифікації виділених елементів; *ономасіологічний аналіз* – для виявлення базису та номінативних ознак метеорологічних термінів; *когнітивно-ономасіологічний метод* – для реконструкції джерел і механізмів внутрішньої і зовнішньої мотиваційної основи назв топонімів та ойконімів, уживаних у тексті; *семантико-когнітивний метод* – для пояснення внутрішньої семантичної структури газетних синоптичних текстів; *метод лінгвостилістичної абстракції* – для розкриття ключових образів синоптичного тексту, репрезентованих через стилістичні елементи; *методика мовленнєвих актів Дж. Серля і Дж. Остіна* – для ідентифікації семантико-прагматичних типів синтаксичних елементів синоптичних текстів; *кількісний аналіз* – для забезпечення достовірності здобутих результатів дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації *уперше уточнене* визначення газетного синоптичного тексту як макрозаказ культурної, ментальної і мовної природи; *здійснено реконструкцію* композиційно-семантичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах: 1) *тематичних* (спільні: однорідна тематична структура та субтематичний зв'язок; відмінні: поширення тем про очікувані опади (англ., нім., пол. мови) та температурний режим (укр. мова); 2) *архітектонічних*: (спільні: титольний елемент, заголовок, текст; відмінні: рубрики, внутрішній заголовок (англ. мова), підзаголовки (англ., нім. та пол. мови), анонс (англ. та укр. мови); 3) *логіко-поняттєвих*: (ситуативний (як характеристика пов'язаності фрагментів спільною темою – для пол. та укр. мов); предикативний (продукт судження автора про явища погоди – для англ. мови); логічний ієрархічний

(відображення внутрішнього розгортання теми – для нім. мови)) зв'язок; *виявлено універсальні* іконічні елементи (зображення хмар на позначення стану атмосфери, хмар та сонця на позначення мінливої хмарності, крапель на позначення опадів у вигляді дощу; сніжинок на позначення опадів у вигляді снігу; блискавки на позначення грози); *розкрито* характер зв'язку вербальних та іконічних елементів: спільним є поєднання вербальної частини з іконічними знаками за допомогою дейктичного типу зв'язку; *установлено різне* співвідношення метеорологічних термінів ГСТ (англ. – 4,7%; нім. – 14,2%; пол. – 15%; укр. – 25%), топонімів (англ. – 9,7%; нім. – 8,21%; пол. – 6,8%; укр. – 14,3%), ойконімів (англ. – 19,41%; нім. – 5,71%; пол. – 7,5%; укр. – 16,25%); *реконструйовано* 1) *семантичні образні засоби*: спільні (метафора, метонімія, епітет, гіпербола, антонімічний повтор, використання лексем однієї родо-видової групи) та відмінні (іронія (англ., пол. та укр. мови), іронічне запитання (англ., пол. та укр. мови), порівняння (англ. мова), синонімічний повтор (англ., нім. та пол. мови), мейозис (англ. та пол. мови); 2) *структурно-семантичні засоби*: спільні (графічне виділення тексту, поєднання схем та тексту, шрифтові варіації, зміна кольору шрифту, використання специфічних математичних знаків та величин); 3) *синтаксичні засоби*: спільні (підметові та обставинні зачини, синтаксичні фігури експансії вихідної моделі речення ГСТ, синтаксичні фігури зміни порядку компонентів речення ГСТ, синтаксичні фігури редукції вихідної моделі речення ГСТ) та відмінні (присудкові зачини (нім. мова)).

Установлено відповідність синтаксичних елементів типам мовленнєвих актів: спільні: асертив (еліпсис, полісиндетон, антитеза, винесення за дужки, інверсія), експресив (пролепсис, виділення) та відмінні: градація (експресив – англ. мова, нім. мова, асертив – українська мова), парантеза (експресив – англ., пол. мови, асертив – нім. мова), повтор (асертив – англ., нім. та укр. мови, експресив – пол. мова); *систематизовано* типові характеристики газетних синоптичних текстів: спільні: образність, відмінні: раціональність

(англ., нім та пол. мови), превентивність (англ., нім та пол. мови), традиційність (укр. мова), обрядовість (укр. мова).

Практичне значення одержаних результатів пов'язане з можливістю їхнього застосування у викладанні таких навчальних дисциплін, як “Загальне мовознавство” (розділи “Знакова природа мови”, “Лексико-семантична система мови”, “Теорія тексту”), “Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство” (розділи “Лексико-семантичні системи мов у порівняльно-історичному та зіставно-типологічному аспектах”, “Зіставний синтаксис”), “Зіставне мовознавство” (розділ “Зіставна дериватологія і граматики”), “Зіставна лексикологія” (розділ “Параметри зіставної лексикології”), теоретичної граматики англійської/німецької/польської мов (розділ “Темпоральність”), сучасної української літературної мови (розділи “Синтаксис”, “Стилістика”), спецкурсів із когнітивної лінгвістики та когнітивної лінгвокомпаративістики. Фактичний матеріал дослідження може бути використаний для укладання словників фізичної лексики, зокрема тлумачного словника метеорологічних термінів.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертації апробовані на *трьох* міжнародних конференціях: “Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку” (Одеса, 2015), “Наука як рушійна антикризова сила” (Київ, 2015), “Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення” (Одеса, 2016); *одній* всеукраїнській – “Германістика у ХХІ столітті: когнітивна, соціо- та прагмалінгвістика” (Харків, 2014), а також на *одній* звітно-науковій конференції викладачів, аспірантів і докторантів Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова “Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету” (Київ, 2014).

Публікації. Теоретичні й практичні результати дисертаційного дослідження викладено в десяти публікаціях: у п'яти статтях, надрукованих у фахових виданнях, затверджених ВАК України, в одній статті, надрукованій

у виданнях іноземних держав, у тезах доповідей чотирьох наукових конференцій.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, п'ятих розділів, висновків, списку використаної літератури (338 найменувань, з яких 69 – іноземними мовами), списку лексикографічних джерел (43 найменування) та списку джерел ілюстративного матеріалу (292 найменування), додатків. Повний обсяг дисертації – 253 сторінки, основний зміст викладено на 180 сторінках.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету, визначено завдання, об'єкт, предмет, наукову новизну роботи, описано методи дослідження, схарактеризовано фактичний матеріал, окреслено теоретичне й практичне значення отриманих результатів, вказано форми апробації та структуру роботи.

Перший розділ “Теоретичні засади вивчення поняття реконструкції у його проекції на аналіз газетних синоптичних текстів” присвячено вивченню реконструкції як теоретико-методологічного феномена лінгвістичних досліджень, критичному аналізу наукових підходів до визначення терміна “реконструкція” на різних етапах його функціонування, розкриттю газетного синоптичного тексту як конструкта-макроснака культурної, ментальної і мовної природи, характеристиці плану вираження композиційно-семантичних елементів, виокремленню плану змісту внутрішньосемантичних елементів та встановленню взаємодії плану змісту та плану вираження синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів.

У **другому розділі “Методологічна база для виконання семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів”** проаналізовано наявні методологічні установки у вивченні текстів як конструктів різної природи, визначено принципи відбору газетних синоптичних текстів для виконання семантико-синтаксичної реконструкції, розроблено комплексну методіку семантико-синтаксичної реконструкції

газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах, аргументовано її доцільність та ефективність.

У третьому розділі **“Реконструкція композиційно-семантичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах”** реконструйовано композиційні елементи ГСТ: тематичні, архітектонічні, логіко-поняттєві та зовнішньосемантичні: іконічні та графічні – в англійській, німецькій, польській та українській мовах.

У четвертому розділі **“Реконструкція внутрішньосемантичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах”** встановлено наявність/відсутність зв'язку між первісним значенням ономастичних елементів (топонімів та ойконімів) з їх сучасною семантикою; реконструйовано базис метеорологічних термінів, здійснено декодування образно-стилістичних елементів ГСТ в англійській, німецькій, польській та українській мовах.

У п'ятому розділі **“Реконструкція синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах”** декодовано реченнєві зачини, синтаксичні фігури на основі редукції та експансії вихідної моделі речення, а також зміни порядку слів у реченні; встановлено відповідність синтаксичних елементів типам мовленнєвих актів.

У загальних висновках підведено підсумки роботи, викладено результати дослідження та окреслено перспективи подальшого наукового пошуку.

Наприкінці подано списки використаної літератури, лексикографічних джерел та джерел ілюстративного матеріалу.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ
ВИВЧЕННЯ ПОНЯТТЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ
У ЙОГО ПРОЕКЦІЇ НА АНАЛІЗ
ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ

1.1 Реконструкція як теоретико-методологічний феномен лінгвістичних досліджень

Феномен реконструкції став важливим теоретико-методологічним підґрунтям для сучасних лінгвістичних досліджень (Г. А. Климов, G. Bonfante, J. Kuryłowicz, K. Koerner, Н. М. Hoenigswald), пов'язаних із проблемами оновленого вивчення зв'язків мови і свідомості (А. В. Корольова, Л. П. Дронова, М. О. Шутова), мови й культури (Ю. Д. Апресян, В. З. Дем'янков, В. В. Жайворонок, О. Д. Кривонос, Ю. М. Лотман, Й. А. Стернін, А. Wierzbicka); відтворення мовних картин світу (І. О. Голубовська, Г. В. Колшанський, Г. В. Межжеріна, Ж. П. Соколовська, О. Д. Шмельов), складу національних концептосфер (Н. Д. Арутюнова, С. Г. Воркачов, В. І. Карасик, В. І. Кононенко, В. В. Красних, Г. М. Яворська) та ін.

З огляду на розвідки вчених, реконструкція є важливим методологічним підґрунтям сучасних лінгвістичних досліджень. Коментуючи важливість застосування реконструкції, О. М. Трубачов передбачив подальший розвиток цього явища та його вихід за межі класичного розуміння як процедурного прийому порівняльно-історичного методу. На думку вченого, реконструкція є феноменом для людства і виступає джерелом пізнання давньої духовної та матеріальної культури [234, с. 197].

1.1.1 Дефініції терміна “реконструкція” у лінгвокомпаративістиці. Проблема дефініції терміна “реконструкція”

залишається актуальною на сучасному етапі розвитку лінгвокомпаративістики, оскільки значних змін зазнає власне мета реконструкції. Реконструкцію визначають як сутність сучасного порівняльно-історичного мовознавства, що дозволяє виявити спільне та відмінне у мовах, в яких репрезентуються концепції носіїв різних картин світу [15; 35; 134; 159; 234].

Засновник нового напрямку в лінгвістиці – когнітивної лінгвокомпаративістики А. В. Корольова визначає реконструкцію як метод, що має ширше призначення, ніж в класичній індоєвропеїстиці, і передбачає відновлення структур свідомості як організованих матриць (когнітивно-матричний аналіз М. М. Болдирєва [21, с. 5–21]) – результату когнітивної творчості народу – носія конкретної мови і представника своєї культури. Основний акцент у цій науці припадає на реконструкцію зв'язків структур давньої і сучасної мовної свідомості, особливо про відношення між найдавнішими формами і значеннями лексики і їх сучасним станом, які безпосередньо пов'язані з механізмами організації картин світу носіїв різних мов як важливих чинників самоідентифікації етносів, витоків їх матеріальної і духовної культури [114].

В *широкому розумінні* “реконструкція” тлумачиться як відтворення, процедура повторного створення, конструювання [379, с. 716]; комплекс прийомів і процедур відтворення незафіксованих мовних станів, форм, явищ шляхом історичного порівняння відповідних одиниць окремої мови, групи або сім'ї мов [350, с. 409]. Таким чином, будь-який мовний рівень, елемент або мовний стан в цілому може залучатись до здійснення реконструкції та бути предметом реконструкції, розглядатись крізь призму *антропоцентричного* (О. Бондарко, С. Кацнельсон, І. Мещанінов, А. Худяков), *текстолого-дискурсивного* (А. Корольов, Дж. Кук, К. МакКоун, О. Парина), *когнітивного* (А. В. Корольова, Л. П. Дронова), *когнітивно-комунікативного* (О. Дельва, О. Селіванова), *етнокультурного* (О.Л. Березович, С.М. Толстая, О.В. Тищенко, М.О. Шутова); *прагматичного*

(А. Баранова, Ю. Степанов, Ч. Пірс, Г. Почепцов), *семіотичного* (О. Березович, В. Карасик, О. Пальчевська) підходів.

Аналізуючи доробок вчених антропоцентричного, текстолого-дискурсивного, когнітивно-комунікативного підходів, О. О. Черхава зазначає: “Сучасне бачення “лінгвістичної реконструкції” як поліпарадигмальної теоретико-методологічної проблеми пов’язане з міждисциплінарним підходом до аналізу устрою мовних і концептуальних картин світу” [250, с.157].

Крізь призму *антропоцентризму* вивчення мови здійснюється з інтенцією пізнання її носія, оскільки мова виступає продуктом людської діяльності [46]. За таких умов реконструкція виступає теоретичним підґрунтям у розумінні мовної свідомості індивіда, колективу та етносу. З цього приводу М. А. Шелякін зауважує, що “семантичний пристрій мови, зумовлений пристроєм суб’єктивної реальності, формами і процесами мислення і відображає орієнтацію людини в світі” [258, с. 132]. Визначаючи важливість тексту як вмістилища культури, П. І. Костомаров стверджує, що “створювані людиною тексти відображають в собі динаміку думки і способи представлення розумових процесів за допомогою мовних засобів” [119]. Отже, виникає необхідність у залученні герменевтичного підходу до реконструкції, оскільки “культура розглядається як сукупність текстів, що представляють собою вмістилище інформації” [119].

Крізь призму *текстолого-дискурсивного* напряму термін “реконструкція” пояснюють через систему зв’язків з: аналізом *усної народної творчості* (фольклорних текстів) [29]; *ретроспективною трансформацією*, що відбувається як “будь-яка реконструкція процесу, який колись реально мав місце і завжди замінюється його моделлю, породженою свідомістю учасника мовленнєвого акту” [148]; *контекстуальним відновленням у риторичі*, тобто реконструкції “загального контексту, яка дає змогу визначити референцію; як правило, реконструкції підлягають різні текстові мотиви [29]; *етимологічним аналізом* та самими *прийомами*

реконструкції слів та їх значень як компонентів фраз, що відображають фрагменти тексту (зокрема і фразеологічних одиниць); *смыслопородженням* та *метатекстом* що є “експліцитним називанням автором прийомів, що використовуються для формування змісту під час написання твору” [52, с. 6]; *розумінням* “тексту як простору” [52], що має різноманітні співвідношення, пов’язані із сферами (соціокультурною, науковою тощо) [52, с. 6]; *витлумачення* тексту як *дискурсу*, “вербальної форми об’єктивації змісту свідомості, заданої в тій чи іншій соціокультурній традиції типом раціональності”, за таких умов структура стає “соціолінгвістичною, а не лінгвістичною” [5, с. 13]; *методичним інструментарієм*, що має поетапну структуру з метою “інтерпретації авторського задуму й інтенцій, реконструкції відображення в текстовій моделі уявної дійсності авторського світогляду, структури свідомості, зокрема, й ментального лексикону мовної особистості” [206], яка уможлиблює *реконструкцію вбудованої у текст програми адресованості*” [206]; *поняттям* “герменевтичного кола” (за Ф. Шлейєрмахером) як “своєрідної метафори, покликаної описувати продуктивний рух думки герменевта в рамках техніки герменевтичної реконструкції [250], яка є механізмом людського розуміння ” [200, с. 150 – 165]; *поняттям* “генетичної текстології”, яка досліджує “продукти” письма, де залежно від *реконструкції* певної величини наші знання змінюються [206].

З точки зору *когнітивного* підходу, де на перший план виходить людська *когніція* як *складне утворення* породження та сприйняття мовлення, що “відображає взаємозв’язок психологічних, комунікативних, функціональних та культурних факторів” [130]; де структура репрезентації знання зображується схематично, а головною метою стає *реконструкція* організованого знання у свідомості людини та чинників фіксації образів і понять про світ [томенюк], моделювання й опис концептів і векторність – від думки до слова (а при семантичному аналізі – від слова до думки), від знань до знака” [206, с. 7].

З позиції *когнітивно-комунікативного* підходу *реконструкція* є теоретичною основою встановлення взаємодії між текстовою модальністю, що є відображенням індивідуально-авторської модальності та когнітивно-комунікативним конструктом – модальним світом (Ф. С. Бацевич, Л. Р. Безугла); *встановлення* функціонування мовних одиниць в аспекті цілеспрямованого використання співрозмовниками (В.Ф. Велівченко).

Крізь призму *етнокультурного* (О. Л. Березович, С. М. Толстая, О. В. Тищенко, М. О. Шутова) реконструкція має на меті відтворення когнітивних механізмів організації різних “структур етносвідомості (індивідуальної чи колективної)” [45], які опосередковують формування й упорядкування знань про об’єкти дійсності. Значним здобутком у межах цієї проблематики став творчий доробок М. О. Шутової, яка визначила новий “полідисциплінарний теоретико-методологічний підхід до реконструкції етнокультурних стереотипів, який передбачав глибоке проникнення в їх культурно-символічний і мовний зміст” [262, с. 16].

За умов *прагматичного* підходу, який передбачає вибір, розподіл і сполучення, а в цілому організацію мовних засобів для передачі змісту тексту, а також вплив мовних засобів на учасників комунікації [276, с. 23], відношення між мовою та контекстом її використання, а також вивчення цього відношення [27; 63; 293]; вимір формування мовних висловлень, що визначається функціональними особливостями партнерів у мовленнєвому акті [76, с. 250], *реконструкція* здійснюється з метою відтворення задуму мовця, прерогативою якого є розкриття прагматичної установки [116, с. 265].

З позиції *семіотичного* підходу, основою якого є вивчення знака як складової системи коду, відображеного образу (значення знака) і посилення на фрагмент світу, реконструкція визначається як відтворення значення, що “спирається на діахронічний аналіз та співвіднесення структури смислів з первинними знаковими образами” [184, с. 145].

Підсумовуючи сказане вище, зауважимо, що плуралізм дефініцій терміну “реконструкція” пов’язаний з різноаспектними вивченнями

феномена у сучасній лінгвокомпаративістиці. Хоча вперше “реконструкцію” як процедуру порівняльно-історичного методу описали німецькі вчені-лінгвісти Ф. Бопп і Я. Грім, необхідність у реконструкції мови засвідчили ще першовідкривачі у часи Великих географічних відкриттів, у зв’язку з важливістю відтворення мови та значень, що за нею криються, заради кращого пізнання народів та територій, а також розширення горизонтів.

1.1.2 Еволюція терміна “реконструкція” у когнітивній лінгвокомпаративістиці: від прамовних форм до текстових конструкцій. З розвитком лінгвістичної думки змінюється підхід та погляди на процедуру реконструкції мови та її аспектів, корінних змін зазнає мета та власне сама процедура реконструкції. Основним завданням реконструкції стає не лише відтворення форми і значення етимона у поєднанні з намаганнями пояснити семантичну історію слова, а й реконструкція складніших форм, об’єктивованих утвореннями текстового рівня.

Умовно еволюцію терміна “реконструкція”, що пройшов тривалий етап становлення від прамовних форм до текстових конструкцій у когнітивній лінгвокомпаративістиці можна поділити на три етапи.

На *першому етапі* (Ф. Бопп, Я. Грім, Р. Раск, О. Х. Востоков) реконструкція розглядалась як “відтворення праформ мови” [59, с. 3–11]; “формула відповідності і реальна форма мови та мета порівняння” (Ф. де Соссюр) [234, с. 108]. В кінці XIX на початку XX століття вчені-лінгвісти (К. Бругман, Б. Дельбрюк, Г. Остхов, А. Лескін, Ф. Фортунатов, Ф. Шлегель) пов’язують реконструкцію з відтворенням фонетичного образу слова, оскільки основу фонетичних змін слова становлять закони, що не знають винятків. Безперечним здобутком першого етапу стало вчення про трактування мови як результату психофізичної діяльності (С. Бугге, М. Бреаль, К. Вернер, В. Томсен, В. Уїтні). На думку учених, мовлення має два аспекти: психічний і фізичний. Ось чому для дослідження ролі психічних

механізмів у звукових змінах і утвореннях за аналогією вони залучали здобутки психології [124, с. 49].

Другий етап характеризується переходом від встановлення етимона до реконструкції складніших утворень, якими стали канонічні та історичні тексти (І. Вільямс, К. Джексон, К. Менгес, О. О. Шахматов). Перші спроби здійснення реконструкції текстів характеризувались нерозбірливістю лінгвістичних підходів, невизначеністю процедури реконструкції, проте безумовним здобутком було те, що учені-лінгвісти робили спроби пов'язати результати реконструкції з історією та культурою народу-творця.

Лінгвіст О. О. Шахматов, який першим здійснив спробу реконструкції тексту “Повісті минулих літ”, коментуючи мету реконструкції твору, стверджував: “Лінгвістичні питання під час реконструкції не повинні стояти на першому плані” [255]. Учений більшу увагу приділив історичній складовій та зв'язку мови з культурою, проаналізувавши стиль написання повісті.

Іншим яскравим прикладом текстової реконструкції стали спроби лінгвістів здійснити не просто відтворення канонічного тексту “Слово о полку Ігоревім”, а й дати авторську інтерпретацію у тлумаченні лексичного складу (деяких географічних назв), поясненні слів іншомовного походження як елементів східної культури [164].

Важливим аспектом текстової реконструкції стали здобутки європейських учених у вивченні міжкультурних зв'язків на основі результатів реконструкції пам'ятки стародавнього англосаксонського героїчного епосу “Беовульф”. Лінгвіст Р. Вільямс відтворив фінський епізод у героїчному епосі та здійснив його інтерпретацію через систему знаків та смислів [334].

У своїй відомій книзі “Language and History in Early Britain” (1953) К. Джексон реконструював семантику архаїчної нео-бритської мови, пам'ятки якої складались виключно з власних імен [294] та намагався пояснити їх, залучивши історичні відомості про культуру та побут народу.

Здійснюючи семантичну реконструкцію текстів, учені-лінгвісти були єдині у своєму прагненні не лише відтворити лексичну, морфологічну, синтаксичну системи прамови, а й дослідити структуру творів, їх семантику, дати власну інтерпретацію мовним явищам та окреслити відображення історії та культури народу крізь низку семантичних елементів.

Третій етап (В. М. Мейзерський, Б. О. Парахонський, Г. Блум, Л. Грей, У. Ройдер) засвідчив переосмислення мети та процедури здійснення реконструкції тексту. Уявлення про реконструкцію як про спосіб репрезентації та інтерпретації дійсності шляхом її об'єктивації крізь призму тексту як знака культури започаткував Ю. Лотман, який зазначав, що “уся навколишня дійсність може бути описана як текст, оскільки люди при взаємодії з чим би то не було, можуть виробляти смисли про себе, своє суспільство і виражати своє ставлення до нього” [148, с. 11].

Сучасний погляд на реконструкцію пам'ятки стародавнього епосу запропонував лінгвіст Г. Блум. У праці “Беовульф. Інтерпретація” реконструкцію учений здійснив крізь призму вивчення структури епосу, дослідив циклічність та темпоральність твору, розділив міфологічну та історичну складову, вивчив семантику християнських та язичницьких елементів, а також виокремив іронію як основний стилістичний прийом [273].

Реконструкція текстових фрагментів безпосередньо пов'язана з реконструкцією композиційних елементів. Вивчення структури тексту як множинності смислів відображено у творчих доробках А. П. Загнітка та Т. І. Левченко. Автори визначають текст як множинність смислів, сукупність суб'єктів, інституцій, реалій. Важливим є вміння перенесення смислів, метафор, асоціацій з урахуванням структурних елементів тексту [143, с. 204].

Підкреслюючи важливість тексту для здійснення реконструкції, Е. Бенвеніст зауважує, що текст необхідний для проведення семантичної реконструкції, оскільки лише уважне вивчення тексту (контексту), його фрагментів, які включають вибрану для аналізу одиницю, необхідних та

достатніх для визначення значення цієї одиниці, що є несуперечливими для значення тексту в цілому, де досліджувана форма виражається у різноманітних вживаннях, дозволяє пояснити та мотивувати зближення або розходження значень [15, с. 31].

Розглядаючи текст як систему знаків та складне семіотичне утворення, А. Загнітко зазначає, що семіотика тексту пов'язана з реконструкцією наративної структури і глибинною структурою текстів, яка зберігає його значення [75, с. 62].

Під час здійснення семантичної реконструкції австрійській лінгвіст У. Ройдер прийшла до слушного висновку, що робота по здійсненню реконструкції полегшується тим, що навіть тьмяні картини світу (“*verblasste Weltbilder*”) продовжують жити в мовних зворотах ще надзвичайно довго, інколи навіть тисячоліття [312]. Цим самим учена підкреслила важливість синтаксичної реконструкції для відтворення картин світу, що містяться у структурі речення та вербалізовані через синтаксичні фігури.

Синтаксична реконструкція тексту дає змогу увиразнити інформаційно-знаковий аспект, оскільки вибір семантичних та синтаксичних елементів зумовлений знаком, який вони передають. Визначальним для синтаксичної реконструкції є опис трьох основних синтаксичних параметрів: реконструкції структурних мовленнєвих схем та зачину як основного синтаксичного маркера (за І. Г. Чередниченко); реконструкції ключових лексем та їх значень, що займають місце предиката та актанта в реченні кожної з структурних схем; реконструкції нових синтаксичних конструкцій, котрі були створені шляхом взаємодії, а також відтворення їх прагматичного потенціалу [287; 300].

Такий підхід дає змогу декодувати авторські оцінки, що приховані у синтаксичних фігурах, через які автор інформує читача про стан явищ погоди.

Отже, основною метою реконструкції на сучасному етапі розвитку лінгвокомпаративістики стає відновлення верифікованої соціолінгвістичної

моделі мовного явища як продукту історії, культури та когніції (Л. П. Дронова, І. Світцер). Своїми напрацюваннями учені засвідчили факт можливості залучення до реконструкції будь-якого мовного рівня, що безперечно засвідчує новий етап у розвитку феномена.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що еволюція терміна “реконструкція” спричинила зміну мети здійснення реконструкції. За таких умов текст став необхідним для виконання структурної, семантичної та синтаксичної реконструкції, що засвідчують численні напрацювання вчених у межах цієї проблематики. Таким чином, текст починає трактуватись як структурована монада, що функціонує у межах конкретного етносу, набуває ознак цього етносу, його характеристик, містить закодовані смисли та авторські оцінки.

1.2 Газетний синоптичний текст як конструкт-макрознак культурної, ментальної і мовної природи

Дослідження природи текстів як стратегічний напрям лінгвістичної науки характеризується, на думку Г. О. Золотової, як “вища реалія мови” [80, с. 18], а аналіз тексту, за оцінкою Л. Новікова, перетворюються в “один з магістральних напрямів світової науки про мову ХХІ століття” [180, с. 25]. Серед зарубіжних учених схожу думку висловив Л. Єльмслев, котрий стверджував, що для вивчення мови відправною точкою повинен слугувати текст [66].

Напрацювання лінгвістів охоплюють досить широке коло лінгвістичних проблем пов’язаних з визначенням статусу тексту загалом, а також структурою, семантикою, синтаксисом зокрема. Проаналізовані праці варто згрупувати за такими напрямками. Перша група джерел – це праці філологів, в яких осмислюються проблеми *статусу тексту*, (О. П. Воробйова, І. Р. Гальперін, Т. М. Дрідзе, О. О. Селіванова, З. Я. Тураєва). Друга група включає розвідки вчених-лінгвістів стосовно *текстової конструкції* та *логіки*

побудови текстів (С. І. Іваненко, М. Пфютце, К. С. Серажим, Ц. Тодоров). Третя група містить напрацювання лінгвістів стосовно *текстової семантики* та засобів її зовнішнього та внутрішнього вираження (В. В. Виноградов, О. О. Кучерова, А. Лінке), а також щодо визначення тексту як *макрознака* (Р. Барт, Ч. Моріс, Ю. Лотман). До четвертої групи увійшли напрацювання вчених стосовно дослідження *текстового синтаксису* (Я. Бауер, Л. Г. Герценберг, О. М. Мороховський) та його ролі в *реконструкції* змісту тексту (Л. І. Белехова, У. Ройдер).

Традиційно у лінгвістичній науці текст розглядався як: первинна реальність та відправна точка будь-якої гуманітарної дисципліни [8; 26; 39; 259]; об'єкт самостійної лінгвістичної дисципліни – лінгвістики тексту [47; 169]; суспільне явище, найвища комунікативна одиниця [147; 179; 268].

По-новому мислиться текст в умовах, коли грані між науками стираються та постає проблема розкриття семіотично-інформаційного підходу до його дефініції та статусу. В основі такого підходу – уявлення про культуру як про спосіб репрезентації та інтерпретації дійсності шляхом її об'єктивації через текст. За Ю. М. Лотманом, культура мислиться як складно організований знаковий механізм, який забезпечує існування тієї чи іншої колективної особистості певної групи людей, яка володіє деяким надособистісним інстинктом, спільною пам'яттю, єдністю поведінки, єдністю моделювання для себе оточуючого світу та єдністю ставлення до нього [148, с. 460]. Набуваючи ознак певної групи людей, етносу, текст безперечно виступає культурним знаком.

Важливий здобуток у розвиток теорії знаковості тексту здійснив М. М. Бахтін. Учений розглядав текст як складний знаковий комплекс [8, с. 127], проте як зауважує лінгвіст “текст є більш обширним поняттям, тому у цьому плані будь-який текст може мати ідейно-естетичний задум, що не зводиться до суми його значень” [8, с. 128].

З огляду на знакову природу тексту, К. О. Стецюра пропонує визначення *тексту* як певного знакового ряду, вмістилища смислів культури та найбільш значимого середовища комунікацій для суспільства і, відповідно для індивіда, – яке сформувалось із розвитком та встановленням домінування інформаційно-комунікативних технологій та масової комунікації у суспільстві. Текст є втіленням культури та забезпечує її функціонування шляхом поширення культурних моделей, які впроваджують його подальше відтворення та розвиток [128, с. 57].

Протилежну думку висловлює Л. О. Ходякова, на думку якої, поняття “текст” розширилось до меж культури та в цьому розумінні не є інформаційним простором, а лише знаком [244, с. 47]. Культурна природа тексту полягає у відображенні структурованої монади (Л. О. Ходякова, Н. В. Худoley) конкретного етнічного простору, що об’єктивується через систему композиційно-семантичних елементів.

Р. Барт розглядає текст як культурний знак, вважаючи, що будь-який текст сплетений з безлічі ввібраних у нього культурних кодів. За Р. Бартом, культурний код – “це перспектива безлічі цитацій, міраж, зітканий з різноманіття структур; одиниці, утворені цим кодом, є відлуннями чогось, що вже було читане, бачене, зроблене, пережите: код є слідом цього “вже” [7, с. 39–40].

Уперше значимість структури (композиції) тексту обґрунтували вчені Празького лінгвістичного гуртка в “Тезах” у 1929 р. Одним з найважливіших положень у концепції Празького лінгвістичного гуртка стало поняття *структури мови*, яке тісно пов’язане зі структурами навколо себе. Іншим не менш важливим стало вчення німецького мовознавця К. Бюлера про мовні функції, основні постулати якого представлені у книзі “Теорія мови. Структурна модель мови” (1934) [29]. На сучасному етапі розвитку лінгвістичної науки текст становить конструкцію з послідовних структурних елементів [7; 84; 215; 236], що є відображенням *культурної* його природи. Таким чином, позамовна дійсність знаходить своє відображення у структурі

тексту, який слугує експліцитно вираженим вмістилищем смислів та артефактів культурної системи, де він функціонує.

У лінгвокомпаративістиці існують різні погляди щодо статусу та визначення семантичної природи тексту. Розглядаючи текст як *знак ментальної природи*, легко виокремити основні підходи репрезентовані в численних працях науковців: за теорією М.А.К. Халлідея, текст є *семантичним знаком* і його не можна визначити як певне надречення, адже він презентує актуалізацію потенційного; за вченням А. Греймаса, текст поділяється на висловлювання, однак він не є їх сумою [334, с. 66]; П. Гіро стверджує, що одиниці тексту в системних зв'язках набувають якісно нового стилістичного та прагматичного ефекту [333, с. 86]. Отже, семантика тексту виявляється як експліцитно за рахунок структурних елементів тексту, так і імпліцитно – через систему внутрішньосемантичних елементів, що в системі складає ментальне моделювання дійсності, яка відображається у свідомості та мові автора.

Вивчення *мовної природи тексту* знайшло своє відображення у працях вчених (Я. Бауер, І. Р. Гальперін, Л. Г. Герценберг, О. М. Мороховський). Дослідження синтаксису дає змогу реконструювати рівні: граматичної структури, семантичної структури, рівень організації висловлювання [12], а також відтворити авторську інтенцію та закодоване ставлення. Отже, система синтаксичних засобів становить відображення мовної свідомості автора та його оцінок.

Одними із найбільш дискусійних у лінгвістичному плані є газетні синоптичні тексти, оскільки в їх змісті та формі відображений міжпоколінний досвід кожного народу передбачати погоду, який у сучасних синоптичних прогнозах намагаються пояснити науково-астрономічними, географічними, кліматичними факторами. Реконструкція форми і змісту таких текстів сприятиме розкриттю тих національно-культурних символів, що криються за новими правилами представлення прогнозів погоди у різних етнокультурах.

Газетний синоптичний текст виникає в середині XIX століття. Британський дослідник Рекс А. Мартін зауважує, що разом з газетними текстами про погоду виникає так звана “журналістика погоди”, метою якої є не лише передбачення погоди, застереження від можливих природних катастроф та фіксація атмосферних явищ, а й формування ціннісного ставлення до самого тексту та його ключових знаків [275]. Поява телеграфу у 1844 році та розквіт метеорології як науки дали поштовх до появи цілого розділу новин “про погоду”. Британські гідрографи Френсіс Буфорт та Роберт Фітсрой своїми винаходами сприяли зародженню прогнозування погоди, що знайшло своє відображення у газетному синоптичному тексті [304, с. 17].

Незважаючи на тривалу історію становлення, досі не має чіткого визначення поняття “синоптичний текст”. Г. Б. Козловська ототожнює поняття “синоптичний текст” та “синоптичне повідомлення”, часто їх заміняючи, та визначає синоптичний текст як колективно-авторське, неособистісно-орієнтоване, дистантне, неконтактне письмове повідомлення, що інформує адресата про погоду, якому притаманні лінгвальні і нелінгвальні форми реалізації фактуальної, суб’єктивно-модальної й інструктивно-орієнтуючої інформації [101, с. 9]. На цьому етапі, ми вважаємо за доцільне розмежувати поняття текст та повідомлення, оскільки вони є різними за обсягом та не є тотожними.

За визначенням О. Яшенкової, під *повідомленням* розуміють втілену у конкретні символи (коди) інформацію, яку передають адресатові. Основною метою повідомлення є передача інформації, формування ставлення, а ключовою ознакою – висока інформативність [268, с. 45].

Описуючи модель передачі повідомлення з метою інформування, О. В. Яшенкова виділяє п’ять каналів: слуховий, зоровий, тактильний, нюховий і смаковий. Жоден із них не має абсолютної переваги. Канали мають свої медіуми. *Медіум* – засіб передачі повідомлення; специфічна конфігурація фізичних, технічних та інституційних характеристик, що становить певну форму комунікації. Розрізняють медіуми усного та

писемного каналів. На вибір каналу та медіума впливають різні чинники, а саме: терміновість, формальність, конфіденційність, складність та емоційність інформації, необхідність документального підтвердження, а також певні очікування адресата.

Адресат – один із комунікантів, якому призначене повідомлення, що передається. Після отримання повідомлення адресат має його декодувати. *Декодування* – процес розшифрування повідомлення, перетворення символів на значення. Отримане повідомлення переважно викликає зворотній зв'язок. *Зворотний зв'язок* – будь-яка реакція адресата на отримане повідомлення. Виділяють *усний зворотний зв'язок* та *письмовий* [269, с. 46].

Учена зауважує, що відсутність зворотного зв'язку свідчить про негативне ставлення адресата до адресанта або його повідомлення, а також до проблем, пов'язаних з отриманням повідомлення. На етапах кодування, передавання і декодування повідомлення можливий комунікативний шум. *Комунікативний шум* – перешкоди різного типу (фізичні, фізіологічні, психологічні, семантичні), які знижують ефективність комунікації, дестабілізують процес сприйняття й розуміння повідомлення; можуть призвести до припинення комунікації [269, с. 46–47].

Описана О. В. Яшенковою модель комунікації вказує на те, що *ключовою* відмінністю між текстом та повідомленням є відсутність в останньому особистого авторського ставлення до інформації та авторської інтерпретації.

Визначивши ГСТ як повідомлення, Г. Б. Козловська не врахувала в достатній мірі характеристики притаманні газетним синоптичним текстам, які легко впізнати, а саме: *композиційно-семантичні елементи*, *внутрішньосемантичні елементи*, а також *синтаксичні елементи*, що своєю специфікою виокремлюють їх з-поміж інших текстів.

Газетний синоптичний текст має чітку *композицію* та *методику побудови*. Як відомо, проблема “правильної” структури твору хвилювала ще античних філософів та учених. На початку 70-х рр. XX ст. виникає теорія

“стратегій тексту” [35], які визначають як макростратегії, на основі аналізу яких виявляються реконструкції макропропозицій, тобто таких суджень, що можуть виступати при описі змісту певного тексту як змістовного еквіваленту цілої послідовності текстових пропозицій. ГСТ є регламентованими та чітко структурованими текстами, в яких композиційно-семантичні елементи слідує один за одним у визначеному порядку та становлять зовнішнє оформлення тексту.

За рахунок внутрішньосемантичних елементів реалізується *семантична зв'язність*, що ґрунтується на використанні ономастичних елементів, метеорологічних термінів у поєднанні з образно-стилістичними елементами; *сміслова*, що задіює механізми логічних зв'язків текстових одиниць, а також метафоричне асоціювання чи образне конструювання на підставі сенсорних механізмів свідомості [91]. Отже, ГСТ репрезентують втілену в тексті інформацію у поєднанні з індивідуально-авторським знанням про погоду, представлену в інтерпретованому відображенні глобальної ситуації, що складається з макро- та мікро- ситуацій. Макроситуації описують конкретне явище погоди в рамках розгортання текстового сценарію, в той час як мікроситуації представлені окремими авторськими висловлюваннями, коментують це явище. Їх поєднання складає семіосферу конкретного етносу, за таких умов автор виступає її носієм.

Синтаксичні елементи ГСТ, які складають систему синтаксичних фігур поєднані ілокутивним потенціалом, що регулює дії суб'єкта в акті мовлення [10; 32; 226].

З огляду на природу тексту як макрознака семіосфери конкретного етносу, зміст і форму, визначаємо *газетний синоптичний текст* як **конструкт-макрознак** культурної, ментальної і мовної природи, яка знайшла своє відображення крізь план вираження композиційно-семантичних елементів, план змісту внутрішньосемантичних елементів та взаємодію плану змісту та плану вираження синтаксичних елементів.

Газетним синоптичним текстам притаманна низка текстових категорій, найважливішими з яких є: *інформативність*, *членованість* або *дискретність*, *завершеність*.

Розглядаючи зміст ГСТ, зокрема його *інформативність*, звертаємо особливу увагу на дефініцію смислу тексту, а також його значення. А. І. Новіков вважає, що семантичний комплекс, що виникає у свідомості автора відповідно із задумом, метою, умовами комунікації розуміється адресатом у результаті декодування мовних виразів, за допомогою яких він був заданий у тексті. Він складається із сукупності денотатів (образів певних фрагментів дійсності), що відбивають ієрархію підтем і субпідтем. Смисл тексту – це все те, що виникає у свідомості в результаті розуміння тексту: зміст доповнюється додатковими компонентами пізнавального, емоційного, суб'єктивного, прагматичного характеру. Смисл тексту виникає як результат інтерпретації змісту [180, с. 78].

Інформативність ГСТ забезпечує передачу знань та відомостей від автора до читача. На основі цього відбувається формування у читача відповідного ставлення до прочитаного, що має на меті соціальну артикуляцію особистості читача. Т. М. Дрідзе, враховуючи соціальне значення тексту, зазначає, що частка тексту чималою мірою залежить від його інформативних рис, тому що інформуючи, текст навчає, орієнтує, формує уявлення та образи, виробляє цінності та установки, програмує стратегію діяльності, закріплює навички поведінки [62, с. 133]. Від інформативно-інтерпретаційних рис тексту залежить успішність реалізації його функцій.

Класифікуючи інформацію, якою послуговується текст, І. Р. Гальперін виділяє три основних види:

1) *змістово-фактуальну інформацію*, що відображає конкретний опис подій, фактів, процесів, які відбуваються у реальному світі; експліцитні, виражені вербально у предметно-логічних значеннях, на основі досвіду. Це

не обов'язково вербальна інформація, оскільки досить часто має знаковий характер;

2) *змістово-концептуальну інформацію* – індивідуально-авторське розуміння відношень між явищами, що описані засобами попереднього типу інформації, задум автора, його інтенція, сприймання читачем зв'язків причини і наслідку, їхньої значущості у соціальному, політичному, культурному житті суспільства; цей вид інформації часто представлений авторською інтерпретацією;

3) *змістово-підтекстову інформацію* – імпліцитний зміст тексту, що ґрунтується на здатності одиниць мови породжувати асоціативні та конотативні значення, а також на здатності речень у надфразових єдностях додавати певні смисли [47, с. 25–41].

Два типу інформації ГСТ *змістово-фактуальна* і *змістово-концептуальна* відповідають двом вершинам знаку – денотат (плану вираження) і сигніфікат (плану змісту). Сама структура знака передбачає, що текст передає інформацію про погоду чи окремі погодні явища, тобто текст передає певну частину образу світу. Одночасно ГСТ є породженням автора, він не просто містить образ світу, а такий образ світу, яким той уявляється його автору.

ГСТ містить такі важливі *інформаційні блоки*: зміну від доби до доби географічного положення, глибини (потужності) і стадії розвитку баричних систем; виникнення нових баричних систем і причини, що призводять до їх виникнення; еволюцію і переміщення атмосферних фронтів; еволюцію і переміщення повітряних мас і умов погоди, пов'язаних з різними повітряними масами; зміну тиску; напрям вітру; зміну хмарності; характер і кількість опадів; характер явищ погоди; зміну температури; однорідність або неоднорідність процесу і приналежність його або його частин до тієї чи іншої форми циркуляції [243, с. 7].

Членованість або *дискретність* як текстову категорію пов'язують з розбиттям ГСТ на логічні частини (рубрики). У лінгвістичних дослідженнях

розглядають членування тексту за кількома ознаками: змістове і технічне, архітектонічне і композиційне, концептуальне і методичне, глибинне і поверхнєве, семантико-синтаксичне і композиційно-стилістичне, об'єктивне і суб'єктивне, смислове і формальне [68, с. 149].

У лінгвістичній науці традиційно виокремлюють такі складові тексту: абзац, висловлення, прозову та віршову строфи, період, складне синтаксичне ціле, надфразову єдність [68, с. 150]. Категорія дискретності залежить від авторської інтенції, допомагає читачеві найповніше усвідомити задум та полегшити сприйняття ГСТ, разом із тим розбиття тексту на фрагменти містить прихований смисл, оскільки переважання тих чи інших фрагментів стосовно окремих явищ погоди дозволяє реконструювати соціально важливі теми прогнозування, їх поширеність, усвідомити логічні зв'язки між фрагментами для декодування національно-культурних рис.

Завершеність є обов'язковою текстовою категорією, оскільки вказує на його викінченість. Як справедливо зауважує І. М. Кочан: “завершеність це і є викінченість тексту” [123, с. 42]. К. С. Серажим визначає дану текстову категорію як смислову завершеність та зауважує, що одним з принципів текстології є вивчення тексту як завершеної системи, основними властивостями якої є цілісність і зв'язність [209, с. 10].

Урахування системи семантико-синтаксичних елементів дозволило визначити *газетний синоптичний текст* – як конструкт-макрознак, в якому закріплене відображення культури народу, його світосприйняття, ставлення до навколишнього світу та явищ природи, що проявляється на різних текстових рівнях.

1.3 План вираження композиційно-семантичних елементів газетних синоптичних текстів

В класичній лінгвістичній науці поняття композиції відображає: 1) взаємозв'язок статичного та динамічного аспектів тексту (перший пов'язаний

з будованням, архітектонікою тексту [55; 79; 100; 120; 156, 186; 240], другий – з логічним розгортанням змісту, з рухом думки) [50; 63; 90; 97; 136; 239]; 2) процес членування континуума тексту на композиційно-семантичні елементи, інформативні блоки та об'єднання інформації всередині кожного блоку; 3) внутрішню (змістовну) сторону організації тексту та його зовнішню сторону (членування на частини, розділи, глави, параграфи, абзаци) [180, с. 56]; а також умови та правила конституції тексту, що складається з речень, їх відношень, лінійно розташованих символів та їх синтаксису [375, с. 682].

З огляду на праці вчених-лінгвістів (В. П. Гудзенко, Г. О. Матковська, Л. Т. Назаревич, Т. Сушкевич), які досліджували композиційну організацію тексту, приходимо до висновку, що процес формування поняття “композиції тексту” ще не є завершеним. **Структура тексту** (від лат. *structura* – будова, розміщення, порядок) – це зв'язний тип організації смислового змісту тексту на рівні його повної цілісності [209, с. 26]; спосіб зв'язку між складовими, компонентами твору як цілісної будови, система істотних відношень між ними [201, с.124].

Універсальний підхід до дефініції поняття пропонує М. П. Брандес. Дослідниця уподібнює *композицію* із формою – системою способів, прийомів, планом вираження, представлення, перетворення й функціонування змісту та окреслює *три* аспекти: *аспект зовнішньої мовної форми, аспект доцільності зовнішньої форми та інформаційний знаково-символічний аспект* [23, с. 53].

Аспект зовнішньої мовної форми пов'язаний із мовленнєвим втіленням функціонального змісту за допомогою використання мовних засобів. *Аспект доцільності зовнішньої форми* втілює функції призначення об'єктивного змісту тексту, він зумовлений жанровими особливостями тексту й реалізується у вигляді жанрово-стилістичної конструкції предметного змісту.

Інформаційний знаково-символічний аспект форми пов'язаний із культурно-історичним контекстом, цей аспект забезпечує функціонування предметного змісту тексту [23, с. 54].

Дотичними до поглядів М. П. Брандес є розвідки Н. А. Ніколіної щодо тлумачення композиції тексту, в яких учена пропонує розрізняти *зовнішню композицію* та *внутрішню композицію*. Внутрішня (змістова) композиція визначається, перш за все, системою образів-характерів, особливостями конфлікту, своєрідністю сюжетних ліній; зовнішня композиція – це членування неперервного тексту на дискретні одиниці [179, с. 45].

Класичне розуміння композиції зводиться до поєднання трьох частин: вступу, головної частини та висновку (І. Б. Голуб, Л. М. Майданова, М. Б. Храпченко). Вступ, головним чином, є коротким повідомленням, кондесованим змістовим оглядом, що характеризується знаковим унаочненням та є зоровим сигналом для читача. Мету зорових сигналів зазначила К. М. Накорякова, яка зауважувала, що “роль зорових сигналів у невеликому за обсягом матеріалі особливо відповідальна: вони привертають увагу, полегшують орієнтування в тексті, виявляють прийоми його організації, підкреслюють цілісність конструкції” [155]. Переважна увага читача зосереджена на основній частині, оскільки у ній відбувається повідомлення найважливішої інформації. У висновках автором підводиться певний її підсумок. Проте така композиційна будова не повністю відображає внутрішній зміст тексту, логіку його побудови та множинність смислів.

У сучасному розумінні *композиція тексту* – це специфічний тип зв'язку глобальних текстових структур та ознака послідовності текстуальних блоків [375, с. 334–335]. Певна річ, це спричинює переосмислення композиційних елементів, які набувають якісно іншого значення.

Вступ припускає введення в тему і зміст тексту, подання матеріалу, постановку проблеми, конкретизацію аспектів її розгляду. Досить часто введення у текстах мас-медіа переслідує психологічні цілі, тобто відображає

прагнення автора заволодіти увагою читача, викликати його інтерес, встановити психологічний контакт з читацькою аудиторією. З цією метою можуть використовуватися яскраві образи, цікаві факти про погоду, парадоксальні судження, риторичні питання, звернення до досвіду читачів тощо.

Головна (основна) частина містить розвиток концепції, що міститься у вступі. Тут безпосередньо і різнобічно розкривається тема, вирішуються поставлені проблеми, повідомляється основна інформація. У цій частині особливо важливе співвідношення загальних і окремих питань, абстрактних понять і конкретних прикладів, фактичних і статистичних відомостей тощо [353, с. 467].

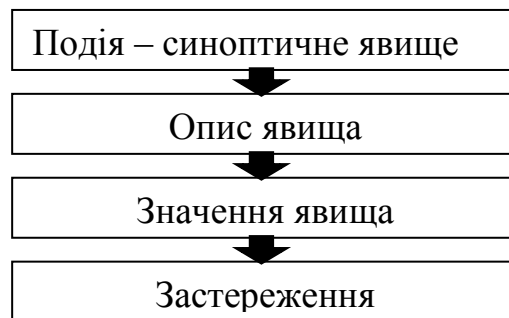
У *головній частині* автор викладає основний матеріал, стосовно якого виноситься судження або оцінка; аналізує (заперечує або приймає) чужі судження, пропонує своє розуміння теми. Комунікативний намір суб'єкта мовлення реалізується за допомогою констатації, доказів, що включають *тезу* – основне положення, яке доводиться в процесі мовлення, *аргументи* – положення, які наводяться в обґрунтування та істинність яких є доведеною. Найважливіша роль в основній частині належить тезису, його підтвердженню або спростуванню [353, с. 468–472].

У *висновку* зазвичай підводиться підсумок, з усією визначеністю формулюються результати, підсумовується сказане, намічаються перспективи, містяться заклики до аудиторії [350, с. 98].

Вивчаючи композицію текстів друкованих ЗМІ, К. М. Накорякова представляє композицію газетних текстів таким чином: 1) подія, вже завершена, або що відбувається в даний час; 2) опис події або (у більш розлогих публікаціях) характеристика події із зазначенням конкретних фактів, деталей; 3) значення події (опис конкретних заходів, що вживаються у зв'язку з тим, що відбувається); 4) перспективи [350, с. 114].

У текстах мас-медіа виділяють обов'язкові композиційні елементи (за К. М. Накоряковою): *подія, опис події, значення події, перспективи*. На

основі елементів, відзначених вченою, виділяємо композиційні елементи притаманні ГСТ: *подія – синоптичне явище, опис явища, значення явища, застереження.*

Рис 1. Модель композиційних елементів ГСТ

Подія – синоптичне явище як композиційно-семантичний елемент має на меті активізувати увагу читача, привернути нестандартністю повідомлення (досить часто використовуються яскраві образно-стилістичні елементи) для переходу до читання самого тексту.

Опис явища як композиційно-семантичний елемент деталізує інформацію та повідомляє читача про стан нижнього шару атмосфери, характер та інтенсивність опадів, силу вітру, прихід циклону/антициклону, зміну погоди тощо. Основною метою є інформування, надання найповнішого повідомлення про явища погоди, що очікуються.

Значення явища – важливий елемент, оскільки повідомлення починає набирати образності, автор часто ділиться власним досвідом стосовно явищ погоди, які він/вона спостерігав/ла. Не менш важливим є роз’яснення стосовно явищ погоди, їх вплив на життя людей.

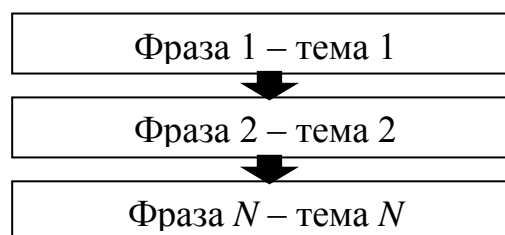
Застереження як композиційно-семантичний елемент містить інформацію стосовно негативного впливу явищ погоди. Цей елемент присутній не у всіх ГСТ (лише англійських, німецьких та польських), оскільки виконує превентивну функцію.

Досліджуючи композицію текстів мас-медіа, К. С. Серажим виділяє наступні види композицій: тематичну авторську структуру, архітектонічну авторську структуру та композиційну структуру.

Тематичною структурою охоплений увесь текст, завдяки якій у ньому розгортається низка тем, що об'єднуються певними типами зв'язків. К. С. Серажим у праці “Текстознавство” зазначає, що *тематична авторська структура* тексту охоплює увесь текст і виявляється в тематичних зв'язках між фразами. Кожна наступна фраза має бути пов'язана з попередньою тематичним зв'язком. Тематичній структурі протиставляється *атематична структура*, в якій відсутні будь-які тематичні зв'язки. Атематизм може бути результатом побічних, немовленнєвих впливів на мовця [209, с. 28].

Для однорідної тематичної структури властиві такі зв'язки:

- 1) основний тематичний зв'язок (фрази пов'язані одним і тим самим предметом розповіді);
- 2) субтематичний зв'язок (наступна фраза ієрархічно підпорядкована попередній – від загального до конкретного, від загального до деталі тощо);
- 3) акротематичний зв'язок (наступна фраза є вершиною ієрархії відносно попередньої фрази – від конкретного до загального).

Рис. 2 Модель тематичних елементів ГСТ

Виділення тематичних елементів передбачає членування тексту на фрази та встановлення теми, її поширеності (на основі поширеності визначається значимість теми для конкретного суспільства) та типу зв'язку.

Однорідна структура ГСТ передбачає взаємопов'язаність тем про погоду (атмосферні опади, сила вітру, стан нижнього шару атмосфери тощо).

Логіко-поняттєва структура лежить в основі тематичної структури та складається з таких важливих елементів: предикативний зв'язок, що існує між поняттями, з яких складається предикат як продукт судження людини.

Предикативним зв'язком можуть бути об'єднані компоненти змісту, які виражають: актанти (діючі ролі підмети, додатки), реляції (причина, допустовість, мета), атрибути та координати (місце, час). Логічний ієрархічний зв'язок виражає співвідношення цілого і частини; предметно-категоріальний зв'язок – категоріальне співвідношення між предметами; ситуативний зв'язок існує між поняттями, пов'язаними лише ситуацією, простором, часом [128; 158].

К. С. Серажим представляє *архітектонічну авторську структуру тексту* таким чином: титульний елемент, рубрика, заголовок, підзаголовок, внутрішній заголовок, анонс, вріз, текст [209, с. 36].

Рис. 3 Модель архітектонічних елементів ГСТ

Архітектонічна структура слугує відображенням головного принципу складання мас-медійних текстів, а саме “обсяг-змістовність”, з позицій якого можна встановити, наскільки раціонально складеним є текст.

Ключовою одиницею рубрикації є *титольний елемент*. Титольний елемент, безумовно, виконує демонстративну функцію, оскільки містить ключові поняття тексту, дає найзагальніші уявлення про зміст та інформацію, що деталізується в самому тексті.

Рубрика використовується автором задля заохочення потенційного читача до прочитання самого тексту. Тут надзвичайно велику роль відіграє механізм комунікативної інтенції автора, який за допомогою форми та змісту рубрики організовує увагу читача до перегляду основної інформації.

Особливу увагу читача привертає найвиразніша сегментована частина тексту – *заголовок*. Заголовок визначається як стислий текст, метою якого є репрезентація повідомлення [68, с. 157]. Т. А. Єщенко стверджує, що заголовок виконує низку функцій: номінативну, демонстративну, інформативну, рекламну, інтертекстуальну, внутрішньотекстову [68, с. 162].

Для газетних синоптичних текстів яскраво вираженою є внутрішньотекстова функція, оскільки читач легко може зіставити зміст ГСТ з семантикою заголовка. Оскільки заголовки синоптичних текстів є тематичними, то вони сигналізують про зміст ще до прочитання самого тексту.

Підзаголовок, насамперед, виконує уточнюючу функцію та обмежує часові рамки прогнозу погоди, конкретизує інформаційну складову тексту.

Внутрішній заголовок служить для розкриття причинно-наслідкових зв'язків або для зв'язку частини з цілим.

Заголовок і анонс є сильними позиціями тексту [99, с. 3]. Анонс містить кондесовану інформацію, характеризується високою насиченістю та має на меті при мінімальних затратах тексту, передати максимальну кількість інформації, охопити найсуттєвіші сторони повідомлення, сприятливо подати основну авторську думку.

Оскільки архітектоніка відображає композицію твору, то архітектонічна структура повинна своїми семантико-структурними елементами відбивати основні композиційні елементи.

Іншими не менш важливими семантичними елементами у композиції тексту, що виконують інформаційно-пошукову, роз'яснюючу, естетичну та функцію унаочнення є *іконічні елементи*. Ч. С. Пірс, Г. Фреге, Р. О. Якобсон розуміли знак як мінімальний носій мовної інформації, що має двосторонню сутність – *план вираження (десігнат)* та *план змісту (сигніфікат)*, та зауважили, що знаком може виступати окремий звук, слово або речення [193; 241; 266].

Американський вчений Ч. С. Пірс розділив знаки на три категорії: *іконічні* (план вираження схожий на план змісту), *конвенційні* (план вираження не має нічого спільного з планом змісту), *індексальні* (план вираження пов'язаний з планом змісту за суміжністю) [193].

Під іконічними, слідом за Ч. С. Пірсом, інші лінгвісти розуміли знаки, які базуються на відтворенні подібності між знаком та його значенням за кольором, формою, звучанням, структурою чи послідовністю [193, с. 32].

У. Еко у своїй книзі “Відсутність структури. Введення в семіологію” розглядав іконічний знак як такий, що має подібність до об'єкту котрого стосується. На його думку, *іконічний знак* відтворює деякі загальні умови сприйняття та складається з декількох кодів: іконічних та риторичних [263].

У ГСТ за допомогою зображень на блок-схемах, абстрактні поняття передаються конкретно, зрозуміло читачу. Таке поєднання, безумовно, породжує симбіоз (взаємодію семантичних елементів на мікро- та макрорівнях), що тлумачиться як співіснування [372, с. 1051] вербальних, іконічних і графічних засобів ГСТ. Характерними для ГСТ є присутність у них таких семантичних елементів: поєднання тексту та графіки, використання схем та тексту, використання іконічних елементів у межах тексту, поєднання іконічних та графічних елементів. Автор використовує їх як стратегію посилення впливу на читача, що візуалізують інформацію, а також слугують засобом її конденсації.

Підсумовуючи викладене вище, зауважимо, що план вираження композиційно-семантичних елементів газетних синоптичних текстів

представлений через елементи композиції текстів (титульний елемент, рубрику, заголовок, підзаголовок, внутрішній заголовок, анонс, вріз, текст та типи зв'язків, що існують між ними), іконічні елементи та симбіоз вербальних, іконічних та графічних засобів, що простежується на різних рівнях композиції.

1.4 План змісту внутрішньосемантичних елементів газетних синоптичних текстів

У світлі останніх лінгвістичних розвідок все частіше зміст тексту виступає синкретичним поняттям семіотики, психолінгвістики, когнітивної лінгвістики [81; 127; 195; 298; 333], де мислиться як ментальний феномен [221; 240; 245], авторська інтенція [152; 153; 172; 265] та концепт [146; 249; 257]. Зміст тексту загалом та ГСТ зокрема формується завдяки семантичним елементам, що мають ментально-когнітивне вираження та інтерпретаційний зміст, які в сукупності становлять авторське семантичне поле (однорідне або неоднорідне).

О. Є. Анісімова, досліджуючи природу семіотично неоднорідного тексту, приходять до висновку, що “зображення та слова в ньому не є сумою семіотичних знаків, їх значення інтегруються та утворюють складно побудований смисл” [2, с. 11]. Для правильного декодування інформації, що міститься в тексті знакової природи, потрібно сприймати текст цілісно, беручи до уваги його інтеграцію та систему зв'язків між елементами різних рівнів.

З огляду на розробки вчених-лінгвістів, визначаємо, що до складу *внутрішньосемантичних елементів* ГСТ входять такі елементи: лексичні (ономастичні елементи: топоніми та ойконіми; метеорологічні терміни), образно-стилістичні (метафора, метонімія, іронія, зевгма, гра слів, епітет, оксиморон, антономазія, порівняння, перифраз, гіпербола, синонімічний повтор, евфемізм, дисфемізм, мейозис). За рахунок цих елементів висока

інформативність газетних синоптичних текстів досягається шляхом використання топонімів, ойконімів, гідронімів та астронімів, які підсилюють інформацію емпатично, конкретизують та співвідносять з відповідними регіонами, що має на меті застереження та корегування поведінки мешканців цих територій відповідно до погодних умов. Л. О. Удовенко зазначає, що типи географічних назв єдині для всього світу, оскільки відображають насамперед ставлення людини до довкілля. На думку вченого, топоніми виконують, перш за все, характеристичну, описову та зображувальну функції [29].

Потенціал топонімічної номінації все ще залишається нерозкритим. Досить часто термін “топонім” плутають з ойконімами (використовуються на позначення назв населених пунктів, міст, сіл), гідронімами (використовуються на позначення назв річок), астронімами (на позначення назв міст). Топоніми визначають як мовні знаки, що позначають певні фрагменти топографічного простору [230, с. 84]. Топоніміка тлумачиться як: 1) розділ ономастики, який досліджує географічні назви (топоніми), їх функціонування, значення і походження, структуру, ареал поширення, розвиток і зміну в часі [350, с. 97]; 2) сукупність географічних назв певної території (топонімія) [203, с. 491]; галузь знання, що всебічно вивчає географічні назви, їх походження, смислове значення, зміну написання, вимови і т.д [366, с. 39].

Вивчення значення топонімів ГСТ є суттєвим для здійснення семантичної реконструкції, оскільки назви топонімів, ойконімів, гідронімів та астронімів є своєрідним відображенням менталітету народу, його уявлень про світ, а отже, є складовою мовної картини світу [313, с.196].

Семантична реконструкція передбачає відтворення та опис ментальних образів, які становлять основу мовної картини світу окремого народу-творця ГСТ, до складу яких, безперечно, належать лексично марковані одиниці (терміни) та образно-стилістичні елементи.

Використання терміноелементів є характерним для ГСТ. Б. М. Головін та І. Квитко вважають, що *термін* – це слово, словосполучення або словесний комплекс, що збігається з поняттям певної організованої галузі пізнання [361]. При цьому Б. М. Головін трактує термін, пов'язуючи його лише з іменником. Ширше за обсягом визначення пропонують Д. Лотте та Г. Винокур. На думку учених, термін – це мовний знак, що репрезентує наукове поняття спеціальної, професійної області знань [40; 150].

Переважну більшість термінологічного складу ГСТ становлять *метеорологічні терміни*, які тлумачаться як мовні знаки, значення яких є спеціальними для метеорології [359, с. 689].

Образно-стилістичні елементи, які належать до внутрішньосемантичних елементів та становлять “семантичне авторське поле” (Л. А. Лисиченко, Л. Г. Савченко), диференціюємо за класифікацією відомого вченого-лінгвіста І. Р. Гальперіна, який виділяв:

1. Стилістичні прийоми, які базуються на взаємодії словникового та контекстуального значень: 1) метафора; 2) метонімія, 3) іронія.

2. Стилістичні прийоми на основі взаємодії основного та похідного значень: 1) зевгма; 2) гра слів.

3. Стилістичні прийоми на основі взаємодії логічного та емотивного значень: 1) епітет, 2) оксиморон.

4. Стилістичні прийоми на основі взаємодії логічного та номінативного значення: антономазія.

5. Стилістичні прийоми, що надають додаткової характеристики об'єкту опису: 1) порівняння; 2) перифраз; 3) гіпербола 4) синонімічний повтор; 5) евфемізм; 6) дисфемізм; 7) мейозис [47, с. 138–176].

Реконструкція кожного елемента з п'яти груп вимагає вивчення їх змісту та семантичних ознак, що допоможе з'ясувати та декодувати важливі образи ГСТ, які є продуктом свідомості народу, складеними упродовж віків та актуальними донині.

Метафору (від дгр. *μεταφορά* – “перенос”, “переносне значення”) визначають як: художній засіб, що полягає в переносному вживанні слова або виразу на основі аналогії, схожості або порівняння, а також слово або вираз, ужитий в такий спосіб [344, с. 687]; центральний троп мови, комплексну образно-семантичну структуру, що представляє особливий спосіб пізнання, здійснюваний за допомогою генерації образів, які виникають у результаті взаємодії двох різнопланових смислів [350, с. 382]; підміну звичайного виразу образним [369, с. 404]; семантичну універсалію та знак [57, с. 31].

Метафорі як семантичній універсалії притаманні такі риси як інтерактивність, універсальність та національна специфіка [345, с. 397].

Метонімію (від гр. *μετωνομία* – перейменування) тлумачать як: лексему, значення якої переноситься на найменування іншого предмета, пов’язаного з властивим для даного слова предметом за своєю природою [351]; напрям семантичної деривації [57, с. 41].

Метонімії як семантичному елементу притаманні такі риси: зворотність та незворотність семантичної зміни (реверсивна – нереверсивна зміна значення).

Іронію (від дгр. *Εἰρωνεία* – лукавство, глузування, прихований гумор) інтерпретують як: художній троп, який виражає глузливо-критичне ставлення митця до предмета зображення [361]; фігуру, коли слову або зворотові надається протилежного значення з метою глузування [357, с. 47]; засіб стилістичної інтерпретації тропа категорії комічного, засіб емоційно-оцінної критики, концептуальної категорії тексту, ментального лінгвокультурного утворення [342, с. 227]; порушення ритуальних дій або ритуального мислення [83, с.17].

Іронія-запитання (іронічне запитання) як підвид іронії визначається рисами протилежності тлумачення, двоякості семантичної зміни [175], що апелює до досвіду читача, його пам’яті.

Епітет визначають як троп, вид стилістичної фігури, прикметник, не тільки вжитий у переносному значенні, але й такий, що є будь-яким “атрибутом, що має емотивно-експресивну зарядженість, оцінність та образність” [207, с. 145]; будь-яке означення, що вживається для вирізнення предмета думки, для називання ознаки – чи-то постійної, узвичаєної, що часто повторюється і відома мовцям, чи-то особливої, оригінальної, яку помітив тільки автор, яка пов’язана з конкретним текстом, з індивідуальним авторським стилем [356, с. 3]; своєрідну мікросистему, в якій архітектонічно та семантично поєднуються означення (якість) та означуване (поняття) [42, с. 3–10].

Основною функціонально-семантичною ознакою епітета є образотворення, доповнення образу ознаками, його розширення та інколи і створення якісно нового образу.

Оксиморон (лат. *oxymoron* від грец. *οξύμωρον* – “дотепне”) тлумачать як літературно-поетичний прийом, що полягає у поєднанні протилежних за змістом, контрастних понять, які спільно дають нове уявлення [361].

Основною семантичною ознакою оксиморону є поєднання слів з різним лексичним значенням.

Порівняння (лат. *comparatio*) – це троп, у якому один предмет, подія зіставляються з іншими, у яких ці особливості виявлені різко, яскраво [345, с. 258]; троп, який полягає у зіставленні одного предмета з іншим для того, щоб глибше розкрити, яскравіше змалювати його [361]. Як семантичному елементу ГСТ притаманні зображувальна і емоційно-оцінна роль.

Перифраза (від дгр. *περίφρασις* – “описовий вираз, іносказання”: *περί* “навколо, біля”, *φράσις* “вислів”) – у стилістиці й поезиці троп, що описово виражає одне поняття за допомогою декількох [364, Т.6, с. 325]; перифраза – мовний зворот, який вживається замість звичайної назви певного об’єкта і полягає в різних формах опису його істотних і характерних ознак.

Основними ознаками семантичного елемента є виразність, відображення творчої думки автора.

Гіпербола (гр. *hyperbole* – перебільшення) – вид тропа, стилістична фігура явного і навмисного перебільшення для посилення виразності та підкреслення важливості думки [227, с. 424]; стилістичний засіб навмисного перебільшення з метою посилення виразності [359, Т2, с. 72]; словесне вираження інтенсивності емоційної оцінки дійсності відправником мовлення [361].

Основними ознаками гіперболи як елемента семантики є перебільшення міри ознаки предмета, явища чи дії.

Синонімічний повтор визначають як текстотворчий засіб, який концентрує навколо себе всі інші компоненти [75, с. 440]; семантичний, що будується на неодноразовому вживанні слів, пов'язаних синонімічними відношеннями, тобто відношеннями семантичної похідності [133, с. 4].

Підвидом синонімічного повтору є використання у ГСТ **слів однієї родо-видової групи** [76].

Основними ознаками повтору як елемента семантики є посилення виразності, послідовності передачі інформації, багаторазовості та тривалості дії, наростання, виділення, створення ритму, надмірності та стилізації.

Мейозис (від гр. *μείωσις* – зменшення, обмеження) визначають як троп, що полягає в навмисному зменшенні інтенсивності вияву ознаки або перебігу дії, розміру та кількості предметів, значущості чого-небудь [173, с. 57].

Основними ознаками мейозису як елемента семантики ГСТ є прагнення давати адекватні оцінки зображуваній дійсності.

Підсумовуючи зазначене вище, зауважимо, що семантичні елементи містяться в пам'яті автора в завершеному вигляді, їх пошук є творчим процесом, що є результатом розуміння тексту та інструментом пізнання, тоді як план вираження є авторською дією та визначається на його розсуд.

1.5 Взаємодія плану вираження і плану змісту синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів

Синтаксичні елементи неодноразово ставали об'єктом дослідження у лінгвістичній науці (І. Я. Завальнюк, О. В. Корсун, М. Пфютце, Г. Я. Солганик, Ф. Шленкер), проте вчених об'єднувала думка про необхідність єдиних критеріїв чіткого поділу синтаксичних фігур. І. І. Паров'як слушно зауважує, що запропоновані критерії поділу одиниць експресивного синтаксису є різноплановими і неоднозначними. Одна і та сама виразна одиниця може відноситись до засобів, прийомів, тропів, фігур, хоча всі вони виконують функцію виразного маркування [186, с. 34].

О. М. Мороховський дає визначення синтаксичним елементам як синтаксичним моделям речення, що несуть додаткову логічну і експресивну інформацію, сприяють підвищенню прагматичної ефективності висловлення в мові. Вслід за О. М. Мороховським, Паров'як І. І. поділяє всі синтаксичні елементи відповідно до трансформації вихідної моделі на три групи: на основі редукції вихідної моделі речення, експансії вихідної моделі речення та зміні порядку компонентів у моделі речення та уточнює приналежність синтаксичних елементів до конкретних груп [169, с. 138].

Синтаксичними елементами ГСТ, ми вважаємо, авторські висловлення та композиційно-синтаксичні конструкції про погоду, які об'єднані семантично і синтаксично у єдиний фрагмент, що відображає фрагмент мовної картини світу певного етносу та має прагматичне навантаження.

Редукція синтаксичної структури пов'язана з опущенням одного або декількох членів речення [323, с. 111].

Асиндетон (гр. *Ἀσύνδετον* – незв'язане) визначають як стилістичну фігуру, яка полягає у пропуску сполучників, що зв'язують окремі слова й частини фраз [203]; навмисне опущення сполучників, при цьому члени речення сполучаються через кому [306, с. 90].

Безсполучникове складне речення – речення, частини яких об’єднують в єдине структурно-семантичне ціле інтонаційно, без допомоги сполучників і сполучних слів [261, с. 346].

Еліпсис (гр. *ελλειψις* – пропуск, випадіння, нестача) трактують як: пропуск у висловлюванні деяких структурних елементів, які мають домислюватись за контекстом [352]; опущення слів або частини речення, без яких можна зрозуміти інформацію [283, с. 140]. В античній риторичній синтактико-стилістичній маркер еліпс вважався “ефектом несподіванки”. Структурна неповнота виявляється, передусім, у випаданні стройових (семантично порожніх) елементів конструкції. Такі елементи легко відтворюються читачем без порушення логіки розуміння самого твору. З точки зору психолінгвістики еліпс розглядається як непряме вираження емоцій.

Парцеляція (фр. *Parcelle* – частина) – стилістична фігура, в якій частини єдиного речення інтонаційно розмежовуються як самостійні речення [25, с. 24–26]; навмисне членування єдиної синтаксичної структури, де частини єдиного речення інтонаційно розмежовуються як самостійні речення (на письмі – розділовими знаками) [351, с. 524]. Це синтаксична універсалія мовлення, що передбачає побудову повідомлення шляхом розділення речення на кілька самостійних висловлень, інтонаційно та графічно відокремлених, проте єдиних за змістом. Парцельовані висловлення комунікативно виділені, переважно є ремою у загальному змісті події [207, с. 449].

Називне (номінативне) речення – це речення, головний член якого виражений іменником у формі називного відмінка. Метою використання називних речень є повідомлення ситуації, яка відбувається зараз. Основною властивістю є стисла передача думки [41].

Експансія синтаксичної структури подана двома видами: експансія – *розширення* структури шляхом лінійного збільшення кількості одиниць, які

входять до неї, і експансія – ускладнення структури шляхом введення в групу головних членів речення додаткових одиниць [280, с. 120].

Полісиндетичний зв'язок – навмисне багаторазове використання сполучників при з'єднанні більше двох членів речення [306, с. 90].

До категорії лексико-граматичних повторів належать різнотипні та різноструктурні **перелічення** – поширений виразний засіб стилістичного синтаксису, який утворюється внаслідок повторення однорідних синтаксичних одиниць різного обсягу [306, с. 90]. Перелічення є *синдетичним зв'язком*, який поєднує одним сполучником два члени речення. Особливим видом перелічення є синтактико-стилістичний маркер **приєднання** – синтаксична конструкція, де слова, словосполучення, речення, ужиті не на звичному місці в складному реченні. Інформація укладена в них, ніби приєднується до основного змісту в процесі говоріння [281, с. 73].

Анафора (гр. *αναφορα* – виділення) – вживаний на початку лексичний повтор чи повторення протягом цілого твору або його частини синтаксичних, строфічних структур [315, с. 418]. Протилежним до анафори виступає **епіфоричний повтор** – повтор кінцевого елемента в наступних двох або більше реченнях [314, с. 418].

До граматичних повторів відноситься **граматичний паралелізм** – паралельне розташування щонайменше двох одиниць речення. Через паралельне впорядкування однотипних членів синтаксичної конструкції виникає симетрія, яка має естетичний та ритмічний вплив [282, с. 280].

Зміна порядку компонентів визначається як прийом логічного мислення, за допомогою якого розкриваються значення контексту (Я. І. Рецкер).

Інверсія має латинське походження (*inversio* – перевертання, перестановка) і визначається як порушення характерного для англійської мови прямого порядку слів: підмет – присудок [4, с. 82].

Аналіз наукової літератури з цієї проблематики свідчить, що інверсія відноситься до синтаксичних засобів, які відображаються у незвичному

розташуванні мовних елементів у реченні. Вона слугує одним із домінантних синтаксичних засобів для створення емпатичної інтонації. Якщо прямий порядок слів, як правило, не має стилістичного значення, то інверсійний – завжди стилістично маркований. Оскільки при інверсії спостерігається зсув теми і реми, або їх частин, то для встановлення цієї рівноваги вживається інтонація, логічний наголос, що компенсують втрату порядком слів його основної функції – наголошувати на розгортанні думки від теми до реми.

Інтонаційно за допомогою логічного наголосу здійснюється виокремлення зміщеної реми та теми і встановлюється їх функціональна значущість у мовленні. Незвичність розташування реми підкреслюється логічним наголосом, який надає цим словам значущості реми [4, с. 84–97].

Винесення за рамку є спеціальним синтактико-стилістичним явищем [17, с. 114–115]. Певні слова або частини речення, в основному додатки та обставини, переносяться із своїх звичних місць у межах речення за його рамку, щоб надати вислову емоційності забарвлення. Перенесення члена речення поза рамку позначає в цілому виокремити цей член речення, надати йому смислового навантаження, наголосу та експресії [186].

Виділення – це підвид стилістично забарвленого порядку слів. Відокремлені частини речення структурно та інтонаційно виокремлюються від інших частин речення. Вони виконують уточнюючу та пояснювальну функцію і сприяють смисловій завершеності висловлювання або речення.

Таким чином, план вираження синтаксичних елементів становить собою організований простір синтаксичних засобів, які служать для передачі думки автора ГСТ; план змісту становить собою втілене в мову повідомлення автора, “світ його думки”, що в сукупності є мовною природою ГСТ.

Висновки до розділу 1

Теоретичні засади дослідження базуються на таких положеннях: 1) метою реконструкції на сучасному етапі розвитку лінгвокомпаративістики є

відновлення верифікованої соціолінгвістичної моделі мовного явища як продукту історії, культури та когніції; 2) за таких умов текст розглядається як макрознак культурної, ментальної та власне мовної природи; 3) культурна природа тексту полягає у відображенні структурованої монади конкретного етнічного простору; ментальна – у системі образів тексту, що відображають когнітивну модель дійсності; мовна – у тому, що текст є інформаційним простором із закодованою авторською оцінкою; 4) спираючись на таку природу тексту, визначаємо ГСТ як конструкт-макронак культурної, ментальної і мовної природи, яка відображена крізь план вираження композиційно-семантичних елементів, план змісту внутрішньосемантичних елементів (передовсім – образних) та взаємодію плану змісту і плану вираження синтаксичних елементів у їх кореляції з прагматичною функцією.

У світлі останніх лінгвістичних розвідок все частіше зміст тексту виступає синкретичним поняттям семіотики, психолінгвістики, когнітивної лінгвістики, у яких зміст тексту формується завдяки семантичним та синтаксичним елементам, що мають ментально-когнітивне вираження та інтерпретаційний зміст, який становить авторське семантичне поле.

З огляду на текстову природу, зміст і форму, а також притаманні риси ГСТ, визначено *газетний синоптичний текст* як **конструкт-макронак культурної, ментальної і мовної природи**, яка знайшла своє відображення крізь план вираження композиційно-семантичних елементів, план змісту внутрішньосемантичних елементів та взаємодію плану змісту та плану вираження синтаксичних елементів.

План вираження композиційно-семантичних елементів досягається через *тематичні елементи, архітектонічні елементи* (титульний елемент, рубрика, заголовок, підзаголовок, внутрішній заголовок, анонс, епіграф, вріз, текст); *емоційно-експресивні та знаковий іконізм*, що виявляються у взаємозв'язку макростратегій та макропропозицій у межах ГСТ.

План змісту *внутрішньосемантичних елементів* ГСТ відображений крізь елементи: *лексичні* (ономастичні елементи: топоніми та ойконіми;

метеорологічні терміни), *образно-стилістичні* (метафора, метонімія, іронія, зевгма, гра слів, епітет, оксиморон, антономазія, порівняння, перифраз, гіпербола, синонімічний повтор, евфемізм, дисфемізм, мейозис).

Взаємодія плану змісту та плану вираження *синтаксичних елементів* досягається через трансформацію вихідної моделі та поділяється на три групи: на основі редукації вихідної моделі речення (асиндетон, безсполучникове речення, еліпсис), експансії вихідної моделі речення (полісинтетичний зв'язок, перелічення, анафора, граматичний паралелізм) та зміні порядку компонентів у моделі речення (інверсія, винесення за рамку, виділення).

Основні результати цього розділу висвітлено в публікації автора [103; 112].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЧНА БАЗА ДЛЯ ВИКОНАННЯ СЕМАНТИКО-СИНТАКСИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ

2.1 Методологічні установки у вивченні текстів як конструктивів різної природи

На сьогодні необхідно залишається розробка спеціальних методик вивчення та інтерпретації тексту, адже численні науковці (М. П. Кочерган, Н. К. Кравченко, О. О. Селіванова) звертали увагу на проблему відсутності комплексної методики відтворення текстових рівнів, а також смислів, що за ними криються; на важливість тексту та контексту для декодування оцінок, культурних ознак та мовних характеристик.

Структурна, семантична та синтаксична реконструкція ГСТ (як конструкта культурної, ментальної та мовної природи) потребує залучення найважливішого мовознавчого методу *порівняльно-історичного* з оновленою *методикою реконструкції* (А. В. Корольова), що разом з іншими *філологічними методами* (описовим методом, методом когнітивно-ономасіологічного аналізу, методом лінгвостилістичної абстракції та *методикою мовленнєвих актів Дж. Серля та Дж. Остіна*) застосовуються на різних текстових рівнях (композиційно-семантичному, внутрішньосемантичному та синтаксичному). *Допоміжні методи* (контекстуально-інтерпретаційний, філологічний аналіз тексту) є визначальними для витлумачення результатів здійснення процедури реконструкції, серед них *математичні методи*, які покликані забезпечити отримання достовірності результатів.

Порівняльно-історичний метод, що базується на порівнянні найбільш усталених мовних систем [141, с. 7] з оновленою методикою реконструкції [115], дає змогу репрезентації ГСТ як реалізації культурної, мовної,

мовленнєвої природи, що має логіку побудови та є результатом культурного середовища; виявлення стійких характеристик через кодування історично зумовлених та закріплених у свідомості смислів.

Реконструкція композиційно-семантичних елементів ГСТ дозволяє уявити текст як реалізацію культурної схеми, що має логіку побудови та містить у собі “діахронічну матрицю” (С. В. Князів). Таким чином, крізь структуру ГСТ, логіку побудови проявляється інший текст, що є результатом культурного середовища. З цього приводу В. М. Топоров зазначає: “Кожен крок у реконструкції тексту супроводжується свого роду проекцією на сферу текстової структури” [232, с. 415]. Отже, реконструкція уможливорює виокремлення композиційно-семантичного елементу ГСТ, з’ясування його ролі в самому тексті та значення, що за ним закріплене.

Залучення **описового методу**, який є одним з найдавніших мовознавчих методів, відбувалось під час реконструкції композиційно-семантичних елементів з метою планомірної інвентаризації ГСТ і пояснення особливостей їх будови та функціонування у досліджуваних мовах. Описовий метод складає певний алгоритм дій, що передбачає: *виділення* одиниць аналізу, *членування* виділених одиниць, *класифікацію* та *інтерпретацію* виділених одиниць [124, с. 212].

Реконструкція внутрішньосемантичних елементів ГСТ має на меті виявлення стійких, змістовних характеристик, що використовувались для кодування історично обумовлених та закріплених у свідомості смислів, що знайшли своє відображення у практиці передбачення погоди. Процедура з’ясування смислів, що закріпились у свідомості, передбачає чіткий алгоритм дій, що окрім реконструкції образів та смислів ГСТ, має на меті декодування найдавнішої лексики та визначення тих значень, що були у ній закріплені. Підкреслюючи важливість реконструкції семантичних елементів, О. О. Сорокіна зауважує, що семантична реконструкція передбачає вивчення лексики за її розрядами та тематичними групами, а також визначення місця цієї лексики у тексті (контексті) [216, с. 31–32].

Використання методів когнітивно-ономасіологічного аналізу та лінгвостилістичної абстракції спрямовувались на реконструкцію внутрішньосемантичних елементів ГСТ.

Когнітивно-ономасіологічний аналіз (за О. О. Селівановою) – комбінований метод дослідження мотивації різноманітних номінативних класів, підґрунтям якого є двовекторний підхід дослідження номінаційних процесів: від структури знань про позначуване до ономасіологічної структури і навпаки. У дослідженні використовується з метою встановлення первісного значення та індикатора значення як відображення ставлення людини до навколишньої дійсності, зокрема, явищ погоди.

Метод лінгвостилістичної абстракції націлений на дослідження мови як вторинної раціональної системи з урахуванням її стилістичної диференціації [77]. Таким чином, будь-який образно-стилістичний елемент ГСТ оцінюється не як складовий або підлеглий у системі образно-стилістичних елементів, а як один із мовних знаків, що відбиває мисленнєве уявлення дійсності крізь призму свідомості народу.

Реконструкція синтаксичних елементів ГСТ через інтерпретацію вживання синтаксичних фігур розкриває оцінку образу та авторського ставлення, що за ним криється. Як зазначав Ф. І. Буслаєв, завдання синтаксичної реконструкції мови полягає в тому, щоб розкрити в мові, в її граматиці, в формах сполучення слів відображення загальних законів логіки, з одного боку, а з іншого, внутрішню своєрідність способів вираження, які притаманні самій мові та часто розвиваються у протиріччі до законів логіки – “внутрішні закони мови” [28, с. 22]. Синтаксичні елементи, через фігури, що їх репрезентують, є відображенням певного типу мовленнєвого акту.

Згідно теорії класифікації мовленнєвих актів, синтаксичні елементи ГСТ можна класифікувати як: 1) **асертиви** – твердження щодо наявності якихось фактів, подій тощо; 2) **директиви** – виражають різного роду накази, команди, вимоги та спонукають інших учасників комунікації до дії; 3) **комісиви** – висловлювання, які реалізують обіцянки, прийняття обов’язків; 4)

експресиви – об’єктивована репрезентація внутрішніх станів індивіда (автора), його оцінок (коректно – некоректно, правильно – неправильно), за допомогою чого агент висловлювання може впливати на внутрішній стан адресатів висловлювання і змінювати напрям цієї взаємодії; 5) *декларативи* – висловлювання спрямовані на зміну деякого існуючого стану справ [210, с. 177–180]. Такий підхід дасть змогу здійснити синтаксичну реконструкцію комплексно: виявити та декодувати внутрішній зміст синтаксичних фігур та їх зовнішнє оформлення.

Контекстуально-інтерпретаційний метод мислиться як сукупність процедур, що мають на меті реконструкцію авторського (комунікативного) задуму, мотивів і цілей, загального змісту ГСТ. Деякі дослідники вважають цей метод різновидом загального описового методу, проте в умовах, коли текст виступає як знак складної природи, контекстуально-інтерпретаційний метод виступає самостійним методом.

Контекстуально-інтерпретаційний метод передбачає *два етапи: контекстуалізацію й інтерпретацію*. Перший спрямований на вияв жорсткої системи безперервного контексту, в межах якого здійснюється розвиток відповідної теми й розкриття концепту тексту. При цьому враховуються контексти породження (світогляд, індивідуальна свідомість, лексикон автора, їхнє занурення до універсуму культури й відповідного буттєвого часу і простору) і рецепції (світогляд, індивідуальна свідомість, лексикон читача, їхнє занурення до універсуму культури, відповідного світу дійсності), комунікативний контекст, макроконтекст цілого текстового масиву і мікроконтексти (операційні контексти) фрагментів тексту. На підставі контекстуалізації здійснюється інтерпретація інформації, що міститься в тексті, установлення авторської мети та стратегій впливу на читача [207].

Для того, щоб аналіз тексту дійсно став системним і цілісним, його необхідно будувати на іншій теоретичній базі, яку здатна надати сучасна лінгвістична наука про текст, збагачена даними теорії мовленнєвої діяльності, герменевтики й інших наук, що розвивалися протягом останніх

років, які мають відношення до породження, сприйняття й розуміння тексту [125, с. 28].

М. М. Кохтєв пропонує три принципових орієнтири *системного філологічного аналізу тексту* – увагу до смислового, змістового боку тексту, представленого текстовими категоріями, до комунікативного занурення тексту й до естетичних якостей художніх текстів [122, с. 21]. Процедури філологічного аналізу тексту він обґрунтовує на підставі шести етапів інтерпретаційного аналізу художнього тексту, запропонованих у 1976 році російським дослідником І. Р. Гальперінім: 1) визначення різновиду тексту за стилем, мовою, жанром, функціональним типом мовлення (оповідь, опис, міркування); 2) декодування тексту як повідомлення, розкриття загального змісту, його згортка до двох-трьох речень; 3) детальний аналіз значень слів і сполук, які вони отримують у мікро- й макроконтексті; 4) аналіз стилістичних прийомів порівняно з нейтральними засобами мовного вираження; 5) виявлення призначення стилістично маркованих фрагментів висловлень та їх ролі у вираженні суб'єктивно-оцінного відношення автора до описуваних ним подій у тексті; 6) узагальнення отриманих результатів [47, с. 284–289].

ГСТ повідомляють соціально значиму інформацію за допомогою особливих правил складання, які значно відрізняються від традиційних друкованих видань та інших текстів мас-медійних засобів. Доцільно наголосити на формі самих текстів періодичних видань, яку доречно коментує засновник соціономіки Ф. І. Шарков: “При масовій комунікації читач втрачає свою конкретність, а тексти вільну форму, характерну для елементарного процесу комунікації. Масова комунікація набуває більш строгої, структурованої форми” [254, с. 108]. Основне призначення газетних синоптичних текстів – інформування та вплив на читача, який під час читання набуває нової ролі співрозмовника, а сам текст уже мислиться ним як діалог, обмін точками зору.

Методика діалогічної інтерпретації тексту, що є сукупністю процедур аналізу тексту як знакового посередника дискурсу з урахуванням екстралінгвальних чинників текстової комунікації й інтегруючого принципу діалогічності. Цей принцип ґрунтується на концепції діалогічності гуманітарного пізнання російського літературознавця М. Бахтіна, розробках Московсько-Тартуської семіотичної школи, психолінгвістичних дослідженнях мовлення й тексту, теоріях сучасної лінгвопрагматики й дискурсології. Діалогічність у деяких аспектах постулювалася як принцип філософської герменевтики німецьким дослідником Ф. Шлейєрмахером й основоположником лінгвістичної герменевтики В. фон Гумбольдтом. М. Бахтіним. Учені розглядали діалогічність як усеосяжну мережу взаємодії складників ситуації породження й розуміння тексту [8].

Аналізуючи принцип діалогічності, О. О. Селіванова виділяє *етапи методики діалогічної інтерпретації тексту*, застосування яких допомагає здійснити *реконструкцію* ГСТ об'ємно з урахуванням мети та націленості авторських висловлювань. Важливими постулатами для здійснення семантико-синтаксичної реконструкції стали: розуміння тексту як вмістилища вбудованої програми адресованості; пояснення взаємодії (бленду) ментального простору реального світу з ментальними просторами події; відстеження метаобразів тексту як праформ свідомості [272, с. 18]. Реконструкція діалогічності внутрішнього семіотичного простору тексту з огляду на реконструкцію текстового концепту містить опис тематичних макроструктур, вияв значимості їхнього поєднання й чергування в тексті, характеристику концептуального простору тексту; аналіз певних образних засобів, стилістичних фігур, принципів висування, що здійснюється одночасно з характеристикою семіотичного простору тексту, описом діалогічності тексту з іншими складниками дискурсу [208].

Для здійснення процедури *зіставного аналізу* в ході дослідження та отримання точних результатів, згідно принципів наукового дослідження, ми

послугувувались етапами зіставлення. За А. В. Корольовою, процедура зіставлення передбачає такі етапи:

- 1) встановлення основи зіставлення (*tertium comparationis*);
- 2) зіставна інтерпретація;
- 3) типологічна характеристика (встановлення типових закономірностей і відмінностей) [115, с. 12].

Як справедливо зауважує А. В. Корольова: “Установлення *tertium comparationis* полягає у виборі певної властивості чи ознаки мовного явища – фонетичної, граматичної, лексичної, семантичної як еталона зіставлення. Основою зіставлення можуть бути всі мовні одиниці (їхні значення, складники значення (наприклад, семи) тощо) та відношення і зв’язки між ними – від фонем до речень і навіть текстів” [115, с. 12].

За основу зіставлення (*tertium comparationis*) було обрано *структурно-семантичні елементи* (композиційні, тематичні, архітектонічні, емоційно-експресивні); *внутрішньосемантичні елементи* (ономастичні та образно-стилістичні) та *синтаксичні елементи* ГСТ.

Отже, методологічні установки у вивченні ГСТ спрямовані на глибоке проникнення у їх знакову природу і ґрунтуються на застосуванні паралельних процедур, а саме: сегментації ГСТ на окремі частини, реконструкції структурних, семантичних та синтаксичних елементів, інтерпретації ГСТ, використанні контекстуально-інтерпретаційного методів.

2.2 Принципи відбору газетних синоптичних текстів для виконання семантико-синтаксичної реконструкції

Завдання семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів полягає у розробці комплексної методики, яка через поєднання різних методів і підходів забезпечить розкриття газетного синоптичного тексту як знака культурної, ментальної та мовної природи.

Семантико-синтаксична реконструкція базується на когнітивно-семіотичному підході до вивчення ГСТ і побудована на методологічних принципах *експансіонізму* (залучення даних інших наук), *антропоцентризму* й *етноцентризму* (урахування людського і культурного чинників), *бінарного* (поєднання когнітивного та семіотичного підходів), *холізму* або *системного підходу* (розгляд тексту в сукупності взаємозв'язків між елементами різних рівнів).

Експансіонізм – принцип, що акцентує увагу на міждисциплінарності мовознавчих розвідок та сприяє розширенню і поглибленню об'єкту дослідження [130, с. 208]. Зокрема, це стосується використання даних медіалінгвістики (при зіставленні композиційно-семантичних елементів), культурології (при описі результатів отриманих під час реконструкції композиційно-семантичних елементів), етнопсихології (при тлумаченні результатів отриманих у ході семантичної реконструкції).

Антропоцентризм у поєднанні з *етноцентризмом* як один із провідних принципів сучасної лінгвістики сприяє спрямуванню лінгвістичних розвідок у сферу вивчення людського чинника в мові [166]. За антропоцентричним принципом, “людина – мірило всіх речей” [191, с. 14].

Урахування *етноцентричного* чинника при аналізі топонімів та ойконімів ГСТ сприяє розкриттю первісного значення, що за ними приховано. О. О. Селіванова підкреслює важливість залучення *антропоцентризму*, оскільки використання цього принципу під час здійснення дослідження потребує “вивчення номінативних процесів і результатів як концентрованої антропної проекції навколишнього світу чи внутрішнього рефлексивного досвіду людини, використання номінативного плану у діяльній сфері мовця, розгляд номінативної підсистеми мови як фіксованого сховища людських знань, досвіду, культури” [207, с. 37].

Принцип бінарного підходу забезпечує впорядкованість дослідження та дозволяє кожне мовне явище розглянути у взаємозв'язку з іншим, близько йому пов'язаним [213, с. 115]. К. Г. Юнг підкреслював, що хаотичний набір

зразків свідомості може бути зведеним до певної теми та формальних елементів; серед найяскравіших характеристик свідомості він називає “хаотичну різноманітність та порядок, дуальність, опозицію світла та темряви, верхнього та нижнього, правого та лівого; поєднання протилежностей у третьому, кватерність (квадрат, хрест), обертання і, нарешті, процес центрирування” [264, с. 49].

У дослідженні принцип бінарного підходу реалізується у поєднанні когнітивного та семіотичного підходів, що забезпечує розкриття тексту як продукту людської когніції та конструкта-макрознака, а також реконструкцію елементів ГСТ як знаків складної природи.

Принцип холізму або *системного підходу* до опису подібностей і відмінностей полягає в тому, що кожне явище слід розглядати у системі, тобто у його зв'язках з іншими явищами тієї системи, до якої воно належить [124, с. 84]. Зіставлення повинно виходити із системних відношень елементів мови: зіставлятися можуть парадигматичні угруповання, підсистеми, поля, лексико-семантичні групи, синонімічні ряди тощо. Як слушно зазначає М. П. Кочерган, “лінгвісту важливо з'ясувати, що в мові зумовлено внутрішньосистемними зв'язками, а що – позамовною дійсністю” [124, с. 85]. Повертаючись до реконструкції ГСТ, варто відмітити, що лише комплексний підхід до вивчення композиційно-структурних, внутрішньосемантичних та синтаксичних елементів дасть змогу ідентифікувати ГСТ як складний конструкт-макрознак. Неналежна увага до будь-якого з цих компонентів дасть не повністю верифіковану картину відбиття прогнозування явищ погоди у когніції народу, що склалась у результаті культурної, ментальної та мовної діяльності.

На зазначених вище принципах ґрунтувалось дослідження, яке потребувало відбору ГСТ для здійснення *семантико-синтаксичної реконструкції*, за критеріями, яким відповідали: **друковані мас-медійні засоби**: 1) за поширеністю (загальнодержавні та локальні), авторитетністю, періодичністю (щоденні, щотижневі та щомісячні), наявністю електронних

версій; 2) *газетні синоптичні тексти*: функціональність, структурність, змістовність, поєднання вербальних та іконічних елементів.

Законом України “Про інформацію” у ст. 22 визначено, що засоби масової інформації – засоби, призначені для публічного поширення друкованої або аудіовізуальної інформації. Саме тому, для проведення семантико-синтаксичної реконструкції відбиралися друковані періодичні видання за основним критерієм, визначеним відповідно до Закону “Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні” [113] про періодичні видання, “які виходять під постійною назвою, з періодичністю один і більше номерів (випусків) протягом року на підставі свідоцтва про державну реєстрацію”.

До загальнодержавних ЗМІ відносяться друковані ЗМІ, засновником (співзасновником) якого є орган державної влади, а видання здійснюється на базі або за участю державної власності та відповідного фінансування з Державного бюджету [89, с. 40]; такі періодичні видання характеризуються авторитетністю, точністю інформації, лаконічністю, що є необхідними критеріями для отримання достовірних результатів.

Критерій періодичності виявився вагомим, оскільки необхідно було простежити структурні, семантичні та синтаксичні елементи як у короткострокових прогнозах погоди, які подаються у щоденних (напр. *Der Tagesspiegel*), так і довгострокових – у щотижневих газетах (напр. *The Sunday Telegraph*).

Суттєвим критерієм визначаємо наявність електронної версії періодичного видання, оскільки за словами Ю. В. Костигової “електронна версія може бути фактичною копією друкованого видання і оновлюватись згідно з виходом кожного нового друкованого номера” [89, с. 41]. До таких друкованих видань належать газети, напр. англ. *The Telegraph*, *Daily Telegraph*, *Daily Mail*, *The Times*; нім. *Der Tagesspiegel*, *Bild*; пол. *Fakt*, *Gazeta Polska*, *Pomorskie Wiesci*; укр. *Українська правда*, *Сільські вісті*, *Кореспондент*, *Збруч*, *Слово Придністров'я*, *Сільські вісті*, *Сьогодні*.

Відбір ГСТ за критерієм функціональності, передбачав розкриття основного призначення тексту. Спираючись на структурно-семантичні, внутрішньосемантичні та синтаксичні елементи, критерій функціональності ідентифікує, наскільки засоби мови відповідають основній функції інформування.

Критерій структурності, тісно пов'язаний з критеріями зв'язності та змістовності у межах цілого тексту [22, с.140]. У ГСТ спостерігається *зв'язність* вербальних та іконічних елементів, репрезентованих через такий тип зв'язку, що має на меті пряму вказівку на іконічний елемент, а саме – з прямою денотативною співвіднесеністю: іконічні та вербальні знаки позначають одні й ті самі явища.

Мовними засобами автор безпосередньо співвідносить вербальну частину з іконічною, чим експліцитно виражає поєднання частин. Для ГСТ характерним є експліцитно виражена зв'язність з прямою денотативною співвіднесеністю, у якому іконічний елемент, безпосередньо включений у вербальний компонент. Таким чином, вербальний компонент доповнюється іконічним для досягнення компресії тексту.

Знаковий іконізм ГСТ допомагає розкрити зміст, адаптує його до читача, спрощує інформацію для розуміння, корелює її в змістовному плані. Для синоптичних текстів зв'язність на змістово-композиційному рівні досягається через зовнішню співвіднесеність компонентів. Зв'язки між вербальними та іконічними елементами можуть виражатись візуально різним чином. Зовнішня візуальна співвіднесеність іконічного та вербального компонентів досягається використанням великою кількістю типів зв'язків та належить до структури тексту. В. А. Фаворський зазначає, що для розуміння тексту та для його змістової сторони вони є визначальними [123, с. 27].

Важливою категорією газетного синоптичного тексту є його *темпоральність* (часова категорія). Г. О. Золотова виділяє в часовій структурі тексту три часові вісі:

- лінія T1 – зовнішнього по відношенню до тексту, об’єктивного, хронологічного, історичного, природного. Використовується як точка відліку;
- лінія T2 – лінія подій: усі події пов’язані між собою таксисними відношеннями одночасності або різночасності передування або слідування;
- лінія T3 – перцептивна. Це позиція мовця в часі та просторі по відношенню до подій. Г. О. Золотова називає цю позицію “пунктом спостереження” [80].

Для дослідження відбиралися газетні синоптичні тексти з яскраво вираженою темпоральною категорією, для яких характерним є розташування подій у послідовності з відзначеною точкою відліку (лінія T1). Точкою відліку для синоптичних текстів слугує конкретний день, від якого складається прогноз погоди, наступні погодні явища описуються в хронологічній послідовності.

Досліджуючи часову категорію тексту, І. Р. Гальперін визначив *ретроспекцію* та *проспекцію* [47, с. 56]. Н. В. Брускова уточнює поняття, введені ученим, та пропонує розглядати *ретроспекцію* як послідовність викладу подій, коли наступний відрізок тексту відсилає читача до подій, що мали місце раніше, були описані в попередньому відрізку тексту. *Проспекцію* вчена визначає як послідовність викладу, коли попередній відрізок тексту відсилає читача до подій, котрі будуть мати місце пізніше тих подій, які були описані в наступному відрізку [24]. Г. Вайнрих, розглядаючи види перспектив, пропонує поняття нейтральної перспективи, що відображає лінійний хід [30, с. 47].

Газетні синоптичні тексти найточніше відображають лінійний хід подій, оскільки часова категорія виражена теперішнім та майбутнім часом. При дослідженні ГСТ було виявлено їх виключну особливість, а саме: вербальний опис явищ погоди та за допомогою іконічних елементів. Ця особливість заслуговує на увагу, оскільки вона змінює уявлення про іконічні засоби як допоміжні до вербальних, звертає увагу на можливість їх

самостійного функціонування. Іншою функціональною характеристикою іконічних засобів є візуалізація часової категорії, яка може виражатись теперішнім та майбутнім часом. У синоптичних текстах за допомогою схем організовується прогноз погоди на певний проміжок часу, таким чином, простежується прямий зв'язок між іконічними елементами та темпоральністю.

2.3 Комплексна методика виконання реконструкції газетних синоптичних текстів

У сучасній лінгвокомпаративістиці активно розробляються методи інтерпретації, відтворення та аналізу текстів друкованих засобів мас-медіа (Ю. Д. Апресян, В. В. Різун, К. С. Серажим), в тому числі і газетних синоптичних текстів (Ю. Є. Кійко, Г. Б. Козловська), основою яких є прагнення до декодування їх природи.

Будь-який текст може розглядатися як один з можливих варіантів реалізації змісту (в парадигмі інших, синонімічних йому текстів, реальних чи потенційних)[133, с. 7–8]. Для здійснення *реконструкції* розглянемо *стадії існування тексту*, виділені Н. В. Кузнєцовою: 1) створення тексту автором (“народження”, творчий акт); 2) фіксований стан; 3) сприйняття адресатом (“життя тексту”, за М. М. Бахтіним).

Фази 1 і 3 характеризуються наявністю суб'єкта і динамічністю, їх інвентаризація дозволяє “вгадати” сприйняття тексту як мовної події. На фазі 2 текст розглядається як об'єктивне дане, статичне, яке зручно досліджувати за допомогою аналітичних методів. З іншого боку, прикладні та прагматичні завдання сучасної лінгвістики та інформатики повинні бути орієнтовані на фазу 3, тобто врахування практичних інтересів суб'єкта, а саме: його зацікавленість у новій інформації, що вимагає дещо іншого погляду на фазу 2, коли виникає потреба отримати суб'єктивно цікаву інформацію. У зв'язку з цим тексти, час від часу, піддаються спеціальному доопрацюванню – аж до

схематично смислового запису – для здійснення багатогранного тематичного пошуку.

Створення синоптичного тексту – процес, який вимагає авторської зосередженості на етапах складання тексту. На основі концепції мовоутворення К. Ф. Сєдова [205, с. 67], визначаємо стадії створення синоптичного тексту або його кодування:

1) **стадія мотиваційного наміру** – стадія комунікативного наміру, яка реалізується у вигляді настрою (мотивації) автора на ситуацію про опис явищ погоди. Формується загальна установка на певну емоційну тональність опису. Ця тональність прямо залежить від того суб'єктивного оцінного ставлення, що є пов'язаним з погодою у свідомості автора, який є результатом культурного середовища, а також загальним емоційним забарвленням (помічено, що в ГСТ про складні погодні умови емоційний фон, що супроводжує опис явищ погоди, коливається від нейтрального в англійських, німецьких та українських ГСТ до негативного в польських ГСТ);

2) **смыслотворча стадія** – від мотиваційного комунікативного наміру автора ГСТ процес переходить у фазу формування смислового змісту синоптичного тексту. Формується цілісна семантична “картина” майбутнього синоптичного тексту: є конкретна інформація стосовно явищ погоди та семантика, а відповідні образно-стилістичні та синтаксичні елементи ще необхідно дібрати;

3) **стадія перекодування** – характеризується трансформацією: починає працювати механізм перекодування, переведення образів свідомості у вербальний простір. Тут з'являється первинний запис майбутнього синоптичного тексту з ключовими поняттями, термінам внутрішньосемантичними елементами;

4) **завершальна стадія** – здійснюється оформлення мови, граматичне структурування та декодування авторських оцінок, після чого можливе

сприйняття тексту як цілісного знаку, що є результатом культурної, мовної та мовленнєвої природи.

В ідеалі ці стадії породження автор синоптичного тексту проходить плавно і неусвідомлено, адже вони ним не вивчаються заздалегідь, однак в усному мовленні мовець проходить їх за долі секунди. Протилежним процесом є сприйняття синоптичного тексту читачем, який декодує авторський текст. Читач в цьому випадку повинен “згорнути” текст в образну схему, створити власний внутрішній текст, але на мові свого внутрішнього представлення. К. Ф. Седов зауважує, що це не просто поетапне дешифрування сенсу, в якому представлена вище модель породження тексту діє в зворотній послідовності, це складний цілісний психологічний процес, в якому велику роль відіграють передбачення (антиципація) і установка на розуміння (або нерозуміння) [205, с. 69]. Розуміння синоптичного тексту ускладнюється великою кількістю числових знаків, саме тому для полегшення сприйняття автором використовується велика кількість таблиць, схем, які в зоровому сенсі слугують унаочненням тексту.

Породження та розуміння синоптичного тексту – складні взаємопов’язані механізми. Г. О. Золотова, звертаючись до проблеми розуміння тексту, трактує процес розуміння з комунікативною орієнтованістю граматики та вважає, що комунікативна орієнтованість граматики допомагає зрозуміти, що правила існують як засоби управління комунікативним процесом, як шляхи породження та розуміння різних текстів в єдності їх форми, змісту та функціонального призначення відповідно до потреб і характеру спілкування [80, с. 8]. Учена зазначає, що комунікативна грамика поставила у центр уваги особистість мовця та текст як результат мовленнєвої діяльності цієї особистості. Типологію текстів лінгвіст пояснює тим фактом, що відбувся вихід граматики за межі ізолюваного речення, який привів до побудови комунікативної типології текстів. В основі цієї типології – поняття комунікативного регістру промови, диференційовані тексти та їх мовні складові в сукупності взаємообумовлених ознак: характер

відображуваної дійсності, міра дистанційованості від неї просторово-тимчасової позиції свідчить про сенсорний або ментальний спосіб сприйняття, комунікативні інтенції мовця і відповідні мовні засоби [80; с. 476–477].

При створенні ГСТ автор користується мовними та мовленнєвими прийомами побудови, синтаксичними конструкціями, які забезпечують цілісність та зв'язність тексту, що в сукупності становлять авторські стратегії. Г. О. Золотова, вслід за іншими науковцями, запропонувала поняття *текстової тактики* та *стратегії*. На думку вченої, тактикою тексту визначаються прийоми і принципи сполуки, зчеплення одиниць, що створюють додаткові смисли, як конструктивно семантичні, так і суб'єктивно оціночні. *Тактика* – це комплекс ментальних та мовних прийомів побудови тексту, відображених у композиційно-семантичних елементах [80; с. 480]. Виявлення тактики синоптичного тексту показує, яким чином будується текст; виявлення стратегії синоптичного тексту ідентифікую причину створення цього тексту.

Тактика тексту обирається автором та відповідно до неї організовується текстова стратегія. Текстова стратегія, в яку входять поняття задуму, позиції, світосприймання, ставлення автора до предмета і поставленої ним проблеми, його прагматичних інтересів, на відміну від тактики, розгортається в тексті та відображається у внутрішньосемантичних та синтаксичних елементах ГСТ. Чим детальніший аналіз тактики тексту, тим вірогіднішим є розуміння стратегії автора. Але стратегія автора – категорія гіпотетична, абсолютне знання її неможливе, і читач, і дослідник може різною мірою тільки наближатися до нього [86, с. 446]. Вивчення стратегії та тактики автора ГСТ дає змогу реконструювати картину світу, оскільки автор є носієм культурних цінностей, менталітету та традицій ставлення до навколишньої дійсності, зокрема до явищ погоди.

З позиції когнітивного підходу, Т. Ван Дейк визначає *стратегію* як характеристику когнітивного плану спілкування, такі плани є загальною

організацією деякої послідовності дій і включають мету або цілі взаємодії [34, с. 312]. За словами вченого, стратегію використовують, коли послідовність дій стає складною, а також, якщо заздалегідь неможливо запланувати проміжні етапи. І. В. Труфанова розглядає стратегію крізь призму прагмалінгвістичного підходу та визначає її як сукупність мовних дій [235, с. 98–104].

Реконструюючи глибинний (крізь призму семантико-композиційних, внутрішньосемантичних та синтаксичних елементів) та *поверхневий* (завдяки знаковому іконізму, графічним засобам вираження) рівні синоптичного тексту, погоджуємося з думкою Н. В. Кузнецової, що: 1) закон інкорпорування, тобто включення до загального смислового комплексу кожної наступної семантичної конструкції, діє на глибинному рівні, а результати його в різноманітних формах відбиваються на поверхневому рівні тексту; 2) не всі компоненти глибинного рівня повинні бути представлені на поверхневому рівні [129, с. 25].

За спостереженнями Л. Н. Мурзіна, на *поверхневому* рівні діють два взаємозалежних і протилежно спрямованих текстових механізмів – це контамінація, яка має на меті розгортання тексту та компресія, призначена для його згортання. Призначення закону компресії – згортання попередньої інформації, з одного боку, і забезпечення певної автономності, самостійності висловлювань всередині тексту, з іншого [129, с. 26–27]. Все це здійснюється з однією метою – скоротити план вираження синоптичного тексту при збереженні в повному обсязі плану змісту.

Контамінація і компресія – це способи прояву в тексті загальних, універсальних законів розгортання і згортання, пов'язаних з тематичною організацією висловлювання. Згортання пов'язане з темою, оскільки опускається, редукується саме те, що має найменше інформативне значення [6, с. 21–25]. Процеси розгортання та згортання відбуваються не автономно, а усвідомлено, автором при написанні ГСТ та реципієнтом при його сприйнятті.

Стадії створення ГСТ, стратегії, якими користується автор, а також усвідомлення знакової природи тексту допомогли увиразнити методіку комплексної реконструкції ГСТ англійської, німецької, польської та української мов.

Для виконання процедури реконструкції тексту застосовуються прийоми, які були описані І. М. Кочерган:

1. Характеристика мовних засобів у зв'язку з ідейно-образним змістом тексту;
2. Оцінка мовних фактів у межах смислової структури тексту.
3. Співвіднесеність стилістичних характеристик мовних елементів з літературними і стилістичними нормами певної епохи.
4. Врахування авторської позиції [124, с. 388].

Проте для семантико-синтаксичної реконструкції газетних синоптичних текстів, такий аналіз не є досконалим, оскільки у ньому не враховані культурні та ментальні характеристики авторів, а структура тексту мислиться лише як вмістилище мовних фактів. Для здійснення комплексної реконструкції ГСТ необхідно враховувати результати ментальної діяльності конкретного етносу, що виявляються через використання спеціальної лексики, термінів та внутрішньосемантичних елементів. Комплексна реконструкція базується на реконструкції ГСТ як знака культурної, ментальної та мовної природи.

Комплексна семантико-синтаксична реконструкція ГСТ передбачала виконання наступного алгоритму:

На *першому* етапі за допомогою *методу стратифікованої вибірки* за критеріями, яким відповідали друковані мас-медійні засоби (поширеність, авторитетність, періодичність, наявність електронної версії) та газетні синоптичні тексти (функціональність, структурність, змістовність, наявність вербальних та іконічних елементів) було відібрано фактичний матеріал. На основі застосування *контекстуально-інтерпретаційного методу*

встановлено статус газетного синоптичного тексту, його значимість в соціокультурному контексті.

Другий етап реконструкції композиційно-семантичних елементів передбачав виявлення композиційно-семантичних елементів ГСТ та застосування прийомів: *інвентаризації* ГСТ за ознаками композиційної будови (тематичних елементів, архітектонічних елементів, логіко-поняттєвих елементів), *сегментації* ГСТ на тематичні елементи (тема та тип зв'язку між елементами), архітектонічні елементи ГСТ (титульний елемент, рубрика, заголовок, підзаголовок, внутрішній заголовок, анонс, вріз, текст), *класифікації* семантики виділених елементів декодування оцінного ставлення, що пов'язане з погодою у свідомості автора, що є результатом культурного середовища.

На *третьому* етапі залучався *ономасіологічний аналіз* метеорологічних термінів з метою виявлення їхнього базису та номінативних ознак у кожній із мов; *когнітивно-ономасіологічний метод* для аналізу назв топонімів та ойконімів, уживаних у ГСТ, що передбачав виявлення їх мотиваційної основи; *метод логіко-сислової реконструкції* – для відтворення смислу скорочених та усічених назв топонімів та ойконімів ГСТ. За допомогою *методу лінгвостилістичної абстракції* було сегментовано ГСТ на ключові образи, репрезентовані через образно-стилістичні елементи. Реконструкція внутрішньосемантичних елементів ГСТ задіює механізм перекодування, крізь семантичний простір синоптичного тексту здійснюється розкриття образів свідомості, що у ньому відображені.

Четвертий етап реконструкції синтаксичних елементів ГСТ передбачав застосування окремих етапів *методики діалогічної інтерпретації тексту* з метою реконструкції авторських оцінок, що криються за синтаксичними елементами, а також залучення *методики мовленнєвих актів Дж. Серля і Дж. Остіна* для ідентифікації семантико-прагматичних типів синтаксичних фігур газетних синоптичних текстів та оцінок, що за ними криються.

Кількісний аналіз у роботі застосовано з метою забезпечення достовірності здобутих результатів дослідження та їх перевірки.

На всіх етапах роботи проводилося *зіставлення* для виявлення спільних і відмінних семантико-синтаксичних елементів ГСТ досліджуваних мов.

2.4 Кількісно-статистичні обчислення результатів дослідження

На сучасному етапі дослідження текстів все частіше використовуються статистичні методи дослідження тексту. Зародження статистичного аналізу тексту датується кінцем XIX – початком XX століття. Ще у 1847 р. російський математик В. Я. Буняковський висловив думку про можливість застосування статистичних методів для розв’язання теоретичних проблем та практичних завдань мовознавчої науки [195, с. 317–318]. У 1887 р. Т. Менденхол зробив перші спроби використання кількісних методів для аналізу текстів п’єс В. Шекспіра, здійснивши простий підрахунок довжини речень і слів [252, с. 373–377].

Для виконання мовознавчих завдань застосовуються різні розділи математики: теорія множин, теорія інформації, математична статистика. Г. В. Ермоленко дає перелік понад 1000 літературних джерел у галузі статистичних досліджень мови [67, с. 25–146]. Застосування статистичних методів в українському мовознавстві розглянуто в роботах В. В. Левицького, М. П. Муравицької та В. І. Перебийніс [140; 174; 189].

В ході здійснення структурно-семантичної реконструкції, виокремлено 11 видів образно-стилістичних елементів, кількісні показники яких, становлять 5350 одиниць аналізу та синтаксичні елементи, кількісні показники яких становлять 4260 одиниць аналізу. Подальшим кроком було визначення відсоткового внеску кожного з образно-стилістичних елементів, ми скористалися наступними формулами:

1) Для підрахунку відсоткового складу *симбіозу іконічних та графічних елементів*:

1. Графічне виділення тексту:

$a_1 \% = (a_1 \times 100 \%) : A$, де a_1 – кількість знаків графічно виділених, A – загальна кількість знаків:

2. Використання схем у тексті:

$b_1 \% = (b_1 \times 100 \%) : B$, де b_1 – кількість знаків графічно виділених, B – загальна кількість знаків:

3. Шрифтові варіації:

$c_1 \% = (c_1 \times 100 \%) : C$, де c_1 – кількість знаків зі шрифтовими варіаціями, C – загальна кількість знаків

4. Зміна кольору шрифту:

$d_1 \% = (d_1 \times 100 \%) : D$, де d_1 – кількість знаків зі зміною кольору, D – загальна кількість знаків

5. Використання математичних знаків:

$e_1 \% = (e_1 \times 100 \%) : E$, де e_1 – кількість математичних знаків, E – загальна кількість знаків

Поєднання схем та універсальних іконічних елементів ГСТ встановлено на основі різниці $100\% - (a_1 + b_1 + c_1 + d_1 + e_1)$

6. Відсоткового складу лексичних елементів:

$t_1 \% = (t_1 \times 100 \%) : T$, де t_1 – кількість терміноелементів, E – загальна кількість лексичних елементів.

2) Для підрахунків образно-стилістичних елементів використовувалась формула: $m_1 \% = (m_1 \times 100 \%) : A$, де m_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують метафору, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують стилістичні прийоми (5350 – в досліджуваних мовах, 2105 – кількість образно-стилістичних елементів в англійській мові, 1520 – кількість образно-стилістичних елементів в німецькій мові, 963 – кількість образно-стилістичних елементів в польській мові; 762 – кількість образно-стилістичних елементів в українській мові).

$m_2 \% = (m_2 \times 100 \%) : A$, де m_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують метонімію, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи

$i_1 \% = (i_1 \times 100 \%) : A$, де i_1 – кількість елементів, що репрезентують іронію, A – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

$i_2 \% = (i_2 \times 100 \%) : A$, де i_2 – кількість елементів, що репрезентують іронічне запитання, A – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Для образно-стилістичних елементів, заснованих на взаємодії логічного та емотивного значень: 1) епітет, 2) оксиморон

$e_1 \% = (e_1 \times 100 \%) : A$, де e_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують епітет, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи

Для образно-стилістичних елементів, що надають додаткової характеристики об'єкту опису: 1) порівняння; 2) гіпербола; 3) синонімічний повтор; 4) антонімічний повтор; 5) лексеми однієї родо-видової групи; 6) мейозису, використовувались формули:

$p_1 \% = (p_1 \times 100 \%) : A$, де p_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують порівняння, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

$h_1 \% = (h_1 \times 100 \%) : A$, де h_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують гіперболу, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

$s_1 \% = (s_1 \times 100 \%) : A$, де s_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують синонімічний повтор, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

$a_2 \% = (a_2 \times 100 \%) : A$, де a_2 – кількість мовних одиниць, що репрезентують антонімічний повтор, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

$r_1 \% = (r_1 \times 100 \%) : A$, де r_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують використання лексем однієї родо-видової групи, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

$m_3 \% = (m_3 \times 100 \%) : A$, де m_3 – кількість мовних одиниць, що репрезентують мейозис, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

Для підрахунку відсоткового складу синтаксичних елементів ГСТ, використовуємо таку формулу: $s_3 \% = (s_3 \times 100 \%) : P$, де s_3 – кількість синтаксично маркованих елементів, P – загальна кількість синтаксичних елементів (загальна кількість становить 4260 одиниць аналізу, з яких 1960 – в англійських ГСТ, 1100 – в німецьких ГСТ, 542 – в польських ГСТ, 658 – в українських ГСТ).

$E \% = (E \times 100 \%) : E$, де E – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують еліпсис, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$A_3 \% = (A_3 \times 100 \%) : P$, де A_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують асиндетон, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$P_2 \% = (P_2 \times 100 \%) : P$, де P_2 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують полісиндетон, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$G_3 \% = (G_3 \times 100 \%) : P$, де G_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують градацію, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$P_3 \% = (P_3 \times 100 \%) : P$, де P_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують пролепсис, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$P_4 \% = (P_4 \times 100 \%) : P$, де P_4 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують парантезу, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$L_3 \% = (L_3 \times 100 \%) : P$, де L_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують ланцюжковий повтор, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$K_3 \% = (K_3 \times 100 \%) : P$, де K_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують простий контактний повтор, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$A_3 \% = (A_3 \times 100 \%) : P$, де A_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують антитезу, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$v_3 \% = (v_3 \times 100 \%) : P$, де v_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують винесення за дужки, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$I_3 \% = (i_3 \times 100 \%) : P$, де i_3 – кількість мовних одиниць, що репрезентують інверсію, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$W_3 \% = (W_3 \times 100 \%) : P$, де W_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують виділення, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Загальний обсяг матеріалу 2400 текстів, з яких ми зафіксували 5350 образно-стилістичних елементів та 4260 синтаксичних елементів (всього 9610). Для підтвердження вірності визначення об'єму вибірки, було застосовано формулу: $N = K^2 : \delta^2 \times p$, де N – об'єм вибірки, K – константа (1,96), δ^2 – відносна похибка, p – частота вживання досліджуваної одиниці [140, с. 111].

Для обчислення обсягу вибірки, спочатку слід визначити відносну похибку δ . Відносна похибка – відносна різниця між емпіричною величиною та теоретично очікуваною величиною. Відносна похибка δ (дельта), може бути обчислена за допомогою формули: $\delta = K : \sqrt{(N \times p)} = 1.96 : \sqrt{(2400 \times p)}$, де K – константа, N – об'єм вибірки, p – частота вживання досліджуваної одиниці [140, с. 111]. Визначаємо p – частота вживання образно-стилістичного та синтаксичного елементу:

$$P = 9610 : 2400 = 4.004$$

$$\delta = K : \sqrt{(N \times p)} = 1.96 : \sqrt{(2400 \times 4.004)} = 0.01 = 1\%$$

В результаті підрахунків відносна похибка становить 1%. Прийнято уважати, що для отримання надійних результатів, похибка не повинна перевищувати 0,3 (30%). Таким чином, вважаємо зібраний матеріал достатнім для проведення дослідження.

Висновки до розділу 2

Семантико-синтаксична реконструкція ГСТ базується на методологічних принципах експансіонізму, антропоцентризму та етноцентризму, бінарного підходу, холізму.

У ролі *tertium comparationis* було обрано композиційно-семантичні елементи (тематичні елементи, архітектонічні елементи, логіко-поняттєві елементи), внутрішньосемантичні (ономастичні елементи, термінологічні сполучення, образно-стилістичні елементи), синтаксичні елементи (синтаксичні фігури на основі редукції вихідної моделі речення, синтаксичні фігури на основі експансії вихідної моделі речення, синтаксичні фігури на основі зміни порядку слів у реченні).

Розроблено комплексну методіку реконструкції ГСТ, що складалась з 4 етапів. На *першому* етапі за допомогою *методу стратифікованої вибірки* було відібрано фактичний матеріал. На основі застосування *контекстуально-інтерпретаційного методу* встановлено статус газетного синоптичного тексту, його значимість у соціокультурному контексті.

Другий етап реконструкції передбачав виявлення композиційно-семантичних елементів ГСТ та *класифікації* семантики виділених елементів як знаків структурної моделі культурного середовища конкретного народу.

На *третьому* етапі залучався *ономасіологічний аналіз* метеорологічних термінів; *когнітивно-ономасіологічний метод* для аналізу назв топонімів та ойконімів. За допомогою *методу лінгвостилістичної абстракції* було сегментовано ГСТ на ключові образи, репрезентовані через образно-стилістичні елементи.

Четвертий етап передбачав реконструкцію синтаксичних елементів ГСТ із застосуванням окремих етапів *методики діалогічної інтерпретації тексту*, а також залучення *методики мовленнєвих актів*.

Розроблена комплексна методіка аналізу виявилася ефективною для реконструкції композиційно-семантичних, внутрішньосемантичних і

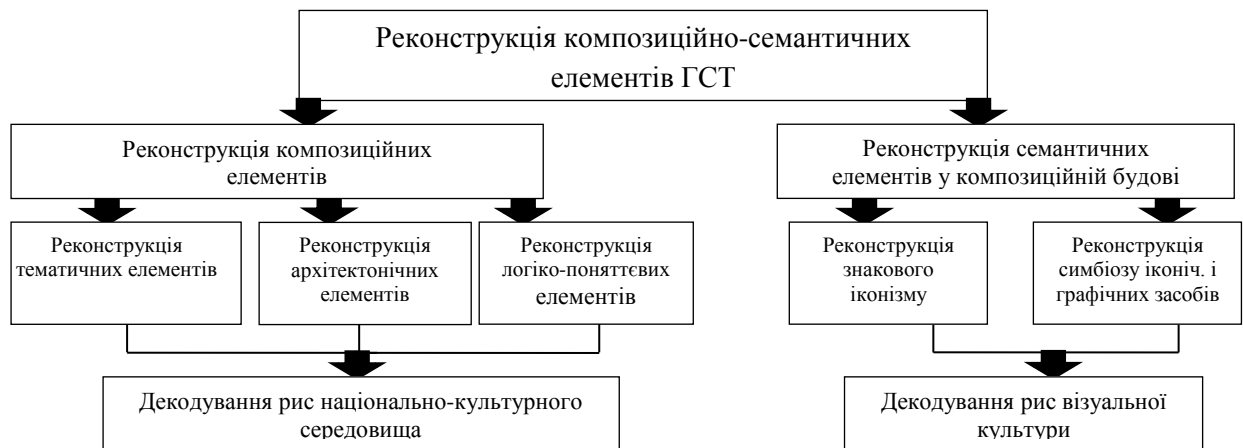

синтаксичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах.

Основні результати цього розділу висвітлено в публікації автора [106; 111].

РОЗДІЛ 3
РЕКОНСТРУКЦІЯ
КОМПОЗИЦІЙНО-СЕМАНТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ
ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ
В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ, ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
МОВАХ

Реконструкція композиційно-семантичних елементів ГСТ передбачала відтворення культурної природи тексту через композиційні елементи, тематичні елементи, архітектонічні елементи та логіко-поняттєві елементи.

Рис. 4 Модель реконструкції композиційно-семантичних елементів ГСТ

3.1 Реконструкція композиційних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах

Необхідність здійснення композиційної будови ГСТ англійської, німецької, польської та української мов зумовлена потребою декодування специфічних рис культурного середовища крізь будову синоптичного тексту.

За допомогою композиції здійснюється поетапне розгортання сценарію синоптичного тексту, що слугує знаком культури; за таких умов автор

виступає посередником між культурним середовищем, носієм якого він є, та читачем.

Реконструкція композиційних елементів ГСТ передбачає розбиття (членування, рубрикацію) на ключові фрагменти.

Текст № 1. *UK weather: First winter snow of 2014 hits England* (“The Telegraph”, 7 грудня, 2014 року) [488].

England experienced its first winter snow of 2014 as blizzards hit the north of country and the Peak District, with more flurries expected on Monday.

People reported snow falling as far south as Derbyshire and Huddersfield as the Met Office issued weather warnings of possible snow and ice for Scotland, Northern Ireland, North East and North West England, Yorkshire and Humber, the Midlands, and Wales.

As the temperature hit a low of -6.8C in Benson, Oxfordshire, on Saturday morning, the Met Office said the mercury could drop to -8C on Monday.

A spokesman said the wintry weather, caused by an area of deep pressure in the North Atlantic, could last for a few days.

He warned people to take care, adding as well as snow there was a chance of gales of up to 80mph on the north-coast and between winds of between 40 and 50mph in the south and midlands.

He said northern parts of England such as the Pennines and the Peak District faced up to 5cm of snow on Monday, while Scotland could have snowfall of 10cm.

1) подія – синоптичне явище: *England experienced its first winter snow of 2014 as blizzards hit the north of country and the Peak District, with more flurries expected on Monday.*

2) опис події (характеристика події із зазначенням конкретних фактів, деталей): *People reported snow falling as far south as Derbyshire and Huddersfield as the Met Office issued weather warnings of possible snow and ice for Scotland, Northern Ireland, North East and North West England, Yorkshire and Humber, the Midlands, and Wales. As the temperature hit a low of -6.8C in*

Benson, Oxfordshire, on Saturday morning, the Met Office said the mercury could drop to -8C on Monday.

3) значення події (опис конкретних заходів, що вживаються у зв'язку з тим, що відбувається): *He warned people to take care, adding as well as snow there was a chance of gales of up to 80mph on the north-coast and between winds of between 40 and 50mph in the south and midlands.*

4) застереження: *He said northern parts of England such as the Pennines and the Peak District would face up to 5cm of snow on Monday, while Scotland would have snowfall of 10cm.*

Текст № 2. (*“Deutschland beim Wetter geteilt – Berlin mit Hitzerekord 2014”*, Tagesspiegel, 7 грудня, 2014 року) [631].

In Berlin hat es am Sonntag dann doch zum Temperaturrekord für dieses Jahr gereicht: Mit 34,3 Grad wurde es in Dahlem noch einen Tick wärmer als am Pfingstsonntag mit 33,9 Grad. Der Allzeitrekord von 37,8 Grad war allerdings nicht in Gefahr. Der stammt sogar vom 11. Juli 1959. Zwar ist es an manchen Messstellen – etwa am Alexanderplatz mit seinem vielen Beton – danach noch heißer gewesen, aber der Wert aus Dahlem gilt seit mehr als 100 Jahren als Berliner Referenz.

“Die Hitze kommt nicht zu uns, sondern entsteht bei uns”, erklärt der Meteorologe Ronny Büttner vom Wetterdienst Meteogroup. Tatsächlich ging kaum ein Lüftchen, so dass die Sonne vor allem auf freier Fläche brennen konnte. In der Lausitz brachte sie es sogar auf 36 Grad. Weil die Luft relativ trocken ist, entstanden tagsüber nur ein paar flache Quellwolken, die sich nicht zu Schauern und Gewittern auftürmen konnten. Die erwartet Büttner in Berlin nur lokal und nur Mittwoch bis Freitag

Während es im Westen und Süden Deutschlands schon am Sonntag heftig gewitterte und am Montag anhaltend schütten soll, sichert das über Schweden liegende Hoch der Hauptstadt auch in den nächsten Tagen sonniges Hochsommerwetter. Am Montag sind laut Meteogroup wieder 30 Grad drin, danach wird es nur minimal kühler. So soll es bis mindestens nächstes

Wochenende bleiben. Das wechselhafte Wetter der vergangenen Monate setzt sich vorerst nicht mehr durch. Unseren Wetterbericht finden Sie hier.

1) подія – синоптичне явище: *Berlin erlebte heute den heißesten Tag des Jahres. Doch andernorts wird es bereits kühler. Meteorologen warnen vor Gewittern und Hagel.*

2) опис події (характеристика події із зазначенням конкретних фактів, деталей): *In Berlin hat es am Sonntag dann doch zum Temperaturrekord für dieses Jahr gereicht: Mit 34,3 Grad wurde es in Dahlem noch einen Tick wärmer als am Pfingstsonntag mit 33,9 Grad. Der Allzeitrekord von 37,8 Grad war allerdings nicht in Gefahr. Der stammt sogar vom 11. Juli 1959. Zwar ist es an manchen Messstellen – etwa am Alexanderplatz mit seinem vielen Beton – danach noch heißer gewesen, aber der Wert aus Dahlem gilt seit mehr als 100 Jahren als Berliner Referenz.*

3) значення події (її причини): *“Die Hitze kommt nicht zu uns, sondern entsteht bei uns”, erklärt der Meteorologe Ronny Büttner vom Wetterdienst Meteogroup. Tatsächlich ging kaum ein Lüftchen, so dass die Sonne vor allem auf freier Fläche brennen konnte. In der Lausitz brachte sie es sogar auf 36 Grad. Weil die Luft relativ trocken ist, entstanden tagsüber nur ein paar flache Quellwolken, die sich nicht zu Schauern und Gewittern auftürmen konnten. Die erwartet Büttner in Berlin nur lokal und nur Mittwoch bis Freitag.*

4) застереження: *Während es im Westen und Süden Deutschlands schon am Sonntag heftig gewitterte und am Montag anhaltend schütten soll, sichert das über Schweden liegende Hoch der Hauptstadt auch in den nächsten Tagen sonniges Hochsommerwetter. Am Montag sind laut Meteogroup wieder 30 Grad drin, danach wird es nur minimal kühler. So soll es bis mindestens nächstes Wochenende bleiben. Das wechselhafte Wetter der vergangenen Monate setzt sich vorerst nicht mehr durch. Unseren Wetterbericht finden Sie hier.*

Текст № 3. (*“Wiemy, jaka będzie zima. Kiedy najlepiej jechać na ferie?”*, Fakt, 27 січня, 2015 року) [555].

Wiemy, jaka będzie zima. Kiedy najlepiej jechać na ferie? Po upalnym lecie nurtuje nas pytanie: a jaka będzie zima? Tym bardziej że gruchnęła wieść, że gorący prąd oceaniczny El Nino przyniesie nam zimą tęgi mróz. Synoptycy jednak nie potwierdzają tych mrozących krew w żyłach doniesień...

Wygląda na to, że grudzień będzie cieplejszy niż przewiduje norma. – „Jeśliby spojrzeć, jak El Nino kształtuje pogodę na świecie, trudno nie zauważyć, że jego obecna aktywność bardziej przypomina tę z przełomu lat 2005/2006, gdy temperatury potrafiły skakać u nas do kilkunastu stopni powyżej zera, niż zimę 2011/12, gdy okresami temperatura w Polsce spadała poniżej –30 stopni” – tłumaczy Grzegorz Gumiński, synoptyk z Biura Prognoz Pro-GEM w Gdyni. – „Co 5–6 lat w czasie zimy mamy w naszym regionie albo wyjątkowe ciepło, albo wyjątkowo silne mrozy. Tym razem zapowiada się ciepła zima –” dodaje.

Jednak tak naprawdę nie wiadomo, czy El Nino – czyli zjawisko pogodowe, polegające na utrzymywaniu się ponadprzeciętnie wysokiej temperatury na powierzchni wody w strefie równikowej Pacyfiku – wpływa na pogodę w naszym kraju. Wzrosty opadów w Polsce obserwuje się w zwykłe w trakcie szczytu trwania tej anomalii lub pod koniec. Zauważa się także, że zimy w Europie Środkowej są bardziej mroźne i śnieżne niż podczas negatywnej lub normalnej fazy ENSO, choć ta korelacja również nie jest stuprocentowa.

Na szczęście synoptycy przewidują, że zima w tym roku będzie ciepła, ale za to deszczowa. Kiedy zatem planować zimowy wyjazd? Raczej nie w grudniu, który zapowiada się deszczowo i ciepło. Warto zatem poczekać nawet do lutego, który w ostatnich latach nie poskąpi nam śniegu.

1) подія – синоптичне явище, вже завершена: *Wiemy, jaka będzie zima. Kiedy najlepiej jechać na ferie? Po upalnym lecie nurtuje nas pytanie: a jaka będzie zima? Tym bardziej że gruchnęła wieść, że gorący prąd oceaniczny El Nino przyniesie nam zimą tęgi mróz. Synoptycy jednak nie potwierdzają tych mrozących krew w żyłach doniesień...*

2) опис події (характеристика події із зазначенням конкретних фактів, деталей): *Wygląda na to, że grudzień będzie cieplejszy niż przewiduje norma. – „Jeśliby spojrzeć, jak El Nino kształtuje pogodę na świecie, trudno nie zauważyć, że jego obecna aktywność bardziej przypomina tę z przełomu lat 2005/2006, gdy temperatury potrafiły skakać u nas do kilkunastu stopni powyżej zera, niż zimę 2011/12, gdy okresami temperatura w Polsce spadała poniżej –30 stopni” – tłumaczy Grzegorz Gumiński, synoptyk z Biura Prognoz Pro-GEM w Gdyni. – “Co 5–6 lat w czasie zimy mamy w naszym regionie albo wyjątkowe ciepło, albo wyjątkowo silne mrozy. Tym razem zapowiada się ciepła zima –” dodaje.*

3) значення події (її причини): *Jednak tak naprawdę nie wiadomo, czy El Nino – czyli zjawisko pogodowe, polegające na utrzymywaniu się ponadprzeciętnie wysokiej temperatury na powierzchni wody w strefie równikowej Pacyfiku – wpływa na pogodę w naszym kraju. Wzrosty opadów w Polsce obserwuje się w zwykłe w trakcie szczytu trwania tej anomalii lub pod koniec. Zauważa się także, że zimy w Europie Środkowej są bardziej mroźne i śnieżne niż podczas negatywnej lub normalnej fazy ENSO, choć ta korelacja również nie jest stuprocentowa.*

4) застереження: *Na szczęście synoptycy przewidują, że zima w tym roku będzie ciepła, ale za to deszczowa. Kiedy zatem planować zimowy wyjazd? Raczej nie w grudniu, który zapowiada się deszczowo i ciepło. Warto zatem poczekać nawet do lutego, który w ostatnich latach nie poskąpi nam śniegu.*

Текст № 4. (“Перші подихи зими”, Сільські вісті, 31 жовтня, 2013 року) [391].

Як і передбачалося прогнозом, жовтень значних погодних сюрпризів не підніс, навпаки – відзначився цілком спокійною погодою. Після надзвичайно дощового вересня у північно-західній частині країни в жовтні опадів випало набагато менше. У південно-східних та східних областях кількість опадів знову значно перевищила норму, що підтримувало оптимальне, а часом і надмірне зволоження ґрунту на полях із озиминою та часом заважало збиранню пізніх сільськогосподарських культур. Безперечно, дуже сприятливим чинником для майбутнього врожаю озимини було

повернення тепла у жовтні. Значно вищі за норму температури повітря поліпшили теплозабезпечення осіннього періоду вегетації та надали поштовх розвитку надто пізнім нинішнього року посівам озимих культур.

Листопад завершує календарну осінь. За багаторічними даними, середня місячна температура повітря на всій території країни ще залишається позитивна, за винятком Українських Карпат. Однак саме в цьому місяці нестійка атмосферна циркуляція призводить до суттєвих змін температури повітря з дня на день. Листопад вважається місяцем негоди. Особливо мінлива погода буває, коли над Україною тривалий час проноситься тепле вологе повітря з Атлантичного океану і Середземного моря, що зумовлює надзвичайну хмарність. У листопаді вона близька до максимальної за рік; низькі навислі шаруваті хмари, опускаючись майже до землі, утворюють непроглядні тумани та спричиняють затяжні дощі.

За статистикою, найнижча температура повітря у листопаді, зафіксована в період інструментальних спостережень за погодою, сягала 20-25⁰ морозу. На території Чернігівської, Житомирської, Харківської та Запорізької областей стовпчик термометра короткочасно опускався до мінус 30-33⁰, на Південному узбережжі Криму – мінус 8-10⁰. Терміни утворення першого снігового покриву на півночі країни, як правило, – середина місяця.

Нинішній листопад після дуже теплих останніх жовтневих днів почнеться суттєвим похолоданням, яке прийде зі сходу. Нічні температури повітря очікуються близькими до 0-3⁰ морозу, денні – лише 3-7⁰ тепла. На півдні та заході країни тепло ще затримається, і вдень температура повітря становитиме + 10-14⁰.

Опади розподіляться нерівномірно: північні області, Черкаська і Кіровоградська будуть вологіші, опадів за місяць там можна чекати більше звичайних показників – 45-65 мм, у східних менше звичайного – 30-40 мм, на решті території – в межах норми.

1) подія – синоптичне явище: *Як і передбачалося прогнозом, жовтень значних погодних сюрпризів не підніс, навпаки – відзначився цілком спокійною погодою. Після надзвичайно дощового вересня у північно-західній частині країни в жовтні опадів випало набагато менше. У південно-східних та східних областях кількість опадів знову значно перевищила норму, що підтримувало оптимальне, а часом і надмірне зволоження ґрунту на полях із озиминою та часом заважало збиранню пізніх сільськогосподарських культур. Безперечно, дуже сприятливим чинником для майбутнього врожаю озимини було повернення тепла у жовтні. Значно вищі за норму температури повітря поліпили теплозабезпечення осіннього періоду вегетації та надали поштовх розвитку надто пізнім нинішнього року посівам озимих культур.*

2) опис події (характеристика події із зазначенням конкретних фактів, деталей): *Листопад завершує календарну осінь. За багаторічними даними, середня місячна температура повітря на всій території країни ще залишається позитивна, за винятком Українських Карпат. Однак саме в цьому місяці нестійка атмосферна циркуляція призводить до суттєвих змін температури повітря з дня на день. Листопад вважається місяцем негоди. Особливо мінлива погода буває, коли над Україною тривалий час проноситься тепле вологе повітря з Атлантичного океану і Середземного моря, що зумовлює надзвичайну хмарність. У листопаді вона близька до максимальної за рік; низькі навислі шаруваті хмари, опускаючись майже до землі, утворюють непроглядні тумани та спричиняють затяжні дощі.*

За статистикою, найнижча температура повітря у листопаді, зафіксована в період інструментальних спостережень за погодою, сягала 20-25⁰ морозу. На території Чернігівської, Житомирської, Харківської та Запорізької областей стовпчик термометра короткочасно опускався до мінус 30-33⁰, на Південному узбережжі Криму – мінус 8-10⁰. Терміни утворення першого снігового покриву на півночі країни, як правило, – середина місяця.

3) значення події (її причини та актуальний стан): *Нинішній листопад після дуже теплих останніх жовтневих днів почнеться суттєвим похолоданням, яке прийде зі сходу. Нічні температури повітря очікуються близькими до 0-3⁰ морозу, денні – лише 3-7⁰ тепла. На півдні та заході країни тепло ще затримається, і вдень температура повітря становитиме + 10-14⁰.*

Опади розподіляться нерівномірно: північні області, Черкаська і Кіровоградська будуть вологіші, опадів за місяць там можна чекати більше звичайних показників – 45-65 мм, у східних менше звичайного – 30-40 мм, на решті території – в межах норми.

В українських ГСТ застереження відсутні, головною метою написання ГСТ виступає інформування читача, а не запобігання непередбачуваних ситуацій, які викликають несподівані опади або явища погоди.

Для ГСТ чотирьох мов характерним є присутність трьох основних композиційних елементів: 1) подія – синоптичне явище, вже завершена або що відбувається в даний час; 2) опис події, її характеристика із зазначенням конкретних фактів, деталей; 3) значення події (опис конкретних заходів, що вживаються у зв'язку з тим, що відбувається); четвертий композиційний елемент відсутній в українських ГСТ, що пов'язуємо з відсутністю превентивності тексту, оскільки основною метою є лише інформування читача.

Превентивність є яскраво вираженим атрибутом ГСТ англійської, німецької та польської мов, що безперечно є результатом культурного середовища, оскільки в умовах сучасного європейського суспільства основною цінністю є людина та її здоров'я, тому ГСТ спрямований на мінімізацію ризику людському здоров'ю, що може бути спричинений явищами погоди.

Відмінною рисою українських ГСТ є ознаки ритуальності опису явищ погоди, що відображені у композиційних елементах 2 і 3 (*Листопад завершує календарну осінь. Листопад вважається місяцем негоди*). Ознаки

ритуальності пов'язуємо із впливом народної метеорології, яка користується попитом серед читачів, оскільки містить риси притаманні *фольклорній свідомості* (О. С. Пальчевська). Їх умовно можна розподілити: ті, які відображають зміну атмосферних явищ та ті, які відображають календарну обрядовість циклу явищ погоди, що міститься у композиції ГСТ.

Ритуальність, що відображена у ГСТ, пов'язана насамперед з циклічністю змін погоди, яка обумовлена змінами пір року – саме на ці аспекти відбувається авторське акцентування.

Підсумовуючи зазначене вище, легко помітити, що композиція тексту є проявом культурного середовища з притаманними йому рисами; ГСТ досліджуваних мов мають спільні (1, 2, 3 – для англійських, німецьких, польських ГСТ) та відмінні (4 – для українських ГСТ) композиційні елементи. Спільні елементи свідчать про необхідність інформування читача; відмінні реалізують варіативну функцію застереження.

3.2 Реконструкція тематичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах

Тематичною структурою охоплений увесь ГСТ, вона відображена у взаємозв'язку між фразами. Фрази ГСТ еднаються між собою спільною темою “Погода”, проте відображають різні її аспекти, напр., стан атмосфери, силу та швидкість вітру, характер опадів тощо.

Реконструкція тематичних елементів передбачає розбиття ГСТ на фрази та встановлення зв'язку між фразами. Реконструємо тематичні елементи 4 ГСТ англійської, німецької, польської та української мов, щоб визначити тематичну структуру та вид тематичного зв'язку. В. В. Різун пропонує схематично представляти результати аналізу тематичної структури з метою унаочнення [202].

Текст № 5. *UK weather: Britain braced for cyclone – as it happened, January 14, 2015* (“The Telegraph”, 14 січня 2015 року) [489].

Following heavy rainfall this evening and into Tuesday there is a low risk of localised river and surface water flooding in the south-east, which could bring localised disruption to travel and flooding of land and roads.

Further heavy rainfall on Wednesday into Thursday brings a low risk of river and surface water flooding for parts of Yorkshire, the west and south-west England. Rivers in the south-east are expected to remain high into Friday.

Due to strong winds and large waves there is a risk of some localised flooding along the coasts of south-west England and the English Channel on Wednesday and Thursday. People are urged to take care in exposed areas, keep clear of promenades and avoid putting themselves or others at risk.

Текст під заголовком “*UK weather: Britain braced for cyclone – as it happened, January 14, 2015*” має однорідну тематичну структуру, його зміст репрезентує кілька тем, пов’язаних спільною тематикою стосовно явищ погоди. Тематична залежність фраз твору така:

Тема 1: прогноз погоди на 14 січня 2015 року. Заголовок *UK weather: Britain braced for cyclone – as it happened, January 14, 2015* (1).

Тема 2: предикативний асоціативний зв’язок з заголовком та темою 1): загальний стан погодних умов: *Following heavy rainfall this evening and into Tuesday there is a low risk of localised river and surface water flooding in the south-east, which could bring localised disruption to travel and flooding of land and roads* (2).

Тема 3: опади. (3) *Further heavy rainfall on Wednesday into Thursday brings a low risk of river and surface water flooding for parts of Yorkshire, the west and south-west England. Rivers in the south-east are expected to remain high into Friday.*

Тема 4 (субтематичний зв’язок з темою 2 та темою 3) *Due to strong winds and large waves there is a risk of some localised flooding along the coasts of south-west England and the English Channel on Wednesday and Thursday.*

Тема 5 (вплив явищ погоди на життя людей): *People are urged to take care in exposed areas, keep clear of promenades and avoid putting themselves or others at risk.*

Схематично відтворити структуру тексту можна так:

Фраза 1 (заголовок) – тема 1

Фраза 2 – тема 2

Фраза 3 – тема 3

Фраза 4 – тема + 4 (2, 3)

Фраза 5 – тема 5

Реконструкція тематичної структури англійського ГСТ показала, що найбільш поширеними є теми 4, 6 (поширеність теми у схемі позначається знаком “ + ”), тема 3 (опади) присутня у фразі 3 експліцитно, у фразах 4, 6 – латентно (приховано). Тема дощу, набуваючи поширення у фразах та існуючи у латентному вигляді, безперечно становить неабиякий інтерес для читача, оскільки нестійкі погодні умови ускладнюють звичний спосіб життя британців. На цьому етапі виявляються такі специфічні риси національного характеру як послідовність (виявляється у використанні субтематичних зв’язків), передбачуваність (виявляється у предикативних асоціативних зв’язках).

Текст № 6. *“Schnee und Glatteis im Berufsverkehr”* (Der Tagesspiegel, 15.12.2009) [607].

Wegen des erstmals in diesem Winter länger anhaltenden und großflächigen Schneefalls und wegen örtlicher Glatteisbildung gab es am Mittwochmorgen Staus im Berufsverkehr. Die Bezirke waren dabei unterschiedlich betroffen. In Charlottenburg und Köpenick war die Schneedecke bis zu drei Zentimeter dick, im sonstigen Stadtgebiet nur bis zu einem Zentimeter. Im Tagesverlauf ließen die Niederschläge nach, örtlich zeigte sich sogar die Sonne. Am Abend und in der Nacht bleibt es bei der überwiegend geringen Bewölkung. Die Temperaturen gehen auf Werte um minus drei Grad zurück. Auch am Donnerstag soll das ruhige, aber kalte Winterwetter anhalten.

Текст під заголовком “*Schnee und Glatteis im Berufsverkehr*” має неоднорідну тематичну структуру, оскільки його зміст репрезентує кілька тем. Тематична залежність фраз твору така:

Тема 1: Сніг і лід в годину пік. Заголовок. (1) *Schnee und Glatteis im Berufsverkehr*

Тема 2: предикативний асоціативний зв’язок з заголовком та темою 1): повідомлення про вплив опадів. (2) *Die Bezirke waren dabei unterschiedlich betroffen.*

Тема 3: (субтематичний зв’язок з темою 1 та темою 2) (3) *In Charlottenburg und Köpenick war die Schneedecke bis zu drei Zentimeter dick, im sonstigen Stadtgebiet nur bis zu einem Zentimeter.*

Тема 4: динаміка явищ погоди. *Im Tagesverlauf ließen die Niederschläge nach, örtlich zeigte sich sogar die Sonne.*

Тема 5: (субтематичний зв’язок з темою 1 та темою 4) *Am Abend und in der Nacht bleibt es bei der überwiegend geringen Bewölkung.*

Тема 6: температурний режим: *Die Temperaturen gehen auf Werte um minus drei Grad zurück.*

Тема 7: (субтематичний зв’язок з темою 1 та 6): *Auch am Donnerstag soll das ruhige, aber kalte Winterwetter anhalten.*

Схематично відтворити структуру тексту можна так:

Фраза 1 (заголовок) – тема 1

Фраза 2 – тема 2 + (1)

Фраза 3 – тема 3 + (1,2)

Фраза 4 – тема + 4

Фраза 5 – тема 5 + (1,2)

Фраза 6 – тема 6

Фраза 7 – тема 7 + (1,6)

Реконструкція тематичної структури німецького ГСТ доводить, що найбільш поширеними є теми 2, 3 (поширеність теми у схемі позначається знаком “+”); теми 1, 2 присутні у фразах 3, 5 латентно (приховано). З огляду

на схематичну реконструкцію тематичних елементів, легко помітити, що у прогнозі погоди за допомогою тем подається інформація про опади у вигляді снігу. Завдяки реконструкції тематичної структури німецького ГСТ виявляються такі специфічні риси національного характеру як раціональність (виявляється у темі 3), передбачуваність (виявляється у субтематичних зв'язках з темою).

Текст № 7. *W czwartek dużo deszczu i silny wiatr. Piękna pogoda w przyszłym tygodniu* (Fakt, 17 листопада, 2016) [578].

Czwartek będzie pochmurny i deszczowy w całym kraju, opady do 10 l wody na mkw. Będzie wiał silny wiatr - w porywach od 40 do 60 km/h. Ciśnienie spada - do 999 hPa. Temperatura wzrośnie do 4 st. w Suwałkach, 8 w Warszawie. W piątek więcej rozpogodzeń, deszcz tylko na pomorzu zachodnim. Temperatura od 6 st. na Suwalszczyźnie do 12 na Dolnym Śląsku. Słonecznie w centrum i na południu. W sobotę intensywne opady deszczu niemal w całym kraju.

Текст під заголовком “*W czwartek dużo deszczu i silny wiatr. Piękna pogoda w przyszłym tygodniu*” має однорідну тематичну структуру, хоча й його зміст репрезентує кілька тем. Тематична залежність фраз твору така:

Тема 1: Сильні опади у вигляді дощу та сильний вітер. Заголовок. *W czwartek dużo deszczu i silny wiatr. Piękna pogoda w przyszłym tygodniu* (1)

Тема 2: Опади. Заголовок. (2) *Czwartek będzie pochmurny i deszczowy w całym kraju, opady do 10 l wody na mkw.*

Тема 3: Вітер. (3) *Będzie wiał silny wiatr - w porywach od 40 do 60 km/h.*

Тема 4: Тиск (4) *Ciśnienie spada - do 999 hPa..*

Тема 5: Температура. (5) *Temperatura wzrośnie do 4 st. w Suwałkach, 8 w Warszawie.*

Тема 6: (субтематичний зв'язок з темою 1,2) *W piątek więcej rozpogodzeń, deszcz tylko na pomorzu zachodnim.*

Тема 7: (субтематичний зв'язок з темою 1,5) *Temperatura od 6 st. na Suwalszczyźnie do 12 na Dolnym Śląsku.*

Тема 8: (субтематичний зв'язок з темою 1,2,5) *Słonecznie w centrum i na południu.*

Тема 9: (субтематичний зв'язок з темою 1,2) *W sobotę intensywne opady deszczu niemal w całym kraju.*

Схематично відтворити структуру тексту можна так:

Фраза 1 (заголовок) – тема 1

Фраза 2 (заголовок) – тема 2

Фраза 3 – тема + 3

Фраза 4 – тема 4

Фраза 5 – тема 5

Фраза 6 – тема + 6 (1,2)

Фраза 7 – тема 7 (1,5)

Фраза 8 – тема 8 (1,2,5)

Фраза 9 – тема 9 (1,2)

Реконструкція тематичної структури польського ГСТ переконує, що найбільш поширеними є теми 3, 6 (поширеність теми у схемі позначається знаком “+”, тема 3 (теми пов'язані з вітром та опадами у вигляді дощу). З огляду на реконструкцію тематичних елементів, варто зауважити, що тема “дощ” задає загальну тематичну тональність, на основі якої визначаємо таку важливу рису національної культури як послідовність (виявляється у темах 6, 8, 9).

Текст № 8. *Погода* “Подільські вісті”, 2.11.2014 [403].

За інформацією синоптиків, у п'ятницю очікується хмарна погода. Можливий невеликий дощ. Вночі і вдень на півночі області – 2-3, в центрі – 1-2, на півдні – 3-4 градуси тепла. Вдень на півночі області – 2-4, у центрі – 2-3, на півдні – 2-4 градуси тепла. Вітер південно-східний, 1-3 метри на секунду. Атмосферний тиск 739 мм рт.ст.

Текст під заголовком “Погода” має однорідну тематичну структуру, крізь репрезентацію кількох тем. Тематична залежність фраз твору така:

Тема 1: прогноз погоди. Заголовок. (1) Погода

Тема 2: предикативний асоціативний зв'язок з заголовком та темою: 1) загальний стан погодних умов. (2) *За інформацією синоптиків, у п'ятницю очікується хмарна погода.*

Тема 3: опади. (3) *Можливий невеликий дощ..*

Тема 4: температура. (4) *Вночі і вдень на півночі області – 2-3, в центрі – 1-2, на півдні – 3-4 градуси тепла.*

Тема 5: (субтематичний зв'язок з темою 4) *Вдень на півночі області – 2-4, у центрі – 2-3, на півдні – 2-4 градуси тепла.*

Тема 6: напрямок вітру. (6) *Вітер південно-східний, 1-3 метри на секунду.*

Тема 7: атмосферний тиск. (7) *Атмосферний тиск 739 мм рт.ст..*

Схематично відтворити структуру тексту можна так:

Фраза 1 (заголовок) – тема 1

Фраза 2 – тема 2

Фраза 3 – тема 3

Фраза 4 – тема + 4

Фраза 5 – тема + 5(4)

Фраза 6 – тема 6

Фраза 7 – тема 7

В ході реконструкція тематичної структури українського ГСТ виявлено, що найбільш поширеними є тема 5, яка містить інформацію стосовно температурного режиму. Таким чином, вважаємо, що специфічною рисою культурного середовища, що відображається в українських ГСТ є підвищена увага до температури повітря, яку пов'язують з очікуваним потеплінням або небажаним похолоданням.

З огляду на зміст ГСТ встановлено, що вони мають однорідну тематичну структуру, оскільки вони репрезентують різні аспекти теми погода, яка проходить через усі фрази. При цьому, характерним типом зв'язку для англійського газетного тексту про погоду є субтематичний зв'язок, в якому кожна наступна фраза ієрархічно підпорядкована попередній

– завдяки чому простежується рух думки від загального до конкретного, від загального до деталі.

Зважаючи на реконструкцію тематичних елементів ГСТ англійської, німецької, польської та української мов, важливим спостереженням стало те, що для читачів англійських, німецьких та польських засобів мас-медіа особливий інтерес становить інформація про *опади*, які очікуються (на що вказує поширеність цих тем у власне ГСТ), тоді ж як для українських читачів важливішою інформацією є *температурний режим*.

3.2.1 Реконструкція архітектонічних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах. Основне призначення ГСТ – інформування, попередження, створення відповідного ставлення читача до явищ погоди, саме тому структура самого тексту повинна бути максимально пристосована до виконання цих функцій. ГСТ спроможні створювати соціально значимі образи дійсності за допомогою особливих правил складання, які значно відрізняються від традицій, притаманних іншим друкованим мас-медійним виданням.

Реконструкція газетних синоптичних текстів англійської, німецької, польської та української мов дозволяє з'ясувати спільні і відмінні риси структури, що розкривають специфіку національної культури.

Для ілюстрації реконструкції архітектонічних елементів ГСТ використані тексти газет: англійською мовою “The Sunday Times”, 2.03.2003 [450]; німецькою мовою “Morgenpost”, 28.08.2014 [669]; польською мовою “Fakt” 11.06.2012 [534]; українською мовою “Україна молода”, 10.11.2016 року [408].

У ході реконструкції архітектонічних елементів тексту “*Weather and travel outlook*” виявлено такі елементи:

Титульний елемент: *Weather and travel outlook*;

Рубрика: *Forecast noon today*;

Заголовок: *Forecast noon Monday;*

Підзаголовок: *General situation to midnight tonight;*

Внутрішній заголовок: *District forecasts;*

Анонс: *Wet and rather windy weather will spread from the west tomorrow morning. Clearer weather with sunny spells and showers will follow during the afternoon. The cooler, breezy, rather showery weather will continue through Tuesday and into Wednesday;*

Текст: *Northeastern areas of England and East Anglia will begin the day mainly cloudy with some mostly light rain and drizzle and mist or hill fog. During the afternoon it will gradually become drier and brighter, however eastern parts of Norfolk may remain cloudy all day. Scattered showers will affect northwestern areas of Scotland and Ireland. Elsewhere, apart from a small chance of isolated showers, it will be dry with some sunshine. Later in the day southwestern parts of England and Ireland will become cloudier. The wind will be light in most places, but over the Hibrides the southwesterly wind may become fresh or strong in exposed areas by the afternoon. It will be quite mild for Early March in all areas.*

Greater London, SE England, Central S England, Midlands W, N Wales, NW England, Lake District, Isle of Man, Edinburgh and Dundee areas, Central Highlands, Moray Firth area, NE Scotland, Channel Islands, SW England, S Wales, N Ireland: isolated showers are possible, but mainly dry with some sunshine. Wind light, westerly. Max 13C.

Midlands E, Central N England, NE England, Borders: The morning may begin rather cloudy, otherwise dry with sunny spells. Wind light, northwesterly. Max 10C.

E Anglia, E England: Rather cloudy with some mainly light rain or drizzle. Drier brighter weather will spread from the west in the afternoon. Wind light, northwesterly. Max 9C.

Argyll, NW Scotland, Orkney, Shetland: Sunny intervals and occasional, mainly light showers. Wind, southwesterly, fresh, locally strong in exposed areas. Max 9C.

Republic of Ireland: Occasional showers in northwestern areas, mainly dry with sunny spells elsewhere. Cloudier in the southwestern areas later.

У титульному елементі “*Weather and travel outlook*” змодельовано ситуацію єдності елементів заголовного комплексу, які змальовують явища погоди. Не менш важливим аспектом титульного елемента є частина *travel outlook*, за допомогою якої реалізуються функції атрактивності та функціональності [233, с. 280].

Рубрика, заголовок, підзаголовок, внутрішній заголовок використовуються автором для підвищення функціональності тексту та виконують функції унаочнення.

За допомогою анонсу автор вводить читача до прочитання самого тексту; досить часто в анонсі міститься загальна інформація стосовно опадів, непередбачуваних погодних негараздів, все це закликає читача до продовження читання самого тексту.

В самому тексті автором деталізується фактологічна інформація, подана в анонсі.

У ході реконструкції архітектонічних елементів тексту “*Wetter heute*” виявлено такі елементи:

Титульний елемент: *Wetter heute*;

Заголовок (ix 2): *Bio-Wetter, In Sachsen*;

Анонс: *Die Wetterlage macht besonders Personen mit niedrigem Blutdruck zu schaffen. Sie müssen sich auf Kreislaufbeschwerden einstellen, die sich durch Kopfschmerzen und Schwindelanfälle bemerkbar machen. Auch Migränepatienten leiden verstärkt unter Kopfschmerzen*;

Текст: *Die Sonne wecheselt sich bei uns nur 100ite in paar harmlosen Schönwetterwolken ab. Es bleibt den ganzen Tag über trocken. Höchstwerte um die 22 Grad warden erreicht. Der Wind weht schwach aus West. Nachts kühlt sich die Luft auf 13 Grad ab. Morgen gehen ab und zu Regengüsse nieder. Vereinzelt entladen sich auch kurze Gewitter.*

У титульному елементі “*Wetter heute*” змодельовано ситуацію умов погоди, що очікуються сьогодні. Заголовки деталізують умови погоди, від так заголовки *Bio-Wetter, In Sachsen* привертають увагу читача, реалізуючи атрактивну функцію. Важливою рисою німецьких ГСТ є конденсування інформації, саме тому відсутні деякі архітектонічні елементи (титульний елемент, рубрика, внутрішній заголовок).

Реконструкція архітектонічних елементів польських ГСТ доводить важливість використання таких елементів:

Титульний елемент: *Pogoda*

Заголовок: *Wtorek 12.06, Środa 13.06*

Підзаголовок: *Zachmurzenie, Opady, Ciśnienie*

Текст: *Przed południem na wschodzie, południu i w centrum sporo chmur, na pozostałym obszarze przejaśnienia. Po południu większe przejaśnienia w centrum. Przed południem opady deszczu na wschodzie i południu. Po południu deszcz może padać też miejscami na Pomorzu. Niewielkie wahania ciśnienia. W południe w Warszawie 1004 hPa.*

Заголовок полького ГСТ деталізує інформацію, що подається в титульному елементі, тоді як підзаголовок перераховує очікувані погодні умови. Відсутність рубрики, внутрішнього заголовку та врізу пояснюємо ущільненням інформації ГСТ.

Реконструкція архітектонічних елементів українських ГСТ встановила структуру тексту з таких елементів:

Титульний елемент: *Погода;*

Заголовок: *11 листопада за прогнозами синоптиків;*

Анонс: *На більшості території хмарно з проясненнями, можливий невеликий мокрий сніг;*

Текст: *Київ: хмарно з проясненнями, без істотних опадів. Вітер західний, 5-10 м/с. Температура вночі 0...-2 удень, удень +2...+4.*

Курорти Карпат: хмарно з проясненнями, невеликий мокрий сніг.

Славське: вночі -1...+1; удень +3...+5.

Яремче: вночі -1...+1; удень +5...+7.

Міжгір'я: вночі 0...+2; удень +4...+6.

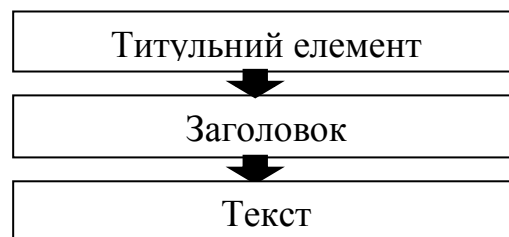
Рахів: уночі 0...+2; удень +5...+7.

9 листопада висота снігового покриву становила: Славське – немає, Плай – немає, Міжгір'я – немає, Рахів – немає, Івано-Франківськ – немає, Яремче – немає, Пожежевська – 1 см.

Оскільки титульний елемент українських ГСТ є знаково-тематичним, то він інформує читача про інформацію тексту ще до прочитання повідомлення про погоду. В українському газетному синоптичному тексті анонс є одним із обов'язкових елементів, це легко можна пояснити сильною авторською позицією стосовно поданої інформації, традиційним поглядом на спосіб трансляції інформації.

В ході зіставлення архітектонічних елементів ГСТ досліджуваних мов встановлено спільні та відмінні риси. Спільними архітектонічними елементами ГСТ є: титульний елемент, заголовок, текст; відмінними: рубрики, внутрішній заголовок (англ.), підзаголовки (англ., нім. та пол.), анонс (англ., нім., укр.). Установлено лаконічність ГСТ у німецькій мові та високу конденсованість – в українській.

Схематично модель спільних архітектонічних елементів можна відтворити так:

Рис. 5 Модель спільних архітектонічних елементів ГСТ

Ключовою одиницею рубрикації ГСТ є *титульний елемент*. Титульний елемент виконує демонстративну та атрактивну функції, оскільки містить ключові поняття тексту, дає найзагальніші уявлення про зміст та інформацію, що розгортається в самому тексті.

Особливу увагу читача привертає найвиразніша сегментована частина тексту – *заголовок*. Заголовок визначається як стислий текст, метою якого є репрезентація повідомлення. За його допомогою здійснюється апелювання до пам'яті читача [68, с. 157]. Для ГСТ яскраво вираженою є внутрішньотекстова функція, оскільки читач легко може співвіднести зміст синоптичного тексту з семантикою заголовка. Оскільки заголовки ГСТ досліджуваних мов є тематичними, то вони інформують читача ще до прочитання повідомлення про погоду.

У тексті автор викладає найсуттєвіший об'єм інформації, додає подробиці, деталізуючи при цьому анонс. Зіставляючи газетні синоптичні тексти “The Sunday Times”, “Morgenpost”, “Fakt”, “Українська Правда”, легко помітити, що текст може мати різну ступінь конденсування, оскільки синоптичні тексти складені за принципом “обсяг – змістовність”. Польські та німецькі ГСТ, представлені більш конденсованими текстами, проте з більшою кількістю графічної інформації та знакового іконізму, які унаочнюють зміст тексту, роблять його абсолютно зрозумілим для широкого кола читачів.

3.2.2 Реконструкція логіко-поняттєвих елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах. Розуміння реципієнтом ГСТ великою мірою залежить від логічності викладення інформації про погоду та усвідомлення зв'язків між реченнєвими структурами. К. С. Серажим зазначає, що розуміння читачем логічних зв'язків між фразами залежить від мовної вправності автора [209, с. 32]. Учена також відзначає поняття “шпаркуватості тексту”, яке тлумачить як опущення в тексті того, що існує в свідомості читача чи виникає під час читання [209, с. 33]. Це дає підстави уважати реконструкцію логіко-поняттєвих елементів ключовою для виявлення тих культурних установок та національних рис, які й спричиняють “шпаркуватість” ГСТ у кожній із досліджуваних мов.

Текст № 9. *Snow and ice to spread over UK as wintry weather arrives* (The Telegraph, 6.12.2014)

The UK is set for its first full taste of wintry weather this week, with the Met Office issuing ice and snow warnings for parts of England, Scotland and Northern Ireland.

Meanwhile, weather forecast service MeteoGroup warned that conditions across the UK and Ireland will turn unsettled over the coming days as a deep area of low pressure forms in the North Atlantic, which will lead to a “powerful” storm.

Looking ahead to the coming week, a spokesman for the Met Office said: “We’re expecting the first real cold blast in these parts. We will see snow on the hills, and in the south of England perhaps some sleet and hail”.

Scotland will be the worst-affected region, with around four inches or more of snow expected on the country’s mountains. The spokesman commented: “Across the tops of the Scottish mountains it will be pretty horrendous”.

According to the Met Office, snow is also expected on Sunday in the north of England and Northern Ireland, and in the northern and western parts of Wales, mainly in the mountains.

Реконструкція логіко-поняттєвих елементів тексту дасть змогу визначити ступінь логічного структурування ГСТ, а також декодувати специфічні національні риси.

Аналізуючи ГСТ “*Snow and ice to spread over UK as wintry weather arrives*”, встановлюємо тип зв’язку між елементами структури, для цього рубрикуємо текст на фрагменти, яким відповідають абзаци.

Фрагмент 1: *The UK is set for its first full taste of wintry weather this week, with the Met Office issuing ice and snow warnings for parts of England, Scotland and Northern Ireland.*

Фрагмент 2: *Meanwhile, weather forecast service MeteoGroup warned that conditions across the UK and Ireland will turn unsettled over the coming days as a deep area of low pressure forms in the North Atlantic, which will lead to a “powerful” storm.*

Між фрагментом 1 і 2 простежується предикативний зв'язок, яким пов'язані елементи змісту, що виражають координати (місце явища погоди).

Фрагмент 3: *Looking ahead to the coming week, a spokesman for the Met Office said: “We’re expecting the first real cold blast in these parts. We will see snow on the hills, and in the south of England perhaps some sleet and hail”.*

Між фрагментами 2 і 3 виявлено предикативний зв'язок, яким пов'язані змістовні елементи, що виражають актанти (додаток у 2 фрагменті та підмет у 3).

Фрагмент 4: *Scotland will be the worst-affected region, with around four inches or more of snow expected on the country’s mountains. The spokesman commented: “Across the tops of the Scottish mountains it will be pretty horrendous”.*

Між фрагментами 3 і 4 виявлено предикативний зв'язок, яким пов'язані змістовні елементи, що виражають актанти (додатки у 3 та 4 фрагментах).

Фрагмент 5: *According to the Met Office, snow is also expected on Sunday in the north of England and Northern Ireland, and in the northern and western parts of Wales, mainly in the mountains.*

Між фрагментами 4 і 5 встановлено предикативний зв'язок, яким пов'язані змістовні елементи, що виражають актанти (підмети), координати (місце).

Рубрикуємо текст “*Nicht wärmer als 21 Grad*” на фрагменти для встановлення типу зв'язку.

Текст № 10. *Nicht wärmer als 21 Grad* (Der Tagesspiegel, 30.07.2015)

Auf maximal 21 Grad soll das Thermometer heute steigen. Am Vormittag kann es noch leichte Schauer geben. Dann lassen die Wolken endlich die Sonne durch.

Zu Tagesbeginn wechseln sich am Donnerstag in Berlin und Umgebung oft recht dichte Wolkenfelder und vorerst nur kurze sonnige Abschnitte ab. Zeitweise fällt dabei auch noch leichter Regen. Im weiteren Tagesverlauf klingen die Niederschläge dann ab, die Wolkendecke wird dünner und die Sonne kann sich

somit verstärkt zeigen. Bis zum Nachmittag steigen die Temperaturen auf 20 oder 21 Grad an.

Фрагмент 1: *Auf maximal 21 Grad soll das Thermometer heute steigen. Am Vormittag kann es noch leichte Schauer geben. Dann lassen die Wolken endlich die Sonne durch.*

Фрагмент 2: *Zu Tagesbeginn wechseln sich am Donnerstag in Berlin und Umgebung oft recht dichte Wolkenfelder und vorerst nur kurze sonnige Abschnitte ab. Zeitweise fällt dabei auch noch leichter Regen.*

Між фрагменти 1 та 2 встановлено логічний ієрархічний зв'язок, який показує співвідношення цілого і частини.

Фрагмент 3: *Im weiteren Tagesverlauf klingen die Niederschläge dann ab, die Wolkendecke wird dünner und die Sonne kann sich somit verstärkt zeigen.*

Між фрагменти 2 та 3 встановлено логічний ієрархічний зв'язок, який показує співвідношення цілого і частини.

Фрагмент 4: *Bis zum Nachmittag steigen die Temperaturen auf 20 oder 21 Grad an.*

Фрагменти поєднуються ситуативним зв'язком, що існує між поняттями, які пов'язані спільною ситуацією (станом погоди).

Реконструкція логіко-поняттєвих елементів структури німецького ГСТ доводить, що переважаючим є логічний ієрархічний зв'язок, який є типовим для німецьких мас-медійних засобів. Отже, авторською інтенцією є повідомлення фактів, які супроводжуються внутрішнім розгортанням теми.

Рубрикуємо текст “*Znów nadciąga mróz. Uwaga, będzie ślisko*” на фрагменти з метою встановлення типу зв'язку.

Текст № 11. *Znów nadciąga mróz. Uwaga, będzie ślisko (Fakt, 16.01.2017)*
Alert pogodowy! Po obfitych opadach śniegu i lekkich roztopach w kraju zrobi się znów chłodniej. Termometry wskażą kilka kresek poniżej zera. Synoptycy wydali ostrzeżenia związane z oblodzeniami. Na śliskie chodniki i drogi uważać muszą mieszkańcy: zachodniopomorskiego, lubuskiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego, opolskiego i łódzkiego. Tam obowiązywać będą alerty pierwszego

stopnia w trzystopniowej skali. Jednak nawet najmniejsza ujemna temperatura może sprawić, że warunki drogowe będą mocno utrudnione. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji wydało osobny alert dla województwa dolnośląskiego. Temperatura przy gruncie wynieść ma tam minus pięć stopni Celsjusza.

Фрагмент 1: *Alert pogodowy! Po obfitych opadach śniegu i lekkich roztopach w kraju zrobi się znów chłodniej.*

Фрагмент 2: *Termometry wskażą kilka kresek poniżej zera. Synoptycy wydali ostrzeżenia związane z oblodzeniami. Na śliskie chodniki i drogi uważać muszą mieszkańcy: zachodniopomorskiego, lubuskiego, wielkopolskiego, dolnośląskiego, opolskiego i łódzkiego.*

Між фрагментами 1 та 2 простежується ситуативний зв'язок, оскільки вони пов'язані між собою ситуацією погіршення погодних умов.

Фрагмент 3: *Tam obowiązywać będą alerty pierwszego stopnia w trzystopniowej skali. Jednak nawet najmniejsza ujemna temperatura może sprawić, że warunki drogowe będą mocno utrudnione.*

Фрагменти 2 і 3 пов'язані між собою предикативним зв'язком, оскільки компоненти фрагментів 2 та 3 виражають актанти (підмет та додаток)

Фрагмент 4: *Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji wydało osobny alert dla województwa dolnośląskiego.*

Фрагмент 4 пов'язаний з фрагментом 3 ситуативним зв'язком, оскільки два фрагменти об'єднує лише спільна ситуація погіршення умов погоди.

Фрагмент 5: *Temperatura przy gruncie wynieść ma tam minus pięć stopni Celsjusza.*

Фрагменти 4 та 5 пов'язані ситуативним зв'язком.

Реконструкція логіко-поняттєвих елементів структури польського ГСТ доводить, що переважаючим є ситуативний зв'язок, який чітко простежується між фрагментами.

Текст № 12. *Під кінець тижня сніг випаде і в Києві (Українська правда, 10.10.2016)*

У четвер та п'ятницю, 13 й 14 жовтня, у низці областей України очікується мокрий сніг. Зокрема, у четвер такі опади Український гідрометцентр прогнозує західним областям, а в п'ятницю ще й частині центральних, північних і східних областям.

У Києві мокрий сніг очікують у п'ятницю, на Покрову.

Загалом четвер та п'ятниця будуть дощовими для всієї України.

До цього ще будуть ясні дні: у вівторок у переважній більшості областей, за винятком західних, а в середу вже на меншій частині території.

На суботу, 15 жовтня, прогноз поки що кращий, ніж на п'ятницю. Нагадуємо, 14 жовтня в Україні – державне свято День захисника України, офіційний вихідний.

Фрагмент 1: У четвер та п'ятницю, 13 й 14 жовтня, у низці областей України очікується мокрый сніг. Зокрема, у четвер такі опади Український гідрометцентр прогнозує західним областям, а в п'ятницю ще й частині центральних, північних і східних областям;

Фрагмент 2: У Києві мокрый сніг очікують у п'ятницю, на Покрову;

Встановлено предикативний зв'язок між фрагментами 1 та 2, який виявляється у взаємодії актантів першого та другого фрагментів.

Фрагмент 3: Загалом четвер та п'ятниця будуть дощовими для всієї України;

Зв'язок між фрагментами 2 та 3 відповідає ситуативному типу, оскільки існує між фрагментами пов'язаними лише ситуацією прогнозування погодних умов.

Фрагмент 4: До цього ще будуть ясні дні: у вівторок у переважній більшості областей, за винятком західних, а в середу вже на меншій частині території;

Зв'язок між фрагментами 3 та 4 відповідає ситуативному типу.

Фрагмент 5: *На суботу, 15 жовтня, прогноз поки що кращий, ніж на п'ятницю. Нагадуємо, 14 жовтня в Україні – державне свято День захисника України, офіційний вихідний.*

Зв'язок між фрагментами 4 та 5 відповідає ситуативному типу.

Реконструкція логіко-поняттєвих елементів структури ГСТ доводить, що переважаючим є предикативний зв'язок для англійських ГСТ, логічний ієрархічний – для німецьких ГСТ, ситуативний – для польських та українських ГСТ. Реконструкція логіко-поняттєвих зв'язків засвідчує, що тип зв'язку, який супроводжує опис явищ погоди, є відображенням логічних операцій автора, який є носієм рис культурного середовища.

3.3 Реконструкція семантичних елементів у композиційній будові газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах

ГСТ окрім того, що мають чітко визначену композицію, мають ще й своєрідну семантику, яка проявляється на різних текстових рівнях, як експліцитно, так і імпліцитно з метою застереження (англ., нім., пол. ГСТ) та інформування читача (англ., нім., пол. та укр. ГСТ).

Для позначення змістової сторони тексту як культурного знака використовується термін “семантичний простір” [6; 151], який вступає у взаємодію з вербальним матеріальним простором тексту, а також простором графічно виражених знаків. Серед графічно виражених знаків ГСТ розрізняємо: *універсальні іконічні елементи, графічні елементи та їх симбіоз.*

3.3.1 Реконструкція знакового іконізму газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах. Візуальне сприйняття ГСТ великою мірою залежить від декодування знакового іконізму, який унаочнює прогнозування погоди та складає візуальну культуру тексту як багаторівневу систему

методів та засобів відображення інформації та її трансляції. Читач ГСТ інтерпретує знаки здебільшого несвідомо, вирішальна роль в декодуванні належить підсвідомості, яка і відносить знаки до вже відомих систем ментальних конвенцій. Саме семантичне трактування знаків лежить в основі семіотичного підходу до реальності.

Знак – матеріальний, чуттєво сприйманий об'єкт, який виступає в процесах пізнання та спілкування в ролі замітника (представника) іншого предмета, явища, дії або події і використовується для одержання, зберігання, перетворення та передачі інформації [194, с. 96].

Американський вчений Чарльз Пірс розподілив знаки на три групи: **іконічні знаки** – дія яких заснована на фактичній подібності до означуваного об'єкта (план вираження схожий на план змісту); **індексальні знаки** (індекси, знаки-прикмети) – дія яких заснована на реальній суміжності знака та означуваного об'єкта (план змісту частково або побічно пов'язаний із планом вираження); **знаки-символи** – дія яких заснована на умовному, встановленому “за домовленістю” зв'язку між знаком та означуваним об'єктом [193, с. 201].

В ГСТ за допомогою зображень на блок-схемах абстрактні поняття візуалізуються, що підвищує продуктивність тексту, дозволяє організувати семантичний простір тексту. Це дозволяє зробити припущення про **універсальні іконічні знаки ГСТ**, які присутні в синоптичних текстах англійської, німецької, польської та української мов, а також у текстах інших мов, що роблять їх легкими для сприйняття. Під **універсальними іконічними знаками ГСТ** ми розуміємо експліцитно виражені зображувальні компоненти, які легко впізнаються читачем незалежно від мови написання ГСТ. Питання визначення іконічних знаків ГСТ все ще залишається відкритим, оскільки, як зазначають учені-лінгвісти, для того, щоб знак був цілковито іконічний, він має бути транспарентним для кожного, хто раніше його ніколи не бачив [193, с. 101]. Тобто один і той самий знак ГСТ може бути символом та образом водночас.

У ході реконструкції *знакового іконізму* (на матеріалі ГСТ “The Sunday telegraph”, “Der Tagesspiegel”, “Fakt”, “Україна молода”) ідентифіковано зображення: *хмар* – для позначення стану атмосфери, *хмар та сонця* – мінливої хмарності, *сніжинок* – опадів снігу, *крапель* – опадів дощу, *блискавки* – грози (див додаток В).

Поєднання іконічного знака з вербальною частиною ГСТ характеризується дейктичною зв'язністю [208, с. 226], характерною є вказівка у вербальному компоненті (представленому у заголовку або тексті) на зображувальний елемент *хмари* (репрезентація хмарності): англ. *Cloudy later in the day with one or two showers expected* [446, с. 30]; нім. *Am Dienstag bedecken in Berlindichte Wolken den Himmel* [629, с. 3]; пол. *Choć meteorolodzy ostrzegali, że prawdziwe lato może już nie wrócić, zza chmur w wielu miejscach w kraju znów wyjrzało słońce* [569]; укр. *По всій території України буде хмарно* [408].

Вказівка вербального компоненту на зображувальний елемент *хмари та сонця* (репрезентація мінливої хмарності) подається автором у тексті таким чином: англ. *Mostly cloudy throughout the day* [446, с. 30]; нім. *Im Tagesverlauf überziehen von Westen her ausgedehnte Schichtwolken der Himmel und lassen später kaumnoch Sonne zu* [629, с. 2]; пол. *W wielu miejscach w kraju powinno też wyjrzeć słońce* [570, с. 10]; укр. *Київ: хмарно з проясненнями, без істотних опадів* [408].

Вказівка вербального компоненту на зображувальний елемент *сніжинок* (репрезентація опадів у вигляді снігу) представлена таким чином: англ. *Snow showers likely before 10 a.m.* [458, с. 30]; нім. *Dann wird der Schnee aber wohl liegen bleiben, denn ab dem Wochenende erwartet der Meteorologe wieder Dauerfrost für Berlin* [663, с. 2]; пол. *Od wtorku będzie padać mokry śnieg* [584, с. 10]; укр. *Курорти Карпат: хмарно з проясненнями, невеликий мокрий сніг* [408].

Вказівка вербального компоненту на зображувальний елемент *крапель* (репрезентація опадів у вигляді дощу) представлена таким чином: англ. *Later*

in the day the day outbreaks of showery rain will reach eastern England and the London area, but Wales and western England should become drier by late afternoon, with some sunshine [458, с. 30]; нім. *Tief Zelta bringt Finnland und dem Baltikum noch Regen* [629, с. 2]; пол. *Czwartek będzie pochmurny i deszczowy w całym kraju, opady do 10 l wody na mkw* [578, с. 10]; укр. *Також у західних областях та на Житомищині пройдуть невеликі дощі* [408].

Вказівка вербального компоненту на зображувальний елемент **блискавки** (репрезентація грози) представлена таким чином: англ. *More heavy rain and thunderstorms were forecast over the weekend* [454, с. 30]; нім. *Bis zu Windstärke 10 erreicht der Sturm am Mittwoch* [654, с. 2]; пол. *Burze, wichury oraz deszcz, tak wyglądała sytuacja pogodowa niemal w całym kraju* [578, с.10]; укр. *очікуються сильні дощі, місями грози та пориви вітру 15-20 м/с* [407].

Проаналізувавши вказівки вербального компоненту на знаковий іконізм, зауважуємо, що зображення (*хмар* – для позначення стану атмосфери, *хмар та сонця* – мінливої хмарності, *сніжинок* – опадів снігу, *крапель* – опадів дощу, *блискавки* – грози) мають на меті викликати прямі асоціації з тими чи іншими явищами природи під час читання ГСТ, несуть в собі інформаційний код, що закріпився в свідомості народу та знайшов своє відображення у зображеннях певних елементів.

Графічне вираження універсальних іконічних знаків слугує унаочненню тексту, оскільки читач сприймає їх через зоровий канал.

Таким чином, універсальний іконічний знак через свою форму інформує читача про погодні умови та явища та є зовнішнім оформленням інформації, поданої у ГСТ. Форма універсального іконічного знаку збігається з уявленнями, що існують у свідомості людей різних культур про явища погоди.

3.3.2 Реконструкція симбіозу іконічних і графічних засобів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах. Характерними для

ГСТ є присутність у них таких семантичних елементів у композиційній будові: графічні виділення у тексті, поєднання схем та тексту, поєднання схем та універсальних іконічних елементів, шрифтові варіації, зміна кольору шрифту, введення у текст математичних знаків та фігур.

Автор використовує вищезазначені засоби з метою візуалізації тексту [154], що слугують приверненням уваги читача (зміна кольору шрифту), підкресленням важливості поданої інформації (шрифтові варіації та графічні виділення), конденсації ГСТ (поєднання цифрової інформації та тексту), а також економії простору (поєднання схем та універсальних іконічних елементів). Взаємодія іконічних і графічних маркерів на різних текстових рівнях є *симбіозом* – співіснуванням.

Аналіз симбіозу іконічних і графічних засобів встановив, що головною характерною особливістю, якою відзначаються ГСТ, є *поєднання тексту з графічними маркерами*. Тут часто зустрічається інформація, виділена курсивом, здійснюється заміна кольору шрифту, відбувається введення у текст математичних знаків та фігур.

Одним з найбільш вживаних засобів є графічне виділення таких архітектонічних елементів: титульного елемента та заголовку. Для досліджуваних мов характерним є застосування напівжирного шрифту в титульних елементах та заголовках, метою використання якого є привернення уваги читача.

Іншим уживаним засобом виявилось використання таких *математичних знаків*: “+”, “-”, “°C”: англ. *Strong southerly winds. Max +11C* [458, с. 30]; нім. *Die -9,6 Grad vom 29.10.1915 sind bis heute unerreicht* [659, с. 2]; пол. *Jeśliby spojrzeć, jak El Nino kształtuje pogodę na świecie, trudno nie zauważyć, że jego obecna aktywność bardziej przypomina tę z przełomu lat 2005/2006, gdy temperatury potrafiły skakać u nas do kilkunastu stopni powyżej zera, niż zimę 2011/12, gdy okresami temperatura w Polsce spadała poniżej –30 stopni* [555, с.10]; укр. *Найменлішим за весь період метеорологічних спостережень виявився листопад 2010 року, коли середня місячна*

температура повітря становила $+8-12^{\circ}$, удень підвищувалася до $+17-22^{\circ}$, на півдні – до $+23-28^{\circ}$ [391].

Позначення температурного режиму за допомогою знака “°C” виявлено в англійській та українській мовах, в німецькій та польській графічне вираження замінено на вербальне: нім. *Auf maximal 21 Grad soll das Thermometer heute steigen* [640, с. 2]; пол. *Dobra wiadomość jest taka, że będzie całkiem ciepło - maksymalnie na termometrach zobaczymy od 8 stopni Celsjusza do nawet 14 stopni Celsjusza* [563, с.10].

Серед специфічних математичних символів виявлено “F” (на позначення температури у градусах Фарингейт), що зустрічається в англійських ГСТ, разом із традиційно вживаним “C” (що позначає температуру у градусах Цельсія): *The coldest temperature recorded in the early hours of Saturday was in Scotland where it was 30F (-1.3C) in Aviemore* [486]. Таку рису англійських ГСТ пов’язуємо із дотриманням традицій у вживаннях величин, що безперечно є відображенням культурного середовища, його високої традиційності, а також раціонального поєднання різних видів систем мір.

Іншою поширеною особливістю є виділення та зміна кольору та шрифту у заголовках: пол. *Czeka nas ciepła zima* [548, с. 10]; анонсі: укр. **Морозна коляда: на різдво прогнозують до -20 морозу** [407] (оригінальний шрифт збережено); тексті: англ. *The UK is set for its first full taste of wintry **weather** this week, with the Met Office issuing ice and snow warnings for parts of England, Scotland and Northern Ireland* [487]; нім. *Zur Trockenheit auf lange Sicht kommt die Wärme: Zehn von zwölf Monaten des Jahres waren oder sind zu mild; die Ausnahmen waren Oktober und November* [661, с. 2].

Найчастіше шрифтові варіації стосуються інформації, на яку читачеві слід звернути увагу, а також інформації із додатковим смисловим навантаженням.

Симбіоз цифрової інформації з текстовою є візитівкою ГСТ, оскільки ключовою ознакою ГСТ є висока насиченість інформацією, що відображена у

таких архітектонічних елементах: у заголовках: нім. *12 Grad in Berlin – Frühling im Dezember* [631, с. 2], укр. *Морози й вітер дужчають, потепління прогнозують після 10 лютого* [440]; тексти: англ. *The top temperatures are not expected to beat last year's record high of 36.7C, but bookmaker Ladbrokes has nevertheless cut odds of summer being the hottest for more than a century to 3/1* [501].

Типовим є використання великої кількості цифрової інформації у ГСТ: англ. *The average global temperature for 2016 is expected to be between 0.72C and 0.96C warmer than the average temperature of 14C* [498]; нім. *Der Deutsche Wetterdienst kündigt "engbegrenzt" Starkregen mit bis zu 25 Liter Niederschlag pro Quadratmeter in kurzer Zeit an, zusammen mit Sturmböen der Stärke 9, das heißt bis 85 Kilometer pro Stunde, und kleinkörnigem Hagel* [651, с. 2]; пол. *W żadnej części Polski temperatura nie powinna spaść poniżej 10 stopni. Najcieplej, bo 13 stopni będzie na Górnym Śląsku* [546]; укр. *Однак уже в п'ятницю, за прогнозом синоптиків, 17-19 градусів вдень буде вже і в Києві та області, і на Черкащині та Сумщині, а на Чернігівщині – навіть 16-18 градусів, з дощами різної сили* [432].

Поєднання **схем та тексту**, схем та універсальних іконічних елементів передбачає реалізацію інформативності ГСТ і чітко простежується в польських ГСТ, які досить часто представлені у вигляді схем з використанням лише універсальних іконічних елементів.

Прикладом симбіозу іконічних і графічних елементів в англійських та німецьких ГСТ є поєднання тексту та графіки, схем та універсальних іконічних елементів (див. додаток В). Основною метою використання тексту та графіки, схем та універсальних іконічних елементів є візуалізація поданої інформації та її компресія.

Відсоткове співвідношення симбіозу іконічних і графічних елементів представлено у таблиці 3.3.2

Таблиця 3.3.2

Відсоткове співвідношення симбіозу іконічних і графічних елементів ГСТ у англійській, німецькій, польській та українській мовах

Мова	Графічне виділення тексту	Використання схем у тексті	Поєднання схем та ун.іконічних елементів	Шрифтові варіації	Зміна кольору шрифту	Використання мат. знаків
Англ. м	22,5%	8,5%	13%	14%	18%	24%
Нім. м	19%	23,5%	15%	8%	11%	23,5%
Пол. м	18,5%	33,5%	8%	5%	12%	23%
Укр. м	21,5%	19%	11,5%	9%	19%	20%

Таким чином, реконструкція симбіозу семантико-стилістичних засобів ГСТ виявила спільні та відмінні риси у ГСТ досліджуваних мов. Серед спільних, які були зафіксовані, зустрічаються, насамперед, заміна шрифту та виділення кольором, поєднання різних видів інформації; найуживанішим засобом є використання математичних знаків та фігур у тексті, оскільки вони становлять необхідний семантико-графічний простір тексту. Таким чином, ГСТ мислиться як синкретичний знак культурної природи.

Висновки до розділу 3

Здійснення реконструкції композиційно-семантичних елементів ГСТ передбачало реконструкцію: тематичних елементів, архітектонічних елементів, логіко-поняттєвих елементів; семантичних елементів у композиційній будові: знакового іконізму, симбіозу іконічних і графічних засобів.

Реконструкція тематичних елементів доводить, що газетні тексти про погоду мають неоднорідну тематичну структуру, оскільки вони відображають тему “погода”, яка проходить через усі фрази у вигляді окремих тем про стан атмосфери, опади, температурний режим, тощо.

Реконструкція тематичних елементів ГСТ англійської, німецької, польської та української мов виявила, що для читачів англійських, німецьких та польських засобів мас-медіа особливий інтерес становить інформація про опади, які очікуються (на що вказує поширеність цих тем у ГСТ), тоді як для українських читачів важливішою інформацією є температурний режим.

Реконструкція архітектонічних елементів ГСТ в англійській, німецькій, польській та українській мовах засвідчила, що спільними для досліджуваних мов виявилися такі композиційно-семантичні елементи: титульний елемент, заголовок, текст, відмінними: рубрики, внутрішній заголовок (англ. мова), підзаголовки (англ., нім. та пол. мови), анонс (англ., нім. та укр. мови).

У ході реконструкції семантичних елементів у композиційній будові виявлено універсальні іконічні елементи (зображення хмари на позначення стану атмосфери, зображення стрілки на позначення напрямку та сили вітру, зображення краплі на позначення опадів у вигляді дощу, зображення сніжинки на позначення опадів у вигляді снігу, зображення блискавки на позначення грози).

В ході реконструкції виявлено характерний дейктичний зв'язок, що пов'язує вербальний компонент та іконічний, адже у вербальному компоненті міститься пряма вказівка або розтлумачення того, що передає іконічний. Це в свою чергу слугує для універсалізації та унаочнення ГСТ, робить його доступним для широкого кола читачів, тим самим реалізуючи основні функції мас-медійного тексту.

У результаті реконструкції симбіозу іконічних і графічних засобів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах встановлено, що науживанішим засобом є використання математичних знаків та фігур, а також зміна кольору шрифту ГСТ. Такий симбіоз свідчить про реалізацію функції атрактивності самого тексту, оскільки числення варіації шрифту, кольору, введення математичних символів у текст допомагають глибше усвідомити та полегшити інформацію,

а також є важливою естетичною складовою тексту, традицією його складання.

Основні результати цього розділу висвітлено в публікаціях автора [105; 107; 109].

РОЗДІЛ 4
РЕКОНСТРУКЦІЯ ВНУТРІШНЬОСЕМАНТИЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ
ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ
В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ, ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
МОВАХ

Реконструкція внутрішньосемантичних елементів ГСТ передбачала реконструкцію ономастичних елементів з метою декодування ментальних характеристик, реконструкцію метеорологічних термінів з метою декодування ментальних сполучень, реконструкцію образно-стилістичних елементів з метою декодування продуктів когніції.

Рис. 6 Модель реконструкції внутрішньосемантичних елементів ГСТ

4.1 Реконструкція ономастичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах

Ономастичні елементи належать до одного з найдавніших прошарків мови. Вони виникли тоді, коли людина відчула потребу у розрізненні об'єктів зовнішнього світу за допомогою звукових комплексів. Таким чином, власні назви відображали своєрідність ставлення народу-носія до території, на якій проживали, об'єктів навколишнього світу, явищ погоди тощо. Найповніше це знайшло своє відображення у двох класах ономастичних елементів: топонімах та ойконімах. Реконструкція топонімів та ойконімів

дасть змогу декодувати ті первісні оцінки оточуючого середовища та явищ погоди, які першочергово були закладені у свідомості кожного з народів.

4.1.1 Реконструкція топонімів. Топоніми досить часто використовуються в ГСТ у скороченій формі або частково скороченій формі, особливо, на позначення територій за сторонами горизонту в англійських ГСТ, що становить 17,7% від загальної кількості власних назв, напр., *SE England, Central S England, Midlands W, N Wales, NW England, SW Scotland, SW England, NE Scotland, S Wales, N Ireland, Midlands E, E England* [466, с. 14].

В німецьких ГСТ топоніми подаються без скорочень: *Rostock, Frankfurt/Oder, Bayern, Berlin, Nordrhein-Westfalen, Rheinland-Pfalz* [629, с. 2]; виняток становлять топоніми на позначення територій інших держав: *Dom. Republik, Gbritannien* [668], що становлять 7% загальної кількості топонімів та ойконімів.

Аналіз топонімів польських ГСТ показав, що скорочена форма використовується виключно з метою конденсування інформації та у тих випадках, де скорочення стало звичним і логіко-смісловою реконструкція легко відтворює його значення, що є абсолютно зрозумілим для читача, та становить 8,3%, напр., *Biała Podl., Gorzów Wlkp., Z. Góra* [521].

Скорочена форма (усічення) топонімів українських ГСТ складає лише 2% на позначення областей, напр., *Житомирська обл., Чернігівська обл.* [390].

На основі класифікації топонімів Ф. Міклошича та в залежності від первісного значення, визначено 5 семантичних груп (80 топонімів та ойконімів) на основі первісного індикатора назви (*земля, місцевість, природні об'єкти, погодні умови, будівля*) та диференціатора (характеристики).

Семантична група “Земля” (9 топонімів, з них 7 англійських та 2 німецьких: англ. *England* (eng від дангл. *angelcynn* “житель” та *land* від пгерм.

*landom “земля” [377, с. 312], *Scotland* (*scot* від лат. *scotia* “регіон” [378] та *land* від пгерм. *landom “земля” [377, с. 312], *Ireland* (*ire* від іє. *reie. “повний, родючий” [377, р. 510] та *land* від пгерм. *landom “земля” [377, с. 312]), *Highlands* (від дангл. *heohland* “висока місцевість” [378]), *Midlands* (*mid* від іє. *medhuo “середній” та *land* від пгерм. *landom “земля” [377, с. 312]), *Shetland* (*shet* від пгерм. *Hjalti* “поні” [378] та *land* від пгерм. *landom “земля” [377, с. 312]), *Sussex* (від дангл. *Sub Seaxe* “земля південних саксонів” [378]); нім. *Deutschland* (*diutisc* від двн. “народ” [371, с. 80] і *land* від пгерм. *landom “земля” [377, с. 312]), *Rheinland* (*rhein* від днн. “текти” [378] та *land* від пгерм. *landom “земля” [377, с. 312])).

Семантичний тип “Держава” (4 топоніми, з них 3 польських, 1 український): пол. *Polsca* (від дпол. *Połska “держави полян” [381]), *Malopolskie* (від дпол. *Połska “держави полян” [381] та ознаки *mało* “малий”), *Wielkopolskie* (від дпол. *Połska “держави полян” [381] та ознаки *wielko* “великий”); укр. *Україна* (від др. Вькранна “країна”)).

Семантична група “Земля” та тип “держави” є групою з найдавнішими топонімами (напр. *Scotland*), що сягають 9 століття, а й отже, закріплені значення є відображенням давньої форми свідомості, яка вказує на важливість ідентифікації жителів певної частини територіального простору та встановлення приналежності до неї.

Семантична група “Місцевість” (8 топонімів, з них 5 англійських, 2 німецьких та 1 польський): англ. *Borders* (від дангл. *bord* “сторона, кордон” [376]), *Surrey* (від дангл. *suþrige* “південний регіон” [378]), *Kent* (від лат. *Cantia*, *Canticum* “узбережний регіон”), *Berkshire* (від дангл. *Bearroscir* “горбиста місцевість” [378]), *Cornwall* (*corn* від іє. *ker “ріг” (що позначав подібність видовженої місцевості) [378] та *wall* від дангл. *walh* “прибулець, незнайомиць” [378]); нім. *Niedersachsen* (*nieder* від *niþra [371, с. 284] “нижній”, *sachsen* від іє. *sê k “різати” [371, с. 348]); *Bremen* (від іє. *bherem “край, місцевість” [371, с. 64]); *Pomorskie* (від іє. *mori “стояча вода” [381], дослівно “біля моря”)).

Семантична група “Сторона горизонту” (11 топонімів 8 англійських, 2 німецьких, 1 польський: англ. *Norfolk* (від дангл. Nordfolc “північна територія народу” [378]), *Suffolk* (від дангл. Subfolccī “південна територія народу” [378]), *Surrey* (від дангл. subrige “південний регіон” [378]), *East Yorkshire* (*East* від іє. *aus “сходити, світити” та *Yorkshire* від дангл. Eoforwic “місцевість обсаджена тисами” [378]), *North Yorkshire* (від іє. *ner “зліва, внизу” [378] та *Yorkshire* від дангл. Eoforwic “місцевість обсаджена тисами” [378]), *South Yorkshire* (*South* від днн. *sunthaz “сонячна сторона” [378] та *Yorkshire* від дангл. Eoforwic “місцевість обсаджена тисами” [378]), *West Midlands* (від іє. *wes “вечір, ніч” та *Midlands* від дангл. mydlonde “середня земля”); нім. *Nordrhein-Westfalen* (*Nord* від іє. *ner “північ”, *rhein* від днн. “текти” [378], *West* від іє. *wes “низ” [377, с. 465], *fallen* іє. *phé i “падати”); пол. *Zachodniopomorskie* (*Zachodnio* “захід” та від іє. *mogi “стояча вода” [381], дослівно “біля моря”)).

Лексеми на позначення сторін горизонту з первісним значенням “Північ”, “Схід”, “Захід”, “Південь” увішли до складу багатьох топонімів, що підкреслює важливість розташування міст та кліматичних особливостей для життя народів.

Семантична група “Природні об’єкти” (всього 7 топонімів: 3 англійських, 2 німецьких, 1 польський, 1 український: англ. *Avon* (від кельт. abona “річка” [378]), *Herefordshire* (від дангл. Herefordscir “брід” [376]), *Kent* (від дангл. Cent “брід” [378]; нім. *Baden-Württemberg* (від днн. Baden, *berg* від іє. *bher “гора, високий, височина” [371, с. 47]), *Brandenburg* (*Branden* від днн. *branda “вогонь” та *berg* від іє. *bher “гора, високий, височина” [371, с. 47]); пол. *Pomorskie* (від іє. *mogi “стояча вода” [381]), *Курорти Карпати* (від іє. *korpä “скеля” [366, с. 253])).

Семантична група “Погодні умови” (1 топонім: англ. *Gwent* (від днн. *windaz “вітер” [378])).

Семантична група “Будівля” (1 топонім: англ. *Shrops* (від дангл. Scrobbesbyrig “укріплення” [378])).

Менша кількість топонімів польської та української мов пояснюються традиціями стандартизації топонімів, що ускладнює семантичну реконструкцію.

4.1.2 Реконструкція ойконімів. В залежності від первісного значення та формантів у складі було виокремлено такі семантичні групи ойконімів (назв міст) ГСТ: місцевість, природні об'єкти, погодні умови, будівля.

Семантична група “Місцевість” (всього 10 топонімів: 4 англійських, 1 німецький, 1 польський, 4 українських: англ. *Leeds* (від дангл. *loidis* “місцевість біля річки” [378]), *Glasgow* (від кельт. *Glascaw* “зелена низовина” [378]), *Lowestoft* (від дангл. *Hlothver's Toft* “пустельна місцевість” [378]), *Lichfield* (дангл. *Licitfelda* “відкрита місцевість”); нім. *Frankfurt* (*frank* від двн. *frankon “спис” [370, с.134] та *furt* від двн. *furt* “брід, мілководдя” [370, с. 129]); пол. *Pomorskie* (від іє. *moǵi “стояча вода” [381]); укр. *Тернопіль* (*терн* від іє. *(*s*)*ter* “колюча стеблина” та *поле* від іє. **pol'e* “плоский, рівний, прямий” [366, с. 469], *Нетішин* (від псл. *Neteša “місцевість, що не тішила” [366, с. 344]), *Рівне* (від прикм. *рівний* “який не має западин і підвищень (про поверхню)” [366, с. 402]), *Міжгір'я* (від укр. *міжгір'я* “місце, простір між горами” [366, с. 402], іст. назва *Волове* “місцевість, де випасали, утримували волів” [366, с. 402])).

Семантична група “Природні об'єкти” (всього 11 топонімів: 8 англійських, 1 німецький, 2 польських, 1 український: англ. *Guernsey* (*guer* від іє. *lau “винагорода” [378] та *eu* від дангл. “острів” [378]), *Cork* (від дірл. *Corcaigh* “болото” [378]), *Dublin* (від дірл. *dubh* “чорний” та *linn* від дірл. “озеро” [378]), *Liverpool* (від дангл. *Liuerpul*: *liuer* “товстий шар води” [376] та двн. *pol “глибоке місце річки” [378]), *Durham* (дангл. *Dunholm* “зелений пагорб” [376]), *Exeter* (дангл. *Exanceaster* від назви річки *Ехе* “вода” [378]), *Hereford* (дангл. *Herefordscir* “потік придатний для проходження армії” [378]); нім. *Warnemunde* (*warne* від двн. *warnō “попереджати” [371, с. 459] та

munde від двн. *munde* “болото” [371, с. 275], пол. *Brzeg* (від псл. *bergъ “гора” [381]), *Zielonogóra* (іст. назва *Grünberg* “зелена гора” [381]); укр. *Луцьк* (від стсл. *лѹка* “вигин, затока” [366, с. 311])).

Семантична група “Погодні умови” (англ., нім., пол.) (всього 4 топоніми: 1 англійський, 1 німецький, 2 польських: англ. *Sunderland* (*sun* від іє. **s(u)wen* “сонце” [378] та *land* пгерм. *landom “земля” [377, с. 312]); нім. *Regensburg* (*regen* від іє. *reg “вологий” [370, с. 40] та *burg* від днн. *burgære* “фортеця” [370, с. 8]); пол. *Gromnicki* (*grom* від псл. *gromъ “грім”, [381]), *Żar* (від лат. *Sara* “спека” [381])).

Семантична група “Будівля” (англ., нім., укр.) (всього 15 топонімів: 5 англійських, 6 німецький, 2 польських, 4 українських: англ. *Newcastle* (від лат. *Novum Castellum* “новий замок” [378]), *Bristol* (від дангл. *Brycgstow* “місце конструювання мосту” [378]), *Lancaster* (від кельт. *Loncastre* “фортеця” [378]), *Chester* (лат. *castrum* “укріплення” [378]), *Edinburgh* (від кельт. *Din Eidyn* “форт на схилі” [378]); нім. *Neunkirchen* (*neu* від іє. *newo “новий” [370, с. 282] та *kirchen* “церква” від іє. *keue “сильний, могутній” [370]), *Martinskirchen* (від *kirchen* “церква” від іє. *keue “сильний, могутній” [370]), *Wolfenbuttel* (*buttel* від днн. “дім, будинок” [370]), *Adelzhausen* (*hausen* від днн. *husan “дім, будинок”), *Roggenhausen* (*hausen* від днн. *husan “дім, будинок”), *Kaufbeuren* (*beuren* від днн. *bug* “дім, хижина” [370]); укр. *Миргород* (*мир* від псл. *тігь “світ, народ, мирний народ” або *тігт “мир, згода”) [358, т. 3, с. 463], і *город* др. *городъ* “огорожа, паркан, фортеця; місто; мур” [359, с. 570 – 571]), *Острог* (від др. *острогъ* “огорожа навколо міста”, “огорожене частоколом місто, селище, укріплений пункт; стіна на валу фортеці із закопаних упритул у землю і загострених угорі стволів” [366, с.366]); *Ужгород* (від назви річки угор. *Ung*, на якій лежить місто, і *город* “укріплене село, замок, фортеця” [366, с. 484], *Новгород-Сіверський* (від др. словосполучення *новъ* “новий” і *городъ* “огорожа” паркан, фортеця; місто; мур [366])).

Наявність семантичного типу “погодні умови” в топонімах досліджуваних мовах свідчить про важливість та значимість кліматичних особливостей для життя та побуту людей, що знайшло своє відображення у назвах (для англійців – це сонце, німців – дощ, поляків – гроза).

4.2 Реконструкція метеорологічних термінів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах

Важливу роль в газетно-синоптичних текстах відіграють метеорологічні терміни, які є нормативною характеристикою ГСТ, з одного боку, та сталими ментальними сполученнями, з іншого. Метеорологічні терміни складають 4,7% лексичного складу англійських ГСТ, 14,2% німецьких ГСТ, 15% польських ГСТ та 25% українських ГСТ (обчислення див. додаток А). Високий відсоток використання термінів в українських ГСТ пов’язуємо з відсутністю авторської інтенції до образного зображення навколишньої дійсності, а також відповідним комунікативним завданням до інформування аудиторії.

Аналізуючи план вираження термінів метеорологічного словосполучення, які найчастіше використовуються в ГСТ, класифікуємо їх за типом структури та кількістю елементів, що входять до їх складу:

1) однокомпонентні (англ. *rain, mist, fog* [515], *shower, weather, wind* [504]; нім. *Wind, regen* [602], *Tau* [658], *Schneeregen* [664]; пол. *burze* [568, с.10], *zachmurzenie* [556, с. 10], *deszcz, pogoda, opady* [571, с. 10]; укр. *вітер, дощ, роса* [431], *ожеледиця* [439]);

2) двокомпонентні, найпоширенішими є структури:

a) *N+N* (англ. *showers of rain* [492], *five-day forecast* [480], *midday sun* [519], *wind speed* [509], *district forecasts* [445, с. 30], *general outlook* [445, с. 30], *travel outlook* [445, с. 30]; нім. *Richtung Osten* [600, с. 3], *Mittelgebirgsraum Regen* [645, с. 2], *Starke Sturmböen* [665]; пол. *prognoza pogody* [557, с. 10],

prędkość wiatru [560, с. 10], *ciśnienie atmosferyczne* [522, с. 10]; укр. *прогноз погоди* [434], *швидкість вітру* [424], *погодні умови* [438]);

б) **Adj+N** (англ. *sunny spells* [462], *winty showers* [490], *heavy rain* [481], *scattered showers* [478], *cold front*, *warm front* [461]; нім. *langjährigen Mittel* [647, с. 2], *große Regen* [594, с. 2], *das unbeständige Wetter* [626, с. 2], *schönem Wetter* [655, с. 2]; пол. *silny wiatr*, *słaby wiatr* [559, с. 2], *porywisty wiatr*, *intensywne opady* [566, с. 10], *front atmosferyczny* [544, с. 10]; укр. *атмосферний тиск* [562], *мінлива хмарність* [410]);

3) трикомпонентні конструкції:

а) **Adj+Adj+N** (англ. *extreme weather conditions* [468], *strong southerly winds* [500], *gale force winds* [498]; нім. *Schlechtwetter Plan* [639], пол. *gwałtownymi porywami wiatru* [567, с. 10]; укр. *північно-східний вітер* [435]);

б) **Adj+N+N** (англ. *northwestern areas of Scotland*, *southwestern part of England* [445, с. 30]; нім. *kräftige Gewitter und Regen* [651, с. 2]; пол. *chłodny front atmosferyczny* [543, с. 10], *przelotne opady deszczu* [572, с. 10]; укр. *низька імовірність опадів* [407]).

Для ГСТ англійської мови типовою є конструкція N+N+Adv або N+N+N, напр., *forecast noon today*, *forecast weather guide* [454, с. 30], яка найчастіше зустрічається в підзаголовках синоптичних текстів; для німецьких – конструкції Adj+N та Adj+N+N; для польських –N+N; для українських – N+N та Adj+N.

Найпродуктивнішою моделлю для газетних синоптичних текстів англійської та польської мов є двокомпонентна модель типу N+N, де перший компонент має називний відмінок, а другий у формі непрямих відмінків, або перший і другий компоненти у формі називних відмінків, в той час як для німецьких ГСТ, найпоширенішою є модель Adj+N, що пояснюється особливостями субстантивації іменників у німецькій мові та їх вживанням.

В українських синоптичних текстах найчастішими є однокомпонентні моделі, що вказують на конденсування самого тексту, його високу інформативність, який часто представлений схематично.

Базові метеорологічні терміни, в яких визначаємо ономасіологічний базис (ОБ), ознаку (ОО) та предикат (ОП), тлумачимо на основі праць О. Кубрякової [131] та О. О. Селіванової [206, с. 427–428]. Ономасіологічна структура розглядається вченими-лінгвістами як “результат мотивації лінгвопсихоментаї операції, що опосередкує формальний і семантичний зв’язок мотиватора з мотивованим” [206, с. 427].

За М. Докулілом, творення похідного слова розуміється як “підведення позначуваного під одну з базових категорій людського досвіду, причому якщо ця категорія формувала ономасіологічний базис позначуваного, то визнавали тут і те, що завершувалася ця операція приписуванням базису певної ономасіологічної ознаки, що формувалася основою твірного слова. З цього випливає, що ономасіологічна структура похідного слова має принципово подвійний характер і складається з ономасіологічного базису, до якого подана деяка ономасіологічна ознака” [206, с. 196–197].

У дво-, трислівних термінах з атрибутивним(-и) компонентом(-ами) ономасіологічний базис є терміноелемент, який вказує на погодні умови та явища, проте ономасіологічна ознака містить додаткову уточнювальну інформацію про ОБ.

У терміні *погодні умови* (англ. *colder conditions* [513], нім. *Wetterverhältnisse* [609, с. 3], пол. *warunki atmosferyczne* [547, с. 10]) ономасіологічний базис *умови* (англ. *conditions*, нім. *hältnisse*, пол. *warunki*) вказує на сукупність атмосферних явищ, які є визначальними для погоди на певній території; ономасіологічна ознака, терміноелемент *погода*, має домінуючу сему “бути мінливим”. Ономасіологічний предикат цієї номінації визначаємо як “сукупність метеорологічних явищ, які швидко змінюються”, що можна узагальнити у моделі ОО “стан/сукупність метеорологічних ознак/” ОБ.

Щодо місця ОБ та ознаки, слід зауважити, що ОБ найчастіше розташований у правій частині метеорологічного терміносполучення: англ.

cold front [485]; нім. *große Regen* [639, с. 3]; пол. *chłodny front* [539, с. 10]; укр. *атмосферний тиск* [425].

Виходячи з того, що ономасіологічні базис та ознаку репрезентовано як одним, так і декількома компонентами у тілі термінологічного знака, застосовуємо поняття “зони базису” (ЗБ) та “зони ознаки” (ЗО) [1, с. 10], при цьому компоненти ЗБ беремо у квадратні дужки [...], а компоненти ЗО – у круглі (...): англ. (*strong*) [*winds*]; нім. (*wärmsten*) [*Monaten*]; пол. (*atmosferyczne*) [*ciśnienie*]; укр. (*північно-західний*) [*вітер*]. За таким принципом розглянуто 169 терміносполучень та встановлено, що лексика ядра зони базису метеорологічних термінів, виражених іменниками та аспектизованих 169 одиницями (49 одиниць англ. мови, 46 одиниць нім. мови, 43 одиниці пол. мови, 35 одиниць укр. мови).

Реконструкція ономасіологічної структури метеорологічних термінів ГСТ свідчить, що, по-перше, ядро зони базису збігається із синтаксично стрижневим словом; по-друге, що межа між ЗБ та ЗО вільна через те, що атрибутивний компонент може переходити із ЗО у ЗБ, перетворюючись із зовнішньої ознаки на внутрішню. Можливо й розширення ОО за умов незмінного ОБ: (*general*) [*atlantic situation*] і (*chłodny*) [*front atmosferyczny*].

Відповідно до змісту ядер метеорологічних термінів ГСТ зони базису, можна об'єднати номінації у розряди: ОПАДИ (16 одиниць англ. мови, 14 одиниць нім. мови, 14 одиниць пол. мови, 11 одиниць укр. мови), ЯВИЩА (11 одиниць англ. мови, 10 одиниць нім. мови, 12 одиниць пол. мови, 11 одиниць укр. мови), ТЕМПЕРАТУРНИЙ РЕЖИМ (9 одиниць англ. мови, 9 одиниць нім. мови, 8 одиниць пол. мови, 8 одиниць укр. мови), ПОГОДА (13 одиниць англ. мови, 13 одиниць нім. мови, 9 одиниць пол. мови, 5 одиниць укр. мови).

Процес подальшої реконструкції ономасіологічної структури метеорологічного терміна передбачає, що ядро концептуального поля метеорологічного терміна збігається з ядром ономасіологічного базису термінів, які входять до його складу. Так, до концептуального поля ОПАДИ

належать терміни з ядром ОБ на позначення: характеру опадів: англ. [showery], [rain], [drizzle], [shower], [hail], (showery) [conditions] [476, с. 14]; нім. [regen], [Hagel], (schwere) [regen] [615, с. 3]; пол. (gwałtowne) [burze z gradem] [568, с. 10], (intensywne) [opady], [grad] [568, с. 10]; укр. [дощ], [гроза], [град], (сильні) [opadi] [398, с. 8]; тривалості випадання води у твердому чи рідкому стані з хмар: англ. (snowy) [shower], (lasting) [showers] [471], (heavy) [rain], (heavy) [showers] [506], (average) [rainfall] [491], (lasting) [snowfall], (heavy) [snowfall]; нім. (starker) [regen] [649, с. 2], [regen], [Sturm] [644, с. 2], (dauerhafter) [Schneefall] [621, с. 2], (licht) [regen] [630, с. 2]; пол. (długie) [deszcz] [587], (intensywne) [opady] [566, с. 10]; укр. [дощ], (короткочасний) [дощ] [427], (короткочасна) [гроза] [428]; позначення фазового стану опадів: англ. (early) [mists], [fog] [511]; нім. [Nebel] [651, с. 2], [Tau] [657, с. 2], [Schneeregen] [664, с. 2]; пол. [mgła] [587]; укр. [туман], [роса] [427], [ожеледиця] [439]).

Велику кількість метеорологічних термінів становлять терміносполучення з ядром ОБ “дощ”. Реконструкція лексем на позначення дощу дасть змогу декодувати первісне значення: англ. *rain*, нім. *regen* (від іє. *reg “вологий мокрий” [378]), пол. *deszcz*, укр. *дощ* (від псл. *dъždъ “моросити, струмувати” [359]). Таким чином, у слов’янських народів дощ пов’язаний з процесом випадіння опадів, натомість у англійців та німців – з результатом.

До концептуального поля ЯВИЩА належать терміни з ядром ОБ на позначення виду, характеру, якісно-кількісних перетворень у природі (вітер, сила вітру, райдуга тощо): сила: англ. (strong) [wind] [479], (light) [wind] [497], (strong) (southerly) [winds] [500], (gale) (force) [winds] [498], (gusty) [wind] [503]; нім. (starker) [648, с. 2], (schwacher) [Wind] [590, с. 2], [Windstärke] [651, с. 2]; пол. (silny) [wiatr] [583, с. 10], (słaby) [wiatr], (porywisty) [wiatr] [538, с. 10], (słaby) [wiatr] [559, с. 2], [wiatr] z (kierunków zachodnich) [585, с. 10], [wiatr] (w porywach) [586, с. 10], (chłodny) [wiatr] [584, с. 10], (ciepły) [wiatr] [589]; укр. (сильний) [вітер] [421], (слабкий)

[*вітер*], (*сильний*) (*поривчастий*) [*вітер*] [411], (*шквальний*) [*вітер*] [396, с. 8]; напрямок: англ. (*southerly*) [*winds*] [494], (*west*) [*winds*] [506]; нім. (*nordosten*) [*Wind*] [601, с. 2], (*kräftigem*) [*Nordwind*] [653, с. 2], [*Nordostwind*] [653, с. 2]; пол. (*rólnosno-zachodnie*) [*wiatry*] [586, с. 10]; укр. (*північний*) [*вітер*] [437].

Реконструкція лексем ядра ОБ на позначення вітру доводить, що в англійській та німецькій мовах лексема *wind* походить від іє. **we-nt-o-* “той, що дме” [378], у польській “*wiatr*” та українській мовах *вітер* походить від псл. *větrъ “вітер” (часто трактують не як явище, а як сутність, що підтверджує граматична форма чоловічого роду [359]).

До концептуального поля **ТЕМПЕРАТУРНИЙ РЕЖИМ** належать терміни з ядром ОБ на позначення характеру термодинамічного стану повітря: англ. (*record-breaking hot*) [*weather*] [519], (*high*) [*edges*] [519], (*mild*) [*weather*] [519], (*hot*) [*conditions*] [519]; нім. (*die gemessene*) [*Temperatur*] [668], (*hochsommerlichen*) [*Temperaturen*] [668], [*Hochtemperatur*] [668], (*gefühlte*) [*Temperatur*] [668], (*ungewöhnlich kalten*) [*Wetter*] [668], (*sommerliche*) [*Temperaturen*] [668]; пол. (*wysoka*) [*temperature*] [587], (*jesienna*) [*temperature*] [587], (*niska*) [*temperaturą*] [587]; укр. (*висока*) [*температура*] [442], (*низька*) [*температура*] [442], (*середня*) [*температура*] [442], (*максимальна*) [*температура*] [442].

Реконструкція лексем ядра ОБ на позначення періодичності/неперіодичності станів нижнього шару атмосфери доводить, що в англійській мові лексема *weather* походить від *weder* “повітря, небо” [376], в німецькій *wetter* – від дсакс. *wetar* “шторм, вітер” [376], в польській *rogođa* та українській *погода* – від стсл. *годъ* “пора року, зміна” [346].

До концептуального поля **ПОГОДА** належать терміни з ядром ОБ на позначення періодичності/неперіодичності станів нижнього шару атмосфери та тривалості цих змін: англ. (*warm*) [*weather*], (*clear*) [*day*] [484], [*cloud*], [*cloud*] (*low*) [519], (*cold*) [*front*], (*local*) [*weather forecast*] [519]; нім. (*wechselnd*) [*bewölkt*] [620, с. 2], [*bewölkt*], [*klar*], (*wechselnd*) [*bewölkt*] [610, с. 2], [*unwetter*] [668], (*kräftige*) [*Gewitter*] [651, с. 2], (*das*

unbeständige) [*Wetter*] [626, с. 2], (*aktuelle*) [*Unwetterwarnung*] [639]; пол. (*zachmurzenie*) [*umiarkowane*] [559, с. 10], (*dobra*) [*pogoda*] [566, с. 10], [*zachmurzenie*] (*małe*), [*zachmurzenie*] (*umiarkowane*), [*częściowo*] (*słonecznie*) [459], [*prognoza*] [*pogody*] [460]; укр. (*невелика*) [*хмарність*] [432], (*перемінна*) [*хмарність*] [595, с. 8], (*сезонний*) [*прогноз*] [441], [*прогноз*] [*погоди*] [441]).

Численні ономасіологічні ознаки, взаємодіючи з ономасіологічним базисом блока створюють формальні типи термінів, зазначених вище.

Таким чином, зважаючи на зазначене вище, метеорологічні терміни створені шляхом концептуалізації головних понять, шляхом приписування головному поняттю однієї чи кількох ознак, що здійснюється здебільшого за продуктивними ономасіологічними моделями – складеним ОБ і різними видами ОО; по-друге, досліджені терміни творяться на базі моделювання за певними правилами комбінаторики; кількість ономасіологічних структур незначна. Реконструкція ономасіологічної структури метеорологічних термінів ГСТ показала, що ядро зони базису фактично збігається з синтаксично стрижневим словом.

Реконструкція ядер терміноелементів допомагає встановити ментальні риси, пов'язані з описом явищ погоди: для англійців – це передбачення пов'язані з хмарністю неба та дощем, для німців – передбачення вітряної погоди та як результату грози, шторму, для українців та поляків – зв'язок погоди зі змінами пір року. Таке бачення погоди безперечно є відображенням обрядовості, традиційності, звичаїв народів.

4.3 Реконструкція образно-стилістичних елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах

ГСТ є важливими інформаційними текстами, що викликають чималий читацький інтерес, проте питання вірності трактування інформації читачами, все ще залишається відкритим. Голова українського Гідрометцентру М.

Кульбіда зазначає, що далеко не всі розуміють як найбільш ефективно використовувати інформацію, якою володіють синоптики. На нашу думку, процес правильного розуміння тексту великою мірою залежить від розуміння образно-стилістичних елементів, які в ньому використовуються.

Універсальну класифікацію, на основі якої здійснено образно-стилістичну реконструкцію, знаходимо у відомого вченого-лінгвіста І. Р. Гальперіна, який виділяв:

1. Стилістичні прийоми, які базуються на взаємодії словникового та контекстуального значень: 1) метафора; 2) метонімія, 3) іронія.

2. Стилістичні прийоми на основі взаємодії основного та похідного значень: 1) зевгма; 2) гра слів.

3. Стилістичні прийоми на основі взаємодії логічного та емотивного значень: 1) епітет, 2) оксиморон.

4. Стилістичні прийоми на основі взаємодії логічного та номінативного значення: антономазія.

5. Стилістичні прийоми, що надають додаткової характеристики об'єкту опису: 1) порівняння; 2) перифраз; 3) гіпербола 4) синонімічний повтор; 5) евфемізм; 6) дисфемізм; 7) мейозис [47, с. 138–176].

4.3.1 Реконструкція образно-стилістичних елементів газетних синоптичних текстів на основі взаємодії словникового та контекстуального значень. Процеси метафоризації протікають в сфері розумово-мисленневої практики, яка має справу не з реальними речами і явищами, а з їхніми відображеннями у людській свідомості. К. Жоль зауважує, що “поява метафори в полі мовної свідомості – свідчення філогенетичної і онтогенетичної зрілості” [72, с.111– 112].

Образно-стилістична реконструкція метафори дасть змогу визначити як природні явища та погодні умови, відображені у свідомості народу-творця синоптичного тексту, а також з'ясувати пов'язане з ними ставлення.

На основі підрахунків встановлено, що метафори складають 24% образно-стилістичних елементів англійських ГСТ, 32,63% образно-стилістичних елементів німецьких ГСТ, 12,35% образно-стилістичних елементів польських ГСТ, 16,8% образно-стилістичних елементів українських ГСТ (див додаток А).

Н. Д. Арутюнова поділяє метафори на такі групи:

- 1) номінативні, що складаються з заміни одного дескриптивного значення іншим і омонімії;
- 2) образні метафори, що служать розвитку фігуральних значень і синонімічних засобів мови;
- 3) когнітивні метафори, що виникають в результаті зрушення в сполучуваності предикатних слів (перенесення значення) і створюють полісемію;
- 4) генералізуючі метафори (як кінцевий результат когнітивної метафори), що стирають у лексичному значенні слова границі між логічним порядком і стимулюють виникнення логічної полісемії [361].

Номінативні метафори ГСТ представлені терміноелементами, утвореними шляхом образного переосмислення загальноповживаних лексичних одиниць.

Семантична реконструкція номінативних метафор ГСТ дозволяє виділити два типи метафори: *на основі простих аналогій*, *на основі умовних аналогій*.

Метафори на основі простих аналогій ГСТ найчастіше утворюються через перенесення одного дескриптивного значення на інше: англ. “hand” (рука): *Storm chaser’s first hand view* [482]; нім. “kappe” (шапка): *heute geschrumpften Schneekappe* [603]; пол. “czapka” (шапка): *czapka snezhnaya*; укр. “пояс”: *кліматичний пояс* [413].

Метафори на основі умовних аналогій ГСТ досліджуваних мов, утворені через переосмислення термінів зі складниками: *теплий/ холодний*,

рідкий/твердий, що виступають усталеними характеристиками певних явищ погоди.

1) Складник “теплий / холодний” як усталена характеристика повітряної маси: англ. *With the cold air mass expected to remain in place, daytime temperatures could hit as low as 37F (3C), with overnight frosts and sub-zero temperatures* [474]; нім. *Warme Luftmassen beherrschen deshalb das Bild im Norden Kanadas und in Alaska, während sich Chicago und andere Städte im mittleren Westen der USA derzeit anfühlen wie der Nordpol* [627]; пол. *Na przeważającym obszarze Polski ma być w miarę słonecznie i bez opadów. Co więcej, napłyną do nas ciepłe masy powietrza* [579, с. 10]; укр. *На Україну насувається тепла повітряна маса* [419];

2) Складник “теплий / холодний” як усталена характеристика атмосферного фронту: англ. *Siberian cold front sweeps across Europe, bringing record low temperatures* [519]; нім. *Am Montag erreicht eine russische Kaltfront Berlin* [667]; пол. *Przewaga chmur, okresami deszcz od niedzieli do wtorku, to strefy frontów, które dadzą początek chłodniejszej adwekcji północno-zachodniej i północnej.* [574, с. 10]; укр. *Таку погоду в Україні обумовить холодний атмосферний фронт, що переміщається із заходу на схід* [417];

3) Складник “сильний / легкий” як усталена характеристика опадів: англ. *The wintry conditions claimed their first victim at the weekend as a walker fell more than 650ft after slipping on “iron-hard” snow in the Cairngorms* [469], нім. *Regen und zum Teil kräftige Gewitter bestimmen an diesem Montag das Wetter in Deutschland* [599]; пол. *Pierwsze wiosenne burze i lekki deszcz – na południu* [523, с. 10]; укр. *Напередодні на Житомирщині вирував сильний буревій, у Хмельницькій області випав сильний град* [429].

4) Складник “довгостроковий / короткостроковий” як усталена характеристика періоду прогнозування: англ. *British scientists are believed to have developed the world's best long-term weather forecasting model* [481]; нім. *Wetter Deutschland – Wettervorhersage Tag 15* [668]; пол. *Jak wynika z 16-*

dniowej prognozy pogody [575, с. 10]; укр. *Довгостроковий прогноз погоди від науковців-метеорологів* [385].

Семантична реконструкція **образних метафор** дозволяє визначити, що метафора у цьому випадку є ресурсом, до якого звертаються під час образотворення та переносить ознаки живих істот на явище погоди: англ. *Rain was a frequent visitor that season* [519]; нім. *Regen war ein häufiger Besucher im Winter* [671]; пол. *Wiosna dziewczyna pojawi wkrótce* [589, с. 2]; укр. *Красуня-зима прийде до нас в гості раніше, ніж ми цього чекаємо* [442].

Семантична реконструкція **когнітивних метафор** ГСТ дозволяє виділити такі три типи: *метафори на основі переносу дії людини на явище погоди, метафори на основі синестезії, метафори на основі часових ознак.*

Метафори ГСТ на основі переносу “від конкретного до абстрактного”, реалізуються через дієслова та дієслівні форми зі значенням руху, демонстрування, мовлення:

1) через дієслова зі значенням “іти, приходити”: англ.: *More showers to come today* [518]; нім. *Regen geht der Kirsche unter die Haut* [615]; пол. *Rok później zima urzędowała bardzo długo na wschodzie Polski* [589]; укр. *На Андрія в Україну прийдуть морози* [412].

2) Через дієслова зі значенням “подорожувати, досягати”: англ. *As the cloud traveled across the African coastline the airflow veered southerly, carrying the dust northwards above Portugal, northern Spain and the Bay of Biscay, before it eventually reached southern Britain on Wednesday afternoon* [455, с. 30]; нім. *Wolken ziehen über die Stadt, der Regen bleibt aus* [597]; укр. *У штаті Раджастан температура сягнула позначки 51 градус із плюсом за Цельсієм* [382].

3) Через дієслова зі значенням “падати”: англ. *In fact, much of the rain that falls in the UK starts off as snow, even in high summer* [455, с. 30]; нім. *Mittags ziehen erste Wolken auf, aus denen dann, vielleicht, ein paar Flöckchen fallen könnten* [591]; пол. *W środę rano po raz pierwszy tej jesieni w Warszawie*

zaczął padać śnieg [576, с. 10]; укр. *Під кінець тижня сніг випаде і в Києві* [433].

4) Через дієслова та дієслівні форми зі значенням “приносити”: англ. *Storm Angus is bringing wet weather elsewhere with winds expected to strengthen in the coming hours* [505]; нім. *Die Wärme führt dazu, dass die Niederschläge mehr Regen als Schnee bringen und die dünne Schneedecke früher abschmilzt* [638, с. 2]; пол. *O ile temperatura w nadchodzący weekend utrzyma się jeszcze w przedziale od 4 do 9 stopni C, to od poniedziałku będzie się zdecydowanie obniżać, a przejście przez nasz kraj frontu atmosferycznego przyniesie opady śniegu i śniegu z deszczem* [580, с. 10]; укр. *Квічень не принесе ніяких неочікуваностей в плані погодних умов* [441].

5) Через дієслова та дієслівні форми зі значенням “спадати – стрибати”: англ. *True, there was one short spell, July 4-8, when the temperature climbed above 30°C over a wide area, and readings of 33.3°C were logged on July 5 in London and Norfolk* [460]; нім. *Klettert das Thermometer auf die 25 Grad oder darüber springen* [668, с. 2]; пол. *Nagły spadek temperatury, czy wręcz załamanie pogody, spowodowane jest połączeniem wyżu panującego nad Polską* [569, с. 10] укр. *... і настане довгоочікуване літо – температура підскочить до +25 градусів* [389].

6) Через дієслова зі значенням “говорити, зазначати, зауважувати”: англ. *The report from Grindelwald remarked..., The report from La Plange spoke of...* [455, с. 30]; нім. *Ski-Club sagte, dass das Wetter...* [668, с. 2]; пол. *W naszych prognozach pogody umieszczamy informacje o przedziałach czasowych, których dotyczy wysokość przewidywanych opadów atmosferycznych* [587]; укр. *Як повідомляє Гідрометцентр...* [408, с. 8].

7) Через дієслова зі значенням “показувати, демонструвати”: англ. *The thermometer has shown 24C...* [456, с. 30]; нім. *Fast 35 Grad zeigt das Thermometer an* [660, с. 2]; пол. *Temperatura wynosi od minus 9 stopni miejscami na wschodzie do minus 1 stopnia miejscami na zachodzie* [587]; укр. *Удень термометр покаже +28 ... +30 градусів, місцями до +35 тепла* [385].

Найчастіше метафоричного переносу зазнають номінації візуальних і тактильних відчуттів, використання яких у ГСТ створює яскраві домінуючі образи, допомагає читачу найповніше уявити явище погоди:

1) зорових відчуттів: англ. *Spring days come with dry weather and bright sunshine* [472]; нім. *Am Mittwoch und Donnerstag ist es in der Nordhälfte überwiegend stark bewölkt, wobei im Norden vereinzelt noch etwas Regen fällt* [643, с. 2]; пол. *We wschodniej i południowej części kraju pokrywa białego puchu miała od 15 do 20 cm, ale zaspasy śnieżne przekraczały miejscami pół metra wysokości* [589]; укр. *Перший справжній сніг уже ліг на полях Київської та Хмельницької областей, надалі очікується його утворення і на решті території* [443].

2) тактильних відчуттів: англ. *The weather experts said there was “exceptional warmth across the Territory” last year* [463]; нім. *Die Behörden sprechen von einem “ungewöhnlich kalten Wetter”* [662, с. 2]; пол. *Wszystko przez chłodny front atmosferyczny nasuwający się z nad Bałtyku* [543, с. 10]; укр. *Значні морози прийдуть внаслідок утворення холодних повітряних мас із північного сходу* [443].

Використання подібних метафор у ГСТ дає змогу читачеві пережити наперед сценарій розгортання явищ погоди, створює враження перенесення в майбутнє, що супроводжується різним емоційним фоном: позитивним – з очікуваним потеплінням, збільшенням температури; негативним – зі зниженням температури.

Використання часових, орієнтаційних ознак для характеристики пір року та виду їх змін, є властивим для метафор ГСТ. Такі сполучення нерідко містять в собі оцінку, що відображена в таких семантичних універсалиях, як “ранній” та “пізній”:

1) часова ознака “ранній” – явище природи, стан погоди: англ. *Earliest spring brought daffodils out 4 weeks early* [460]; нім. *Früher Sommer, schlechte Ernte* [590, с. 2]; пол. *Jesień przychodzi wcześniej tego roku!* [589]; укр. *Харківський бабак-синоптик пророкує ранню весну* [426];

2) часова ознака “пізній ” – явище природи, стан погоди: англ. *The Met Office can now predict winter weather one year in advance ... and then a transition to colder, drier conditions during late winter* [503]; нім. *Denn der Spätherbst beschert uns in seinen letzten Zügen noch in fast ganz Österreich einen sonnigen, milden und vor allem trockenen Start ins Wochenende* [670, с. 2]; пол. *Późna jesień mieni się żółcią i pomarańczem, jednak, gdy zza chmur wylania się słońce, drzewa wyglądają jakby były połączane* [589]; укр. *Пізня весна та спекотне літо прийдуть з дощами* [390].

Реконструкція **генералізуючої метафори** ГСТ засвідчує, що генералізуюча метафора є найменш вживаною у ГСТ досліджуваних мов. Генералізуюча метафора найчастіше передається через наступні лексеми:

1) “крупа”, “каша”, що має на меті перенесення ознак сипучості на опади у вигляді снігу: англ. *snow grits* [505]; нім. *Schnee Grütze* [668]; пол. *śniegowa kasza* [524, с. 10]; укр. *сніжна крупа* [384];

2) “покрив”, “ковдра”, що створюють зоровий образ покриття землі: англ. *After a drought that's lasted 50 days, snow cover in some lower French resorts had been reduced to ribbons of artificial snow surrounded by rocks and grass.* [509]; нім. *Kais Kolumne: Geschlossene Schneedecke Anfang Januar* [668, с. 2]; укр. *Сніжна ковдра вкрив Україну* [441];

3) “око”, що створює в уяві читача яскравий та водночас небезпечний образ: англ. *Eye of the Storm: Inside a Hurricane* [459]; укр. *25 листопада Київ опинився в центрі “ока бурі”*[442];

4) “лінія”, що найчастіше використовується у поєднанні з лексемою “сніг”: англ. *But springlike temperatures mean even here the snow line is far higher than usual* [479]; нім. *Dort sind die Zusammenhänge so simpel wie erwartet: Je kälter es wird und je tiefer die Schneegrenze sinkt* [619, с. 2]; пол. *Linie śniegu można znaleźć wokół młodych gwiazd* [589].

Загалом, відсотковий склад номінативних, образних, когнітивних та генералізуючих метафор представлений у таблиці 4.3.1 (від загального відсоткового складу метафор).

Таблиця 4.3.1

Відсоткове співвідношення видів метафори ГСТ у англійській, німецькій, польській та українській мовах

Вид метафори	Англійські ГСТ	Німецькі ГСТ	Польські ГСТ	Українські ГСТ
номінативні	7%	4%	5%	6%
образні	11%	9%	14%	16%
когнітивні	69%	75%	71%	64%
генералізуючі	13%	12%	10%	14%

Зіставлення ГСТ англійської, німецької, польської та української мов засвідчує, що синоптичні тексти є багатими на прийоми метафоризації, що дозволяє зробити висновок про різноманіття образів та переносів, які закріплені у свідомості народу стосовно передбачення погоди.

ГСТ містять низку елементів *метонімічного перенесення* (17,24% образно-стилістичних елементів англійських ГСТ, 11,19% образно-стилістичних елементів німецьких ГСТ, 11,63% образно-стилістичних елементів польських ГСТ, 12,6% образно-стилістичних елементів українських ГСТ), серед яких виділяємо такі моделі перенесення значення:

1) назва явища погоди – назва результату дії: англ. *Some afternoon sun brings warming up to 36 C!* (*warming* – потепління, збільшення температури повітря) [460]; нім. *In einer Woche eine starke Erwärmung in 10hpa* (*Erwärmung* – потепління, збільшення температури повітря) [673]; пол. *Zimno pochodzi, pochmurno i deszczowo* (*Zimno pochodzi* – похолодання, зменшення температури) [588]; укр. *28-29 листопада в Україні очікується похолодання і мокрий сніг* [436];

2) назва дії – назва об'єкту дії: англ. *The Met Office forecasting informs that heavy snow is going to fall in Croydon* (прогнозування – процес передбачення майбутнього стану предмета чи явища на основі

аналізу теперішніх характеристик) [503]; укр. *Прогноз погоди на 8 лютого* [436];

3) назва частини явища погоди – назва цілого явища погоди: англ. *From today onwards, the weather will remain unsettled with many resorts receiving welcome falls of new snow over the next few days* [445] (*Falls* – про снігопад); нім. *Eigentlich müssten sich die Flocken in Tropfen verwandeln* [602] (*Flocken in Tropfen* – про снігопад та дощ); пол. *Wydaje nam się, że im większe bąble pojawiające się na ich powierzchni podczas uderzenia kropli, tym dłużej będzie padać* [588]; укр. *А разом із першими дощовими краплями впаде і атмосферний тиск, який дотримається низьких позицій до кінця вихідних* [460].

Використання метонімії у ГСТ пов'язане із когнітивними процесами, котрі мали місце набагато раніше, коли в результаті відображення однієї мовної одиниці у свідомості виникло її переосмислення. При створенні ГСТ автор оперує цими мовними одиницями вже в готовому вигляді.

Реконструкція **іронії** (17,96% образно-стилістичних елементів англійських ГСТ, 8,51% образно-стилістичних елементів польських ГСТ, 10,37% образно-стилістичних елементів українських ГСТ) як образно-стилістичного елементу дозволяє виокремити такі семантичні моделі:

1) порушення ритуальності та звичності повсякденного життя: англ. *Reports of “white rain” from Hampshire and Sussex were broadcast on the radio around 5 pm, and although a subsequent heavy downpour diluted the deposits, the following morning many people noted a light-coloured dust on their cars* [445, с. 40]; пол. *Pierwsze przejaśnienia zaczną się pojawiać w nocy ze środy na czwartek (8/9.02) w zachodniej połowie kraju. Na nic się nam jednak nie zdadzą, bo w nocy słońca nie ujrzymy* [587]; укр. *В 2017 році очікується куди більший рівень морозів, ніж у минулих роках. Синоптики впевнені, що зима 2016-2017 в Україні якщо і буде бити температурні рекорди, то виключно зі знаком мінус* [388].

2) репрезентація завуальованості ставлення до зображуваних явищ погоди: англ. *By this time the dustcloud had been overtaken by proper clouds associated with an advancing cold front, and light rain falling from these clouds washed the dust out of the atmosphere, depositing muddy splashes on vehicles and ruining any washing that had been left out to dry in the brisk southerly breeze.* [445, с. 40]; пол. *W sobotę (30.01) mocno padać będzie na zachodzie i północy kraju, tam też spodziewamy się porywów wiatru do 50-60 km/h* [589].

Підвидом іронії є **іронічні запитання** (4,08% образно-стилістичних елементів англійських ГСТ, 10,8% образно-стилістичних елементів польських ГСТ, 4,59% образно-стилістичних елементів українських ГСТ), за допомогою яких автор вдало репрезентує узагальнено-оцінне ставлення до явищ погоди. Іронічні запитання найчастіше використовуються в найбільш сегментованій частині тексту – заголовку. Використання цього образно-стилістичного елементу в заголовках є свідченням того, що заголовки авторами мисляться як естетичні знаки, що несуть емоційно-оцінне забарвлення авторського ставлення.

Для англійських ГСТ характерними є іронічні запитання стосовно явищ погоди та виконують функцію авторського коментарю: *Will British weather provide reliable electricity?, The big freeze, 2009-10 unprecedented or what?, Winter 2006-2007 – why so warm?* [460]

Для німецьких синоптичних текстів використання іронічних запитань не є характерним, оскільки вони передбачають формування думки читача на основі авторського висловлювання, що є недопустимим для німецьких засобів мас-медіа, оскільки читач повинен сформулювати власну думку, на основі поданих фактів.

Для польських ГСТ іронічні запитання є типовими для заголовків, проте вони носять негативно-оцінне авторське ставлення до явищ погоди, своєрідне висловлення жалю через несприятливі погодні умови: *Oto chmura, która zabrała nam Słońce. Kiedy ustąpi?*[587].

Для українських ГСТ, як і для німецьких, не є показовим використання іронічних запитань у заголовках, проте вони використовуються в самому тексті: *Чи дійсно буде вже зима?* [387]

За допомогою елементів іронії та іронічних запитань автором подається емоційно-оціннісне ставлення до конкретної ситуації, що ґрунтується на емпіричному досвіді та використане автором з метою формування думки читачів. Типовим для англійських ГСТ є використання елементів іронії з метою завуалювання думки та уникнення конфлікту, в цьому вбачаємо типові риси неконфліктності, толерантності, що є яскравим прикладом відображення менталітету народу у мас-медійних засобах.

4.3.2 Реконструкція образно-стилістичних елементів газетних синоптичних текстів на основі взаємодії логічного та емотивного значень. Аналіз третьої групи образно-стилістичних елементів на основі взаємодії логічного та емотивного значень, дозволяє виокремити епітет (11,88% образно-стилістичних елементів англійських ГСТ, 16,18% образно-стилістичних елементів німецьких ГСТ, 25,03% образно-стилістичних елементів польських ГСТ, 18,9% образно-стилістичних елементів українських ГСТ) як основний образно-стилістичний елемент групи. Реконструкція епітету як основного образно-стилістичного елементу ГСТ виявила використання двох видів ознак: ***ознак одного семантичного плану*** та ***ознак різного семантичного плану***.

Ознаки одного семантичного плану, представлені лексемами, що позначають:

1) колір: англ. *Widespread hailstone, heavy rain and gusts of wind swept across Britain today, creating dark and gloomy grey skies* [460]; нім. *Im Winter zeigt sich Berlin als graue Stadt an der grauen Spree. Und der Himmel? Auch grau* [636]; пол. *Mróz, ale niewielki. Śnieg, ale z deszczem. Słońca mało, a niebo szare* [537, с. 10].

Негативна авторська оцінка явищам погоди у вигляді дощу, мряки найчастіше передається через сіру кольорову гаму, що є відображенням несхвального ставлення до подібних опадів.

2) вагу: англ. *The arrival of 2017 will be a washout for many as heavy rain sweeps through the country after one of the driest Decembers in a century* [512]; нім. *Nachmittag schwere regen Duschen* [669]; пол. *Poza tym w marcu będzie mróz nad ranem, a za dnia śnieg z deszczem oraz ciężkie chmury dokładnie przysłaniające słońce* [588]; укр. *Згідно з прогнозами гідрометеоцентрів на найближчі 10 днів, в усій Галичині буде мокро, дощі не йтимуть лише кілька днів, але сонце на небі все одно заступатимуть важкі хмари* [388];

Образ хмари в уяві кожного з народів асоціюється з чимось важким, недоречним, пов'язаним швидше з відсутністю сонця, аніж з дощем.

3) розмір: англ. *However, a little rain is possible later in the afternoon and evening* [460]; нім. *Es gibt kleine örtliche Gewitter* [652]; пол. *Jedynie w Elku może w okolicach 26 kwietnia spaść mały deszcz* [587]; укр. *Завтра на Рівненщині очікується дрібний дощ* [443];

4) тривалість: англ. *The sunshine this afternoon is going to be welcome, but not long-lasting* [493]; нім. *Lang ersehnter Regen* [593]; пол. *Wyjątkowo długa i silna fala upałów* [587]; укр. *з 3-го по 7-е - невеликі дощі* [442];

5) темпоральність: англ. *The other hot spells were in late-June and early-July* [460]; нім. *Mit etwas Glück beschert uns der Frühherbst einen wunderschönen Altweibersommer und nochmal reichlich Obst* [670]; пол. *I teraz zagości już na długie miesiące... zima dotarła do Polski* [535, с. 10];

6) ментальні характеристики: англ. *August, they say, is the silly season – a month in which nothing serious happens and there's no real news to report* [493]; нім. *ordentlich durcheinander Frühherbst* (акуратний безлад про початок осені) [668]; пол. *Wiatr południowo-wschodni, w zachodniej połowie kraju umiarkowany i dość* [584, с. 10]; укр. *В Україні остаточно погіршиться погода на вихідні: прогноз синоптиків невтішний* [443].

7) логічність / алогічність (для ГСТ англ. мови): англ. *The whirr of lawnmowers could be heard in my part of Bedfordshire on Friday afternoon - an incongruous sound for the first half of February* [460].

8) категорійність (добре/ погано): англ. *The Met Office has issued severe weather warnings for many parts of Britain* [510]; нім. *Schlechtwetter Locations in Berlin* [668]; пол. *Dni słonecznych będzie więcej niż pochmurnych, co jest dobrą wiadomością dla turystów i plażowiczów – dodaje synoptyk* [565, с.]; укр. *На зміну слякоті прийдуть гарні снігопади* [441].

Ознаки різного семантичного плану, що репрезентовані найчастіше через лексеми, що позначають:

1) вологість та температуру: англ. *The weather is set to turn cold again despite a sunny, warm and dry end to the winter, forecasters predict* [470]; нім. *Die auf den ersten Blick erstaunliche Wertung "warm und trocken" gilt daher nur für den meteorologischen* [592]; пол. *Będzie ciepło i słonecznie .... przestanie z tą zimą stulecia, macie układy ze składami węgla czy co?* [542, с. 10]; укр. *Попереду – спекотний і сухий тиждень* [388];

2) тривалість та температуру: англ. *Following the recent short cold snap, everything has reverted to that familiar pattern of wind, rain, and above-average temperature which has been so typical of the winter season during the last 15 years* [496]; укр. *Весна 2017 року може бути ранньою теплою і безхмарною, а може не проявлятися протягом довгого часу, залишаючись холодною і сніжною* [459].

3) силу та напрямок: англ. *Monday and Tuesday will be windy everywhere with fresh southwesterly winds inland and strong to gales near western and southern coasts* [495]; нім. *Im Süden mäßiger, nach Norden hin oftmals frischer, im Ostseuumfeld starker Ostwind*; пол. *Silny wiatr północno-zachodni i północny, umiarkowany, w poruwach do 60 km/h* [587]; укр. *На півдні України мінлива хмарність, короткочасний дощ, місцями грози, в окремих районах град, вітер сильний північно-західний, 5-10 м/с, вдень місцями шквали 15-20 м/с.* [416].

4) характер та напрямок: англ. *South-westerly breezes bring unusually high temperatures to the south of England* [449, с. 40]; укр. *Вітер північний, 3-8 м/с, під час гроз поривчастий* [415].

В англійських ГСТ, які відрізняються вищою кількістю образно-стилістичних елементів, вітер описується романтичніше, особливо якщо з ним приходить потепління, як це вказано вище.

Епітети складають 11,88% усіх стилістичних прийомів англійських ГСТ, наприклад: *Monday will be cloudy and mild in southern districts with occasional drizzle, but the rest of the UK will have blustery showers and sunny intervals* [457, с. 30].

В польських синоптичних текстах епітети складають найбільшу кількість образно-стилістичних елементів групи 25,03%: *Na terenie kraju będzie wiał silny, północno-zachodni wiatr, w porywach dochodzący do 60-80 km/h* [561, с. 10].

В німецьких синоптичних текстах епітети становлять 16,18% образно-стилістичних елементів, часто на позначення протилежних ознак різного семантичного плану: *Bereits in der Nacht bringt Tief "Egon" neuen Schnee, am Freitag soll es heftig schneien* [663].

В синоптичних текстах досліджуваних мов оксиморон не знайдено. Цей образно-стилістичний прийом не є характерним для прогнозування погоди.

4.3.3 Реконструкція образно-стилістичних елементів газетних синоптичних текстів, що надають додаткової характеристики об'єкту. Остання група лексичних стилістичних засобів, які надають додаткової характеристики об'єкту опису, охоплює такі образно-стилістичні елементи: порівняння, перифраз, гіперболу, синонімічний повтор, евфемізм, дисфемізм, мейозис.

Порівняння як образно-стилістичний елемент ГСТ, що надає додаткової характеристики об'єкту, складає 0,57% англійських ГСТ.

В англійських ГСТ порівняння найчастіше зустрічаються у підзаголовках, наприклад: *Washday blues as desert dust*; та у самому тексті: *The grass turned brown, the courts became arid and dusty, spectators dropped like flies on the hottest afternoons, and it was no small wonder that the players themselves did not suffer more from the heat* [460].

Не знайдено елементів порівняння в німецьких та польських ГСТ, що пов'язуємо з лаконічністю синоптичних текстів та відсутністю двозначності трактування явищ погоди.

В українських ГСТ порівняння не носить образний характер, має суто прагматичний характер, здебільшого зустрічаються у самому тексті, як апелювання до пам'яті читача: *Взагалі нинішня осінь, на відміну від торішньої, на більшій частині території відзначилася досить посушливими умовами, надто на півночі країни* [383].

Гіпербола як образно-стилістичний елемент складає (5,37% образно-стилістичних елементів англійських ГСТ, 10,66% образно-стилістичних елементів німецьких ГСТ, 11,53 % польських ГСТ, 12,47 % українських ГСТ) та має функцію вираження надмірності: англ. *Overcast and terribly wet in the morning; The wettest Wimbledon, in terms of the quantity of rain that fell, was that of 1982 with 77mm of rain, approximately three and a half times the average amount for two weeks in mid-summer* [519]; нім. *Meist ruhiges Winterwetter* (найтихіша зимова погода) та анонсі: *Dem Rest der Republik beschert ein kurzes Zwischenhoch hingegen ruhiges und für die Jahreszeit mildes Winterwetter* [596]; пол. *Będzie także mnóstwo chmur i deszczu, lokalne zamiecie a słońca jak na lekarstwo* [554, с. 10].

Одним із способів вираження перебільшення, а разом із тим інтенсифікації з метою підвищення значимості ГСТ, є такі семантичні ознаки:

1) активне використання у ГСТ слів стверджувальної тональності чи категоричних кванторів: англ. *Much of Britain should enjoy sunshine for the next couple of days as research into the wettest summer for 100 years* [495]; пол. *Na*

termometrach całkiem przyjemna temp. od 4 na północnym-wschodzie do 5 -7 st.С на pozostałym obszarze [580, с. 10]; укр. *За оцінками метеорологічних станцій, більшість посівів озимини у слабкорозвиненому стані, що означає нечіткі перспективи для майбутньої перезимівлі* [384];

Використання вищезазначених займенників у ГСТ характеризується наскрізною семантичною дифузністю, тому їх відносять до універсальних квантифікаторів, які спричиняють утрату об'єктної ідентифікації, що пов'язують з описом приблизних результатів явищ погоди, температурного режиму, прогнозів експертів.

2) активне використання у ГСТ слів заперечної тональності: англ. *Here, there was no relaxation of the cold weather over the Christmas holiday* [460]; нім. *Wie lang die Kälte dann anhält, können die Wetterexperten noch nicht absehen* [646, с. 2]; пол. *Brak świadomości zagrożenia ze strony żywiołu, jakim jest woda, sprawia, że niepotrzebnie narażamy się na niebezpieczeństwo*[588]; укр. *Зима також буде вологою, і не очікується взагалі ніяких погодних катаклізмів, як було в Європі минулого року* [384];

3) структурою “більшість з.../ один/одна з...” (в англійських, німецьких та українських ГСТ): англ. *Wet weather is set to spread across most areas of Britain, says the Met Office* [509]; нім. *Der Regen zieht von Nordwesten herein - am Nachmittag gab es bereits Schauer in Tegel* [653, с. 2]; укр. *Температура вночі в західних, північних і більшості центральних областей від 2° морозу до 4° тепла, вдень 1-7° тепла* [384];

4) серед лексем-маркерів, що мають семантичне значення перебільшення або інтенсифікації: іменники зі значенням “багато”: англ. *A cold front coming up from the Mediterranean rather than the Atlantic dumped a huge amount of snow here – unusual for December* [507]; нім. *Die Höchstwerte liegen verbreitet zwischen minus zwölf und minus vier Grad, an der See bei plus zwei Grad* [606]; пол. *Masy śniegu poruszają się w dół zbocza górskiego z zawrotną prędkością ponad 150 kilometrów na godzinę* [588]; укр. *В Україні*

тепла дощова погода найближчими днями поступиться місцем більш холодним повітряним масам [386].

Серед використання лексем-маркерів для деталізації характеристик надмірності погодних умов, особливе місце належить прикметникам: англ. *A heavy snowstorm hit northwestern Europe* [477]; нім. *Im Osten und Richtung Alpen fällt verbreitet schauerartiger und teils länger anhaltender Regen* [604]; пол. *Mieliśmy kolosalne różnice temperatury* [588]; укр. *Грудень – найпохмуріший місяць року: тривалість сонячного сяйва становить лише 14% максимально можливої і в середньому не перевищує 30 годин за місяць* [386].

Використання гіперболи у ГСТ англійської, німецької, польської мов пов'язуємо з надмірним виявом емоцій стосовно окремих явищ погоди (для англійців – це емоції, пов'язані з дощовою погодою, для німців – емоції, пов'язані зі сніжною погодою, для поляків – з вітром).

Використання **повторів** у ГСТ досліджуваних мов, визначається необхідністю акцентування на окремих явищах погоди; для ГСТ повтори не є надлишковими, вони набувають нових значень та відтінків, дозволяють доповнити створені образи. Для цих текстів характерними є використання синонімічних, антонімічних повторів, використання лексем однієї родової групи.

Синонімічні повтори становлять 4,65% образно-стилістичних елементів англійських ГСТ, 12,63% образно-стилістичних елементів німецьких ГСТ, 6,75% польських ГСТ, можуть виражатись іменниками, прикметниками та дієсловами: англ. *So fine bright and dry just about sums up our weather over the next week* [459]; пол. *W nocy z soboty na niedzielę zachmurzenie będzie duże, z większymi przejaśnieniami i rozpogodzeniami na północy kraju* [562, с. 10].

Особливістю використання синонімічних повторів у німецьких ГСТ є підкреслення значимості явищ погоди, що передається через повтор дієслів з метою наголошення стану погоди: нім. *Wieder wird es viel zu mild mit rund 12*

Grad. Außerdem ziehen ausgedehnte Wolkenfelder durch, zwischendurch einmal lässt sich auch die Sonne blicken. Der lebhafte Westwind lässt im Lauf des Nachmittags nach [668].

Антонімічні повтори становлять 5,03% образно-стилістичних елементів англійських ГСТ, 7,76% образно-стилістичних елементів німецьких ГСТ, 4,78% образно-стилістичних елементів польських ГСТ, 12,59% образно-стилістичних елементів українських ГСТ.

Досить часто цей вид повтору використовується авторами ГСТ з метою зіставлення протилежності ознак одного й того самого образу, надання додаткових характеристик об'єктам опису, відтворення явища погоди в його об'ємному вигляді з урахуванням різних ознак, а також забезпечення цілісності та зв'язності тексту: англ. *However, in recent years the weather has become more...Evergreen plants that tolerate wet and dry conditions are not common* [658]; нім. *Anfangs ist im Süden und Osten auch noch Schnee dabei. Dazu wird es auch im Südosten deutlich milder und es setzt überall Tauwetter ein* [669]; пол. *W zależności od temperatury padać będzie śnieg, deszcz ze śniegiem i deszcz. Zamiast śniegu i deszczu ze śniegiem coraz częściej padać będzie deszcz* [588]; укр. *У південних областях сніг взагалі величезна рідкість, а в північних доводиться укутуватися надійніше ще в кінці листопада-початку грудня. Центральна частина країни побачить перші снігопади в кінці осені* [390].

Іншим важливим підвидом лексичного повтору є використання **лексем однієї родо-видової групи**, що становить 7,27% образно-стилістичних елементів англійських ГСТ, 8,95% образно-стилістичних елементів німецьких ГСТ, 5,91% образно-стилістичних елементів польських ГСТ, 11,68% образно-стилістичних елементів українських ГСТ.

Використання лексем однієї родо-видової групи вносить смислові акценти опису явищ погоди у ГСТ: англ. *The crucial thermometer reading is 6°C, for most plants are effectively dormant below this threshold. Not only is the grass growing, the daffodils are out in many southern, midland and eastern*

*counties of England and in south Wales too, the forsythia will soon follow, and the magnolia buds are swelling [460]; нім. *Dazu wird es noch etwas kälter, aber ein neuer Wintereinbruch ist (noch) nicht in Sicht. Während sich über Osteuropa ein massives Kältehoch aufbaut, halten im Westen Tiefs mit milder Atlantikluft vorerst dagegen. Wann dieses Patt beim Wetter beendet wird und ob “mild” oder “kalt” gewinnt, ist noch völlig offen; пол. Ocieplenie oznacza również większe sumy opadów, początkowo deszczu ze śniegiem i deszczu, a później już wyłącznie deszczu [588]; укр. Залежно від регіону, погода в Україні протягом зимових місяців досить різноманітна. У південних областях снігу взагалі величезна рідкість, а в північних доводиться укутуватися надійніше ще в кінці листопада-початку грудня [441].**

Випадки вживання *мейозису* в ГСТ англійської мови становлять 1,95%, польських ГСТ 2,7%, наприклад: англ. *Mostly cloudy throughout the day; When a dustcloud forms in this way, the larger particles of sand drop out of the cloud quite quickly under the influence of gravity, but falls of coarse material over the Canary Islands are common [465, с. 14]; пол. Na zachodzie będzie niemal bezchmurne niebo [573, с. 10].*

Метою використання мейозису в англійських та польських ГСТ є пом'якшення зовнішньої категоріальної оцінки погоди, створення ефекту співрозмовника з читачем ГСТ.

Газетні синоптичні тексти досліджуваних мов містять різний відсоток образно-стилістичних елементів, що пояснюється різними образами когніції, у яких зафіксоване ставленням до явищ погоди; англійська мова надзвичайно багата на образно-стилістичні елементи трьох груп, які найповніше розкривають ставлення англійців до явищ погоди та змальовують їх виразніше, яскравіше. Через таке ставлення до передбачення погоди проявляється традиційність у зображенні явищ погоди, що бере свій початок від перших синоптичних текстів.

Таблиця 4.3.3

**Відсоткове співвідношення образно-стилістичних елементів ГСТ
англійської, німецької, польської та української мов**

№	Образно-стилістичний елемент	Англійська мова	Німецька мова	Польська мова	Українська мова
1	Метафора	24%	32,63%	12,36%	16,8%
2	Метонімія	17,24%	11,19%	11,63%	12,6%
3	Іронія	17,96%	0%	8,51%	10,37%
4	Іронічне запитання	4,08%	0%	10,8%	4,59%
5	Епітет	11,88%	16,18%	25,03%	18,9%
6	Порівняння	0,57%	0%	0%	0%
7	Гіпербола	5,37%	10,66%	11,53%	12,47%
8	Синонімічний повтор	4,65%	12,63%	6,75%	0%
9	Антонімічний повтор	5,03%	7,76%	4,78%	12,59%
10	Лексеми однієї родо-видової групи	7,27%	8,95%	5,91%	11,68%
11	Мейозис	1,95%	0%	2,7%	0%
	Разом	100%	100%	100%	100%

Для ГСТ чотирьох мов спільною властивістю є прагнення автора уникати образно-стилістичних елементів, які можуть спричинити непорозуміння, викликане двозначністю, логічні суперечності у висловленні та характеризуватись надлишковою інформацією про явище погоди або їх перебільшенням.

Висновки до розділу 4

У ході реконструкції ономастичних елементів ГСТ встановлено спільні семантичні типи топонімів та ойконімів ГСТ досліджуваних мов, а саме: земля, особливості місцевості, погодні умови, характер та стиль життя людей.

За допомогою логіко-сислової реконструкції відтворено смисл скорочених назв топонімів та ойконімів, які складають (англ. – 9,7%; нім. – 8,21%; пол. – 6,8%; укр. – 14,3%), та (англ. – 19,41%; нім. – 5,71%; пол. – 7,5%; укр. – 16,25%) відповідно.

Класифікація метеорологічних термінів здійснена на основі явищ природи, зокрема виявлено терміни на позначення хмарності, на позначення характеру опадів, на позначення тривалості опадів, на позначення фазового стану опадів, на позначення сили вітру.

Класифіковано метеорологічні терміни залежно від кількості компонентів: однокомпонентні, двокомпонентні, трикомпонентні.

Встановлено, що двокомпонентна модель типу N+N є найпродуктивнішою моделлю для ГСТ англійської, польської та української мов, в той час як модель A+N є найпродуктивнішою для німецької мови.

Встановлено, що лексика ядра зони базису метеорологічних термінів, що виражена іменниками, аспектизована 169 одиницями (49 одиниць англ. мови, 46 одиниць нім. мови, 43 одиниці пол. мови, 35 одиниць укр. мови), які називають головні поняття явищ природи. Категоризовано відповідні поняття у 4 розряди: *Опади* (16 одиниць англ. мови, 14 одиниць нім. мови, 14 одиниць пол. мови, 11 одиниць укр. мови), *явища* (11 одиниць англ. мови, 10 одиниць нім. мови, 12 одиниць пол. мови, 11 одиниць укр. мови), *температурний режим* (9 одиниць англ. мови, 9 одиниць нім. мови, 8 одиниць пол. мови, 8 одиниць укр. мови), *погода* (13 одиниць англ. мови, 13 одиниць нім. мови, 9 одиниць пол. мови, 5 одиниць укр. мови).

Зафіксовано 11 видів образно-стилістичних елементів ГСТ, репрезентованих метафорою, метонімією, іронією, іронічним запитанням, епітетом, порівнянням, гіперболою, синонімічним повтором, антонімічним повтором, лексемами однієї родо-видової групи, мейозисом. Найвищі показники серед образно-стилістичних елементів досліджуваних мов складають: метафора: 24 % (англ. мова), 32,63% (нім. мова); епітет: 25,03 % (пол. мова), 18,9 % (укр. мова), які декодовані як відображення образів когніції (англ., нім. мови) та їх ознак (пол., укр. мови). Таким чином, автор прагне до створення ефекту образності через опис явищ погоди, подає власну інтерпретації інформації, надану метеорологічними службами. Така інтерпретація дозволяє декодувати ментальні характеристики та ті важливі

образи, що виникають у свідомості автора, пов'язані з певними явищами погоди як національно марковані

Основні результати цього розділу висвітлено в публікації автора [104; 108; 109]

РОЗДІЛ 5
СИНТАКСИЧНА РЕКОНСТРУКЦІЯ
ГАЗЕТНИХ СИНОПТИЧНИХ ТЕКСТІВ
В АНГЛІЙСЬКІЙ, НІМЕЦЬКІЙ, ПОЛЬСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ
МОВАХ

Реконструкція синтаксичних елементів ГСТ передбачала відтворення мовної природи тексту через зачини речень ГСТ, синтаксичні фігури на основі редукції моделі речення, синтаксичні фігури на основі експансії вихідної моделі речення та синтаксичні фігури на основі зміни порядку слів речення. Важливим етапом синтаксичної реконструкції є встановлення прагматичного типу мовленнєвого акту та декодування авторської оцінки.

Рис. 7 Модель реконструкції синтаксичних елементів ГСТ

5.1 Реконструкція синтаксичних фігур як елементів газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах

Виконання процедури реконструкції синтаксичних одиниць досліджуваних мов неможливе без належної уваги до таких параметрів: *зачину* та його типу як основного синтаксичного маркеру (І. Г. Чередниченко, Я. В. Сахарчук) для встановлення важливості тих чи інших явищ погоди, на які автор акцентує увагу читача; *семантико-*

синтаксичних відношень (К. Ф. Шульжук) як зовнішнього вияву взаємозв'язків між явищами позамовного світу; **синтаксичних фігур** та декодування їх смислів (О. М. Мороховський).

Зачин визначають як член речення або групу членів речення, якими воно розпочинається, і які зумовлюють слово розташування цього речення, а також інших, що мають з ним контекстуальний зв'язок [248, с. 21]; початок речення [345, с. 223]. Зачини бувають трьох видів: *підметовий, присудковий та обставинний* [248, с. 21].

Підметовий зачин спостерігається тоді, коли автор ГСТ вдавнись до описування погоди, висуває на передній план явища природи:

1) опади: дощу: англ. *Rain will reach Cornwall, Pembrokeshire and Anglesey by mid-morning and will extend eastwards to reach the rest of Wales. The rain may be heavy for a time and will be accompanied by strong to gale-force southerly winds* [457, р. 30]; снігу: пол. *Śnieg spadnie na wschodzie kraju oraz w górach* [581, с. 10];

2) температуру: англ. *Temperatures are expected to remain low* [490]; нім. *Die Höchsttemperatur liegt zwischen -7 Grad in den östlichen Mittelgebirgen und 0 Grad am Niederund Oberrhein, an den Küsten bei -1 bis +3 Grad* [590]; пол. температуру: *Temperatura spadnie i wyniesie w najcieplejszym momencie dnia od 2 stopni na wschodzie do 5 stopni na zachodzie* [582, с. 10]; укр. *Температура вночі від 1° тепла до 4° морозу, у східних областях, Криму та Приазов'ї місяцями 8-11° морозу; вдень 0-5° тепла, у західних областях 6-11° тепла* [423];

3) силу та напрямок вітру: нім. *Der Wind weht im Norden mäßig bis frisch aus Südwest bis Nordwest* [590]; пол. *Wiatr zacznie słabnąć dopiero w drugiej połowie dnia* [583, с. 10].

Серед конструкцій підметових зачинів виділяємо *власне підметові* та такі, що складаються з *групи підмета*:

1) N-конструкція: англ. *Rain will reach Cornwall, Pembrokeshire and Anglesey by mid-morning and will extend eastwards to reach the rest of Wales*

[457, p. 30]; нім. *Der Wind weht im Norden mäßig bis frisch aus Südwest bis Nordwest* [590]; пол. *Temperatura spadnie i wyniesie w najcieplejszym momencie dnia od 2 stopni na wschodzie do 5 stopni na zachodzie* [582, с. 10]; укр. укр. *Температура вночі від 1° тепла до 4° морозу, у східних областях, Криму та Приазов'ї місцями 8-11° морозу; вдень 0-5° тепла, у західних областях 6-11° тепла* [423];

2) N+N: англ. *UK weather: Will Storm Barbara cause chaos over the Christmas weekend?* [508].

3) Num+N+N: пол. *Drugą połowę stycznia rozpoczęty pod znakiem tyrowo zimowej aury* [583, с. 10].

Присудковий зачин у реченнях німецьких ГСТ використовується особливо ефективно для зображення інтенсивної мінливості явищ погоди, за таких умов на передній план виступає дія: нім. *Sonst wirkt sich das zeitweise sonnige und trockene Wetter meist positiv aus* [629].

Обставинний зачин деталізує місце, час явищ погоди, розгалужується на *обставинно-місцевий* та *обставинно-часовий*.

Обставинно-місцевий вид зачину надає інформацію стосовно місця синоптичного явища: англ. *Elsewhere, highs of between 3°C (37°F) and 5°C (41°F) are expected* [473]; нім. пол. *Na Śląsku, w Małopolsce i na Podkarpaciu, a także po części na Ziemi Łódzkiej i Kielecczyźnie jego podmichy mogą osiągać 70-80 km/h* [<http://www.twojarogoda.pl>]; укр. *В Київській області хмарно з проясненнями* [423].

Обставинно-місцевий зачин репрезентовано такими конструкціями:

1) N-конструкція: нім. *Berlin – das wärmste Land* [Der Tagesspiegel, 31.12.2014]; укр. *Місцями можливі дощ, гроза* [401, с. 8];

2) Prep+N: англ. *In the UK were the winters of the 1990s more than 1°C warmer* [The telegraph]; пол. *W górach obficie sypnie śniegiem* [583, с. 10]; укр. *У Києві хмарно з проясненнями, без опадів, вночі та вранці місцями туман* [385];

3) Prep+N+N: *Na północy i zachodzie jednak można spodziewać się niewielkich przejaśnień, ale cały dzień będzie wietrznie* [559, с. 10]; укр. *На півночі області температура підійметься до 15-20, на півдні до 16-21 градусів тепла* [390].

4) Prep+Pron+N: *W samym Tokio do szpitala trafiło ponad 40 osób, w centrum miasta spadło ok. 6 cm śniegu - poinformowała japońska agencja prasowa Kyodo News* [589]; укр. *По всім регіонам очікується невеликий дощ, в неділю – з грозою* [397, с. 8,].

5) Багатокомпонентні конструкції: англ. *Much of Spain, Portugal will be unsettled with showers, some heavy and thundery* [466, с. 14]; укр. *У вихідні, 10-11 травня, в темний час доби по всій Україні потеплішає до 10-13 градусів, на сході у неділю – до 16 градусів* [387].

Симбіоз часу та місця зустрічається лише у зачинах німецьких ГСТ: *Wer am Donnerstag in Berlin nach dem Aufstehen aus dem Fenster geschaut hat, dürfte sich gewundert haben* [663]

Обставинно-часовий повідомляє читача про час явища погоди: англ. *Tomorrow will be a blustery day with some showers in western areas which may be heavy over South Wales* [451, с. 30]; нім. *Am Wochenende erwarten Meteorologen dann wieder Dauerfrost in Berlin* [663]; пол. *Drugą połowę stycznia rozpoczniemy pod znakiem typowo zimowej aury* [583, с. 10]; укр. *Вночі та в першу половину дня туман, слабка ожеледь, на дорогах подекуди ожеледиця* [423].

Для цього виду зачину типовими є конструкції:

1. Adv: *Tomorrow will be a blustery day with some showers in western areas which may be heavy over South Wales* [451, с. 30];

2. N+N: *Yesterday afternoon it was clouding over in many resorts, including Villars, high above Lake Geneva* [460];

3. Adj+N: *Last Wednesday the dustfall was not unexpected* [460]; пол. *Ostatnia sobota lutego zapowiada się ciepło, ale niestety pochmurnie* [588];

4. Prep+N: англ. *On Tuesday more persistent rain is likely in Channel coastal districts* [451, с. 30]; нім. *Am Wochenende erwarten Meteorologen dann wieder Dauerfrost in Berlin* [663]; пол. *W sobotę (30.01) mocno padać będzie na zachodzie i północy kraju, tam też spodziewamy się porywów wiatru do 50-60 km/h* [588]; укр. *У п'ятницю, 12 квітня, вночі і вранці на півночі області – 2-6, в центрі – 2-6, на півдні – 1-6 градусів тепла* [385].

5. Prep+N+Prep+N: *In der Nacht zum Donnerstag gibt es vor allem von der Nordsee bis nach Sachsen und Ostbayern Schneeschauer, am Erzgebirge schneit es weiterhin für längere Zeit* [590];

6. Prep+Adj+N: *W kolejnych dniach pogoda będzie zmienna* [564, с. 8].

Для польської та української мов характерними є багатоконпонентні структури: пол. *Wieczorem i w nocy z soboty na niedzielę (30/31.01) opady deszczu przesuną się do centrum, następnie obejmując województwa południowe i wschodnie* [588]; укр. *У неділю вночі та вранці на півночі області – 2-8, у центрі – 3-8, на півдні – 4-8 градусів тепла, на півночі області – 8-13, у центрі – 8-13, на півдні – 8-12 градусів тепла* [401, с. 8].

Різноманітність конструкцій обставинно-місцевих зачинів пояснюється тим, що здебільшого таким чином здійснюється пересування присудка у препозицію, а також метою використання зачину, який реалізує функцію опису та чітко окреслює семантичний простір.

Спільними типами реченневих зачинів ГСТ є: підметові, обставинні; відмінними – присудкові. Підметові зачини інформують про опади (англ., пол. мови), напрямок вітру (нім.), температуру повітря (укр.); обставинні – час та місце погодних змін (англ., нім., пол., укр. мови); присудкові – надають динамічності у описі змін погоди (нім.).

Іншим не менш вагомим параметром синтаксичних елементів ГСТ є семантико-синтаксичні відношення, які вказують на значеннєві стосунки поєднаних певним синтаксичним зв'язком одиниць [261, с. 28]:

1) суб'єктні, які констатують явище погоди: англ. *The wintery weather could last for another few days* [488]; нім. *Der Winter ist vorbei... Der*

Frühling ist da [628]; пол. *W niedzielę 13 grudnia pogoda nie planuje nas rozpieszczać* [560, с. 10]; укр. *Атмосферний тиск 735 мм рт. ст. Тривалість дня 13.59. Вітер північний, 2-6 метр/сек. Місяць: схід 15.16, захід 03.46* [442];

2) об'єктні, які констатують зміну явищ погоди та мають на меті уточнення: англ. *There was no rain during the first week, nor during the last ten days* [519]; нім. *Der bisherige Winter, der bei Meteorologen definitionsgemäß von Anfang Dezember bis Ende Februar geht, ist daher im Bundesdurchschnitt um 2,4 Grad Celsius wärmer als das Mittel der Referenzperiode 1961 bis 1990* [628, с. 2]; пол. *Tego typu aurą najprawdopodobniej nie będziemy cieszyć się już zbyt długo – w najbliższych dniach Polskę czeka ochłodzenie* [561, с. 10]; укр. *Погода у неділю: мокрий сніг і дощ* [420];

3) адресатні, що передають інформацію від адресанта до адресата: англ. *As the temperature hit a low of -6.8C in Benson, Oxfordshire, on Saturday morning, the Met Office said the mercury could drop to -8C on Monday* [488]; нім. *Der bisherige Winter, der bei Meteorologen definitionsgemäß von Anfang Dezember bis Ende Februar geht, ist daher im Bundesdurchschnitt um 2,4 Grad Celsius wärmer als das Mittel der Referenzperiode 1961 bis 1990* [628, с. 2]; пол. *Meteorolodzy ostrzegają* [587]; укр. *Гідрометцентр попередив, які області занесе снігом найбільше* [412];

4) інструментальні, за допомогою яких автор виділяє частину явища погоди: англ. *The dustcloud had been overtaken by proper clouds associated with an advancing cold front, and light rain falling from these clouds* [445]; нім. *Mal Sonne, mal Wolken, mal richtig warm, mal windig kühl* [608, с. 2]; пол. *Zimno pochodzi, pochurno i deszczowo* (*Zimno pochodzi – похолодання, зменшення температури*) [587]; укр. *28-29 листопада в Україні очікується похолодання і мокрий сніг* [436];

5) локативні, що повідомляють читача про місце очікуваних змін погоди: англ. *Much of Spain, Portugal will be unsettled with showers, some heavy and thundery* [466, с. 14]; нім. *Auch in anderen Teilen Deutschlands regiert der Sturm* [637, с. 2]; пол. *Tego typu aurą najprawdopodobniej nie będziemy cieszyć*

się już zbyt długo – w najbliższych dniach Polskę czeka ochłodzenie, a w pierwszych dniach 2016 roku możemy spodziewać się nawet opadów śniegu [561, с. 10]; укр. *У понеділок, 22 квітня, температура повітря вночі та вранці на півночі області – 4-6, у центрі – 5-7, на півдні – 6-8 градусів тепла* [442].

Зіставлення цих параметрів дає змогу глибше усвідомити зв'язок синтаксичних фігур (за О. М. Мороховським), оскільки саме такі характеристики речення як структура та пунктуаційне оформлення містять додаткове смислове та емоційне навантаження.

Семантико-синтаксичні відношення речень допомагають реалізувати зв'язність між синтаксичними елементами та слугують відображенням основних характеристик мас-медійності ГСТ, оскільки читач у них знаходить відповіді на питання: що? де? коли?

5.1.1 Реконструкція синтаксичних фігур оснований на редукції вихідної моделі речення ГСТ в англійській, німецькій, польській та українській мовах. Синтаксичні фігури, оснований на редукції вихідної моделі речення ГСТ, відповідають асертивам, оскільки мають на меті повідомлення інформації про очікувані явища погоди. Серед синтаксичних фігур виявлено: еліпсис та асиндетон.

Еліпсис (9,54% синтаксичних елементів англійських ГСТ, 8,73% синтаксичних елементів німецьких ГСТ, 4,8% синтаксичних елементів польських ГСТ, 8,51 % синтаксичних елементів українських ГСТ) через опущення одного чи двох головних членів речення виконує функцію посилення навантаження на інші члени речення.

Аналіз еліптичних речень ГСТ засвідчує, що спільними для досліджуваних мов є конструкції з опущеним присудком або його частини: англ. *Derby weather – 5 day weather forecast* [444]; нім. *Berlin – das wärmste Land* [635]; пол. *Koniec z mrozem* [581, с. 10]; укр. *Погода у неділю: мокрий сніг і дощ* [420]. Порухення структурно-синтаксичної цілісності речення ГСТ

не призводить до порушення його семантичного змісту, еліптичні речення легко розуміються і поза самим ГСТ.

Асиндетон (16,38% синтаксичних елементів англійських ГСТ, 10,46% синтаксичних елементів німецьких ГСТ, 15,5% синтаксичних елементів польських ГСТ, 20,52% синтаксичних елементів українських ГСТ) – типове явище для усного мовлення, проте ця синтаксична фігура є широкоживаною і у фактурі ГСТ, присутність якої адаптує його до потреб читача. Найчастіше асиндетон виконує функції перелічуваності: англ. *As the temperature hit a low of -6.8C in Benson, Oxfordshire, on Saturday morning, the Met Office said the mercury could drop to -8C on Monday* [488]; нім. *Weil die Luft relativ trocken ist, entstanden tagsüber nur ein paar flache Quellwolken, die sich nicht zu Schauern und Gewittern auftürmen konnten* [631]; пол. *W piątek więcej rozpogodzeń, deszcz tylko na pomorzu zachodnim* [578, с. 10]; укр. *У листопаді вона близька до максимальної за рік; низькі навислі шаруваті хмари, опускаючись майже до землі, утворюють непроглядні тумани та спричиняють затяжні дощі* [391].

Найчастіше асиндетон зустрічається в українській та англійській мовах, репрезентований однофункціональними перелічуваними конструкціями, що змальовують явища природи або загальний стан нижнього шару атмосфери: англ. *Fine, warm weather will last until midweek with mainly blue skies, prolonged sunshine and light breeze. Although they can come two or three times in a week, on average we have about 20 deliveries a year. The only uncertainty is the freezing level, which may rise to 1,500m or even 1,800m, meaning precipitation falling as rain rather than snow in some lower stations* [519]; опади: англ. *Although the new snow clearly provided many with a vintage ski day to remember, it has not been sufficient to completely refresh lower slopes, which, despite a phenomenal early-season snow base, have had very little new snow to speak of since the beginning of February* [519]; укр. *Опади розподіляться нерівномірно: північні області, Черкаська і Кіровоградська будуть вологіші, опадів за місяць там можна чекати більше звичайних*

показників – 45-65 мм, у східних менше звичайного – 30-40 мм, на решті території – в межах норми [391].

Цей синтаксичний елемент використовується з зображувальних причин, щоб візуалізувати інформацію, подати її доступно, створивши ефект трансляції інформації.

5.1.2 Реконструкція синтаксичних фігур на основі експансії вихідної моделі речення газетних синоптичних текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах. Експансія синтаксичної структури реалізується в художньому мовленні за рахунок **розширення** структури лінійної кількості одиниць, які входять до неї, та **ускладнення** структури, шляхом введення в групу головних членів речення як додаткових одиниць [323, с. 120].

Фігури на основі експансії вихідної моделі речення ГСТ відповідають асертиву та експресиву, оскільки мають на меті повідомлення інформації про очікувані явища погоди та висловлення автором пережитого досвіду стосовно цих явищ.

Полісиндетон (15,71% синтаксичних елементів англійських ГСТ, 11,36% синтаксичних елементів німецьких ГСТ, 23,98% синтаксичних елементів польських ГСТ, 8,51% синтаксичних елементів українських ГСТ) виконує функцію тональностей – різноманіття, одночасності, послідовності, інтенсивності, гармонійності явищ погоди, що збігається з асертивом. Наявність різних видів сполучників може вказати в ГСТ на динамічність та розвиток описуваного явища погоди.

В ГСТ єднальні сполучники є найбільш вживаними та часто використовуються в реченнях, в яких повідомляється про можливі опади: англ. *By this time the dustcloud had been overtaken by proper clouds associated with an advancing cold front, and light rain falling from these clouds washed the dust out of the atmosphere, depositing muddy splashes on vehicles and ruining any washing that had been left out to dry in the brisk southerly breeze* [460]; зміну пір

року: нім. *Der Wintereinbruch in Schottland und Teilen Nordenglands führte zu Dutzenden von Unfällen, bei denen mindestens ein Mensch getötet wurde* [595]; глобальні зміни: пол. *Od kilku lat poziom ozonu w stratosferze zmniejsza się, a latem tego roku będzie go wyjątkowo mało* [541, с. 10]; спостереження за циклічністю змін природи: укр. *Сонце повертає на літо, і вже 24 грудня світловий день подовшає на хвилину* [386];

Використання протиставного сполучника дозволяє поєднати протилежні за значенням частини в єдине ціле: англ. *That may be bad news for the north of England and Scotland, where unsettled damp conditions could continue, but good news for Danny Boyle and the ceremonies teams preparing to stage opening night* [475]; нім. *Nur ein Donnerwetter in Berlin, aber Buga geräumt* [642]; пол. *Od kilku lat poziom ozonu w stratosferze zmniejsza się, a latem tego roku będzie go wyjątkowo mało* [541, с. 10]; укр. *У південно-східних та східних областях кількість опадів знову значно перевищила норму, що підтримувало оптимальне, а часом і надмірне зволоження ґрунту на полях із озиминою та часом заважало збиранню пізніх сільськогосподарських культур* [391].

Вживання єднальних та протиставних сполучників представляє комбінований тип полісиндетичного зв'язку, за допомогою якого досягається контраст в описі явищ погоди: англ. *City residents enjoyed 15 days without a drop of rain between March 19 and April 2 last year but there were four dreary days from October 22-25, the longest period with no sun at all* [460]; нім. *Häufig bleibt es bewölkt und es ist auch recht windig, der Westwind wird aber im Lauf der Nacht ein bisschen schwächer* [668]; пол. *W niedzielę (31.01) pogoda zmienna z przejaśnieniami i rozpogodzeniami, ale również przelotnymi opadami deszczu, deszczu ze śniegiem i samego śniegu. Miejscami krajobrazy mogą się zabielić, szczególnie na południu i południowym wschodzie kraju, ale na krótko* [588]; укр. *У суботу вночі і вранці на півночі і в центрі області – 12-13 градусів тепла, на півдні 14-15 градусів тепла. У неділю вночі та вранці на півночі та в центрі області 11-14 градусів тепла, на півдні 14-16 градусів тепла* [442].

Полісиндетон в ГСТ найчастіше використовується з метою перерахування станів природи та надання кожному з них важливості, значимості. Окрім того, повтор єднального сполучника надає тексту розмовної простоти вислову, що в свою чергу реалізовує функцію атрактивності. Поєднання єднального та заперечного сполучників створюють контрастність у тексті, дозволяють різні за змістом синтаксеми об'єднати в одне речення.

Полісиндетон може використовуватись у реченнях різної конструкції:

1. Речення, що складаються з двох частин та поєднуються єднальним сполучником: англ. *They failed in 1988 thanks to a final Sunday of incessant rain, and only just succeeded in the very wet years of 1980, 1985, 1990, 1991, 1997 and 1998* [519]; нім. *Doch in Berlin gewitterte es erst am Sonntag, vor allem am Abend - und auch dann nur örtlich eng begrenzt* [642]; пол. *Wielkopolska, Pomorze Zachodnie, Kaszuby, Wybrzeże Gdańskie i Warmia przykryte zostaną strefą chmur warstwowo-kłębiastych i tu temperatury maksymalne oscylować będą w przedziale 9 – 12 nad samym morzem do 20 – 22 w głębi lądu* [540, с. 10]; укр. *У середу, 4 вересня, температура повітря вночі і вранці на півночі області – 14-15, у центрі – 13-15, на півдні – 13-15 градусів тепла* [442].

2. Речення, що складаються з двох частин та поєднуються протиставним сполучником: англ. *In some years we have no more than eight named storms, but if we have a busy season we will have to call upon Iris, Jerry, Karen, Lorenzo and Michelle* [519]; нім. *Zwar ist es an manchen Messstellen – etwa am Alexanderplatz mit seinem vielen Beton – danach noch heißer gewesen, aber der Wert aus Dahlem gilt seit mehr als 100 Jahren als Berliner Referenz* [631]; пол. *Na szczęście synoptycy przewidują, że zima w tym roku będzie ciepła, ale za to deszczowa* [555]; укр. *Однак саме в цьому місяці нестійка атмосферна циркуляція призводить до суттєвих змін температури повітря з дня на день* [391].

3. Речення, що складаються з двох частин та містять єднальний сполучник *and* та протиставний *but*: *Eastern Scotland will start off fine with hazy sunshine for a while but will have cloudier skies and a freshening wind this afternoon* [668]; нім. *Häufig bleibt es bewölkt und es ist auch recht windig, der Westwind wird aber im Lauf der Nacht ein bisschen schwächer* [668]; пол. *Sporo chmur kłębiastych utrzymywac się będzie prawie w całym kraju, od Warmii, Kujaw i Mazowsza po Opolszczyznę i Dolny Śląsk utrzymywac się będzie znacznie cieplejsze, ale wilgotne powietrze, stąd tez możliwość burz głównie w godzinach popołudniowych* [540]; укр. *У суботу вночі і вранці на півночі і в центрі області – 12-13 градусів тепла, на півдні 14-15 градусів тепла. У неділю вночі та вранці на півночі та в центрі області 11-14 градусів тепла, на півдні 14-16 градусів тепла* [442].

4. Речення, що складаються з трьох частин та містять єднальні та заперечні сполучники: англ. *The temperatures remained very low throughout February, but they have warmed up significantly in recent days and the sun is now taking its toll on runs back to resort level, which now tend to be icy in the mornings and slushy in the afternoons* [519]; нім. *Während es im Westen und Süden Deutschlands schon am Sonntag heftig gewitterte und am Montag anhaltend schütten soll, sichert das über Schweden liegende Hoch der Hauptstadt auch in den nächsten Tagen sonniges Hochsommerwetter* [631]; пол. *Czerwiec przyniesie intensywny przelotny deszcz i burze, gwałtowne wezbrania i równie gwałtowne różnice temperatur, gdy będą przechodzić przez Polskę fronty atmosferyczne, równocześnie będą i dni, gdy termometry mogą wskazywać do 32 stopni Celsjusza. Lipiec, poza gwałtownymi burzami, przyniesie falę upałów* [565, с. 10].

Так само, як в англійських, німецьких та польських, в українських ГСТ єднальні сполучники *i, ta* є найбільш вживаними. В українських ГСТ форма подачі інформації передбачає її однозначне трактування, речення чіткі, лаконічні, що змальовують загальний стан погоди, та відповідають асертиву: *Вдень на півночі області – 14-18, у центрі – 14-18, на півдні – 15-19 градусів тепла. Зважаючи на отримані дані, приходимо до висновку, що синтаксичні*

фігури, основані на редукції вихідної моделі речення ГСТ досліджуваних мов, найчастіше збігаються з асертивами, а відсутність сполучників у цих реченнях додає висловлюванню ритмічності та динаміки.

В ході зіставлення синтаксичних конструкцій виявлено, що речення ГСТ англійської, німецької та польської мов найчастіше містять полісиндетичний тип зв'язку. Такий тип зв'язку відповідає відображенню усного мовлення, таким чином, реалізуючи основні функції ГСТ, – діалогічність та інформативність.

Градації частково використовуються при створенні німецьких ГСТ, найчастіше для створення ефекту насиченого образу, допомагають увиразнити образ, передати емоції автора стосовно явищ погоди та за своїми ознаками збігаються з експресивом. Градації складають 18,52% синтаксичних фігур англійської мови, 9,45% синтаксичних фігур німецької мови, 14,3% фігур польської мови. Градацією в синтаксичній конструкції може виступати будь-який член речення.

В англійських ГСТ знаходимо такі види градацій: **спадну** та **зростаючу**.

При **спадній градації**, яка співвідноситься з **експресивом**, визначається розташування елементів висловлення, при якому кожний наступний компонент синтаксичної структури описується спадаючою інтенсивністю: *What they have heard so far will fill some with dread, others with resignation: the long dry spell which London has experienced for the last six weeks appears to be coming to an end. The last few years have brought occasional interruptions, but nothing truly disruptive - except, perhaps, to Tim Henman's concentration* [519].

Зростаюча градація навпаки передбачає поступове нарощування слів чи груп слів з експресивнішим забарвленням, авторською метою є збільшення напруження. У ГСТ найчастіше такий вид градації, представлений не лише в одному реченні, а часто через групу речень: *The Championships coincided with the hottest weather during that record-breaking summer - in fact this was probably the hottest fortnight in the London area since at*

least 1783 and probably for much longer. The average afternoon temperature for the twelve days of competition at nearby Kew Observatory was 31°C, it exceeded 32°C on six days, and reached 34°C on both of the Saturdays. The sun shone for an average of 12 and a half hours per day [460]; укр. Поступово стає дедалі холодніше, і все ближче зима, все відчутніший її холодний подих [391].

Відмінною рисою українських ГСТ від англійських та німецьких є те, що в них прийоми градації зустрічаються рідко, при чому з метою інформування, що є ознакою асертиву. Подача фактів відбувається з наростаючим ефектом: укр. 24-25 березня на Київщині очікуються складні погодні умови: мокрый сніг, посилення вітру до 15-20 м/с, вдень 24 березня сильний мокрий сніг, місцями налипання мокрого снігу, утвориться сніговий покрив висотою 10-12 см, на дорогах ожеледиця [390].

Часто зустрічаються прийоми стрімкої градації, особливо вони є характерними для німецьких ГСТ: *In der Nacht zum Mittwoch schneit es im äußersten Süden zeitweise leicht, an den Alpen auch mäßig* [668].

Інколи градація може виражатись безпосередньо через використання порядкових числівників: *Two gave one-line definitions from technical glossaries, one from the World Meteorological Organisation, the other from NASA. The third appeared as a possible password on a hacker's website, while the fourth was mentioned in an impenetrable treatise on colour in advertising. And the fifth? Well, the fifth "hit" revealed that Cyanometry was the name of a greyhound which ran at the Lithgow dog-track near Sydney earlier that year* [460].

Градація також може виражатись через увесь текст ГСТ: англ. *During the 1980s and 1990s rain was a frequent visitor and in several years the tournament authorities had their work cut out trying to fit in all the matches. They failed in 1988 thanks to a final Sunday of incessant rain, and only just succeeded in the very wet years of 1980, 1985, 1990, 1991, 1997 and 1998. Some of the lowest temperatures ever recorded during the Championships have also occurred in recent years, notably June 27, 1997, when the mid-afternoon temperature was just 11°C.*

The wettest Wimbledon, in terms of the quantity of rain that fell, was that of 1982 with 77mm of rain, approximately three and a half times the average amount for two weeks in mid-summer. The most disrupted Championships, however, were in 1922 when heavy downpours during the second week resulted in a huge backlog of matches, the tournament squelched into a third week, and the last ties were not completed until Wednesday July 12 [460]; нім.: Erst wird es richtig ungemütlich, dann wieder winterlich – mit Dauerfrost und womöglich mit mehr Schnee. Heute Mittag kommt es im Norden und Nordwesten bei zunächst starker, später wechselnder Bewölkung zu leichtem Schneefall und einzelnen Schneeschauer, die sich am Nachmittag allmählich südwärts verlagern und bis zum Abend in etwa den Nordrand der Mittelgebirge erreichen [666].

Прийомів спадної градації не виявлено.

Серед інших прийомів, які використовують автори ГСТ, важливе місце займає синтаксична фігура – **пролепсис** (6,33% синтаксичних фігур англійської мови, 10,09% синтаксичних фігур німецької мови, 9,78% синтаксичних фігур польської мови), а саме її підвид **прокателепсис**. Використовується автором з метою інформування, що є безперечно асертивом, у якому інформація закладена в зачині речення. Цей синтаксичний елемент характеризується тим, що зачин, виражений іменником або обставиною, повторюється у вигляді займенника чи прислівника без порушення форми синтаксичної структури: англ. One or two light showers are possible, these mainly early in the night across more southern areas. Tuesday and Wednesday a mixture of bright or sunny spells and showers, which may be heavy at times [459].

Пролепсис ділить речення ГСТ на менші синтаксеми і сприяє кращому розумінню тексту. З точки зору комунікації ця конструкція виконує важливу діалогічну функцію, надаючи ГСТ природності, створюючи ефект авторської розмови з читачем. Така діалогічність сприяє усвідомленню авторської присутності під час прочитання тексту та дозволяє класифікувати висловлювання як експресив: англ. *In the rush to find a scapegoat - climate*

change being the favoured one - most commentators ignored the fact that we were long overdue one of these catastrophes [460]; нім. Aber schon ab Dienstag übernehmen von Südwesten her wieder neue Tiefausläufer die Wetterregie, Sie bringen kräftige Schauer mit, die teils auch von Blitz und Donner begleitet werden [668]; пол. Nie od dziś wiadomo, że im dalszy horyzont czasowy prognoz pogody, tym mają one mniejszą sprawdzalność. W sobotę (9.04) na południu, wschodzie i w centrum raczej nie ma szans na przejaśnienia. Dominować będą szare chmury deszczowe, które lokalnie mogą też przynieść słabe burze [521].

У ГСТ німецької мови присутні ознаки оцінних суджень автора. Авторською інтенцією є передача особистого ставлення до явищ погоди, що є характерним для експресиву. В українських ГСТ не знайдено прийомів пролепсису або прокателепсису, що пов'язуємо з особливістю будови, графічним супроводом та частим поданням інформації у вигляді схем, графічних зображень або фактичної інформації гідрометцентру, а також відсутністю потреби у діалогічності.

До розширених синтаксичних структур відносяться вставні конструкції, які є досить типовими та вживаними для ГСТ чотирьох мов.

Парантеза – вставна конструкція, яка є граматично незалежною від речення, в яке вона вводиться (8,21% синтаксичних фігур ГСТ англійської мови, 13,82% синтаксичних фігур ГСТ німецької мови, 9,79% синтаксичних фігур польської мови). За допомогою парантези автор надає додаткових оцінних характеристик, таким чином парантеза збігається з експресивом: англ. *Certain areas may have no rainfall at all in the next week to 10 days, the Met Office said, and there is a “strong signal” the dry spell will continue after that [483]; пол. Napływa nieco chłodniejsze, ale i tak dość ciepłe jak na styczeń powietrze polarno-morskie z zachodu i północnego-zachodu [536, с. 10].*

На основі прагматичного типу авторського висловлювання, відносимо парантезу німецьких ГСТ до *асертиву*: *In der Nacht zum Sonnabend soll sich der Wind zumindest ein wenig beruhigen, bevor es im Laufe des Tages noch einmal richtig losgeht: Der Meteorologe erwartet wiederum einzelne orkanartige Böen; es*

werde insgesamt wohl noch einen Tick heftiger als am Freitag, sagt Büttner [637, с. 2].

Основним мотивом використання авторами ГСТ парантези є введення у синоптичний текст додаткової інформації про погоду, крізь призму суб'єктивного мислення автора та його ставлення до поданої інформації: англ. *In London the heaviest rain was early in the morning, it held off during the procession from palace to abbey, but the rains returned later on [440, с. 40]; нім. Der stammt sogar vom 11. Juli 1959. Zwar ist es an manchen Messstellen – etwa am Alexanderplatz mit seinem vielen Beton – danach noch heißer gewesen, aber der Wert aus Dahlem gilt seit mehr als 100 Jahren als Berliner Referenz [631]; пол. Wygląda na to, że grudzień będzie cieplejszy niż przewiduje norma. – “Jeśliby spojrzeć, jak El Nino kształtuje pogodę na świecie, trudno nie zauważyć, że jego obecna aktywność bardziej przypomina tę z przełomu lat 2005/2006, gdy temperatury potrafiły skakać u nas do kilkunastu stopni powyżej zera, niż zimę 2011/12, gdy okresami temperatura w Polsce spadała poniżej – 30 stopni” – tłumaczy Grzegorz Gumiński, synoptyk z Biura Prognoz Pro-GEM w Gdyni [555, с. 10].*

Відомі лінгвісти В. Фляйшер та Г. Міхель називають три критерії, за якими повинні розглядатись парантези: форма та обсяг, позиція, стилістичний потенціал [278, с. 111]. Щодо першого критерію, зазначаємо, що за своїм обсягом парантези бувають дуже різні: англ. *Comparing the periods 1989-2000 and 2001-2007, January has experienced a 10 per cent decline in westerlies, yet the CET has risen by 0.3°C February is 60 per cent less westerly but the CET is a mere 0.2°C lower; March (up to 2006) shows a 70 per cent drop in westerliness associated with a drop of 0.5°C in the CET; нім. Sie lag nach Angaben der US-Klimabehörde NOAA (National Oceanic and Atmospheric Administration) um 0,87 Grad Celsius über dem entsprechenden Mittelwert des vergangenen Jahrhunderts [646]; пол. Jednak tak naprawdę nie wiadomo, czy El Nino – czyli zjawisko pogodowe, polegające na utrzymywaniu się ponadprzeciętnie*

wysokiej temperatury na powierzchni wody w strefie równikowej Pacyfiku – wpływa na pogodę w naszym kraju [555, с. 10].

Українські ГСТ не містять парантези, що пов'язуємо з відсутністю авторської інтенції до надання додаткових характеристик. Досить часто інформація подається графічно у вигляді схем, або надається короткий інформаційний анонс гідрометцентру.

Аненіфора – повтор мовленнєвої одиниці на початку та кінці речення.

Деякі лінгвісти називають його кільцевим повтором або обрамуванням [335, с. 1537]. Такий повтор в межах одного речення не зустрічається в ГСТ англійської, німецької, польської та української мов, оскільки він є більш типовим для художнього стилю мовлення та рідко зустрічається у засобах мас-медіа, особливо, коли подається суспільно значима інформація.

Однак досить часто авторами ГСТ використовується **ланцюжковий вид повтору**, тобто повтор мовленнєвої одиниці на початку речення (7,45% синтаксичних фігур ГСТ англійської мови).

Авторською інтенцією є інформування та підкреслення значимості конкретного явища погоди. Такі характеристики дозволяють класифікувати речення англійських ГСТ як асертив: англ. *Cyanometry is a word that does not appear in my desk dictionary. Cyanometry is the study of the blueness of the sky.*

Найчастіше ланцюжковий вид повтору використовується з метою активізації уваги читача стосовно небезпечних явищ погоди: англ. *Tornadoes, like hurricanes, hardly happen in Hertford, Hereford and Hampshire. But one certainly happened in Bedfordshire on 21 May 1950, and this particular tornado is one of Britain's best known* [460].

В англійських ГСТ зустрічаються повтори в межах цілого абзацу, таким чином, автор привертає увагу читача до важливості поданої інформації або неочікуваності події: *Snow is one of the most variable aspects of the British climate - variable both in space and in time. Snow or sleet is observed to fall on just two days per year on average in the Isles of Scilly, 12 days in central London, 16 in Manchester, 20 in Edinburgh, 35 in Aberdeen, more than 50 at Aviemore and*

Braemar, and 170 days on the summit of Ben Nevis. Snow covers the ground in the Isles of Scilly on an average of one day every eight years, on three days per year in central London, nine in Manchester, 15 in Edinburgh and Aberdeen, 65 at Braemar and over 200 days on Ben Nevis [460].

Виконуючи граматичну функцію засобів зв'язку між частинами речення чи самостійними реченнями, цей повтор сприяє: посиленню логічної цілісності мовлення; епічності викладення інформації у творі; засобом зображення. Результатом використання є виразність, створенням певного темпу прогнозування погоди.

Простий контактний повтор (8,73% синтаксичних фігур німецьких ГСТ, 10,89% синтаксичних фігур польських ГСТ, 20,36% синтаксичних фігур українських ГСТ) – безпосередньої послідовності повторювальних одиниць, які займають в реченні контактну позицію [332, с. 135].

ГСТ характеризуються повторами, які зустрічаються на початку речення з метою інформування та уточнення часових характеристик прогнозу погоди: нім. *Im Osten geht die neue Woche noch recht trüb an den Start, sonst regiert strahlender Sonnenschein bei Höchstwerten meist zwischen 15 und 20 Grad. Im Lauf der neu Woche ziehen wiederholt teils gewittrige Regengüsse durch, dazwischen gibt es aber auch weiterhin freundliche Abschnitte [668].*

Типовішою є конструкція, яка фіксує повтори в рамках однієї синтаксичної структури: нім. *Mal Wolken, mal Sonne - mit beidem ist in den nächsten Tagen beim Wetter in der Region München zu rechnen [668].* Повтори в німецьких ГСТ, покликані привертати увагу читача до найбільш значимої інформації, що дає підстави класифікувати цей вид синтаксичних елементів з асертивом.

В польських ГСТ також знаходимо цей вид повтору, найчастіше на початку синоптичного тексту: *Deszcz, burze i... śnieg! Deszcze, wichury i zimno!* [545, с. 10]. Повтори в польських ГСТ виконують виражальну функцію та

формують читацьке ставлення до найбільш значимої інформації, що дає підстави співвіднести цей вид з експресивом.

Українські ГСТ містять найвищий відсоток *повторів*, які зустрічаються у ГСТ народних синоптиків, що пов'язано з закріпленими міфологічними характеристиками явищ погоди: *12 січня – невеликий мокрий сніг із дощем. У Києві 12 січня – невеликий мокрий сніг* [422].

Простий контактний повтор українських ГСТ є джерелом додаткової інформації щодо характеру сприйняття ситуації, її особливостей в межах якої здійснюється повтор, за таких умов, простий контактний повтор в українських ГСТ виступає асертивом.

Антитеза (1,33% синтаксичних фігур англійських ГСТ, 9% синтаксичних фігур німецьких ГСТ, 4,98% синтаксичних фігур польських ГСТ) – яскраво виражене протиставлення понять чи явищ. Синтаксичні конструкції, в яких реалізується антитеза, досить різноманітні: від простого словосполучення до поширеного речення чи фрагмента синоптичного тексту у вигляді абзацу: англ. *This in turn was caused by a vigorous depression which had become stationary over France; two contrasting air-masses - a very warm and very moist one which had originated over the western Mediterranean, and a cool moist one from the Baltic Sea - converged over southeast England, and the line of convergence moved very little during that astonishingly wet weekend.*

In over 300 years of rainfall recording in the capital June 1903 ranks as the wettest individual month, yet there was no rain at all during the first week, nor during the last ten days [455, с. 30].

Німецькі синоптичні тексти містять антитези, які як правило, побудовані на паралельних конструкціях ГСТ, де наголошуються протиставні складові речення, компоненти яких виражені одними і тими ж членами речення, що розташовуються при однаковому порядку слів: нім. *Am Montag ist es überwiegend freundlich mit viel Sonnenschein, nur Richtung Neiße zeitweise stärker bewölkt* [604].

Польські ГСТ містять антитези, що складаються з протиставних конструкцій: *Jeśli tak, to była to pełnowartościowa trąba powietrzna (lub trąba lądowa), jeśli nie, to był to komin chmurowy, a więc zaledwie załączek trąby* [546, с. 10].

Авторською інтенцією використання антитези в англійських, німецьких та польських ГСТ є протиставлення явищ погоди, надання додаткових протилежних характеристик одному явищу погоди, що дозволяє співвіднести антитезу англійських ГСТ з асертивом.

Не виявлено антитез в українських ГСТ, оскільки в ГСТ не має тенденції до протиставлення та в більшій мірі присутня тенденція до тлумачення, пояснення, що знаходить своє відображення в контактних повторях.

5.1.3 Реконструкція синтаксичних фігур оснований на зміні порядку компонентів речення ГСТ в англійській, німецькій, польській та українській мовах. Оскільки англійській та німецькій мовах притаманний фіксований порядок слів, що в свою чергу спричинено сталим місцем присудка у реченні, то значних варіацій у конструкції речення немає, але в контексті знаходимо авторські прийоми, які вказують на зміну порядку компонентів, а саме: *виділення, винесення за дужки та інверсії*.

Винесення за рамку речення використовується автором з метою уточнення інформації, що подається (5,66% синтаксичних фігур англійських ГСТ, 8,73% синтаксичних фігур німецьких ГСТ, 11,07% синтаксичних фігур польських ГСТ, 16,1% синтаксичних фігур українських ГСТ).

Винесення за рамку може використовуватись з метою уточнення інформації стосовно території, на якій очікуються явища погоди: англ. *Adjusted to 2001 prices, losses were estimated at one million pounds, with about half of the losses incurred in the small town of Linslade (then in Bucks, now in Beds)*; температурного режиму: *The cold snap is in sharp contrast to last month,*

which was both the wettest and warmest December on record, when temperatures averaged 7.9C (46.2F) [499]; пояснення використаних скорочень: нім. *Am Samstag erwarten die Meteorologen des Deutschen Wetterdienstes (DWD) an den Küsten und in den Mittelgebirgen sogar bis zu Windstärke 12* [637]; атмосферного тиску: пол. *Do południa ciśnienie będzie jeszcze powoli rosnąć, ale po południu czeka nas jego spadek. Na barometrach mamy teraz od 1014 hPa (w normie) do 1023 hPa (wysokie) na południu kraju* [523]; з метою порівняння температурного режиму: укр. *Літня погода триватиме лише три з половиною місяці (торік було майже п'ять місяців) – з середини травня до перших днів вересня* [442] або характеру опадів: укр. *Останніми роками його буває обмаль, усе частіше – дощі* [384].

Винесення за рамку речення в ГСТ допомагає деталізувати інформацію, що співвідносить синтаксичну фігуру з асертивом.

Інверсія – порушення нормативного порядку синтаксичних одиниць [303, с. 58]. Речення з непрямым порядком слів привертають увагу, завдяки чому автор наголошує на найбільш значимій інформації (5,66% синтаксичних фігур ГСТ англійської мови, 8,73% синтаксичних фігур ГСТ німецької мови, 11,07% синтаксичних фігур ГСТ польської мови, 16,1% синтаксичних фігур ГСТ української мови).

В ГСТ інверсія реалізує своє основне призначення через акцентування очікуваних явищ погоди: англ. *In the UK were the winters of the 1990s more than 1°C warmer on average than the winters of the 1960s. Looking at the individual months shows clearly what is happening* [460]; акцентування на найбільш значимих фактах: нім. *Auch in anderen Teilen Deutschlands regiert der Sturm mit Orkantiefs und Sturmfluten* [643].

Оскільки українська та польська мови належить до мов з вільним порядком слів у реченнях, то інверсія спостерігається частіше. У польських ГСТ інверсія часто зустрічається у запитаннях, звернених до читачів: *Jak daleko zima jest od Polski i kiedy do nas dotrze? Co się teraz dzieje w pogodzie?*

Jakie będzie dzisiaj ciśnienie? [572] або в тексті з метою посилення авторської позиції: пол. *Co się teraz dzieje w pogodzie* [573].

В українських синоптичних текстах інверсія носить більш поширений характер з метою деталізації загального стану погоди: *У цей період проектується погода на рік. Наприкінці місяця придуть холодні дощі і значно знизиться температура. І якщо в Західній Україні періодично будуть “хазяювати” циклони з Середземномор'я (з Балкан) і Атлантики (з Європи), то Східна та Центральна Україна буде під впливом великого блокуючого антициклону* [385].

Інверсія використовується для того, щоб деталізувати інформацію, що дало підстави співвіднести її з асертивом.

Виділення – виокремлення частин речення структурно та інтонаційно від решти речення [320, с. 253]. Найчастіше використовується автором з метою логічного чи емоційного навантаження, підкресленні основного значення, що закладено в тексті (5,97% синтаксичних фігур англійських ГСТ, 8,09% – німецьких ГСТ, 3,69% – польських ГСТ, 7,9% – українських ГСТ).

Для ГСТ основною метою використання виділення є: логічне та емоційне навантаження: англ. *When this happens in summer the cloud layer is usually broken up by turbulent air motion - convection currents, to be precise - caused when the lowest layers of the atmosphere are warmed up during the daytime* [463]; авторська інтенція найточнішої передачі інформації: нім. *Zum Abend hin seien auch Böen mit Windstärke zehn – “schwerer Sturm” – oder gar elf – “orkanartiger Sturm” – möglich* [637, с. 2]; створення відповідної тональності тексту: пол. *W sobotę (1.10) termometry pokażą na ogół od 20 do 23 stopni, jednak lokalnie na południu może być 25 stopni, a może i więcej. W niedzielę (2.10) do południa mnóstwo słońca, jednak po południu zacznie się chmurzyć, a miejscami popada i zagrzmie.* [524, с. 30]; створення відповідного образу за допомогою вставних слів, конструкцій: укр. *Українці, які ледве пережили нереально жарке літо в 2010 році, вже тепер задаються*

питанням: яким же буде літо в цьому році? Із його слів, ми матимо “оксамитову” осінь, а в листопаді прийдуть холоди [390].

Для виділення в українських ГСТ характерним є передача слів народних синоптиків чи цитування Гідрометцентру, таким чином, автор використовує техніку посилення авторитетності прогнозу погоди. Емоційність навантаження дозволяє співвіднести виділення англійських, німецьких, польських та українських ГСТ з експресивом.

Серед синтаксичних фігур виявлено: полісиндетон, градацію, пролепсис, парантезу, ланцюжковий та простий контактний повтори, антитезу. Полісиндетон, антитеза класифіковані як асертив; пролепсис, градація – експресив. Серед фігур з різним прагматичним навантаженням: експресив: парантеза в англійських, польських ГСТ; асертив в німецьких; повтор (ланцюжковий – англ.; простий контактний – нім., пол., укр.): асертив: англійські та німецькі ГСТ, експресив – польські ГСТ.

Співвідношення відсоткового складу синтаксичних елементів подане у таблиці нижче.

Таблиця 5.1.3

**Відсоткове співвідношення синтаксичних елементів ГСТ
англійської, німецької, польської та української мов**

№	Синтаксичний елемент	Англійська мова	Німецька мова	Польська мова	Українська мова
1	Еліпсис	9,54%	8,73%	4,8%	8,51%
2	Асиндетон	16,38%	10,46%	15,5%	20,52%
3	Полісиндетон	15,71%	11,36%	23,98%	8,51%
4	Градація	18,52%	9,45%	0%	14,3%
5	Пролепсис	6,33%	10,09%	9,78%	0%
6	Парантеза	8,21%	13,82%	9,79%	0%
7	Ланцюжковий повтор	7,45%	0%	0%	0%
8	Простий контактний повтор	0%	8,73%	10,89%	20,36%
9	Антитеза	1,33%	9%	4,98%	0%
10	Винесення за рамку	5,66%	8,73%	11,07%	16,1%
11	Інверсія	4,9%	1,54%	5,54%	3,8%
12	Виділення	5,97%	8,09%	3,69%	7,9%
	Разом	100%	100%	100%	100%

Висновки до розділу 5

У результаті здійснення синтаксичної реконструкції ГСТ досліджуваних мов класифіковано зачини ГСТ досліджуваних мов: підметові, обставинно-часові, обставинно-місцеві.

Реконструкція синтаксичних фігур на основі редукції вихідної моделі речення ГСТ досліджуваних мов виявила, що еліпсис (англ. – 9,54% від загальної кількості синтаксичних фігур, нім. – 8,73%, пол. – 4,8% та укр. мов – 8,51%) та асиндетон є спільними для синоптичних текстів (англ. – 16,38% від загальної кількості синтаксичних фігур, нім. – 10,46%, пол. – 15,5% та укр. мов – 20,52%).

Реконструкція синтаксичних одиниць на основі експансії вихідної моделі виявила, що спільними для ГСТ англійської, німецької та польської мов є синтаксичні фігури: полісиндетон (15,71% – від загальної кількості синтаксичних фігур англ. мови, 11,36% – нім. мови, 23,98% – пол. мови, 8,51% – укр. мови), винесення за рамку (5,66% – від загальної кількості синтаксичних фігур англ. мови, 8,73% – нім. мови, 11,08% – пол. мови, 16,1% – укр. мови), інверсія (4,9% – від загальної кількості синтаксичних фігур англ. мови, 1,54% – нім. мови, 5,53% – пол. мови, 3,8% – укр. мови), виділення (5,97% – від загальної кількості синтаксичних фігур англ. мови, 8,09% – нім. мови, 3,69% – пол. мови, 7,9% – укр. мови); відмінними є: пролепсис (6,33% – від загальної кількості синтаксичних фігур англ. мови, 10,09% – нім. мови, 9,78% – пол. мови), градація (18,52% – від загальної кількості синтаксичних фігур англ. мови, 9,45% – нім. мови, не виявлено – пол. мови, 14,3% – укр. мови), простий контактний повтор (не виявлено – англ. мови, 8,73% – нім. мови, 10,89% – пол. мови, 20,36% – укр. мови) парантеза (8,21% – від загальної кількості синтаксичних фігур англ. мови, 13,82% – нім. мови, 9,79% – пол. мови), антитеза (1,33% – від загальної кількості синтаксичних фігур англ. мови, 9% – нім. мови, 4,98% – пол. мови).

ВИСНОВКИ

Теоретичними засадами дисертації є такі положення: 1) метою реконструкції на сучасному етапі розвитку лінгвокомпаративістики є відновлення верифікованої соціолінгвістичної моделі мовного явища як продукту історії, культури та когніції; 2) за таких умов текст мислиться як макрознак культурної, ментальної та власне мовної природи; 3) культурна природа тексту полягає у відображенні структурованої монади конкретного етнічного простору; ментальна – у системі образів тексту, що відображають когнітивну модель дійсності; мовна – у тому, що текст є інформаційним простором із закодованою авторською оцінкою; 4) спираючись на таку природу тексту, визначаємо ГСТ як конструкт-макрознак культурної, ментальної і мовної природи, яка відображена крізь план вираження композиційно-семантичних елементів, план змісту внутрішньосемантичних елементів та взаємодію плану змісту і плану вираження синтаксичних елементів у їх кореляції з прагматичною функцією.

Розроблена комплексна методика аналізу виявилася ефективною для виконання семантико-синтаксичної реконструкції.

У результаті семантико-синтаксичної реконструкції ГСТ встановлено, що композиційно-семантична будова цих текстів в англійській, німецькій, польській та українській мовах відображає їх культурну природу; внутрішньосемантична – ментальну; синтаксична – власне мовну.

Виявлено відмінності у композиційно-семантичних елементах ГСТ: *композиційних* – відсутність елемента *застереження* в українській мові; *тематичних* – з домінуванням тем про опади в англійській, німецькій, польській мовах та температурний режим – в українській; *архітектонічних* – раціоналізм – у англійській, німецькій, польській мовах та традиційність – в українській; *логіко-поняттєвих* – предикативний зв'язок у англійській мові, логічний ієрархічний – у німецькій, ситуативний – у польській та українській

мовах. Знаковий іконізм та симбіоз іконічних і графічних елементів ГСТ є відображенням візуальної культури.

Ідентифіковано 5 семантичних груп топонімів та ойконімів на основі первісного індикатора назви (земля, місцевість, природні об'єкти, погодні умови, будівлі) та диференціатора, які фіксують ментальні уявлення етносів про явища погоди: в англійських, німецьких, польських – раціоналізм, превентивність; в українських – обрядовість.

Реконструйовано 4 концептуальні поля метеорологічних термінів: ОПАДИ (терміни з ядром ономасіологічного базису на позначення тривалості випадання води у твердому чи рідкому стані), ЯВИЩА (терміни – на позначення характеру перетворень у природі), ТЕМПЕРАТУРНИЙ РЕЖИМ (терміни – на позначення термодинамічного стану повітря), ПОГОДА (терміни – на позначення періодичності / неперіодичності станів шару атмосфери), що є сталими ментальними утвореннями.

Зафіксовано 11 видів образно-стилістичних елементів ГСТ, представлених метафорою, метонімією, іронією, іронічним запитанням, епітетом, порівнянням, гіперболою, синонімічним повтором, антонімічним повтором, лексемами однієї родо-видової групи, мейозисом. Найвищі показники серед них складають: *метафора*: 24 % (англ. мова), 32,63 % (нім. мова); *епітет*: 25,03 % (пол. мова), 18,9 % (укр. мова), які є відображенням образів когніції (англ., нім. мови) та їх ознак (пол., укр. мови).

Установлено 2 прагматичні типи синтаксичних фігур: *асертив*, що має на меті донесення до адресата інформації про явища погоди (еліпсис, асиндетон, полісиндетон, антитеза, винесення за рамку, інверсія); *експресив* як висловлення автором ставлення до явищ погоди (пролепсис, виділення, градація); з відмінним прагматичним навантаженням: парантеза (експресив – англ., асертив – нім.), повтор (асертив – англ., нім. та укр.; експресив – пол.).

Перспективу подальших досліджень вбачаємо у здійсненні семантико-синтаксичної реконструкції інших текстів новинного дискурсу мас-медійних видань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрейчук Н. І. Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця XV – початку XVII століття : [монографія] / Надія Іванівна Андрейчук. – Львів : Вид-во нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2013. – 277 с.
2. Анисимова Е. Е. Коммуникативно-прагматические нормы / Е. Е. Анисимова // Филологические науки. – 1988. – № 6. – С. 64–69.
3. Антонов А. В. Информация: восприятие и понимание / А. В. Антонов – К.: Наук. думка, 1988. – 184 с.
4. Апресян В. Ю. Эмоции: современные американские исследования / В. Ю. Апресян // Семиотика и информатика : [сб. науч. ст.] – М. : РАН, 1994. – Вып. 34. – С. 82–97.
5. Арнольд И. В. Значение сильной позиции для интерпретации художественного текста / И. В. Арнольд // Иностранные языки в школе – 1987. – № 4. – С. 153–172.
6. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста. Теория и практика : [учебник для студ. высш. учебн. завед.] / Л. Г. Бабенко. – М. : Флинта : Наука, 2005. – 496 с.
7. Барт Р. Избранные работы : Семиотика. Поэтика / Ролан Барт: [пер. с фр.] / [сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова]. – М. : Прогресс, Универс, 1994. – 616 с.
8. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин – М.: Искусство, 1986. – 423 с.
9. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: [навчальний посібник] / Ф. С. Бацевич. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2004. – 342 с.
10. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики / Ф. С. Бацевич – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
11. Беглов С. И. Империя меняет адрес. Британская печать на рубеже тысячелетий / С. И. Беглов // Институт международного права и

экономики им. А. С. Грибоедова. Факультет журналистики МГУ. – М., 1997. – 136 с.

12. Белоглазова Е. В. Лингвистика текста / Е. В. Белоглазова. – СПб.: СПбГУЭФ, 2009. – 117 с.

13. Белошапкова В. А. Современный русский язык. Синтаксис / В. А. Белошапкова. – М.: Высшая школа, 1977. – 248 с.

14. Бенвенист В. В. Содержание предложения в различных лингвистических концепциях / В. В. Бенквенист // Принципы и методы исследования единиц языка : [сб. науч. трудов] / [отв. ред. Н. А. Маковецкая]. – Воронеж : Воронежский ун-т, 1985. – С. 3–10.

15. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Эмиль Бенвенист. – Москва: Прогресс, 1974. – 446 с.

16. Бессонова О. Л. Оцінний тезаурус англійської мови: когнітивний і гендерний аспекти: дис. доктора філол. наук: 10.02.04 / О. Л. Бессонова. – Донецьк, 2002. – 463 с.

17. Бехта І. А. Авторське експериментаторство в англomовній прозі ХХ століття / Іван Антонович Бехта. – Львів : ПАІС, 2013. – 268 с.

18. Блэк Макс. Метафора // Теория метафоры: [сборник]: [пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз]. / [под. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной]. – М.: Прогресс, 1990. – С. 153–172.

19. Богуславская Г. П. Языковая картина мира и культура народа. Язык и культура. Четвертая международная конференция. Материалы (Часть II) / Г. П. Богуславская. – К., 1996. – 289 с.

20. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика в словнику, мові та мовленні: [навч. посібник для студентів філол. спец] / Н. І. Бойко. – Ніжин: РВВ НДПУ ім. М. Гоголя, 2002. – 217 с.

21. Болдырев Н. Н. Языковые категории как формат знания / Николай Николаевич Болдырев. // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2006. – №2. – С. 5–22.

22. Болотнова Н.С. Филологический анализ текста: [учебное пособие] / Н. С. Болотнова. – М.: Наука, 2007. – 520 с.
23. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс : [учебник] / Маргарита Петровна Брандес. – [3-е изд., перераб. и доп.] – М. : Прогресс-Традиция ; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
24. Брускова Н. В. Лингвистические аспекты ретроспекции и проспекции в художественном тексте (постановка вопроса) : [сб. науч. тр]. – МГПИИЯ им. М. Тореца. – М., 1982. – Вып. 189. – С. 114–132.
25. Буйницька Т. Функціонування парцельованих структур у художньому тексті / Т. Буйницька // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка – 2010. – Вип. 89 (5). – С. 24–26.
26. Булаховський Л. А. Фонетичні і морфологічні південнорусизми в староруських пам'ятках XII—XIV ст. / Леонід Арсенійович Булаховський // Праці Київськ. держ. ун-ту, Гуманітарні науки. – К.: 1954. – 133 с.
27. Бурнос Е. Воплощение социальных ролей в коммуникативных речевых жанрах / Е. Бурнос // Мова і культура. Культурологічний компонент мови: Наукове видання. – К. – 2000. – С. 48–51.
28. Буслаев Ф. И. О сродстве одного русского заклѣтия с немецким, относящимся к эпохе языческой / Ф. И. Буслаев // Исторические очерки русской народной словесности и искусства. – СПб, 1861.
29. Бюлетень української асоціації когнітивної лінгвістики і поетики №6, червень 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uaclip.at.ua/bjuleten_6.pdf
30. Вайнрих Х. Лингвистика лжи / Х. Вайнрих // Язык и моделирование социального взаимодействия: [Переводы] / [Сост. В. М. Сергеева, П. Б. Паршина]; [общ. ред. В. В. Петрова]. – М.: Прогресс, 1987. – С. 44–87.
31. Валгина Н. С. Теория текста : учебное пособие / Н. С. Валгина. – М. : Логос, 2003. – 280 с.

32. Валгина Н. С. Теория текста / Нина Сергеевна Валгина. – М.: Логос, 2004. – 280 с.
33. Валько И. В. Публицистика и развитие социалистического образа жизни / И. В. Валько. – К. : Вища школа, изд-во при КГУ, 1980. – 142 с.
34. Ван Дейк Т. Язык. Познание. Коммуникация / Т. Ван Дейк Б.: БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. – 308 с.
35. Васильев Л. М. Современная лингвистическая семантика / Леонид Михайлович Васильев. – Москва: Высшая школа, 1990. – 176 с.
36. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков (грамматическая семантика, ключевые концепты культур, сценарии поведения) / А. Вежбицкая. – М., 1999. – I – XII. – 780 с.
37. Вежбицкая А. Язык, культура, познание / А. Вежбицкая – М. : Русские словари, 1996. – 416 с.
38. Вільчинський Ю. М. О. Потебня як філософ / Ю. М. Вільчинський – Львів: ЛДУ, 1995. – 128 с.
39. Виноградов В. В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. / В. В. Виноградов. – М.: Изд-во АН СССР, 1963. – С. 5–93.
40. Винокур Г. О. Филологические исследования: Лингвистика и поэтика [текст] : научное издание / Г. О. Винокур. – М. : Наука, 1990 (1991). – 451 с.
41. Вихованець І. Р. Граматика української мови: Синтаксис [текст] : підручник / І. Р. Вихованець. – К. : Либідь, 1993. – 368 с.
42. Волковинський О. С. : теоретичне та історичне тлумачення епітета / О. С. Волковинський, О. Потебня, О. Веселовський // Питання літературознавства. – 2007. – Вип. 73. – С. 3–10.
43. Воркачев С. Г. Концепт как “зонтиковый” термин / С. Г. Воркачев // Язык, сознание, коммуникация: [сб. науч. трудов]. – М., 2003. – Вып. 24. – С. 5–12.
44. Воробйова О. П. Когнітологія як експерієнційний міф: методики концептуального аналізу тексту / О. П. Воробйова // Актуальні проблеми

філологічної науки та педагогічної практики: Тези III Всеукраїнської науково-практичної конференції / Дніпропетровськ, ДНУ імені Олеся Гончара, 8–9 грудня 2011 р. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2011. – С. 8–10.

45. Вундт В. Проблемы психологии народов / Вильгельм Вундт. – М.: Академический проект, 2010. – 136 с.

46. Гак В. Г. Пространство времени. Логический анализ языка: язык и время / Владимир Григорьевич Гак. – М. : Индрик, 1997. – С. 267–280.

47. Гальперін І. Р. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження / Ілля Романович Гальперін. – М. : Наука, 1981. – 144 с.

48. Гамкрелідзе Т. В. Лінгвістична типологія й правовна реконструкція [Електронний ресурс] / Т. В. Гамкрелідзе. – Режим доступу : <http://www.testsoch.info/gamkrelidze-lingvistichna-tipologiya-j-pramovna-rekonstrukciya/>

49. Герценберг Л. Г. Теория индоевропейского корня сегодня / Леонард Георгиевич Герценберг // Вопросы языкознания. – 1973. – №2. – С. 102–110.

50. Гиндин С. И. Что такое текст и лингвистика текста / С. И. Гиндин // Аспекты изучения текста: [сб. науч. тр]. – М., 1981. – С. 25–32.

51. Глущенко В. А. Принцип розвитку в лінгвістичній концепції О. О. Потебні / В. А. Глущенко // Сучасні дослідження з іноземної філології. – 2010. – Вип. 8. – С. 114–119.

52. Голуб І. Б. Літературне редагування: [навч. посібник] / І. Б. Голуб. – М.: Логос. – 432 с.

53. Гончаров Б. П. Звуковая организация восточнославянских заговоров / Б. П. Гончаров // Русская литература. – 1987. – №3 – С. 112–124.

54. Грінберг Дж. Меморандум про мовні універсалії / Дж. Грінберг, Ч. Осгуд, Д. Дженкінс // Нове в лінгвістиці. Вип. V. – М. – 1970, – С. 31–44.

55. Гриценко О. Основи теорії журналістської діяльності / О. Гриценко Г. Кривошея, В. Шкляр. – К., 2000, – 203 с.

56. Гумбольд В. фон. Язык и философия культуры / В. фон Гумбольд. – М.: Прогресс, 1985. – 450 с.
57. Гутнікова А. В. Семантична деривація як засіб поповнення вокабуляру німецької та української мови / А. В. Гутнікова // Наукові записки Національного університету “Острозька академія”. – 2013. – Вип. 39. – С. 28–29
58. Даниленко Л. І. Лінгвістика ХХ – початку ХХІ ст. у пошуках цілісної теорії взаємозв’язку мови, культури і мислення / Л. І. Даниленко // Мовознавство, 2009. – №5. – С. 3–11.
59. Данилюк І. Мова як чинник згуртованості групового “Ми” / Іван Данилюк // Соціальнопсихологія. – 2008. – № 1. – С. 105–112.
60. Дельва О. В. Реконструкція модальних світів: когнітивно-комунікативний аспект / О. В. Дельва // Нова філологія. 2014. – № 64. – С. 30–34.
61. Добросклонская Т. Г. Медиалингвистика: системный подход к изучению [учебное пособие] / Т. Г. Добросклонская. – Москва: Флинта: Наука, 2008. – 203 с.
62. Дридзе Т. М. Организация и методы лингвосоциопсихологического исследования массовой коммуникации [учебное пособие] / Тамара Моисеевна Дридзе. – М.: МГУ, 1979. – 281 с.
63. Дридзе Т.М. Социально-психологические аспекты порождения и интерпретации текстов в деятельности речевого общения / Т. М. Дридзе // Аспекты изучения текста: [сб. науч. тр.] – М., 1981. – С. 129–136.
64. Дронова Л. П. Реконструкция в компаративистике и когнитивно-ориентированной лингвистике [Электронный ресурс] / Любовь Петровна Дронова. – Режим доступа : <http://philology.ru/linguistics1/dronova-12.htm>
65. Д’яков А. С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А. С. Д’яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько. – К. : Вид. дім “КМ Academia”, 2000. – 218 с.

66. Ельмслев Л. Прологомены к теории языка / Луи Ельмслев. – Москва: КомКнига, 2006. – 248 с.
67. Ермоленко Г. В. Лингвистическая статистика. Краткий очерк / Г. В. Ермоленко. – М., 1975. – 155 с.
68. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту : [навч. посіб.] / Т. А. Єщенко. – К. : ВЦ “Академія”, 2009. – 264 с.
69. Жаботинская С. А. Концептуальный анализ: типы фреймов / С. А. Жаботинская // Когнитивная семантика. Материалы второй межд. школы-семинара – Ч. 2. – Тамбов, 2000. – С.10–13.
70. Жайворонок В. В. Етнолінгвістика в колі суміжних наук / В. В. Жайворонок // Мовознавство. – 2004. – № 5-6. – с. 23–35.
71. Жайворонок В. В. Проблема концептуальної картини світу та її мовного відображення / В. В. Жайворонок // Культура народів Причорномор'я: Науч. журнал. – Симферополь: Межвузовский центр “Крым”, 2002. – № 31. – С. 51–53
72. Жоль К. К. Мысль, слово, метафора. Проблемы семантики в философском освещении: [уч. пособие.] / К. К. Жоль. – К.: Наукова думка, 1984. – 301 с.
73. Жучкевич В. А. Общая топонимика / В. А. Жучкевич. – Мн.: БГУ, 2006. – 200 с.
74. Завальнюк І. Я. Історія української літературної мови: [навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки 0203 Гуманітарні науки. 6.020303 Філологія (українська мова і література)] / І. Я. Завальнюк, Т. В. Савчук. – Вінниця, 2010. – 320 с.
75. Загнітко А. П. Український синтаксис (науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс): [навч. посібник] / А. П. Загнітко // Ч. 1. – К.: ІЗМН 1996. – 202 с.
76. Загнітко А. П. Основи дискурсології: [науково-навчальне видання] / Анатолій Панасович Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2008. – 194 с.

77. Загорійчук А. Методи лінгвістичних досліджень / А. Загорійчук, О. Орловська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [doslidzhen](#)
78. Задорожний Б. М. Проблеми загального та германського мовознавства : [зб. пр.] / Б. М. Задорожний. – Л. : ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 250 с.
79. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : [підручник. – 2-ге вид., перероб. і допов] / В. Й. Здоровега. – Львів : ПАІС, 2004. – 268 с.
80. Золотова Г. А. Коммуникативная грамматика русского языка / Г. А. Золотова. – М.: Наука, 2004. – 544 с.
81. Зорькина О. С. О психолингвистическом подходе к изучению текста / О. С. Зорькина // Язык и культура. – Новосибирск, 2003. – С. 205–210.
82. Изменения в языке газеты конца XX – начала XXI века [Електронний ресурс] // Электронный вестник Центра переподготовки и повышения квалификации по филологии и лингвострановедению. – Вып. 4. – СПбГУ, 2007 Режим доступу: <http://window.edu.ru/resource/494/32494>.
83. Іваненко С. М. Поліфонія ритмотональної будови тексту в стилістичному аспекті (на матеріалі німецької мови) / Автореферат дис. д-ра філол. наук / С. М. Іваненко. – Київ : Б. в., 2010. – 34 с.
84. Иванова Е. Ю. Конструкции экспрессивного синтаксиса в современном болгарском языке : [учеб. пособие] / Елена Юрьевна Иванова. – СПб. : Изд-во Санкт-Петербургского ун-та, 1999. – 96 с.
85. Иванов В. В. К реконструкции праславянского текста [Електронний ресурс] // Славянское языкознание. V: Международный съезд славистов / В. В. Иванов, В. Н. Топоров. – Режим доступу: <http://www.philology.ru/linguistics3/parina-09.htm>
86. Іванов В. Ф. Методологія та методика дослідження змісту масової комунікації: дис... д-ра філол. наук: 10.01.08 / КНУ ім. Т. Шевченка. Інститут журналістики. / В. Ф. Іванов – К., 1996. – 467 с.

87. Калюта А. М. Заголовок как индикатор речевого поведения / А. М. Калюта // *Методология исследований политического дискурса*. – Минск, 2000. – С. 157–163.
88. Каплій О. В. Конституційно-правові засади організації та діяльності засобів масової інформації в Україні : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.02 / О. В. Каплій: ОЮА – Одеса, 2014. – 23 с.
89. Карабыков А. В. Проблема конститутивных признаков предложения в отечественном языкознании XVIII-XXI веков : автореф. дис. канд. филол. наук: спец. / А. В. Карабыков. – Барнаул, 2004. – 21 с.
90. Карасик В. И. Язык социального статуса / В. И. Карасик. – М.: ИТДГК “Гнозис”, 2002. – 333 с.
91. Карасик В. И. Языковой круг: Личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
92. Кійко Ю. Є. Німецька й українська кореспонденції в інформаційному аспекті / Ю.Є. Кійко // *Вісник Житомирського державного університету : наук. журн.* – Житомир : ЖДУ, 2012. – Вип. 62. – С. 76–81.
93. Кійко Ю. Є. Німецький газетний коментар у синтаксично-кількісному аспекті / Ю. Є. Кійко // *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. – Луганськ : ЛНУ, 2011. – № 16 (227) : *Філологічні науки*. – Ч. II. – С. 17–23.
94. Ким М. Н. Журналистика: методология профессионального творчества / М. Н. Ким. – СПб. : Михайлова В.А., 2004. – 495 с.
95. Киричук В. Історичні корені українського народу: до питання етногенези українців / В. Киричук // *Генеза*. – 1994. – №1. – С. 142–149.
96. Климов Г. А. Очерк общей теории эргативности / Г. А. Климов. – М.: Наука, 1973. – 264 с.
97. Кодухов В. И. Контекст как лингвистическое понятие / В. И. Кодухов. – Л.: ЛГПИ, 1973. – С. 254–259.

98. Кожина Н. А. Заглавие художественного произведения: структура, функции, типология (на материале русской прозы XIX—XX вв.) : автореф. дис. канд. филол. наук / Н. А. Кожина. – М., 1986. – 22 с.

99. Кожина М. Н. Понятия “текст” и “целый текст” // Очерки истории научного стиля русского литературного языка XVIII–XX вв. / [под ред. М. Н. Кожинной]. – Пермь. – 1996. – С. 34–37

100. Кожина М. Н. Некоторые аспекты изучения речевых жанров в нехудожественных текстах / М. Н. Кожина // Стереотипность и творчество в тексте. – Пермь, 1999. – 20 с.

101. Козловська Г. Б. Прагматичний аспект категорії інформативності англomовних синоптичних текстів газетно-публіцистичного стилю [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02. 04 / Г. Б. Козловська / Харківський національний університет ім.В.Н. Каразіна. – Харків, 2003. – 19 с.

102. Кокорина С.И. О семантическом субъекте и особенностях его выражения в русском языке / С. И. Кокорина. – М., 1979. – 79 с.

103. Коломієць О. М. Газетне синоптичне повідомлення як різновид тексту малого жанру та об'єкт вивчення сучасної лінгвістики / О. М. Коломієць // Наукові праці. Серія “Філологія” – [зб. наук. праць] / [за ред. Л.П. Клименка]. – Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – Вип. 204. – С. 49–53. – ISSN 1609-7742

104. Коломієць О. М. Вживання метафор у англійських, польських та українських синоптичних повідомленнях у публіцистичному стилі / О. М. Коломієць // Сучасні дослідження з іноземної філології. – [зб. наук. праць] / [за ред. М.П. Фабіан]. – Ужгород : ПП “Аутдор-Шарк”, 2013. – Вип. 11. – С. 184–190.

105. Коломієць О. М. Архітектонічна організація газетних синоптичних текстів в англійській та українській мовах / О. М. Коломієць // Наукові записки. Серія “Філологічні науки (мовознавство)” – [зб. наук.

праць] / [за ред. О.А. Семенюка]. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2014. Вип. 128. – С. 247–251.

106. Коломієць О. М. Сучасні методи дослідження синоптичних текстів публіцистичного стилю / О. М. Коломієць // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія “Філологія” – [зб. наук. праць] / [за ред. І. В. Ступак]. – Одеса : Видавничий дім “Гельветика”, 2015. Вип. 18. – С. 113–115.

107. Коломієць О. М. Зв’язність вербальних та іконічних елементів газетних синоптичних текстів англійської, польської та української мов / О. М. Коломієць // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія “Філологія” – [зб. наук. праць] / [за ред. І. В. Ступак]. – Одеса : Видавничий дім “Гельветика”, 2016. Вип. 24. – С. 90–92.

108. Коломієць О. М. Особливості використання термінів в синоптичних текстах англійської, польської та української мов / Олена Коломієць // Научная дискуссия : вопросы филологии, искусствоведения и культурологии. – [сб. науч. статей] / [отв. ред. Е. Ю. Бутакова]. – М. : Издательство “Интернаука”, 2016. Вып. 1(40). – С. 165-169. – ISSN 2309-1924.

109. Коломієць О. М. Особливості структури газетного синоптичного тексту як найвищої комунікативної одиниці та суспільного явища / О. М. Коломієць // Тези доповідей III Всеукраїнської наукової конференції германістів з міжнародною участю “Германістика у XXI столітті : когнітивна, соціо- та прагмалінгвістика” (Харків, ХНУ імені В.Н. Каразіна, 5 квітня 2014 р.). – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – С. 100–102.

110. Коломієць О. М. Лексико-стилістичні особливості газетних синоптичних текстів англійської та польської мов / О. М. Коломієць // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Філологічні науки: сучасні тенденції та фактори розвитку” (Одеса, Південноукраїнська організація “Центр філологічних досліджень”, 30-31 січня 2015 року). –

Одеса : Південноукраїнська організація “Центр філологічних досліджень”, 2015. – С. 113–116.

111. Коломієць О. М. Сучасні методи дослідження синоптичних текстів / О. М. Коломієць // Тези доповідей II Міжнародної конференції “Наука як рушійна антикризова сила” (Київ, Центр наукових публікацій, 16 листопада 2015 року). – К. : Центр наукових публікацій, 2015. – С. 86–89.

112. Коломієць О. М. Реконструкція плану змісту та плану вираження синоптичного тексту / О. М. Коломієць // Тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Мова та культура : сучасні аспекти співвідношення” (Одеса, МГУ, 25-26 листопада 2016 року). – Одеса : МГУ, 2016. – С. 101–104.

113. Конституція України: [текст]: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 р.: станом на 1 січня 2006 р.]. – К.: Мін-во Юстиції України, 2006. – 124 с. – ISBN 966-7630-14-5.

114. Корольова А. В. Когнітивна лінгвокомпаративістика: від реконструкції прамовних форм до реконструкції структур свідомості / А. В. Корольова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія / [гол. ред. А. В. Корольова]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2014. – Т. 17. – № 2. – С. 94–102.

115. Корольова А. В. Нові виклики сьогоденної компаративістики і контрастивістики / А. В. Корольова // Проблеми зіставної семантики : [зб. наук. статей] / [відп. ред. А. В. Корольова]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – Вип. 11. – С. 9–15.

116. Коропатніцька Т. Семантичне градування порівняння у дискурсі / Т. Коропатніцька // Науковий вісник Чернівецького університету : [зб. наук. статей]. – Ч. : Вид. ЧНУ, 2015. – Вип. 430-431. – С. 88–93.

117. Корсун О. В. Безсуб'єктні речення в англійській та українській мовах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ea.donntu.org:8080/bitstream/123456789/24611/1.pdf>

118. Космеда Т. А. Аксіологічні аспекти прагмалінгвістики: засоби вираження категорії оцінки в українській та російській мовах: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01. / Т. А. Космеда. – Харків.: ХДПУ імені Г. С. Сковороди, 2001. – 32 с.
119. Костенко Н. Досвід контент-аналізу: Моделі та практики: Монографія / Н. Костенко, В. Іванов. – К. : Центр вільної преси, 2003. – 200 с.
120. Костомаров В. Г. Рассуждение о формах текста в общении / В. Г. Костомаров. – М.: Ред. журн. “Профессиональное образование. Столица”: НП АПО, 2010. – 48 с.
121. Косяк О. Публіцистика й публіцистичність як дискурс та інтердискурс у царинах культури і масової комунікації [Електронний ресурс] / О. Косяк.– Режим доступу : [mht!http://kulturolog.org.ua](http://kulturolog.org.ua)
122. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: [навчальний посібник] / Ірина Миколаївна Кочан. – К. : Знання, 2008. – 423 с.
123. Кохтев Н. Н. Язык рекламных текстов [учебное пособие для фак. журналистики вузов] / Н. Н. Кохтев. – М.: Высш. школа, 1981. – 125 с.
124. Кочерган М. П. Основи зіставного мовознавства : [підручник] / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Академія, 2006. – 424 с.
125. Кравченко А. В. Что такое коммуникация: Очерк биокогнитивной философии языка [сб. науч. ст] / А. В. Кравченко // Прямая и непрямая коммуникация. – Саратов : ГосУНЦ “Колледж”, 2003. – С. 27–39.
126. Крайнікова Т.С. Видавнична концепція: міркування над терміном / Т. С. Крайнікова. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1423>
127. Красных В. В. Фрейм структуры как единицы языкового сознания / В. В. Красных // Языковое сознание содержание и функционирование. – М., 2000. – С.128–129.
128. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: [підручник] / Марія Крупа – Т.: Богдан, 2005. – 416 с.

129. Кубрякова Е. С. О когнитивной лингвистике и семантике термина “когнитивный” / Е. С. Кубрякова // Вестник ВГУ: Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2001. – Вып. 1. – С. 4–10.
130. Кубрякова Е. С. О ментальных репрезентациях / Е. С. Кубрякова // Проблемы представления (репрезентации) в языке. Типы и форматы знания : [сб. науч. трудов]. – М. : ИЯ – ТГУ, 2007. – С. 13–28.
131. Кузнецова Н. В. Публицистический текст. Лингвистический анализ: [учебное пособие] / Н. В. Кузнецова, О. В. Трофимова. – М.: Флинта, Наука, 2010. – 304 с.
132. Кузнецова О. Д. Журналістська етика та етикет : основи теорії, методики, дослідження трансформації незалежних видань України, регулювання моральних порушень : [монографія] / О. Д. Кузнецова. – Л. : Світ, 1998. – 411 с.
133. Куликова И. С. Введение в металингвистику (системный, лексикографический и коммуникативно-прагматический аспекты лингвистической терминологии) / И. С. Куликова, Д. В. Салмина. – СПб. : Изд-во “Сага”, 2002. – 352 с.
134. Курилович Е. Очерки по лингвистике / Е. Курилович. – М.: Издательство иностранной литературы, 1962. – 456 с.
135. Кучерова О. О. Замітка як об’єкт дослідження теорії комунікації (на матеріалі британської преси) / О. О. Кучерова // Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки. – К., 2004. – Т. 34. – С. 84–87.
136. Кучерова О. О. Зв’язність дискурсу англомовної статті / О. О. Кучерова // Наукові записки НаУКМА. Гуманітарні науки. – К., 2003. – Т. 22, Ч. I. – С. 54–56.
137. Кучерова О. О. Комунікативні стратегії, тактики та прийоми в дискурсі британської газетної замітки / О. О. Кучерова // Мандрівець. – 2004. – №4. – С. 39–44.

138. Кучерова О. О. Семантичні стратегії й тактики побудови плану змісту британського газетного новинного дискурсу / О. О. Кучерова // Мандрівець, 2005. – С. 62–71.
139. Кэмпбелл Дж. Мифический образ / Дж. Кэмпбелл – М. : АСТ, 2002. – 685 с.
140. Левицкий В. В. Семасиология / В. В. Левицкий. – Винница : Нова Книга, 2006. – 512 с.
141. Левицкий Ю. А. Основы теории синтаксиса / Ю. А. Левицкий. – Изд. 3-е. – М. : КомКнига, 2005. – 368 с.
142. Левченко О. П. Атрибут, прототип, стереотип у фразеологічній картині світу / Олена Петрівна Левченко // Мовні і концептуальні картини світу: [зб. наук. пр]. – К. : КНУ, 2004. – №10. – С. 169–174.
143. Левченко О. П. Лінгвокультурологія та її термінна система / Олена Петрівна Левченко // Вісник НУ “Львів. політ.”. – Львів, 2003. – №490. – С. 105–113.
144. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики / А. А. Леонтьев – М.: Смысл, 1997. – 335с.
145. Лысакова И. П. Язык газеты: социолингвистический аспект / И. П. Лысакова. – Л.1981. – 220 с.
146. Лисиченко Л. А. Структура мовної картини світу / Л. А. Лисиченко // Мовознавство. – 2004. – № 5-6. – С. 36–41.
147. Лосева Л. М. Как строится текст / Л. М. Лосева. – М. : Просвещение, 1980. – 93с.
148. Лотман Ю. М. Три функции текста / Ю. М. Лотман // Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история. – М.: Языки русской культуры, 1996. – С. 11–22.
149. Лотман Ю. М. Структура художественного текста / Ю. М. Лотман. – М., 1970. – 167с.
150. Лотте Д. С. Как работать над терминологией. Основы и методы [Текст] / Д. С. Лотте. – М.: Наука, 1968. – 76 с.

151. Лукин В. А. Художественный текст: основы лингвистической теории и элементы анализа / В. А. Лукин. – М.: Ось-89, 2005. – 192 с.
152. Лук'янова Т. В. Про розмежування підходів до вивчення тексту з позицій лінгвістики тексту та інтерпретації тексту / Т. В. Лук'янова // Мовознавство. – 1990. – №3. – С. 57–61.
153. Майданова Л. М. Целестность и связность газетного текста / Л. М. Майданова, Н. В. Муравьева, С. И. Сметанина. – Свердловск, 1984. – с. 45–47
154. Макарук Л. Л. Способы визуализации текстовой информации / Л. Л. Макарук // Язык и социальная динамика : спец. вып. Ценности социума : [сб. науч. трудов] / [отв. ред. А. В. Михайлов, Т. В. Михайлова]. – СГАУ. – Красноярск, 2013. – С. 389 – 396.
155. Макова Е. Проблема методологии исследования информации – обязательного компонента процесса обучения с позиций синергетики / Макова Е., Трофименко Т., Єршова-Бабенко И. // Социальные технологии. – Вып. 19. – Одесса, 2002. – С. 7–8.
156. Максимов С. Е. Прагматические и структурно-семантические особенности текста международного договора (на материале английского языка): Автореф. дис... канд. филол. наук / С. Е. Максимов. – К., 1984. – 23 с.
157. Маринчак В. А. К вопросу о прагматической характеристике текста / В. А. Маринчук // Аспекты изучения текста: [сб. науч. тр]. – М., 1981. – С. 102-109.
158. Марко В. Основи аналізу літературного твору / В. Марко // Дивослово. – 1998. – №10. – С. 38–41.
159. Мартине А. Основы общей лингвистики / А. Мартине. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 224 с.
160. Марчук Л. М. Функціонально-семантичний аспект градації в українській мові : монографія / Л. М. Марчук. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2007. – 304 с.

161. Матвеева Г. Г. Диагностирование личностных свойств автора по его речевому поведению / Г. Г. Матвеева. – Ростовн/Д. : ДЮИ, 1999. – 82 с.
162. Материнська О.В. Меронімічні відношення в лексичній системі німецької та англійської мов : [монографія] / О. В. Материнська. – Донецьк : Всеукраїнське держ. багатoproфільне видавництво Донбас, 2012. – 360 с. (Типологічні, зіставні, діахронічні дослідження. – Т. 8.).
163. Мейенова М. Теоретическая поэтика / М. Мейенова. – Вроцлав, 1974. – с. 27
164. Менгес К. Г. Восточные элементы в “Слове о полку Игореве” [Електронний ресурс] / Менгес К. – [Режим доступу]: <https://books.google.com.ua/books>
165. Методология исследований политического дискурса: Актуальные проблемы содержательного анализа общественно-политических текстов. Вып. 1 / [Под общ. ред. И. Ф. Ухвановой-Шмыговой]. – Мн.: Белгосуниверситет, 1998. – 283 с.
166. Мизин Т.О. Вербалізація концепту Weather / Погода в англійській та українській мовних картинах світу / Т. О. Мизин // Філологічні науки. Вісник Житомирського державного університету. – 2013. – Вип. 68. – С. 115–118
167. Могила О. А. Метеорологическая лексика украинских говоров (лексико-семантическая, ареальная и генетическая характеристика) [Електронний ресурс] / О. А. Могила [Режим доступу]: <http://www.dissercat.com/content/meteorologicheskaya-leksika-ukrainskikh-govorov-leksiko-semanticheskaya-arealnaya-i-genetich#ixzz4fOatqorF>
168. Моль А. Социодинамика культуры / А. Моль. – М., 1983. – 285 с.
169. Мороховский А. Н. Текст в диахроническом аспекте // Текст как важнейшая единица коммуникации (в диахронии и синхронии) / А. Н. Мороховський. – К. : КГПИИЯ, 1984. – С. 5–11.
170. Мороховський О. М. Деякі питання теорії запозичень / О. М. Мороховський . – 1984. – № 1. – С. 19–25.

171. Мороховский А. Н. К проблеме текста и его категориальных признаков // Текст и его категориальные признаки / А. Н. Мороховский. – К.: Киев. гос. пед. ин-т. – 1989. – С. 3–7.
172. Мосиенко Л.В. Стилистические и лингвистические особенности газетного текста / Л. В. Мосиенко – М.: Наука, 2005. – 110 с.
173. Москвин В. П. Русская метафора: параметры классификации / В. П. Москвин. – Филол. Науки. – М., 2000. – № 2. – 318 с.
174. Муравицька М. П. Психолінгвістичний аналіз лексичної омонімії // Мовознавство / М. П. Муравицька. – 1975. – № 3. – С. 59–67.
175. Мухина Ю. Н. Средства репрезентации иронии в художественном тексте : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Мухина Юлия Николаевна. – Саратов, 2006. – 175 с.
176. Нагіна В. О. Основні тенденції розвитку української метеорологічної термінології / В. О. Нагіна // Мовознавство. – 1989. – № 5. – 80 с.
177. Непокупный А. Балто-славянские этноязыковые отношения в историческом и ареальном плане (Тезисы докладов второй балто-славянской конференции) [Электронный ресурс]. / А. Непокупный – [Режим доступа]: <http://wikivisually.com/lang>
178. Николаева Т. М. От звука к тексту / Т. М. Николаева. – М.: Языки русской культуры, 2000. – 680 с.
179. Николина Н. А. Филологический анализ текста: [учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений.] / Н. А. Николина— М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 256 с.
180. Новиков А. И. Семантика текста и ее формализация / А. И. Новикова. – М.: Наука, 1983. – 215 с.
181. Овчинников В. В. Корни дуба. Впечатления и размышления об Англии и англичанах / В. В. Овчинников – Л., 1978. – 198 с.
182. Омарова П. М. Когнитивная структура базовых эмоциональных концептов гнева, страха и радости в английском и даргинском языках :

автореф. дис. на соискание учёной степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 „Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / П. М. Омарова. – Махачкала, 2010. – 21 с.

183. Остроушко О. А. Про основні засади визначення структури текстів українських замовлянь / О. А. Остроушко // Складні питання вузівського курсу української мови: [навч. посібник]. – Кривий Ріг, 2001. – С. 72–78.

184. Пальчевська О. С. Семіотична реконструкція образів у британських фольклорних текстах оказіональних примовок / О. С. Пальчевська // Психолінгвістика. – 2009. – Вип. 3. – С. 144–151.

185. Парина Е. А. Реконструкция текстов в кельтской филологии: методология работ последних лет / Е. А. Парина // (Индоевропейское языкознание и классическая филология - XIII (чтения памяти И. М. Тронского). Материалы международной конференции). – 2009. – С. 691–698.

186. Паров'як І. І. Експресивний потенціал синтаксичних одиниць у німецькомовному постмодерністському прозовому тексті 10.02.04 – германські мови Чернівці. – 2015. – 242 с.

187. Пахаренко В. І. Українська поетика: [підруч. для вищ. навч. закладів] / В. І. Пахаренко. – Черкаси: Відлуння-плюс, 2002. – 319 с.

188. Педченко Л. В. Современный русский язык. Фонетика. Фонология. Орфоэпия: [уч. пос] / Л. В. Педченко. – Харьков: ХНУ имени В.Н. Каразина, 2008. – 72 с.

189. Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів / В. І. Перебийніс. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 168 с.

190. Перфильева Н. Ю. Оценочные характеристики концепта «погода» в русском и английском языке // Известия Российского государственного педагогического университета имени А.И. Герцена. Аспирантские тетради: Научный журнал. – СПб., 2008. – № 32(70): Аспирантские тетради. Ч.І. (Общественные и гуманитарные науки): Научный журнал. – СПб., 2008. – С. 275–280.

191. Петрова Н. Е. Язык современных СМИ / Н. Петрова, Л. Рацибурская – М. : Наука, 2011. – 160 с.
192. Пирс Ч. С. *Grammatica speculativa*. Логические основания теории знаков. Начала прагматизма / Ч. С. Пирс. – СПб.: Алтейя, 2000. – т. 2. – 223 с.
193. Пирс Ч. С. Начала прагматизма / Ч. С. Пирс [пер. с англ. В. В. Кирющенко, М. В. Колопотина.] – Т. 2: Логические основания теории знаков. – СПб. : Лаборатория метафизических исследований философского факультета СПбГУ ; Алтейя, 2000. – 352 с.
194. Победін В. А. Знаки в графическом дизайне / А. В. Победін. – Харків: Ранок, 2001. – 96 с.
195. Поляков М. Я. Вопросы поэтики и художественной семантики / М. Я. Поляков. – М. : Советский писатель, 1978. – 444 с.
196. Попова Е. А. Человек как основополагающая величина современного языкознания / Е. А. Попова // Филологические науки. – М., 2002. – №3. – С.69 – 76.
197. Почепцов Г. Г. (мол.) Коммуникативные аспекты семантики / Г. Г. Почепцов – К., 1987. – 131 с.
198. Прилюк Д. М. Теорія і практика журналістської творчості. Методологічні проблеми / Д. М. Прилюк. – К., 1973. – 271 с.
199. Пфютце М. Грамматика и лингвистика текста. Перевод с немецкого О. Г. Ревзиной и Т. Я. Андриющенко / М. Пфютце // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 8. Лингвистика текста / [отв. ред. Т.М.Николаева]. - М.: Прогресс, 1978. – 479 с.
200. Ракитов А. И. Опыт реконструкции концепции понимания Фридриха Шлейермахера / А. И. Ракитов // Историко-философский ежегодник / [гл. ред. А. А. Грицанов]. – Минск: Интерпрессервис, 1988. – С. 150–165.
201. Реферовская Е. А. Лингвистические исследования структуры текста / Е. А. Реферовская / [отв. ред. А. В. Десницкая]. – Л.: Наука, 1983. – 216 с.

202. Різун В. В. Теорія масової комунікації : [підручник] / В. В. Різун. – К. : Просвіта, 2008. – 260 с.
203. Рудницька Н. М. Одночленні номінативні речення у німецьких газетних і журнальних текстах / Н. М. Рудницька // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк : ВНУ, 2011. – № 3. – Ч. 2. – С. 63–66.
204. Сахарчук Л. І. Методологія комунікативних досліджень : [монографія] / Людмила Іллівна Сахарчук. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2006. – 214 с.
205. Седов К. Ф. Дискурс и личность: эволюция коммуникативной компетенции / К. Ф. Седов. – М.: Лабиринт, 2004. – 320 с.
206. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд). / О. О. Селіванова – К.: Вид-во Укр. фітосоціолог. центру, 1999. – 148 с.
207. Селіванова О. О. Основи лінгвістичної теорії тексту та комунікації / О. О. Селіванова. – К. : ЦУЛ, “Фітосоціоцентр”, 2002. – 336 с.
208. Семенюк Т. П. Феномен зображення в системі невербального оформлення [Електронний ресурс]/ Т. П. Семенюк. – [Режим доступу]: <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/2458/3/Semenyuk%20fenomen.pdf>
209. Серажим К. С. Текстознавство / К. С. Серажим. – К. : Паливода А. В., 2012. – 188 с.
210. Серль Дж. Р. Основные понятия исчисления речевых актов / Дж. Р. Серль, Д. Вандервекен // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 18: Логический анализ естественного языка. – М., 1986. – С. 242–264.
211. Скребнев Ю. М. Возникновение и становление языковой экспрессии / Ю. М. Скребнев // Проблемы экспрессивной стилистики. Вып.2. / [отв. ред. Т. Г. Хазагеров]. – Ростов-на-Дону, 1992.
212. Скребнев Ю. М. Основы стилистики английского языка / Ю. М. Скребнев: [учебник]. – [2-е изд., испр.] – М.: Астрель, 2003. – 221 с.

213. Снитко О. С. Коды культуры у мовній об'єктивациї дійсності / О. С. Снитко // *Studialinguistica*. – Збірник наукових праць КНУ ім. Т. Шевченка Випуск 1. – Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. – С. 115–121.
214. Соколов А. Н. Теория стиля / А. Н. Соколов. – М.: Искусство, 1968. – 330 с.
215. Солганик Г. Я. Синтаксическая стилистика / Г. Я. Солганик. – М.: Высш. шк., 1991. – 182 с.
216. Сорокина Е. А. К уточнению содержания термина “Семантическая реконструкция” [Электронный ресурс] / Е. А. Сорокина: [Режим доступа]: <http://cyberleninka.ru/article/n/k-utochneniyu-soderzhaniya>
217. Сосюр Ф. Курс загальної лінгвістики / Фердінан де Сосюр: [Пер. з фр. А. Корнійчук, К. Тищенко]. – К. : Основи, 1998. – 324 с.
218. Стернин И. А. Контрастивна лингвистика : проблемы теории и методики исследования / Иосиф Абрамович Стернин. – М. : Восток–Запад, 2006. – 206 с.
219. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики / Ю. С. Степанов. – 4-е изд., стер. – М. : Академ. Проект, 2004. – 992 с.
220. Супрун-Белевич Л. Р. Метеорологическая лексика в славянских языках Автореф. дис. канд. филол. наук / Л. Р. Супрун-Белевич. – 1987. – 20 с.
221. Сусов И. П. Деятельность, сознание, дискурс и языковая система / И. П. Сусов // *Языковое общение: процессы и единицы*: [межвуз. сб. науч. тр.] / КГУ. – Калинин, 1988. – С. 7–13.
222. Сусов И. П. Лингвистика между двумя берегами / И. П. Сусов // *Языковое общение: Единицы и регулятивы*: [межвуз. сб. науч. тр.] / Калининск. гос. ун-т. –Калинин, 1987. – С. 9–14.
223. Сусов И. П. Языковое общение и лингвистика / И. П. Сусов // *Прагматические и семантические аспекты синтаксиса*: [сб. науч. тр.] – Калинин, 1985. – С. 3–12.

224. Сухих С. А. Типология языкового общения / С. А. Сухих // Язык, дискурс и личность: [межвуз. сб. науч. тр.]– Тверь: Тверской государственный университет, 1990. – С. 45–50.
225. Телия В. Н. Метафоризация и её роль в создании языковой картины мира / В. Н. Телия // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М. : Наука, 1988. – С. 173–203.
226. Терехова С. І. Система орієнтаційних координат у мові і мовленні (на матеріалі української, російської та англійської мов): монографія / Світлана Іванівна Терехова. – К. : КНЛУ, 2007. – 400 с.
227. Тимченко Є. П. Порівняльна стилістика німецької та української мов : навч. посібн. / Є. П. Тимченко. – Вінниця : Нова книга, 2006. – 240 с.
228. Титаренко М. Феномен публіцистики: проблема дефініцій [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.lnu.edu.ua/faculty/jur>
229. Тищенко О. В. Обрядова семантика слов'янських мов у зіставно-типологічному аспекті : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.15 / Тищенко Олег Володимирович. – К., 2001 – 441 с.
230. Томахин Г. Д. Топонимы как реалии языка и культуры (на мат-ле географических названий США) / Г. Д. Томахин // Вопросы языкознания. – 1984. – №4. – С. 84–90.
231. Томахин Г. Д. Лингвистические аспекты лингвострановедения / Г. Д. Томахин // Вопросы языкознания. – 1986. – №6. – С. 113–118.
232. Топоров В. Н. Исследования по этимологии и семантике [В 4-х тт] – М.: Языки славянских культур / В. Н. Топоров// Рукописные памятники Древней Руси, 2004–2010.
233. Торговец Ю. І. Функціональні особливості заголовків текстів соціально-політичного есе [Електронний ресурс] / Ю. І. Торговец // Науковий вісник Чернівецького університету. Германська філологія. – 2014. – Вип. 692–693. – С. 280–283. – [Режим доступу]: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvchnugf_2014_692-693_85.

234. Трубачев О. Н. приемы семантической реконструкции / Олег Николаевич Трубачев. // Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. Теория лингвистической реконструкции. – 1988. – С. 197–222.
235. Труфанова И. В. Образ слушающего в языке / И. В. Труфанова // Филологические науки. – №2. – М., 1997. – С. 98–104.
236. Тураева З. Я. Лингвистика текста: (Текст: структура и семантика): [учеб. пособие] / З. Я. Тураева – М.: Просвещение, 1986. – 127 с.
237. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності) / О. Федик. – Львів: Місіонер, 2000. – 300 с.
238. Федосюк М. Ю. Нерешенные вопросы теории речевых жанров / М. Ю. Федосюк // Вопр. языкознания. – 1997. – №5. – С. 102–120.
239. Фіть Л. В. Тема матеріалу в структурі газети // Наукові записки інституту журналістики. – К., 2002. – Т. 9. – С. 123–126.
240. Фоссестел Б. Текст и его структура / Б. Фоссестел // Исследования по теории текста. Реферативный сборник. – М., 1979. – С. 10–34.
241. Фреге Г. О смысле и значении [Электронный ресурс] / Г. Фреге [Режим доступа] : <http://kant.narod.ru/frege1.htm>
242. Фуко М. Археология знаний / М. Фуко. [пер. з фр]. – К.: Основи, 2003. – 326 с.
243. Хабутдинов Ю. Г. Краткосрочные метеорологические прогнозы Материалы по курсам Синоптическая метеорология и Гидрометеорологическое обеспечение народного хозяйства / Ю. Г. Хабутдинов. – [Учебное пособие]. – Казань: Казанский государственный университет, 2008. – 52с.
244. Ходякова Л. А. Методика интерпретации текста как феномена культур/ Л. А. Ходякова // Ярославский педагогический вестник – 2011 – № 2 – Том II (Психолого-педагогические науки). – С. 76–81.
245. Храпченко М. Б. Текст и его свойства / М. Б. Храпченко // Контекст-1985 / [Отв. ред. Н. К. Гей]. – М.: Наука, 1986. – С. 3–14.

246. Чабаненко В. А. Стилїстика експресивних засобів української мови : монографія / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя : ЗДУ, 2002. – 351 с.
247. Ченки А. Современный когнитивный подход к семантике : сходства и различия в теориях и целях / А. Ченки // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 1996. – № 2. – С. 68–78.
248. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилїстики сучасної української мови / І. Г. Чередниченко. – К.: Радянська школа, 1962. – 496 с.
249. Черняховская Л. А. Смысловая структура текста и ее границы / Л. А. Черняховская // Вопр. языкознания. – 1983. – № 6. – С. 117–127.
250. Черхава О. О. Феномен реконструкції у лінгвокомпаративістиці доби структуралізму / О. О. Черхава // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія / [гол. ред. А. В. Корольова]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2015. – Т. 18. – № 1. – С. 157–164.
251. Чикина Л. К. Лингвистика текста: [учебное пособие] / Л. К. Чикина – Саранск: Изд. Мордовского ун-та, 1986. – 84 с.
252. Шайкевич, А. Я. Введение в лингвистику / А. Я. Шайкевич. – М.: Академия, 2010. – 393с.
253. Шаповаленко Н. М. Форми синтезу ідейно-публіцистичного та образно-художнього начал у творах Івана Багряного : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук / Н. М. Шаповаленко. – К., 2007.
254. Шарков Ф. И. Основы теории коммуникации / Ф. И. Шарков // Теория коммуникации. – М. : Дашков и К, 2009. – 591с.
255. Шахматов О. О. Повесть временних лет [Електронний ресурс] / О. О. Шахматов. – [Режим доступу]: <http://lib2.pushkinskiydom.ru>
256. Шаховский В. И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В. И. Шаховский. – М. : ЛКИ, 2008. – 208 с.
257. Швачко С. А. Глибинна структура поверхневих лакун у синтаксичному дискурсі [Електронний ресурс] / С. А. Швачко, Т. О. Анохіна. – [Режим доступу]: eprints.zu.edu.ua/1551/1/86.pdf

258. Шендельс Е. И. Deutsche Grammatik / Е. Шендельс. – Практическая грамматика немецкого языка. М.: Высшая школа, 1982. – 400 с.
259. Щерба Л. В. Избранные работы по языкознанию и фонетике / [отв. ред. М. И. Матусевич]. – ЛГУ им. А. А. Жданова. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1958 – Т. 1. – 1958. – 180 с.
260. Шмелева Т. В. Лингвистические идеи и педагогические принципы В. А. Белошапковой / Т. В. Шмелева // Вестник Моск. ун-та – Сер. 9, Филология. – М., 1997. – N 3. – С. 78–86.
261. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови [Текст] : [підручник] / Каленик Федорович Шульжук. – К. : Академія, 2004. – 408 с.
262. Шутова М. О. Реконструкція фактів етнокультури від архетипів до стереотипів / М.О. Шутова // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики : [збірник наукових праць]. – Вип.25 / [відп. ред. Корбозерова Н.М.]. – К.: Логос, 2014. – С. 508–522.
263. Эко У. Отсутствующая структура. Введение в семиологию // Умберто Эко. – ТОО ТК “Петрополис”, 1998. – 432 с.
264. Юнг К. Г. Душа и миф: шесть архетипов // Карл Густав Юнг / [пер. с англ.]. – К.: Государственная библиотека Украины для юношества, 1996. – 384 с.
265. Яворская Г. М. О концепте “дом” в украинском языке // Г. М. Яворская / Сокровенные смыслы: Слово. Текст. Культура: [сб. статей в честь Н. Д. Арутюновой]. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – С. 714–728.
266. Якобсон Р. Избранные работы / Р. Якобсон – М: Прогресс, 1985. – 455 с.
267. Якобсон Р. Лингвистика и поэтика / Р. Якобсон // Структурализм: “за” и “против”: Сб. статей. – М.: Прогресс, 1975. – С. 193–230.
268. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації / Яшенкова О. – К.: Академія, 2010. – 312с.

269. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : [навч. посібник для самостійної роботи студентів] / О. В. Яшенкова. – К. : ВЦ Академія, 2011.
270. Adams J.-A. English for Academic Uses: [A Writing Workbook] / J.-A. Adams. – Englewood Cliffs, N. Y.: Prentice-Hall, 1982. – 228 p.
271. Amaudet M. L. Approaches to Academic Reading and Writing / M. L. Amaudet. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1984. – 276 p.
272. Arora Sh. The Perception of proverbiality [Електронний ресурс] / De Proverbio. An Electronic Publisher of International Studies and Collections. – 1995.–Vol. 1. – № 1. – [Режим доступу]: <http://www.deproverbio.com/DPjournal/DP, 1, 1, 95/ ARORA.htm>
273. Bloom H. Beowulf. Interpretation [Електронний ресурс] / H. Bloom. – [Режим доступу]: https://books.google.com.ua/books?id=_ko9AYu0W7UC&pg
274. Campbell J. The Inner Reaches of Outer Space: Metaphor as Myth and as Religion / Campbell J. – N. Y., Toronto: MIT Press, 1965.
275. Christopher H. Sterling Encyclopedia of Journalism [Електронний ресурс]: за даними Енциклопедії журналістики 2009 р. – [Режим доступу]: <http://knowledge.sagepub.com/view/journalism/n403.xml>
276. Crystal D. Language and the Internet [Електронний ресурс] / D. Crystal. – [Режим доступу]: <https://books.google.co.uk>
277. Dokulil M. Tvoření slov v češtině: teorie odvozování slov / Miloš Dokulil. – Praha : Nakl. Českosl. akad. věd, 1962. – 264 s.
278. Dijk van T.A. Text and Context. Exploration in the Semantics and Pragmatics of Discourse/ Dijk van T.A. – Amsterdam, –119 p.
279. Dijk van T.A. Text and Discourse / Dijk van T.A. – London, 2006. – 272 p.
280. Fleischer W. Stilistik der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer. – Frankfurt am Main : Peter Lang Verlag GMBH, 1993. – 341 S

281. Fricke H. Reallexikon der deutschen Literaturwissenschaft: Neubearbeitung des Reallexikons der deutschen Literaturgeschichte / Harald Fricke, Klaus Frubmüller ; hrsg. von Klaus Weimar. – Berlin : Walter de Gruyter, 1997. – 754 S.
282. Fröhlicher P. Theorie und Praxis der Analyse französischer Texte: eine Einführung / Peter Fröhlicher. – Tübingen : Gunter Narr Verlag, 2004. – 294 S.
283. Gelhausen T. Modellextraktion aus natürlichen Sprachen: eine Methode zur systematischen Erstellung von Domänenmodellen / Tom Gelhausen. – Karlsruhe : KIT Scientific Publishing, 2010. – 303 S.
284. Gibson J. W. Introduction to Human Communication / J. W. Gibson. – Dubuque, Iowa: Wm. C. Brown, 1992. – 483 p.
285. Graber D. A. Guiding Public Policies // Media Power in Politics / [Ed. by Graber D.A.]– Washington, D. C.: CQ Press: a Division of Congressional Quarterly Inc, 1994. – P. 311–312.
286. Graber D. A. Processing the News: How People Tame the Information Tide / D. A. Grader. – N.Y.; L.: Longman, 1984. – 241 p.
287. Greis M. L. Speech Acts and Conversational Interaction / M. L. Greis. – Cambridge University Press, 1995. – 248 p.
288. Griffin E. A First Look at Communication Theory / E. A. Griffin – N. Y., L.: McGraw-Hill, Inc, 1991. – 412 p.
289. Gripsrud J. Understanding Media Culture / J. Gripsrud. – L.: Arnold, 2002. – 330 p.
290. Gumperz J. J. Discourse Strategies / J. J. Gumperz. – Cambridge University Press, 1982. – 225 p.
291. Hale B Companion to the Philosophy of Language [2 Volume Set] (Blackwell Companions to Philosophy) / Bob Hale, Crispin Wright Kathrin Glüer-Pagin. – Stockholm University. – 732 p.

292. Hermann-Ruess A. Emotionale Rhetorik: Mit Worten begeistern, beeindrucken, berühren / Anita Hermann-Ruess. – Offenbach : GABAL Verlag GmbH, 2014. – 224 S.
293. Hudson G. [Электронный ресурс] / G.Hudson. – [Режим доступа]: <http://www.slideshare.net>
294. Jackson K. H. Language and History in Early Britain / Jackson K. H. – Edinburgh: Edinburgh UP, 1953. – 134 p.
295. Jones L. K. Theme in English Expository Discourse / L. K. Jones. – Jupiter Press, 1977. – 308 p.
296. Kastovsky D. Typological Changes in Derivational Morphology / Dieter Kastovsky // The Handbook of the History of English / [Ed. by A. van Kamenade, B. Los.] – Malden, Oxford, Carlton: Blackwell, 2006. – XVI. - 655 p.
297. Kronrod A. Accessibility and Referring Expressions in Newspaper Headlines / A. Kronrod, O. Engel // Journal of Pragmatics. – 2001. – 33. – P. 683–699.
298. Krycki P. Die Textsorten Wettervorhersage im Kommunikationsbereich Wissenschaft und Wetterbericht im Kommunikationsbereich Massenmedien Eine textlinguistische, systemtheoretische und funktionalstilistische Textsortenbeschreibung [Электронный ресурс] / P. Krycki – [Режим доступа]: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/binary/UWLS2655ZGADHWP HQKYGEOQY6UQ7DB6O/>
299. Lakoff G. Metaphors We Live by / G. Lakoff, M. Johnson. – Chicago : Chicago University Press, 1980. – 242 p.
300. Lasswell H. D. The Structure and Function of Communication in Society / H. D. Lasswell // Mass Communication. W.Schramm (Ed.). – Urbana, 1949. – P. 102–115.
301. Lee B. P. H. Mutual Knowledge, Background Knowledge and Shared Beliefs: Their roles in establishing common ground / B. P. H. Lee // Journal of Pragmatics. – 2001. – 33. – P. 21–44.

302. Leech G. N. *Principles of Pragmatics* / G. N. Leech. – L., N. Y., 1983. – 250 p.
303. McDowall D. *Britain in Close-up* / D. McDowall. – Harlow: Person Education Limited, Longman, 1999. – 208 p.
304. McNair B. *News and Journalism in the UK* / B. McNair. – [fourth ed.] – L., N. Y.: Routledge, 2003. – 249 p.
305. McQuail D. *Media Performance. Mass Communication and the Public Interest* / D. McQuail. – L., Newbury Park, New Delhi: SAGA Publications, 1993. – 238 p.
306. Mejer R. M. *Deutsche Stilistik* / R. M. Mejer. Paderborn : Salzwasser Verlag, 2013. – 252 S.
307. Meštrović A. Weather forecast data semantic analysis in F-logic [Електронний ресурс] / A. Meštrović. – [Режим доступу]: <http://jios.foi.hr/index.php/jios/article/view/34>
308. Morley D., Robins K. *The National Culture in its New Global Context* / D.Morley, K.Robins // *British Cultural Studies. Geography, Nationality, and Identity*. – Oxford, N. Y.: Oxford University Press, 2001. – P. 1–15.
309. Nylund M. *Asking Questions, Making Sound-bites: research reports, interviews and television news stories* / M. Nylund // *Discourse Studies*. – L.; Thousand Oaks (CA); New Delhi. – 2003. – Vol. 5(4). – P. 517–533.
310. Oakley T. *Conceptual blending, narrative discourse, and rhetoric* / T. Oakley // *Cognitive linguistics*. – Berlin, 1998. – Vol.9, N 4. – P. 321-360.
311. Provost G. *The Freelance Writer's Handbook* / G. Provost. – N. Y.: Mentor, 1982. – 230 p.
312. Roider Ulrike. Griech. thumos “Mut” – ai. dhumah “Rauch” / Roider Ulrike. – KZ. – 1981. – Bd. 95.
313. Rzetelska-Feleszko E. *Nazwy miejscowe // Polskie nazwy własne. Encyklopedia* / pod. red. E. Rzetelskiej-Feleszko. – Kraków, 2005. – S. 191-230.

314. Saß A. Ch. Dekodierung emotionaler Sprechweisen durch Patienten mit Cochlear Implant / Anke Christine Saß // Zeitschrift für Angewandte Linguistik. – 2002. – Vol. 36. – S. 81–91.
315. Schaar A. M. Rhetorik der Verständigung: Standardwerk und Ratgeber. Das A und O guter Beziehungen / Alexander Maximilian Schaar. – Norderstedt : Books on Demand, 2007. – 675 S.
316. Schlenker Ph. Expressive Presuppositions / Philippe Schlenker // Theoretical Linguistics. – 2007. – Vol. 33, Iss 2. – P. 237–245.
317. Schlerath B. Ist ein Raum- / Zeit-Modell für eine rekonstruierte Sprache möglich? // Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung. 1981. Bd. 85. Hf. 2. – S. 188.
318. Severin W. J.. Communication Theories: Origins, methods, uses / W. J. Severin. – 2-nd ed. – N. Y., L., 1988. – 354 p.
319. Silverman D. Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction / D. Silverman. – 2-nd ed. – L., Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications, 2003. – 325 p.
320. Simpson P. Stylistics: Resource Book for Students / P. Simpson. – New York : Routledge, 2004. – 248 p.
321. Sitta H. Der Satz / H. Sitta // Grammatik der deutschen Gegenwartssprache / Hrsg. G. Drosdowski. – Mannheim : Bibliographisches Institut & F. A. Brockhaus, 1995. – S. 590-826.
322. Slevin J. The Internet and Society / J. Slevin. – Cambridge: Polity Press, 2003. – 266 p.
323. Sowinski B. Stilistik der deutschen Sprache / B. Sowinski. – Weimar ; Stuttgart : Verlag Metzler, 1999. – 339 S.
324. Stewart C. Media and Meaning. An Introduction / C. Stewart. – L.: BFI Publishing, 2001. – 465 p.
325. Sweetser E. From etymology to pragmatics / Eve Sweetser. – Cambridge, 1990. – 174 p.

326. Taylor J. R. Category Extension by Metonymy and Metaphor / J. R. Taylor. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2002. – P. 323–347.
327. The Media and Communication // UK 2003. The Official Yearbook of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland. – L.: TSO, 2002. – P. 230–245.
328. Titov I. Bootstrapping Semantic Analyzers from Non-Contradictory Texts [Электронный ресурс] / Titov Ivan Kozhevnikov Mikhail // Saarland University Saarbrücken,- Germany.- [Режим доступа]: http://www.coli.uni-saarland.de/~mikhail/ac110_sem.pdf
329. Tomasello M. Constructing a language: a usage-based theory of language acquisition / M. Tomasello. – Cambridge, MA : Harvard Univ. Press, 2003. – 388 p.
330. Tomlin R. S. Discourse Semantics // Discourse as Structure and Process / Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction / [Ed. By T. A. van Dijk]. – L.: SAGE Publications
331. Ueding G. Klassische Rhetorik / Gert Ueding. – München : 5. Aufl. Verlag Beck,. – 2011. – 126 s.
332. Weinrich H. Textgrammatik der deutschen Sprache / H. Weinrich. – Mannheim, Leipzig, Wien, Zürich: Dudenverlag, 1993. – 1112 s.
333. Weise G. Zur Spezifik der Intertextualität in literarischen Texten / G. Weise // Textbeziehungen: linguistische und literaturwissenschaftliche Beiträge zur Intertextualität. – Tübingen : Stauffenburg, 1997. – S. 39–49.
334. Williams R. A. The Finn Episode in Beowulf: An Essay in Interpretation / R. A. Williams. – Cambridge: Cambridge University Press, 1924. – 184 p.
335. Willem Elias Signs of time / Elias Willem // Linguistic aspect. – Amsterdam-Atlanta: GA, 1997. – 212 p.
336. Wood T. Cognitive processes in text interpretation: Rereading Bakhtin / T. Wood // Journal of Literary Semantics. – N. Y. : Mouton de Gruyter, 2004. – Vol. 33, № 1. – P. 25–40.

337. Zifonun G. Grammatik der deutschen Sprache / Gisela Zifonun, Ludger Hoffmann, Bruno Strecker. – Berlin ; New York : de Gruyter, 1997. – Bd. 1. – 2570 S.

338. Zipf G. K. Selected Studies of the Principle of Relative Frequency in Language/ G. K. Zipf. - Cambridge (Mass.). – 1932 S.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

339. Англо-русский словарь общей лексики [Электронный ресурс] // АБВУУ Lingvo x6 [Электронный ресурс] : электронный словарь. – 4,7 Gb. – АБВУУ Software, 2014. – 1 электрон. опт. диск (DVD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 512 Mb Ram ; Windows 8/8.1, 7, Vista, XP (SP2, 3). – Назва з контейнера

340. Англо-русский метеорологический словарь [за ред. И. П. Гейбер]. – Ленинград: Гидрометеорологическое издательство, 1969 – 446 с.

341. Англо-український словник, українсько-англійський словник / Близько 500 000 од. пер. [за ред. Бусел В.]. Перун, 2010. – 1568 с.

342. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / Ольга Сергеевна Ахманова. – М. : Сов. энцикл., 1966. – 608 с.

343. Великий сучасний німецько-український українсько-німецький словник / [за ред. О. В. Чоботар, В. Д. Каліущенко, В. В. Оліфіренко]. – Донецьк : ТОВ “ВКФ “БАО”, 2009. – 944с.

344. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. – К. – Ірпінь : ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с.

345. Великий тлумачний словник української мови [упоряд. Т. В. Ковальова]. – Харків: “Фоліо”, 2005 – 767 с.

346. Етимологічний словник топонімів України / [за ред. В. Г. Скляренко]. – К.: ВЦ “Академія”, 2014. – 544 с.

347. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / [за ред. О. С. Мельничука]. – К. : Наукова думка, 1985. – Т. 2 : Д – Коппі. – 571 с.
348. Етимологічний словник української мови : у 7 т. / [за ред. О. С. Мельничука]. – К. : Наукова думка, 2006. – Т. 5 : Р – Т. – 704 с.
349. Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина. – М.: Моск. гос. ун-т, 1996. – 245 с.
350. Лингвистический энциклопедический словарь / [за ред. В. Н. Ярцевой]. – М.: Сов. энцикл., 1990. – 682 с.
351. Літературознавчий словник-довідник / [за ред. Р.Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.]. – К.: ВЦ “Академія”, 1997. – 752 с.
352. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Гром'яка, Ю.Коваліва, В.Теремка. – К.: “Академія”, 2006. – 752 с.
353. Ніколаева Т.М. Краткий словарь терминов лингвистики текста / Т.М. Николаева // Лингвистика текста / Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. VIII. – Сост., общ. ред. и вступ. ст. Т.М. Николаевой. – М.: Прогресс, 1978. – С. 467–472.
354. Новейший философский словарь [сост. А. А. Грицанов]. – Мн.: Из-во. В.М.Сакун, 1998. – 896 с.
355. Польсько-український українсько-польський словник / [за ред. В. Бусела]. – К.: Ірпінь, 2004. – 848 с.
356. Словник епітетів української мови / [за ред. Л. О. Пустовіт]. – К. : Довіра, 1998.
357. Словарь української мови / Упор. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченко. – К.: Наук. думка, 1996-1997. – Т. 1 – 4.
358. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 4: І – М / [ред. А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, П. П. Доценко]. – К.: Наукова думка, 1973. – 840 с.
359. Словник української мови: в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. 2: А – В [ред. П. Й.

Горецький, А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, Н. І. Швидка]. – К.: Наукова думка, 1970. – 799 с.

360. Словник образотворчих засобів. Тропи та стилістичні фігури / [за ред. В. Ф. Святюця]. – Київ : Нац. ун-т ім. Т.Шевченка. Ін-т журналістики, 2003. – 178 с.

361. Словник літературознавчих термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrlib.com.ua>

362. Словник фізичної лексики : українсько-англійсько-німецько-російський / [уклад. В.Козирський, В. Шендеровський]. – К. : Рада, 1996. – 934 с.

363. Стилистический энциклопедический словарь русского языка / [под ред. М. Н. Кожинной]. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Флинта : Наука, 2006. – 696 с.

364. Толковый словарь. Язык газеты, радио, телевидения / [под ред. Г. Я. Солганика]. – М.: АСТ : Астрель, 2008. – 749 с.

365. Тлумачний словник з метеорології та кліматології / [за ред. В. І. Затули]. – Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2009. – 76 с.

366. Топонімічний словник України / [за ред. М. Т. Янка]. – К. : Знання, 1998. – 432 с.

367. Українська мова : енциклопедія / редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк [та ін.]. – К. : Укр. енцикл., 2000. – 752 с.

368. Українсько-польський і Польсько-український словник / [Текст] : понад 42 000 сл. / [упоряд. Л. В. Біленька-Свистович, Л. І. Горбенко, Н. М. Заячківська]. – Львів : Світ, 2004. – 743 с.

369. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди / [за ред. В. І. Шинкарук]. – Київ : Абрис, 2002. – 742 с.

370. Deutsches Etymologisches Wörterbuch [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.koeblergerhard.de/derwbhin.html>

371. Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache [herausgeber D. Götz, G. Haensch, H. Wellmann]. – B. : Langenscheidt, 2008. – 1307 с.
372. Etimologisches Wörterbuch der Deutschen Sprache [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.koeblergerhard.de/derwbhin.html>
373. Kluge F. Etymologische Wörterbuch der deutschen Sprache / Friederick Kluge / [bearbeitet von E. Seebold]. – Berlin – New York, 2002. – 1023 S.
374. Longman Dictionary of Contemporary English [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ldoceonline.com/>
375. Metzler Lexicon Sprache / [verlag J. B. Metzler]. – Stuttgart : Weimar, 2005. –782 с.
376. Merriam-Webster's Geographical Dictionary / [edited by D. J. Hopkins]. – Springfield : Merriam-Webster, 2001. – 1387 p.
377. New Webster's dictionary and thesaurus of the English language / [edited by Bernard S. Cayne]. – Danbury : Lexicon publications, 1993. – 1149 p.
378. Online etymology dictionary [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.etymonline.com/>
379. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English / [edited by A. S. Hornby]. – Oxford University Press, 1974. – 1055 p.
380. Oxford Dictionary of English [Электронный ресурс] // АВВУУ Lingvo x6 [Электронный ресурс] : электронный словарь. – 4,7 Gb. – АВВУУ Software, 2014. – 1 электрон. опт. диск (DVD-ROM) ; 12 см. – Систем. вимоги : Pentium ; 512 Mb Ram ; Windows 8/8.1, 7, Vista, XP (SP2, 3). – Назва з контейнера.
381. Słownik etymologiczny języka polskiego [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://sjp.pwn.pl/slowniki/>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

382. Аномальна спека // Сільські вісті. – 2016. – 24 травня. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.silskivisti.kiev.ua/19382/index.php>
383. Бабине літо таки буде: синоптики розповіли про погоду на наступний тиждень // Сільські вісті. – 2016. – 4 листопада [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.silskivisti.kiev.ua>
384. Грудень. Зимно // Сільські вісті. – 2014. – 2 грудня [Ел. ресурс]. – режим доступу: <http://www.silskivisti.kiev.ua/19182/Month.php>
385. Довгостроковий прогноз погоди від науковців-метеорологів [Ел. ресурс]. – Режим доступу: ukr.media
386. Екологічні перспективи планети // Сільські Вісті. – 2015.- 1 грудня. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.silskivisti.kiev.ua/19323/index.php>
387. Експрес. – 2016. – 22 листопада [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showList.do?gazeta_ekspres&tagId=47192
388. Збруч [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://zbruc.eu/>
389. Надвечір'я 26.02.2016 [Ел. ресурс]. – Режим доступу:
390. Обозреватель. Прогноз [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com>
391. Перші подихи зими // Сільські вісті. – 2013. – 31 жовтня [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.silskivisti.kiev.ua/19021/>
392. Погода на 23–29 листопада // Подільські вісті. – 2012. – 22 листопада. – с. 8
393. Погода на 23–29 листопада // Подільські вісті. – 2012. – 22 листопада. – с. 8
394. Погода на 30 серпня-5 вересня // Подільські вісті. – 2014. – 29 серпня. – с. 8
395. Погода на 6–12 вересня // Подільські вісті. – 2014. – 6 вересня. – с. 8

396. Погода на 13–19 вересня // Подільські вісті. – 2014. – 13 вересня. – с. 8
397. Погода на 20–26 вересня // Подільські вісті. – 2014. – 20 вересня. – с. 8
398. Погода на 27 вересня–3 жовтня // Подільські вісті. – 2014. – 27 вересня. – с. 8
399. Погода на 4–10 жовтня // Подільські вісті. – 2014. – 4 жовтня. – с. 8
400. Погода на 11–17 жовтня // Подільські вісті. – 2014. – 11 жовтня. – с. 8
401. Погода на 18–24 жовтня // Подільські вісті. – 2014. – 18 жовтня. – с. 8
402. Погода на 25 жовтня–1 листопада // Подільські вісті. – 2014. – 25 жовтня. – с. 8
403. Погода на 2–8 листопада // Подільські вісті. – 2014. – 2 листопада. – с. 8
404. Погода на 9–15 листопада // Подільські вісті. – 2014. – 9 листопада. – с. 8
405. Погода на 16–22 листопада // Подільські вісті. – 2014. – 16 листопада. – с. 8
406. Погода на 23–29 листопада // Подільські вісті. – 2014. – 23 листопада. – с.
407. Погода // Рідна Черкащина. – 2014. – 6 серпня [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://ck.ridna.ua/2014/08/06/davni-ukrajinski-divochi-zachisky-foto>.
408. Погода // Україна молода. – 2016. – 10 листопада.
409. Погода // Україна молода. – 2017. – 05 січня.
410. Погода // Українська правда. – 2008. – 29 вересня.
411. Погода // Українська правда. – 2008. – 22 листопада.
412. Погода // Українська правда. – 2009. – 12 грудня.

413. Погода // Українська правда. –2010. – 26 серпня.
414. Погода // Українська правда. –2011. – 30 січня.
415. Погода // Українська правда. – 2011. – 12 червня.
416. Погода // Українська правда. – 2012. – 12 липня.
417. Погода // Українська правда. –2012. – 16 серпня.
418. Погода // Українська правда. – 2013. – 19 серпня.
419. Погода // Українська правда. – 2014. – 14 квітня.
420. Погода // Українська правда. – 2015. – 3 січня.
421. Погода // Українська правда. – 2015. – 9 січня.
422. Погода // Українська правда. – 2015. –10 січня.
423. Погода // Українська правда. – 2015. – 20 лютого.
424. Погода // Українська правда. – 2015. – 24 жовтня.
425. Погода // Українська правда. – 2016. – 31 січня.
426. Погода // Українська правда. – 2016. – 2 лютого.
427. Погода // Українська правда. – 2016. – 2 травня.
428. Погода // Українська правда. – 2016. – 29 травня.
429. Погода // Українська правда. – 2016. – 18 липня.
430. Погода // Українська правда. – 2016. – 31 липня.
431. Погода // Українська правда. – 2016. – 3 серпня.
432. Погода // Українська правда. – 2016. – 10 серпня
433. Погода // Українська правда. – 2016. – 10 жовтня
434. Погода // Українська правда. – 2016. – 10 листопада.
435. Погода // Українська правда. – 2016. – 12 листопада.
436. Погода // Українська правда. – 2016. –27 листопада.
437. Погода // Українська правда. – 2017. – 6 січня.
438. Погода // Українська правда. –2017. – 7 січня.
439. Погода // Українська правд. – 2017. – 13 січня.
440. Погода // Українська правда. – 2017. – 7 лютого.
441. Прогноз погоди восени 2015 року // Сильна Україна [Ел. ресурс].

442. Сьогодні [ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/>
443. Сюрпризи зими // Сільські Вісті. – 2014. – 2 грудня [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.silskivisti.kiev.ua/19182/index.php>
444. Derby weather // The Derby Telegraph. – 2016. – 14 April.
445. Eden P. The weather week // The Sunday Telegraph. – 2003. – 2 March. – p. 40.
446. Eden P. The weather week // The Sunday Telegraph. – 2003. – 9 March. – p. 40.
447. Eden P. The weather week // The Sunday Telegraph. – 2003. – 16 March. – p. 40.
448. Eden P. The weather week // The Sunday Telegraph. – 2003. – 30 March. – p. 40.
449. Eden P. The weather week // The Sunday Telegraph. – 2003. – 5 April. – p. 40.
450. Scott A. Weather and travel outlook // The Sunday Times. – 2003. – 2 March. – p. 30
451. Scott A. Weather and travel outlook // The Sunday Times. – 2003. – 9 March. – p. 30
452. Scott A. Weather and travel outlook // The Sunday Times. – 2003. – 6 April. – p. 30
453. Scott A. Weather and travel outlook // The Sunday Times. – 2003. – 13 April. – p. 30
454. Scott A. Weather and travel outlook // The Sunday Times. – 2003. – 20 April. – p. 30
455. Scott A. Weather and travel outlook // The Sunday Times. – 2005. – № 14. – p. 30
456. Scott A. Weather and travel outlook // The Sunday Times. – 2005. – № 24. – p. 30
457. Scott A. Weather and travel outlook // The Sunday Times. – 2006. – 2 April. – p. 30

458. Scott A. Weather and travel outlook // The Sunday Times. – 2016. – 18 November. – p. 30
459. The weather channel // Coventry Telegraph. – 2015. – 17 April
460. The weather channel // Coventry Telegraph, [Ел. ресурс]. – Режим доступа: <http://www.coventrytelegraph.net/>
461. Weather //Belfast Telegraph. – 2012. – 8 December.
462. Weather /Belfast Telegraph. –2015. – 15 September.
463. Weather // Daily Telegraph. – 2013. – 7 November.
464. Weather // Daily Telegraph. – 2016. – 1 December.
465. Weather // Financial Times. – 2007. – 12 April. – p. 14
466. Weather // Financial Times. – 2001. – 1 May, p. 14
467. Weather // Financial Time. – 2001. –2 May, p. 14
468. Weather // Grimsby Telegraph. – 2016. – 22 November.
469. Weather // The Telegraph. – 2009. – 01 January.
470. Weather // The Telegrap. – 2009. – 02 March.
471. Weather // The telegraph. – 2010. – 30 August.
472. Weather // The telegraph. – 2011. – 07 April.
473. Weather // The Telegraph. – 2011. – 26 November.
474. Weather // The telegraph. – 2012. – 26 January.
475. Weather // The telegraph. – 2012. – 17 July.
476. Weather // The Telegraph. – 2012. – 8 October.
477. Weather // The telegraph. – 2013. – 12 March.
478. Weather // The telegraph. – 2013. – 13 June.
479. Weather // The telegraph. – 2013. – 28 November.
480. Weather // The Telegraph. – 2014. – 10 February.
481. Weather // The Telegraph. – 2014. – 1April.
482. Weather // The Telegraph. – 2014. – 28 April.
483. Weather // The telegraph. – 2014. – 16 June.
484. Weather // The Telegraph. – 2014. – 27 August.
485. Weather // The Telegraph. – 2014. – 6 October.

486. Weather // The Telegraph. – 2014. – 29 November.
487. Weather // The Telegraph. – 2014. – 6 December.
488. Weather // The Telegraph. – 2014. – 7 December.
489. Weather // The Telegraph. – 2015. – 14 January.
490. Weather // The telegraph. – 2015. – 21 February.
491. Weather // TheTelegraph. – 2015. – 19 April.
492. Weather // The Telegraph. – 2015. – 10 May.
493. Weather // The Telegraph. – 2015. – 2 August.
494. Weather // The Telegraph. – 2015. – 2 November.
495. Weather // The Telegraph. – 2015. – 8 November.
496. Weather // The Telegraph. – 2015. –12 November.
497. Weather // The Telegraph. – 2015. – 28 November.
498. Weather // The Telegraph. – 2015. – 17 December.
499. Weather // The Telegraph. – 2016. – 14 January.
500. Weather // The Telegraph. – 2016. – 28 March.
501. Weather // The Telegraph. – 2016. – 17 May.
502. Weather // The telegraph. – 2016. – 9 August.
503. Weather // The telegraph. – 2016. – 17 November.
504. Weather // The Telegraph. – 2016. – 18 November.
505. Weather // The Telegraph. – 2016. – 21November.
506. Weather // The telegraph. – 2016. – 22 November.
507. Weather // The Telegraph. – 2016. – 05 December.
508. Weather // The Telegraph. – 2016. – 19 December.
509. Weather // The telegraph. – 2016. – 22 December.
510. Weather // The telegraph. – 2016. – 23 December.
511. Weather // The telegraph. – 2016. – 28 December.
512. Weather // The telegraph. – 2016. – 30 December.
513. Weather // The Telegraph. – 2017. – 1 January.
514. Weather // The Telegraph. – 2017. – 12 January.
515. Weather // TheTelegraph. – 2017. – 23 January.

516. Weather // The Telegraph. – 2017. – 27 January.
517. Weather // The Telegraph. – 2017. – 30 January.
518. Weather // The telegraph. – 2017. – 7 February.
519. Weather // The telegraph [Ел. ресурс]. – Режим доступу:
[<http://www.telegraph.co.uk/>]
520. Agrofakt [Ел. ресурс]. – Режим доступу: [<https://www.agrofakt.pl>]
521. Pogoda [Ел. ресурс]. – Режим доступу:
[<http://www.mojapogoda.com>]
522. Pogoda 22.03 // Fakt. – 2010. – 22 Marzec. - s. 10.
523. Pogoda 17.02 // Fakt. – 2011. – 17 Luty. – s. 10.
524. Pogoda 4.02 // Fakt. – 2012. – 4 Luty. – s. 10.
525. Pogoda 10.02 // Fakt. – 2012. – 10 Luty. – s. 10.
526. Pogoda 15.02 // Fakt. – 2012. – 15 Luty. – s. 10.
527. Pogoda 20.02 // Fakt. – 2012. – 20 Luty. – s. 10.
528. Pogoda 14.03 // Fakt. – 2012. – 14 Marzec. – s. 10.
529. Pogoda 19.03 // Fakt. – 2012. – 19 Marzec. – s. 10.
530. Pogoda 24.03 // Fakt. – 2012. – 24 Marzec. – s. 10.
531. Pogoda 29.03 // Fakt. – 2012. – 29 Marzec. – s. 10.
532. Pogoda 5.05 // Fakt. – 2012. – 5 Maj. – s. 10.
533. Pogoda 8.05 // Fakt. – 2012. – 8 Maj. – s. 10.
534. Pogoda 11.06 // Fakt. – 2012. – 11 Czerwiec. – s. 10.
535. Pogoda 7.12 // Fakt. – 2012. – 7 Grudzień. – s. 10.
536. Pogoda 7.01 // Fakt. – 2013. – 7 Styczeń. – s. 10.
537. Pogoda 11.01 // Fakt. – 2013. – 11 Styczeń. – s. 10.
538. Pogoda 31.03 // Fakt. – 2013. – 31 Marzec. – s. 10.
539. Pogoda 12.04 // Fakt. – 2013. – 12 Kwiecień. – s. 10.
540. Pogoda 26.04 // Fakt. – 2013. – 26 Kwiecień. – s. 10.
541. Pogoda 29.05 // Fakt. – 2013. – 29 Maj. – s. 10.
542. Pogoda 4.10 // Fakt. – 2013. – 4 Październik. – s. 10.
543. Pogoda 31.10 // Fakt. – 2013. – 31 Październik. – s. 10.

544. Pogoda 6.11 // Fakt. – 2013. – 6 Listopad. – s. 10.
545. Pogoda 24.03 // Fakt. – 2014. – 24 Marzec. – s. 10.
546. Pogoda 9.04 // Fakt. – 2014. – 9 Kwiecień. – s. 10.
547. Pogoda 26.09 // Fakt. – 2014. – 26 Wrzesień. – s. 10.
548. Pogoda 4.11 // Fakt. – 2014. – 4 Listopad. – s. 10
549. Pogoda 11.11 // Fakt. – 2014. – 11 Listopad. – s. 10
550. Pogoda 20.11 // Fakt. – 2014. – 20 Listopad. – s. 10
551. Pogoda 22.11 // Fakt. – 2014. – 22 Listopad. – s. 10
552. Pogoda 10.12 // Fakt. – 2014. – 10 Grudzień. s. – 10.
553. Pogoda 03.01 // Fakt. – 2015. – 3 Styczeń. – s. 10.
554. Pogoda 10.01 // Fakt. – 2015. – 10 Styczeń. – s. 10.
555. Pogoda 27.01 // Fakt. – 2015. – 27 Styczeń. – s. 10.
556. Pogoda 7.07 // Fakt. – 2015. – 7 Lipiec. – s. 10.
557. Pogoda 27.08 // Fakt. – 2015. – 27 Sierpień. – s. 10.
558. Pogoda 30.11 // Fakt. – 2015. – 30 Listopad. – s. 10
559. Pogoda 1.12 // Fakt. – 2015. – 1 Grudzień. – s. 10.
560. Pogoda 12.12 // Fakt. – 2015. – 12 Grudzień. – s. 10.
561. Pogoda 26.12 // Fakt. – 2015. – 26 Grudzień. – s. 10.
562. Pogoda 3.01 // Fakt. – 2016. – 3 Styczeń. – s. 10.
563. Pogoda 2.03 // Fakt. – 2016. – 2 Marzec. – s. 10.
564. Pogoda 11.05 // Fakt. – 2016. – 11 Maj. – s. 10.
565. Pogoda 17.05 // Fakt. – 2016. – 17 Maj. – s. 10.
566. Pogoda 17.06 // Fakt. – 2016. – 17 Czerwiec. – s. 10.
567. Pogoda 26.06 // Fakt. – 2016. – 26 Czerwiec. – s. 10.
568. Pogoda 11.07 // Fakt. – 2016. – 11 Lipiec. – s. 10.
569. Pogoda 8.08 // Fakt. – 2016. – 8 Sierpień. – s. 10.
570. Pogoda 14.08 // Fakt. – 2016. – 14 Sierpień. – s. 10.
571. Pogoda 22.08 // Fakt. – 2016. – 22 Sierpień. – s. 10.
572. Pogoda 16.09 // Fakt. – 2016. – 16 Wrzesień. – s. 10.
573. Pogoda 22.09 // Fakt. – 2016. – 22 Wrzesień. – s. 10.

574. Pogoda 30.09 // Fakt. – 2016 – 30 Wrzesień. – s. 10.
575. Pogoda 2.10 // Fakt. – 2016 – 2 Październik. – s. 10.
576. Pogoda 9.11 // Fakt. – 2016 – 9 Listopad. – s. 10
577. Pogoda 15.11 // Fakt. – 2016 – 15 Listopad. – s. 10
578. Pogoda 17.11 // Fakt. – 2016 – 17 Listopad. – s. 10
579. Pogoda 18.11 // Fakt. – 2016 – 18 Listopad. – s. 10
580. Pogoda 26.11 // Fakt. – 2016 – 26 Listopad. – s. 10
581. Pogoda 15.12 // Fakt. – 2016 – 15 Grudzień. – s. 10.
582. Pogoda 19.12 // Fakt. – 2016 – 19 Grudzień. – s. 10.
583. Pogoda 27.12 // Fakt. – 2016 – 27 Grudzień. – s. 10.
584. Pogoda 3.01 // Fakt. – 2017 – 3 Styczeń. – s. 10.
585. Pogoda 7.01 // Fakt. – 2017 – 7 Styczeń. – s. 10.
586. Pogoda // Fakt [Ел. ресурс]. – Режим доступа: [<http://www.fakt.pl/>]
587. Pogoda // Gazeta IE. – 2006. – 3 Marzec.
588. Twoja pogoda [Ел. ресурс]. – Режим доступа: [<http://www.twojapogoda.pl/>]
589. Aargauer zeitung – 2016. – 11 August.
590. Bild. – 2014. – 25 August [Ел. ресурс]. – Режим доступа: [<http://worldmags.net/146738-bild-25-august-2016.html>]
591. Der Tagesspiegel. – 1999. – 16 November. – s. 2.
592. Der Tagesspiegel. – 2000. – 20 September. – s. 2.
593. Der Tagesspiegel. – 2002. – 7 Januar. – s. 2.
594. Der Tagesspiegel. – 2002. – 2 Juni. – s. 2.
595. Der Tagesspiegel. – 2005. – 25 November. – s. 2.
596. Der Tagesspiegel. – 2006. – 18 Januar. – s. 2.
597. Der Tagesspiegel. – 2006. – 15 November. – s. 2.
598. Der Tagesspiegel. – 2006. – 28 Dezember. – s. 2.
599. Der Tagesspiegel. – 2007. – 2 Juli. – s. 2.
600. Der Tagesspiegel. – 2007. – 06 August. – s. 2.
601. Der Tagesspiegel. – 2007. – 11 September. – s. 2.

602. Der Tagesspiegel. – 2007. – 12 November. – s. 2.
603. Der Tagesspiegel. – 2007. – 17 Dezember– s. 2.
604. Der Tagesspiegel. – 2008. – 25 April– s. 2.
605. Der Tagesspiegel. – 2009. – 01 Januar. – s. 2.
606. Der Tagesspiegel. – 2009. – 6 Januar. – s. 2.
607. Der Tagesspiegel. – 2009. – 15 Dezember. – s. 2.
608. Der Tagesspiegel. – 2010. – 20 Juni. – s. 2.
609. Der Tagesspiegel. – 2010. – 8 August. – s. 2.
610. Der Tagespiegel. – 2010. – 28 Oktober. – s. 2.
611. Der Tagespiegel. – 2010. – 29 Oktober. – s. 2.
612. Der Tagesspiegel. – 2011. – 10 Januar. – s. 2.
613. Der Tagesspiegel. – 2011. – 12 Januar. – s. 2.
614. Der Tagesspiegel. – 2011. – 15 Januar. – s. 2.
615. Der Tagespiegel. – 2012. – 21 Juli. – s. 2.
616. Der Tagespiegel. – 2012. – 24 Juli. – s. 2.
617. Der Tagespiegel. – 2012. – 27 Juli. – s. 2.
618. Der Tagespiegel. – 2012. – 29 Juli. – s. 2.
619. Der Tagesspiegel. – 2013. – 10 Januar. – s. 2.
620. Der Tagesspiegel. – 2013. – 17 Januar. – s. 2.
621. Der Tagesspiegel. – 2013. – 19 Januar. – s. 2.
622. Der Tagesspiegel. – 2013. – 20 Januar. – s. 2.
623. Der Tagesspiegel. – 2013. – 25 Januar. – s. 2.
624. Der Tagesspiegel. – 2013. – 29 Januar. – s. 2.
625. Der Tagesspiegel. – 2013. – 12 August. – s. 2.
626. Der Tagesspiegel. – 2013. – 14 August. – s. 2.
627. Der Tagesspiegel. – 2014. – 06 Januar. – s. 2.
628. Der Tagesspiegel. – 2014. – 17 Februar. – s. 2.
629. Der Tagesspiegel. – 2014. – 25 August. – s. 2.
630. Der Tagesspiegel. – 2014. – 27 August. – s. 2.
631. Der Tagesspiegel. – 2014. – 7 Dezember. – s. 2.

632. Der Tagesspiegel. – 2014. – 8 Dezember. – s. 2.
633. Der Tagesspiegel. – 2014. – 9 Dezember. – s. 2.
634. Der Tagesspiegel. – 2014. – 10 Dezember. – s. 2.
635. Der Tagesspiegel. – 2014. – 31 Dezember. – s. 2.
636. Der Tagesspiegel. – 2015. – 3 Januar. – s. 2.
637. Der Tagesspiegel. – 2015. – 9 Januar. – s. 2.
638. Der Tagesspiegel. – 2015. – 3 März. – s. 2.
639. Der Tagesspiegel. – 2015. – 18 Juni. – s. 2.
640. Der Tagesspiegel. – 2015. – 30 Juli. – s. 2.
641. Der Tagesspiegel. – 2015. – 15 August. – s. 2.
642. Der Tagesspiegel. – 2015. – 17 August. – s. 2.
643. Der Tagesspiegel. – 2015. – 9 November. – s. 2.
644. Der Tagesspiegel. – 2015. – 14 November. – s. 2.
645. Der Tagesspiegel. – 2015. – 15 November. – s. 2.
646. Der Tagesspiegel. – 2016. – 01 Januar. – s. 2.
647. Der Tagesspiegel. – 2016. – 8 März. – s. 2.
648. Der Tagesspiegel. – 2016. – 16 März. – s. 2.
649. Der Tagesspiegel. – 2016. – 6 Mai. – s. 2.
650. Der Tagesspiegel. – 2016. – 8 Mai. – s. 2.
651. Der Tagesspiegel. – 2016. – 28 Mai. – s. 2.
652. Der Tagesspiegel. – 2016. – 31 Mai. – s. 2.
653. Der Tagesspiegel. – 2016. – 5 Juli. – s. 2.
654. Der Tagesspiegel. – 2016. – 6 Juli. – s. 2.
655. Der Tagesspiegel. – 2016. – 4 August. – s. 2.
656. Der Tagesspiegel. – 2016. – 8 September. – s. 2.
657. Der Tagesspiegel. – 2016. – 28 September. – s. 2.
658. Der Tagesspiegel. – 2016. – 17 Oktober. – s. 2.
659. Der Tagesspiegel. – 2016. – 30 Oktober. – s. 2.
660. Der Tagesspiegel. – 2016. – 13 November. – s. 2.
661. Der Tagesspiegel. – 2017. – 02 Januar. – s. 2.

662. Der Tagesspiegel. – 2017. – 6 Januar. – s. 2.
663. Der Tagesspiegel. – 2017. – 12 Januar. – s. 2.
664. Der Tagesspiegel. – 2017. – 13 Januar. – s. 2.
665. Der Tagesspiegel. – 2017. – 4 Januar. – s. 2.
666. Der Tagesspiegel. – 2017. – 11 Januar. – s. 2.
667. Der Tagesspiegel. – 2017. – 6 Februar. – s. 2.
668. Der Tagesspiegel. [Ел. ресурс]. – Режим доступа:
[\[http://www.tagesspiegel.de/\]](http://www.tagesspiegel.de/)
669. Dresdner Morgen Post. – 2014. – 5 September.
670. Heute. – 2013. – 07 November.
671. Frankfurter allgemeine zeitung. – 2014. – 26 Dezember.
672. Mittelbayerische zeitung. – 2014. – 19 Dezember.
673. Wetter heute // Wolfenbütteler zeitung [Ел. ресурс]. – Режим
доступу: [\[http://www.wolfenbuetteler-zeitung.de/\]](http://www.wolfenbuetteler-zeitung.de/)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Кількісні підрахунки

1) Для підрахунку відсоткового складу **лексичних елементів** ГСТ:

а) **метеорологічних термінів**: $t_1 \% = (t_1 \times 100 \%) : T$, де t_1 – кількість метеорологічних терміноелементів, T – загальна кількість лексичних елементів синоптичного тексту

Англ. ГСТ: $(16 \times 100\%): 340 = 4,7\%$, де 16 – кількість терміноелементів, 340 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

Нім. ГСТ: $(40 \times 100\%): 280 = 14,2\%$, де 40 – кількість терміноелементів ГСТ німецької мови, 280 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(24 \times 100\%): 160 = 15\%$, де 24 – кількість терміноелементів ГСТ, 160 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(40 \times 100\%): 160 = 25\%$, де 40 – кількість терміноелементів ГСТ, 160 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ.

б) **топонімів**: $t_2 \% = (t_2 \times 100 \%) : T$, де t_2 – кількість топонімів, T – загальна кількість лексичних елементів синоптичного тексту

Англ. ГСТ: $(33 \times 100\%): 340 = 9,7\%$, де 33 – кількість топонімів, 340 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

Нім. ГСТ: $(23 \times 100\%): 280 = 8,21\%$, де 23 – кількість топонімів ГСТ німецької мови, 280 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(11 \times 100\%): 160 = 6,8\%$, де 11 – кількість топонімів ГСТ польської мови, 160 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(23 \times 100\%): 160 = 14,3\%$, де 40 – кількість топонімів ГСТ української мови, 160 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ.

в) **ойконімів**: $O \% = (O \times 100 \%) : T$, де O – кількість топонімів, T – загальна кількість лексичних елементів синоптичного тексту

Англ. ГСТ: $(66 \times 100\%): 340 = 19,41\%$, де 66 – кількість ойконімів, 340 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Нім. ГСТ: $(16 \times 100\%): 280 = 5,71\%$, де 16 – кількість ойконімів ГСТ німецької мови, 280 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(12 \times 100\%): 160 = 7,5\%$, де 12 – кількість ойконімів ГСТ польської мови, 160 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(26 \times 100\%): 160 = 16,25\%$, де 40 – кількість топонімів ГСТ української мови, 160 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ.

2) Для підрахунку відсоткового складу *симбіозу іконічних та графічних елементів*:

1. Графічне виділення тексту:

$a_1 \% = (a_1 \times 100 \%) : A$, де a_1 – кількість знаків графічно виділених, A – загальна кількість знаків:

Англ. ГСТ: $(585 \times 100\%): 2600 = 22,5\%$, де 585 – кількість знаків графічно виділених у ГСТ англійської мови, 2600 – загальна кількість знаків ГСТ;

Нім. ГСТ: $(228 \times 100\%): 1200 = 19\%$, де 228 – кількість знаків графічно виділених у ГСТ німецької мови, 1200 – загальна кількість знаків ГСТ;

Пол. ГСТ: $(259 \times 100\%): 1400 = 18,5\%$, де 259 – кількість знаків графічно виділених у ГСТ польської мови, 1400 – загальна кількість знаків ГСТ;

Укр. ГСТ: $(344 \times 100\%): 1600 = 21,5\%$, де 344 – кількість знаків графічно виділених у ГСТ німецької мови, 1600 – загальна кількість знаків ГСТ;

2. Використання схем у тексті:

$b_1 \% = (b_1 \times 100 \%) : B$, де b_1 – кількість знаків графічно виділених, B – загальна кількість знаків:

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Англ. ГСТ: $(223 \times 100\%): 2600 = 8,5\%$, де 223 – кількість знаків схем у ГСТ англійської мови, 2600 – загальна кількість знаків ГСТ;

Нім. ГСТ: $(282 \times 100\%): 1200 = 23,5\%$, де 282 – кількість знаків графічно виділених у ГСТ німецької мови, 1200 – загальна кількість знаків ГСТ;

Пол. ГСТ: $(469 \times 100\%): 1400 = 33,5\%$, де 469 – кількість знаків графічно виділених у ГСТ польської мови, 1400 – загальна кількість знаків ГСТ;

Укр. ГСТ: $(304 \times 100\%): 1600 = 21,5\%$, де 304 – кількість знаків графічно виділених у ГСТ німецької мови, 1600 – загальна кількість знаків ГСТ

3.Шрифтові варіації:

$c_1 \% = (c_1 \times 100 \%) : C$, де c_1 – кількість знаків зі шрифтовими варіаціями, C – загальна кількість знаків

Англ. ГСТ: $(364 \times 100\%): 2600 = 14\%$, де 364 – кількість знаків зі шрифтовими варіаціями ГСТ англійської мови, 2600 – загальна кількість знаків ГСТ;

Нім. ГСТ: $(96 \times 100\%): 1200 = 8\%$, де 96 – кількість знаків зі шрифтовими варіаціями у ГСТ німецької мови, 1200 – загальна кількість знаків ГСТ;

Пол. ГСТ: $(70 \times 100\%): 1400 = 5\%$, де 70 – кількість знаків зі шрифтовими варіаціями у ГСТ польської мови, 1400 – загальна кількість знаків ГСТ;

Укр. ГСТ: $(144 \times 100\%): 1600 = 9\%$, де 144 – кількість знаків зі шрифтовими варіаціями у ГСТ української мови, 1600 – загальна кількість знаків ГСТ.

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

4.Зміна кольору шрифту:

$d_1 \% = (d_1 \times 100 \%) : D$, де d_1 – кількість знаків зі зміною кольору, D – загальна кількість знаків

Англ. ГСТ: $(468 \times 100\%): 2600 = 18\%$, де 468 – кількість знаків зі зміною кольору ГСТ англійської мови, 2600 – загальна кількість знаків ГСТ;

Нім. ГСТ: $(132 \times 100\%): 1200 = 11\%$, де 132 – кількість знаків зі зміною кольору у ГСТ німецької мови, 1200– загальна кількість знаків ГСТ;

Пол. ГСТ: $(168 \times 100\%): 1400 = 12\%$, де 168 – кількість знаків зі зміною кольору у ГСТ польської мови, 1400– загальна кількість знаків ГСТ;

Укр. ГСТ: $(304 \times 100\%): 1600 = 19\%$, де 304 – кількість знаків зі зміною кольору у ГСТ української мови, 1600– загальна кількість знаків ГСТ.

5. Використання математичних знаків:

$e_1 \% = (e_1 \times 100 \%) : E$, де e_1 – кількість математичних знаків, E – загальна кількість знаків

Англ. ГСТ: $(624 \times 100\%): 2600 = 24\%$, де 624 – кількість математичних знаків, 2600 – загальна кількість знаків ГСТ;

Нім. ГСТ: $(282 \times 100\%): 1200 = 23,5\%$, де 282 – кількість знаків математичних знаків ГСТ німецької мови, 1200– загальна кількість знаків ГСТ;

Пол. ГСТ: $(322 \times 100\%): 1400 = 23\%$, де 322 – кількість математичних знаків, 1400– загальна кількість знаків ГСТ;

Укр. ГСТ: $(320 \times 100\%): 1600 = 20\%$, де 320 – кількість математичних знаків у ГСТ української мови, 1600– загальна кількість знаків ГСТ.

Поєднання схем та універсальних іконічних елементів ГСТ встановлено на основі різниці $100\% - (a_1 + b_1 + c_1 + d_1 + e_1)$

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Відсоткове співвідношення симбіозу іконічних і графічних елементів ГСТ у англійській, німецькій, польській та українській мовах

Мова	Графічне виділення тексту	Використання схем у тексті	Поєднання схем та ун.іконічних елементів	Шрифтові варіації	Зміна кольору шрифту	Використання мат. знаків
Англ.м	22,5%	8,5%	13%	14%	18%	24%
Нім. м	19%	23,5%	15%	8%	11%	23,5%
Пол. м	18,5%	33,5%	8%	5%	12%	23%
Укр.м	21,5%	19%	11,5%	9%	19%	20%

1) Для підрахунків образно-стилістичних елементів використовувалась формула: $m_1 \% = (m_1 \times 100 \%) : A$, де m_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують метафору, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують стилістичні прийоми (5350 – в досліджуваних мовах, 2105 – кількість образно-стилістичних елементів в англійській мові, 1520 – кількість образно-стилістичних елементів в німецькій мові, 963 – кількість образно-стилістичних елементів в польській мові; 762 – кількість образно-стилістичних елементів в українській мові)

Англ. ГСТ: $(505 \times 100\%) : 2105 = 24\%$, де 505 – кількість елементів на позначення метафори, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Нім. ГСТ: $(496 \times 100\%) : 1520 = 32,63\%$, де 496 – кількість елементів на позначення метафори, 1520 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Пол. ГСТ: $(119 \times 100\%): 963 = 12,36\%$, де 119 – кількість елементів на позначення метафори ГСТ, 963 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(128 \times 100\%): 762 = 16,8\%$, де 128 – кількість елементів на позначення метафори ГСТ, 762 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ.

$m_2 \% = (m_2 \times 100 \%): A$, де m_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують метонімію, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи

Англ. ГСТ: $(363 \times 100\%): 2105 = 17,24\%$, де 363 – кількість елементів на позначення метонімію, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Нім. ГСТ: $(170 \times 100\%): 1520 = 11,19\%$, де 170 – кількість елементів на позначення метонімії, 1520 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(112 \times 100\%): 963 = 11,63\%$, де 112 – кількість елементів на позначення метонімії, 963 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(96 \times 100\%): 762 = 12,6\%$, де 96 – кількість елементів на позначення метонімії ГСТ, 762 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ.

$i_1 \% = (i_1 \times 100 \%): A$, де i_1 – кількість елементів, що репрезентують іронію, A – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Англ. ГСТ: $(378 \times 100\%): 2105 = 17,96\%$, де 378 – кількість елементів на позначення іронії, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Пол. ГСТ: $(82 \times 100\%): 963 = 8,51\%$, де 82 – кількість елементів на позначення іронії, 963 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(79 \times 100\%): 762 = 10,37\%$, де 79 – кількість елементів на позначення іронії ГСТ, 762 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ.

$i_2 \% = (i_2 \times 100 \%) : A$, де i_2 – кількість елементів, що репрезентують іронічне запитання, A – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Англ. ГСТ: $(86 \times 100\%): 2105 = 4,08\%$, де 86 – кількість елементів на позначення іронічних запитань, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(104 \times 100\%): 963 = 10,8\%$, де 104 – кількість елементів на позначення іронічних запитань ГСТ, 963 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(35 \times 100\%): 762 = 4,59\%$, де 35 – кількість елементів на позначення іронічних запитань ГСТ, 762 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ.

Для образно-стилістичних елементів, заснованих на взаємодії логічного та емотивного значень: 1) епітет, 2) оксиморон

$e_1 \% = (e_1 \times 100 \%) : A$, де e_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують епітет, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи

Англ. ГСТ: $(250 \times 100\%): 2105 = 11,88\%$, де 250 – кількість елементів на позначення епітету, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Нім. ГСТ: $(246 \times 100\%) : 1520 = 16,18\%$, де 246 – кількість елементів на позначення епітету, 1520 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(241 \times 100\%) : 963 = 25,03\%$, де 241 – кількість елементів на позначення епітету, 963 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(144 \times 100\%) : 762 = 18,9\%$, де 144 – кількість елементів на позначення епітету ГСТ, 762 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ.

Для образно-стилістичних елементів, що надають додаткової характеристики об'єкту опису: 1) порівняння; 3) гіпербола 4) синонімічний повтор; 5) антонімічний повтор; 6) використання лексем однієї родо-видової групи; 7) мейозису, використовувались формули:

$p_1 \% = (p_1 \times 100 \%) : A$, де p_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують порівняння, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

Англ. ГСТ: $(12 \times 100\%) : 2105 = 0,57\%$, де 12 – кількість елементів на позначення порівняння, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

$h_1 \% = (h_1 \times 100 \%) : A$, де h_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують гіперболу, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

Англ. ГСТ: $(113 \times 100\%) : 2105 = 5,37\%$, де 113 – кількість елементів на позначення гіперболи, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Нім. ГСТ: $(162 \times 100\%): 1520 = 10,66\%$, де 162 – кількість елементів на позначення гіперболи, 1520 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(111 \times 100\%): 963 = 11,53\%$, де 111 – кількість елементів на позначення гіперболи, 963 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(95 \times 100\%): 762 = 12,47\%$, де 95 – кількість елементів на позначення гіперболи ГСТ, 762 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ.

$s_1 \% = (s_1 \times 100 \%) : A$, де s_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують синонімічний повтор, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

Англ. ГСТ: $(98 \times 100\%): 2105 = 4,65\%$, де 98 – кількість елементів на позначення повтору, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Нім. ГСТ: $(192 \times 100\%): 1520 = 12,63\%$, де 192 – кількість елементів на позначення повтору, 1520 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(65 \times 100\%): 963 = 6,75\%$, де 65 – кількість елементів на позначення повтору ГСТ, 963 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

$a_2 \% = (a_2 \times 100 \%) : A$, де a_2 – кількість мовних одиниць, що репрезентують антонімічний повтор, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Англ. ГСТ: $(106 \times 100\%): 2105 = 5,03\%$, де 106 – кількість елементів на позначення антонімічного повтору, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Нім. ГСТ: $(118 \times 100\%): 1520 = 7,76\%$, де 118 – кількість елементів на позначення антонімічного повтору, 1520 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(46 \times 100\%): 963 = 4,78\%$, де 46 – кількість ГСТ, 963 – елементів на позначення антонімічного повтору, загальна кількість лексичних елементів ГСТ;

Укр. ГСТ: $(96 \times 100\%): 762 = 12,59\%$, де 96 – кількість елементів на позначення антонімічного повтору ГСТ, 160 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ.

$r_1 \% = (r_1 \times 100 \%) : A$, де r_1 – кількість мовних одиниць, що репрезентують використання лексем однієї родо-видової групи, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

Англ. ГСТ: $(153 \times 100\%): 2105 = 7,27\%$, де 153 – кількість елементів на позначення лексем однієї родо-видової групи, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Нім. ГСТ: $(136 \times 100\%): 1520 = 8,95\%$, де 136 – кількість елементів на позначення лексем однієї родо-видової групи, 1520 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(57 \times 100\%): 963 = 5,91\%$, де 57 – кількість ГСТ, 963 – елементів на позначення лексем однієї родо-видової групи, загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Укр. ГСТ: $(89 \times 100\%): 762 = 11,68\%$, де 89 – кількість елементів на позначення лексем однієї родо-видової групи, 762 – загальна кількість лексичних елементів ГСТ.

$m_3 \% = (m_3 \times 100 \%) : A$, де m_3 – кількість мовних одиниць, що репрезентують мейозис, A – загальна кількість мовних одиниць, що репрезентують образно-стилістичні елементи.

Англ. ГСТ: $(41 \times 100\%): 2105 = 1,95\%$, де 41 – кількість елементів на позначення мейозису, 2105 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ;

Пол. ГСТ: $(26 \times 100\%): 963 = 2,7\%$, де 26 – кількість елементів на позначення мейозису, 963 – загальна кількість образно-стилістичних елементів ГСТ.

Відсоткове співвідношення образно-стилістичних елементів ГСТ англійської, німецької, польської та української мов

№	Образно-стилістичний елемент	Англійська мова	Німецька мова	Польська мова	Українська мова
1	Метафора	24%	32,63%	12,36%	16,8%
2	Метонімія	17,24%	11,19%	11,63%	12,6%
3	Іронія	17,96%	0%	8,51%	10,37%
4	Іронічне запитання	4,08%	0%	10,8%	4,59%
5	Епітет	11,88%	16,18%	25,03%	18,9%
6	Порівняння	0,57%	0%	0%	0%
7	Гіпербола	5,37%	10,66%	11,53%	12,47%
8	Синонімічний повтор	4,65%	12,63%	6,75%	0%
9	Антонімічний повтор	5,03%	7,76%	4,78%	12,59%
10	Лексеми однієї родо-видової групи	7,27%	8,95%	5,91%	11,68%
11	Мейозис	1,95%	0%	2,7%	0%
	Разом	100%	100%	100%	100%

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Для підрахунку відсоткового складу синтаксичних елементів ГСТ, використовуємо таку формулу: $s_3 \% = (s_3 \times 100 \%) : P$, де s_3 – кількість синтаксично маркованих елементів, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

$E \% = (E \times 100 \%) : P$, де E – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують еліпсис, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(187 \times 100\%): 1960 = 9,54\%$, де 420 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують еліпсис, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Нім. ГСТ: $(96 \times 100\%): 1100 = 8,73\%$, де 96 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують еліпсис, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Пол. ГСТ: $(26 \times 100\%): 542 = 4,8\%$, де 156 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують еліпсис, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Укр. ГСТ: $(56 \times 100\%): 658 = 8,51 \%$, де 112 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують еліпсис, 658 – загальна кількість синтаксичних елементів.

$A_3 \% = (A_3 \times 100 \%) : P$, де A_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують асиндетон, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(321 \times 100\%): 1960 = 16,38\%$, де 321 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують асиндетон, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Нім. ГСТ: $(115 \times 100\%): 1100 = 10,46\%$, де 115 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують асиндетон, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Пол. ГСТ: $(84 \times 100\%): 542 = 15,5\%$, де 84 – кількість елементів, що репрезентують асиндетон, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Укр. ГСТ: $(135 \times 100\%): 658 = 20,52\%$, де 135 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують асиндетон, 658 – загальна кількість синтаксичних елементів.

$P_2 \% = (P_2 \times 100 \%) : P$, де P_2 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують полісиндетон, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(308 \times 100\%): 1960 = 15,71\%$, де 420 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують полісиндетон, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Нім. ГСТ: $(125 \times 100\%): 1100 = 11,36\%$, де 221 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують полісиндетон, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Пол. ГСТ: $(130 \times 100\%): 542 = 23,98\%$, де 156 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують полісиндетон, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Укр. ГСТ: $(56 \times 100\%): 658 = 8,51\%$, де 112 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують полісиндетон, 658 – загальна кількість синтаксичних елементів.

$G_3 \% = (G_3 \times 100 \%) : P$, де G_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують градацію, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(363 \times 100\%): 1960 = 18,52\%$, де 363 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують градацію, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Нім. ГСТ: $(104 \times 100\%): 1100 = 9,45\%$, де 104 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують градацію, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Укр. ГСТ: $(94 \times 100\%): 658 = 14,3\%$, де 94 – кількість елементів, що репрезентують асиндетон, 658 – загальна кількість синтаксичних елементів.

$P_3 \% = (P_3 \times 100 \%) : P$, де P_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують пролепис, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(124 \times 100\%): 1960 = 6,33\%$, де 124 – кількість елементів, що репрезентують пролепис, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Нім. ГСТ: $(111 \times 100\%): 1100 = 10,09\%$, де 111 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують пролепис, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Пол. ГСТ: $(53 \times 100\%): 542 = 9,78\%$, де 53 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують пролепис, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

$P_4 \% = (P_4 \times 100 \%) : P$, де P_4 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують парантезу, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(161 \times 100\%): 1960 = 8,21\%$, де 161 – кількість елементів, що репрезентують парантезу, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Нім. ГСТ: $(152 \times 100\%): 1100 = 13,82\%$, де 152 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують парантезу, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Пол. ГСТ: $(53 \times 100\%): 542 = 9,79\%$, де 38 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують парантезу, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

$L_3 \% = (L_3 \times 100 \%) : P$, де L_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують ланцюжковий повтор, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(146 \times 100\%): 1960 = 7,45\%$, де 146 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують ланцюжковий повтор, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

$K_3 \% = (K_3 \times 100 \%) : P$, де K_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують простий контактний повтор, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Нім. ГСТ: $(96 \times 100\%): 1100 = 8,73\%$, де 96 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують простий контактний повтор, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Пол. ГСТ: $(59 \times 100\%): 542 = 10,89\%$, де 59 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують простий контактний повтор, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Укр. ГСТ: $(134 \times 100\%): 658 = 20,36 \%$, де 134 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують простий контактний повтор, 658 – загальна кількість синтаксичних елементів.

$A_3 \% = (A_3 \times 100 \%) : P$, де A_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують антитезу, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(26 \times 100\%): 1960 = 1,33\%$, де 26 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують антитезу, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Нім. ГСТ: $(99 \times 100\%): 1100 = 9\%$, де 99 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують антитезу, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Пол. ГСТ: $(27 \times 100\%): 542 = 4,98\%$, де 27 – кількість елементів, що репрезентують антитезу, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

$v_3 \% = (v_3 \times 100 \%) : P$, де v_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують винесення за рамку, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(111 \times 100\%): 1960 = 5,66\%$, де 111 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують винесення за рамку, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Нім. ГСТ: $(96 \times 100\%): 1100 = 8,73\%$, де 96 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують винесення за рамку, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Пол. ГСТ: $(60 \times 100\%): 542 = 11,07\%$, де 60 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують винесення за рамку, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Укр. ГСТ: $(106 \times 100\%): 658 = 16,1\%$, де 106 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують винесення за рамку, 658 – загальна кількість синтаксичних елементів;

$I_3 \% = (i_3 \times 100 \%) : P$, де i_3 – кількість мовних одиниць, що репрезентують інверсію, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(96 \times 100\%): 1960 = 4,9\%$, де 96 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують інверсію, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ А

Кількісні підрахунки

Нім. ГСТ: $(17 \times 100\%): 1100 = 1,54\%$, де 17 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують інверсію, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Пол. ГСТ: $(30 \times 100\%): 542 = 5,54\%$, де 30 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують інверсію, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Укр. ГСТ: $(25 \times 100\%): 658 = 3,8\%$, де 25 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують інверсію, 658 – загальна кількість синтаксичних елементів;

$W_3 \% = (W_3 \times 100 \%) : P$, де W_3 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують виділення, P – загальна кількість синтаксичних елементів.

Англ. ГСТ: $(117 \times 100\%): 1960 = 5,97\%$, де 117 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують виділення, 1960 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Нім. ГСТ: $(89 \times 100\%): 1100 = 8,09\%$, де 89 – кількість синтаксичних елементів, що репрезентують виділення, 1100 – загальна кількість синтаксичних елементів;

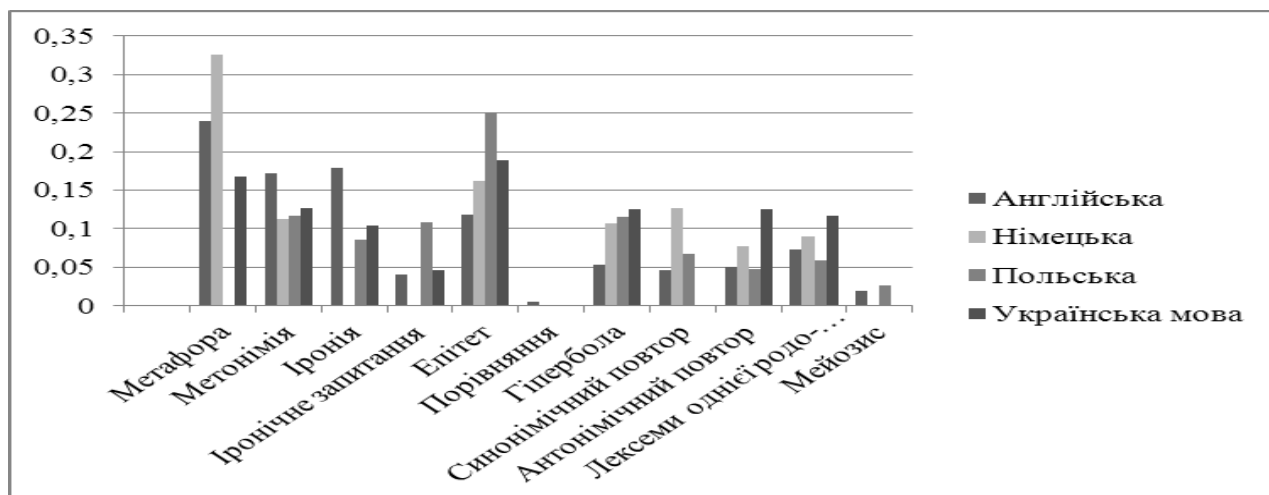
Пол. ГСТ: $(20 \times 100\%): 542 = 3,69\%$, де 20 – кількість елементів, що репрезентують виділення, 542 – загальна кількість синтаксичних елементів;

Укр. ГСТ: $(52 \times 100\%): 658 = 7,9\%$, де 52 – кількість елементів, що репрезентують виділення, 658 – загальна кількість синтаксичних елементів.

ДОДАТОК Б

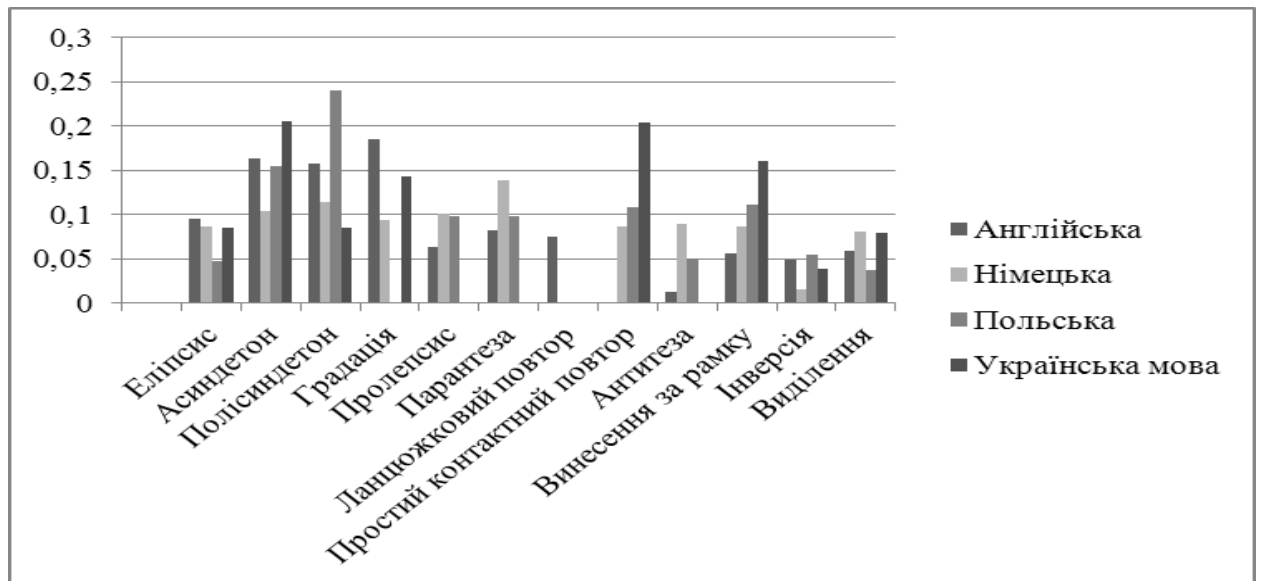
Відсоткове співвідношення образно-стилістичних елементів ГСТ
англійської, німецької, польської та української мов

№	Образно-стилістичний елемент	Англійська мова	Німецька мова	Польська мова	Українська мова
1	Метафора	24%	32,63%	12,36%	16,8%
2	Метонімія	17,24%	11,19%	11,63%	12,6%
3	Іронія	17,96%	0%	8,51%	10,37%
4	Іронічне запитання	4,08%	0%	10,8%	4,59%
5	Епітет	11,88%	16,18%	25,03%	18,9%
6	Порівняння	0,57%	0%	0%	0%
7	Гіпербола	5,37%	10,66%	11,53%	12,47%
8	Синонімічний повтор	4,65%	12,63%	6,75%	0%
9	Антонімічний повтор	5,03%	7,76%	4,78%	12,59%
10	Лексеми однієї родо-видової групи	7,27%	8,95%	5,91%	11,68%
11	Мейозис	1,95%	0%	2,7%	0%
	Разом	100%	100%	100%	100%

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ Б
Відсоткове співвідношення синтаксичних елементів ГСТ
англійської, німецької, польської та української мов

№	Синтаксичний елемент	Англійська мова	Німецька мова	Польська мова	Українська мова
1	Еліпсис	9,54%	8,73%	4,8%	8,51%
2	Асиндетон	16,38%	10,46%	15,5%	20,52%
3	Полісиндетон	15,71%	11,36%	23,98%	8,51%
4	Градація	18,52%	9,45%	0%	14,3%
5	Пролепсис	6,33%	10,09%	9,78%	0%
6	Парантеза	8,21%	13,82%	9,79%	0%
7	Ланцюжковий повтор	7,45%	0%	0%	0%
8	Простий контактний повтор	0%	8,73%	10,89%	20,36%
9	Антитеза	1,33%	9%	4,98%	0%
10	Винесення за рамку	5,66%	8,73%	11,08%	16,1%
11	Інверсія	4,9%	1,54%	5,53%	3,8%
12	Виділення	5,97%	8,09%	3,69%	7,9%
	Разом	100%	100%	100%	100%

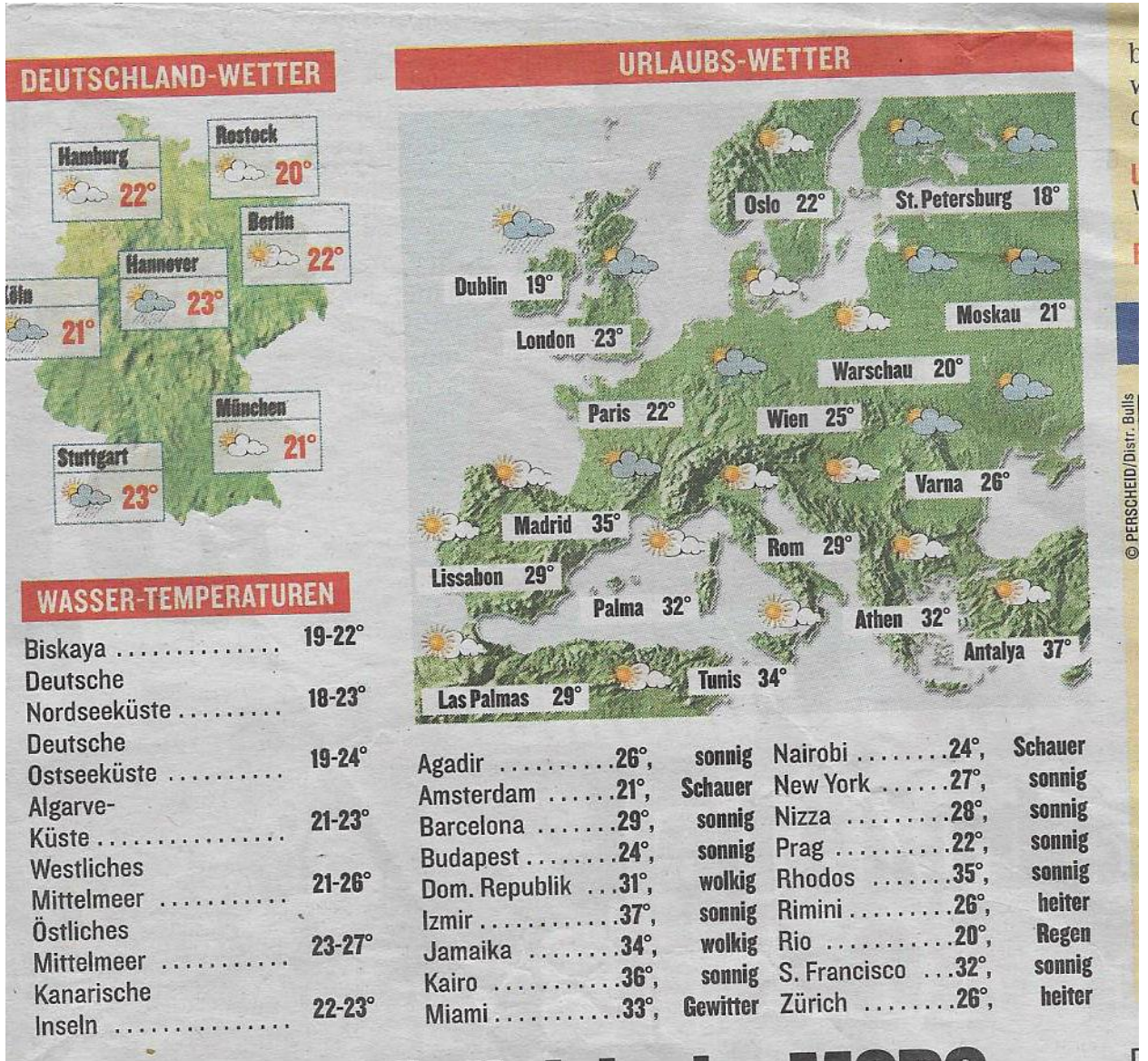

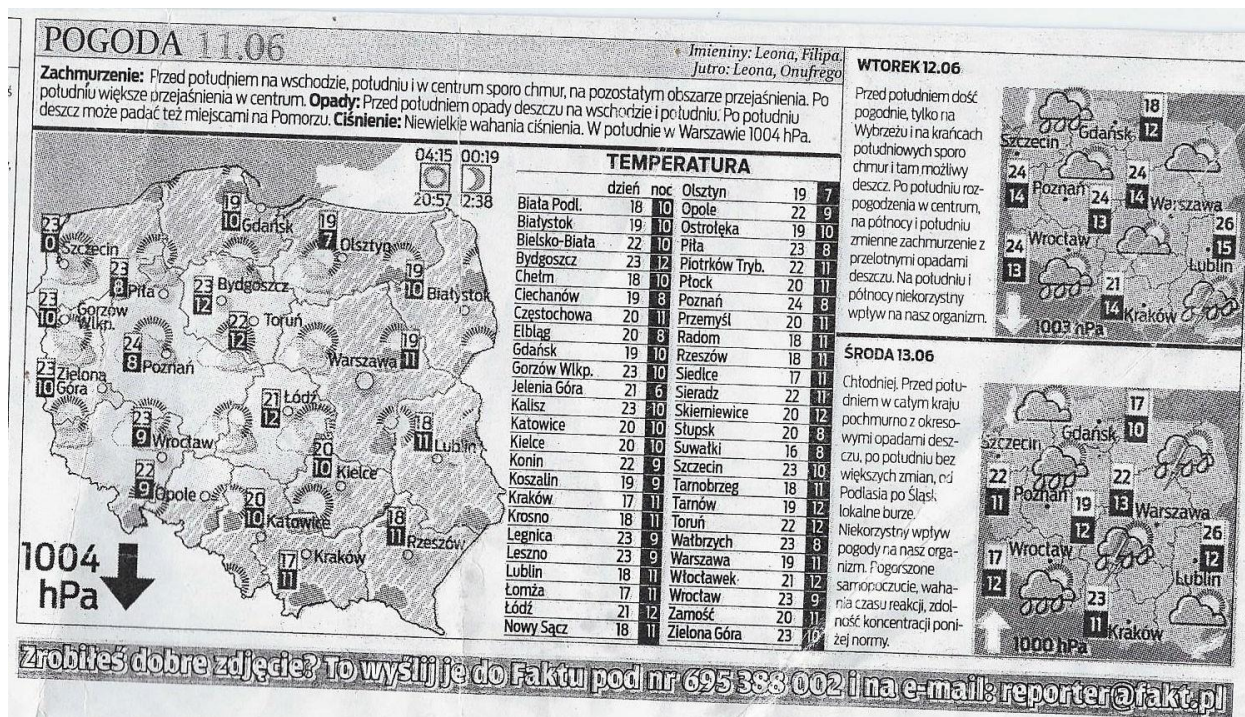
ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ В

Універсальні іконічні елементи німецьких ГСТ

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ В

Універсальні іконічні елементи польських ГСТ

ПРОДОВЖЕННЯ ДОДАТКУ В

Універсальні іконічні елементи українських ГСТ

ПОГОДА

10 липня за прогнозами синоптиків

Київ: мінлива хмарність, короткочасний дощ, гроза, в окремих районах град. Вітер північно-східний, 3-8 м/с. Температура вдень +19...+21, уночі +16...+18.
Миргород: короткочасний дощ, удень +26...+28, уночі +14...+16.
Курорти Криму: мінлива хмарність, без опадів. **Ялта:** вдень +27...+29, вночі +20...+22. **Севастополь:** удень +28...+30, вночі +19...+21. **Феодосія:** вдень +30...+32, вночі +19...+21.
Євпаторія: вдень +29...+31, вночі +18...+20.
Курорти Карпат: мінлива хмарність, короткочасний дощ. **Трускавець:** удень +19...+21, вночі +14...+16. **Моршин:** удень +20...+22, вночі +15...+17.

8 липня температура води в **Чорному та Азовському морях** становила 22—26 градусів, у **Дніпрі біля Кисва** — 22.

сонячно

мінлива хмарність

хмарно

дощ

сніг

дощ, гроза

Інформація надана Гідрометцентром України.

Передплатні індекси: 60970, 1555

Наша адреса:
03047, Київ, пр. Перемоги, 50

Телефон для довідок:
т./ф.: (044) 454-84-92

Рекламне бюро:
т./ф.: (044) 454-88-86,
reklama@umoloda.kiev.ua

Відділ реалізації:
т./ф.: (044) 454-84-41,
sale@umoloda.kiev.ua

Коректорська група:
(044) 454-87-53

«УМ» в інтернеті: <http://www.umoloda.kiev.ua>

Відділи:

новин — 454-85-76, novyny@umoloda.kiev.ua;

права — leonov@umoloda.kiev.ua, 454-88-36;

міжнародної політики — svit@umoloda.kiev.ua, 454-88-25;

економіки — ekot@umoloda.kiev.ua, 454-86-39;

медицини — povuly4@umoloda.kiev.ua, 454-85-99;

культури — culture@umoloda.kiev.ua, 454-87-96;

соціальних проблем — socium@umoloda.kiev.ua, 454-85-99;

спорту — sport@umoloda.kiev.ua, 454-87-93

Україна молода

При використанні матеріалів газети «Україна молода» обов'язково вказувати джерело інформації.

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець —
 ПП «Україна молода»
Свідцтво про реєстрацію:
 КВ №3386 від 29.08.98
 © Дорошенко М.І., 2013

«Україна молода» розповсюджується в київській мережі ресторанів «Піца Челентано»

ДОДАТОК Д**Кількісні показники метеорологічних термінів ГСТ**

№	Концептуальне поле	Англійська мова	Німецька мова	Польська мова	Українська мова
1	ОПАДИ	16	14	14	11
2	ЯВИЩА	11	10	12	11
3	ТЕМПЕРАТУРНИЙ РЕЖИМ	9	9	8	8
4	ПОГОДА	13	13	9	5